PLAVTI COMOEDIAE

TOM. III

M. ATTI

PLAVTI

COMOEDIAE

QVAE EXSTANT

EX RECENSIONE

F. H. BOTHE

TOMVS TERTIVS

AVGVSTAE TAVRINORVM
EX TYPIS VIDVAE POMBA ET FILIORVM
ANNO MDCCCXXIII

MILES GLORIOSVS

DRAMATIS PERSONAE

PYRGOPOLINICES, *miles.*
ARTOTROGVS, *parasitus.*
PALAESTRIO, *servos.*
PERIPLECTOMENES, *senex.*
SCELEDRVS, *servos.*
PHILOCOMASIVM, *meretrix.*
PLEVSIDES, *adolescens.*
LVCRIO, *puer.*
ACROTELEVTIVM, *meretrix.*
MILPHIDIPPA, *ancilla.*
PVER.
CARIO, *cocus.*

ARGVMENTVM

Meretricem ingenuam deperibat mutuo
Atheniensis iuvenis. Naupactum is domo
Legatus abiit; miles in eandem incidit,
Deportat Ephesum invitam. Servus Attici,
Vt nuntiaret domino factum, navigat;
Capitur, donatur illi captus militi;
Ad herum, uti veniat Ephesum, scribit. Advolat
Adolescens, atque in proxumo divortitur
Apud hospitem paternum. Medium parietem
Perfodit servus, commeatus clanculum
Qua foret amantum; geminam fingit mulieris

Vs. 6. Vulg. *donatur illic captus militi. Illic* interpretantur Ephesi, et recte; sed quis hic miles? an idem, qui mulierem avexit? an alius? Verbo indicatum hoc oportuit, ne rem maximi momenti vel intelligere vel non intelligere, lectorum arbitrio relinqueretur; quomodo in altero argumento est *Et illi eidem militi dono datust.* Ita et h. l. reponendum: *donatur illi captus militi.* Ephesi rem gestam esse, per se constat, quum illuc mulierem secum avexerit homo, neque inde rursum abiisse dictus sit. Adhaesit *c* litera ex sequente verbo.

7. Vulg. minus bene: *ut veniret.* Quamquam sic et antea: *Vt nuntiaret domino factum, navigat.*

11 sq. Male Edd.: — — *geminam fingit: mulieris Sororem ait esse.* Sed quam, quaeso, geminam? Recte Pylades et Angelius: *gem. fing. mul. Sororem adesse.* Mil. 237 sqq.: *Nunc sic rationem incipissam, sic instituam astutiam, Vt Philocomasio hanc sororem geminam germanam alteram Dicam Athenis advenisse.* Et ibid. 255 sqq.: — — *mulierem Iube cito domum transire, atque haec ei monstra, praecipe, Vt teneat consilia nostra, quemadmodum exorsi sumus, De gemina sorore.* Et sic passim in hac fabula, ut mirer os Taubmanni, haec scribentis: «*Sororem ait esse*) Ita Gruterus e MSS. Et τὸ *ait* in omnibus etiam meis est: quod primus Pylades, ut ipse fatetur, in *adesse* impudenter mutavit.» Ain' vero? impudenter? Imo felicissima haec omnium hominis coniecturarum; sed tu impudens, qui impudentiae arguas non tam Pyladem, quam ipsam rationem. Nam quod *ait*, non *ad*, fuisse ais in manu scriptis, nihil ad rem, quum subinde mixtas constet *d* et *t* literas, sicut monuimus ad Aul. 17, Epid. 279.

Sororem adesse. Mox ei dominus aedium
Suam clientam sollicitandum ad militem
Subornat. Capitur ille: sperat nuptias,
Dimittit concubinam, et moechus vapulat.

ALIVD ARGVMENTVM

Meretricem Athenis Ephesum miles avehit.
Id hero dum amanti servus nuntiare vult,
Legato peregre, captus ipsust in mari,
Et illi eidem militi dono datust.
Servus suum arcessit herum Athenis, et forat
Geminis communem clam parietem aedibus,
Licere ut quiret convenire amantibus.

Vs. 3. *captus ipsust*) Ita Iunt. et Ald. MSS. et vett. edd. *ipsus captust*, vel *ipsus captus*, hiante versu, nisi reponatur *peregred*, quod nolim in scriptore veteri quidem, sed sequioris tamen aevi, qualis est, qui harum fabularum argumenta edidit. Vulgo debilioribus numeris: *Legato peregre, captust ipsus in mari.* Vid. ad Amph. 355, et de *d* ephelcystico, si id cuipiam placeat, ad Amph. prol. 149, Capt. argum. 1.

5. Vulg. versu imperfecto: *Suum arcessit herum Athenis et forat* etc. Hoc alii aliter interpolarunt: Angelius et eius asseclae: *S. a. h. A. atque inde adforat* etc.; Scioppius Suspp. Lectt. V, 7 (tanquam ex MSS. Camerar., quos praeferre ait *S. a. h. A. atque et forat*, de quo tacent Pareus et Taubmannus): *S. a. h. A. atque ecforat*; τῷ *atque* δισυλλάβως pronuntiato, sicut saepe *quis* efferri putat apud Comicos; quod cras fortasse credam, non hodie; etc. Equidem verbum *Servus* a fronte excidisse arbitror, cuius verbi compendium, quo prior eius syllaba litera *s* cum virgula mediae adiecta exprimitur, τῷ *suum* ita simile est, ut ab eo sequente interceptum esse facile in animum inducamus.

6. Libri: *Geminis communem clam parietem in aedibus.* Sed recte Scioppius modo laudato loco: « Praepositionem *in* inducendam puto; nam sine dubio vel a sciolo, qui versum ruere putabat, si *m* non eliderctur in dictione *parietem*, adsuta est, vel ex litera m praecedentis verbi finali repetita. Quis enim latine unquam dixit *Paries communis in duabus aedibus?* Mirum profecto, nemini cuiquam hac de re in mentem venisse.» Sane τὸ *parietem* non elidi puto sequente vocali litera, more priscorum, quos horum argumentorum scriptor etiam alibi videtur esse imitatus. Vid. ad Capt. argum. 1. Edd. vett.: *G. c. suam p. in aed.*, *G. c. pariet. suum aed.* etc.

7. Frustra Acidalius: *Liceret ut qui c. a.* Quod libri vett.: *Liceret*, vid. ad Aul. 237. Notanda autem phrasis *Licere ut quiret:* nam horum alterutro defungi scriptor poterat. V. C. a manu 2: *Liceret ut coire conv. am.* An primitus scriptum fuit: *Liceret qua*

Obhaerens custos hos videt de tegulis;
Ridiculus autem, quasi sit alia, luditur.
Itemque impellit militem Palaestrio,
Omissam faciat concubinam, quando ei
Senis vicini cupiat uxor nubere.
Vltro abeat, orat; donat multa; ipse in domo
Senis prehensus, poenas pro moecho luit.

re conv. am? nam *c* et *q* literas confundi monuimus ad Amph. 510, Cas. 449, *ut* autem ex praecedente *-et* ortum fuerit, de quo vid. ad Capt. 840.

8. Vulg. nullis numeris: *Obhaerentes custos hos vidit de tegulis. Obhaerentis* (nam sic MSS.) exaratum pro *Obhaerens*, sicut *verberantes* pro *verberans* Truc. 733, et *compedes* pro *compes* Men. 868. *Obhaerens* pro *Adhaerens* antiquo usu *Ob* praepositionis, de quo vid. ad Capt. 533, quomodo *Teucris addita Iuno* dicitur ap. Maronem. *Videt* quoque pro *vidit* numerorum gratia rescripsi, quomodo statim de eodem habes *luditur*. Male interpretati quidam: *Osculantis custos hos vidit de tegulis.*

PYRGOPOLINICES. ARTOTROGVS

PYRGOPOLINICES

Curate, ut splendor meo sit clypeo clarior, i. s. I.
Quam solis radii esse olim, quom sudum est, solent:
Vt, ubi usus veniat, contra conserta manu
Praestringat oculorum aciem in acie hostibus.
Nam ego hanc machaeram mihi consolari volo,
Ne lamentetur, neve animum despondeat,
Quia se iampridem feriatam gestitem,
Quae misere gestit fartum facere ex hostibus.
Sed ubi Artotrogus?

4. Vulg. pravis numeris: *Oculo* | *rum prae* | *stringát a* | *ciem in a* | *cie ho* | *stibus*. MSS. et vet. ed.: *Praest. ocul. ac.* etc., non liquescente verbo *aciem*. Vid. ad Amph. 341. Caeterum *praestinguat*, quod placuit Lambino, aliis non displicuit, usque adeo dubitabimus latine dici, donec id plurium spectatae fidei seu scriptorum seu librorum auctoritatibus fuerit confirmatum.

8. Vulg. inepte atque inconcinne: *Quae misera gestit et fratrem facere ex hostibus.* Et istud quidem et ab -it antecedente originem docere, quis non videat, quam sententiam et versum pariter devenustet? Sed vox *fratrem* non ita facile loco suo moveri posse videatur, quum et libri vetustissimi eam praeferant, et pro ea propugnent Camerarius, Gruterus, Taubmannus aliique his auscultantes. Sed Muretus Varr. Lectt. III, 9, *farctum* legendum censuit, ubi vulgo (in edd. Iunt. Ald.) legatur *fractum*, h. e. farcimen, ut isitium aut eius generis aliquid: « ut, *inquit*, quoniam tales cibi e carnibus minutissime dissectis confici solent, dicatur machaera gestire hostes ita minutatim concidere, ut ex iis farcimen fieri possit. » Hoc Catone contenti sumus, quum praesertim etiam Lambino et Bosio et Casaubono similiter *fartum* in mentem venisse videamus, qui ad hanc faciem dixisse monent Aristophanem (Equ. 372 Brunck.): περικόμματ' ἐκ σου σκευάσω. *Misere* pro *misera* reponendum vidit Dousa Centurionat. pag. 330: « Proprie forma est ex Homero docta Il. Δ, 125 sq.:

— — — — — ἆλτο δ' ὀϊςὸς
Ὀξυβελὴς, καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων),

Λ 572 sq.:

(Πολλὰ δὲ (δοῦρα) καὶ μεσσηγὺ, πάρος χρόα λευκὸν ἐπαυρεῖν,
Ἐν γαίῃ ἵσταντο, λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι.)

Conf. locum illustrem Ciceronis pro

ARTOTROGVS

Hic est, stat propter virum
Fortem atque fortunatum et forma regia.
Tam bellatorem Mars *se* haud ausit dicere,
Neque aequiparare suas virtutes ad tuas.

PYRGOPOLINICES

Quemne ego servavi in campis Gurgustidoniis,
Vbi Bombomachides Cluninstaridysarchides
Erat imperator summus, Neptuni nepos?

ARTOTROGVS

Memini: nempe illum dicis cum armis aureis,
Quoius tu legiones difflavisti spiritu;
Quasi ventus folia aut paniculam tectoriam.

PYRGOPOLINICES

Istuc quidem edepol nihil est.

Ligar. c. 3, ubi vid. Abram» BR., qui et comparat πέλανον αἱματηρὸν Rhes. 430.

11. Vulg. *Tum bellatorem. Mars haud ausit dicere, Neque* etc. Sed particulae *Tum* locus hic non est, ut quae nihil novi illatum indicet, sed fere idem sonet istis *virum fortem* in antecedente versu. Et libri quidem variant, sed nulli rei; nam codd. MSS. Schobing. et Meurs., item edd. Iunt. et Ald.: *Cum quo bellator Mars* etc.; vett. edd., in his Sarracen. et Mediol., quas versavi: *Tum bellator Mars* etc. Legendum: *Tam bellatorem Mars se haud ausit dicere: tam bellatorem*, quomodo Cicero Epist. IX, 2: *Qui est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat?* et ipse Plautus Pers. 530: *Nunquam ego te tam esse matulam credidi.* Vicina autem *Tam* et *Tum*, ut facillime confundi possint, sicut alibi *Nam* et *Num*, *Quam* et *Quum* et similia. Conf. nos ad 18 et 23 sq. Τὸ *se* quomodo interciderit, nemo est quin videat.

13. *Quemne* etc.) H. e. *Illene ut mecum se comparare ausit, quem ego servavi* etc.? Vid. ad Aul. 389. *Gurgustidoniis* ridicule, ut Marathoniis, a *gurgustiis*, ut iam alii observavere.

14. *Bombomachides*) ὁ οἱονεὶ τῷ βόμβῳ μόνῳ μαχόμενος. — *Cluninstaridysarchides*, ὁ κακῶς ἀρχόμενος, ὡς πρωκτός (clunium instar). Scatent eiusmodi iocis Aristophanes et Comici veteres. Vid. ad Epid. 340. Librarii suo more mirati haec corruperunt.

15. « Sic Sext. Pompeius Neptuni filius haberi voluit. Vid. Gell. XV, 21. » BR.

16. *cum armis*) Vid. ad Ba. 363.

18. Vulg. *panniculam*. MSS. et edd. veterrimae: *peniculom*, *peniculum*; Iunt. Ald.: *penniculum*. Recte Salmasius: « *Quasi ventus folia aut peniculum tectorium* lectio quidem est anti-

ARTOTROGVS

Nil hercle hoc quidem
Praeut alia dicam, — tu quae nunquam feceris.
Periuriorem hoc hominem si quis viderit
Aut gloriarum pleniorem, quam illic est;
Me sibi habeto, et ego mancupio dabo me, nisi

quorum codicum, sed vereor ut vera sit. Non enim facile ventus difflare potest buiusmodi peniculum quo tectoria inducuntur, sive ex setis porcinis compactus sit, sive ex pilis caudae equinae. Quare omnino accedo sententiae virorum doctorum, quibus legendum videtur *paniculam tectoriam*. In tectoriis admiscebatur lanugo arundinum, ut etiam hodieque fit, ex lana decerpta pannis pectine. Vulgo enim tectoria farciunt huiusmodi tomentis ex vestibus derasis. Hinc et *tomenta* vocabantur, quia et culcitae iis implebantur. Vnde apud Martialem: *Vellera Lingonicis accipe rasa sagis*. At olim paniculis arundinum ad hoc utebantur, quas tectoriis miscebant.» Gronovius: «Turnebi (*Adverss.* II, 28) est *paniculam tectoriam*; sed aliter ille interpretabatur. Intelligebat enim lanosam comam arundinum, qua integi villaticae aedes solent, cuius meminit Plinius XVI, 36 etc. «Panus, ut ex Festo docuit Ios. Scaliger in Coniectt. ad Varron. de L. L. p. 45, proprie est τολύπη, glomus. Panicula deminutiva vox est, dicta de coma corylorum, arundinum et similium rerum. Vid. Gesner. Chrestom. Plin. XXXVII, 13. Graecis est πάππος. Vid. Hesych. h. v., Nicand. Alexiph. 128, Iacobs. Animadvv. ad Theocrit. Bionis editioni praefixis p. 15» Br.

20. *tu quae nunquam feceris*) Aversus haec homo. Vid. ad Ba. 468.

22. «Sic flare inanes glorias dixit Gell. I, 2, 2». Br.

23 sq. Vulg. nec numeris salvis et sententiis subobscura: *Me sibi habeto, et ego me mancupio dabo Epityro, ut apud illum esuriem insane bene.* MSS.: — — *dabo, Nisi unum Epityr* (*Epytir, Epytyr*) *aut apud illa ēsturiensa ne bene* (Decurt.: *aput illa esturiens a me bene*). Edd. vett., in his Sarracen. Mediol. Iunt. Ald.: *si unum epityrum edam apud illum esuriens insane*; quomodo fere etiam editio princeps et Varro de L. L. lib. VI, qui sic: — — *dabo, si unum epityrum edam apud illum esuriens insane bene.* Hunc sequendum sibi putavit in editione altera Taubmannus, probatque etiam Acidalius. Alii, miscelliones, fecerunt: — — — *dabo, Ni unum epityrum edam apud illum, esuriens insane bene*; vel melioribus numeris: *Ni unum epityrum apud illum esuriens insane edam*; eques autem Christophorus Pflugius, adstipulante in editione posteriore bono viro Pareo: — — — *dabo Vno epityro, ut apud illum esuriem insane bene.* (h. e. esuriam, sicut prisci *dicem*, *faciem*, pro *dicam*, *faciam*) Quid? Vt uno epityro se vendat homo sanus, quamvis gulosus, ut esse solent parasiti? Adeone rarum atque delicatum id fuit cibi genus, ut eius participes fieri quam liberi esse mallent? Minime. Cato de R. R. cap. 119 (120): «Epityrum album, nigrum, variumque sic

Vnum, epityrum, apud illum esurio insane bene.

PYRGOPOLINICES

Vbi tu es?

ARTOTROGVS

Eccum edepol. Vel elephanto in India

facito. Ex oleis albis, nigris, variisque nuculeoseiicito. Sic condito. Concidito ipsas; addito oleum, acetum, coriandrum, cuminum, feniculum, rutam, mentam; in orculam condito; oleum supra siet. Ita utitor.» Et similiter Columella XII, 49, 9: «Est et illud conditurae genus, quod in civitatibus Graecis plerumque usurpatur, idque vocant epityrum etc.» Ad quem locum plura Clariss. Schneiderus, quorum summa haec: certum videri, *epityrum* fieri ex olivis confractis, nucleo exemto. Neque id voluit Pflugius, carum illud fuisse cibi genus. Sed audiamus ipsum nostrum emendatorem. «Quasi dicas: Mancupio me illi dabo vel epityro, ut apud illum non lautis, quos tamen parasiti unice affectant, epulis accipiar, sed strenue esuriam.» Sic ille, ut se mancipio daturum dicat Artotrogus ei, qui gloriosiorem sibi hominem demonstraverit, uno *epityro*, et ea conditione, ut apud illum probe esuriat. Sane haec summa pocua parasitorum; verum id si voluisset Plautus, copulam certe addidisset: — *Vno epityro, et ut apud illum esuriam insane bene.* Nam ut nunc verba se habent ex ista emendatione, videtur homo *esuriturus* ob acceptum *epityrum*; quod absurdum est. Copulam vero illam versus respuit, neque igitur magis quam vulgata lectio, quae ex eadem parte claudicat, admittenda equitis coniectura. Quam improbans, credo, etiam Gronovius, neque alios valde probans, quum Scioppius tentasset *epityrum estur esuriens*, ab eo accepto verbo *estur*, ipse emendandi periculum fecit. «Nam, *inquit*, si quid video, scripsit Plautus, quia versus sunt senarii: *Me sibi habeto: et ego me mancupio dabo, sed u- No epityro, ut apud illum estur insana bene. Ego me mancupio dabo, sed uno epityro, ut apud illum estur insane bene.* Si quis, inquit, monstrare possit vaniorem hominem, me sibi habeat, et ego me mancipabo, qualis sum; non tamen sine mercede, quamquam ea non magna, nempe unius epityri, modo tam laute beneque parati, ut apud ipsum regem meum estur.» Hac emendatione melior nulla ex omnibus, quae adhuc innotuere de hoc loco, ut cuius emendationis neque inepta sit sententia, et facetia se aliqua commendet, sicut iocis abundare solent eius farinae homines apud poëtas. Nec tamen vel hac via nobis grassari licet, nisi quis facile ferat *sed* illud, a Gronovio additum, cuius in libris vestigium nullum, probetque iambum senarium, verbo finitum, cuius syllaba extrema ad sequentem versum pertineat, sicut τοῦ *uno* hoc loco; quali licentia non nisi summa necessitate adducti rarissime utuntur. Quum igitur ad me devenisse rem viderem (nam Acidalius quoque hic sibi non constat, cui placet Divinatt. in Plaut. pagg. 274 sq., secundum Varronem: *Si unum epityrum edam apud illum esuriens insane bene*; ut verba sic or-

Quo pacto pugno praefregisti brachium.

PYRGOPOLINICES

Quid? brachium?

dinentur *Insana bene* (*est* vel *erit*), *si esuriens unum epityrum apud illum edam*, quomodo dicatur ἐλλειπτικῶς *Bene*, si hoc vel illud; hoc autem velle parasitum, in ista servitute bene ac nimis bene futurum sibi, si esuriens vel epityrum unum edat; quod commentum nive frigidius, de numeris ut taceamus), haec igitur quum ita se haberent, verbaque Sarsinatis in omnes partes versare etiam ipse coepissem, si quis inde sensus aptior elici posset, primum statim vidi, τὸ *nisi* non ea potestate accipiendum esse h. l., qua conditionem indicat, siquidem de ea iam dictum in praecedentibus, id quod sensit etiam Acidalius; sed voculam sonare *Sed*, sicut passim, et aliquid his verbis dici diversi a superioribus iisque quodammodo oppositi. Quod quale esset, me non latuit, ipsa illa, quae antecedunt, considerantem; quibus quum vituperari militem intelligerem, haec ad eius laudem qualemcumque pertinere, non poteram non mihi persuadere. Itaque manu scriptorum lectione aut primitus *-um* fuisse ratus, ut *a* et u literas confundi monui supra ad 11, *m* vero illud in *esuriem* ex sequente *in-* ortum esse in animum inducens, deleto verbo *edam*, quod interpretandi causa adscriptum τῷ *esuriem*, locum sanare mihi visus sum reponendo: — — — *nisi Vnum, epityrum, apud illum esurio insane bene.* Periurus igitur miles et vanissimus; sed *unum*, h. e. unum genus cibi, epityrus, apud illum comeditur valde bene. Hac sententia si quis aptiorem huic loco ac personae loquenti, faciliusque ex librorum scripturis erucadam, repererit, non quidem ei mancipio me dabo, sed — — — *erit mihi magnus Apollo.* Nam mutationes istae literarum, a me factae, levissimae sunt et fere nullae; *esurire* autem pro *edere* etiam alii, velut Plinius dixit H. N. XI, 54: *Esuriendi semper inexplebilis cupiditas.* Quae verbi significatio, quia rarior, non inepte aliquis id sibi declarandum adscripto *edam* arbitratus est, quod deinde invita Minerva in ordinem, ut fit, receptum viros doctissimos pessime vexavit, sed deinceps, spero, nullas amplius turbas dabit, redire a me iussum, unde malum huc pedem intulit. « Epityrus est conditura olivae, quam docet Columella XII, 49, 9. Nomen invenit, quod ad caseum comedi soleret. Hesychius ἐπίτυρα explicat ἐκπιέσματα, h. e. fraces et magmata olivarum. Hoc inprimis huc quadrat. Vid. omnino Schneider ad Colum. p. 654 sq. Varro de L. L. laudat h. l. et observat: epityrum esse vocabulum cibi, quo frequentius Sicilia, quam Italia utitur. Hinc iam apparet, Siculum Comicum h. l. expressisse Plautum nostrum.» Br. Colligas hoc etiam ex mentione *Aetnae* infra facta vs. 1051. Caeterum Siculos quoque caseos in pretio fuisse, docet Bentleius Opusc. Philoll. ed. Lips. pag. 413. Quibus quia libenter vescebantur illi insulani, etiam epityrorum, ad caseum comedi solitorum, magnam ibi quotannis copiam paratam esse consentaneum est.

26. *praefregisti*) Ita vett. edd. et MSS.: *praefigisti*, quod eodem recidit. Vulgo, *perfregisti*; sed illud aeque bonum.

ARTOTROGVS

Illud dicere volui, femur.

PYRGOPOLINICES

At indiligenter iceram.

ARTOTROGVS

Pol si quidem
Connisus esses, per corium, per viscera,
Perque os elephanti brachium tramitteres.

PYRGOPOLINICES

Nolo istaec hic nunc.

ARTOTROGVS

Nae hercle operae pretium quidem
Mihi te narrare, tuas qui virtutes sciam.

28. Male libris me addicens edidi, sicut vulgo legunt, *At indiligenter hic eram.* Interpretatur bonus vir Lambinus: Ἀλλ' ἐνταῦθα ἐῤῥᾳδιούργουν. Sed prius videndum erat de soloecismo. Nego adverbia qualitatis praeter haec *Bene* et *Male* componi cum verbis neutris, quale est *Esse;* sed activa adsciscunt semper. Non igitur *Indiligenter eram*, sed *Indiligens eram* dicendum fuit Plauto, si latine loqui vellet. Quid ergo faciendum? Nempe hic quoque, sicut aliis multis in locis, quos indicavi ad Asin. 24, *h* litera perperam verbis addita fucum fecit librariis, ut forte scriptum *hiceram* pro *iceram* divellendo verbum, ut fieret *hic eram*, magis etiam depravarent et balbutire facerent eum, cuius sermone Musas locuturas fuisse dicebat Varro, si latine loqui vellent. Rescribeudnm haud cunctanter: *At indiligenter iceram.* Perfunctorie fecierat elephantum miles, et tamen femur ei praefregerat. Quid fecisset, si connisus esset? Haec manus Plauti, haec sententia.

30. *elephanti*) Ita Priscianus, quo loco libri VI hunc laudat, item Mediol. Iunt. Ald. etc.; Sarraeen. *elephantis;* MSS. *elephante*, et in V. C. correetum *elephanti*. Vulg. *elephanto*. *Tramitteres* quoque malui, priscorum more, quam *transmitteres*, quod est in libris; quomodo dicuntur *Trado*, *Traduco*, *Tradux*, *Traluceo*, *Travio*, *Travorsus*. Vid. Pontederae de veteri scribendi ratione epistolae duae apud Schneiderum editionis Scriptorum de R. R. vol. 1. Qui refingit *Tramitteras* pro *Tramiseras*, risum debet eruditis, quum non videt, imperfectum subiunctivi modi positum esse pro eiusdem plusquamperfecto, sicut passim fieri monnimus ad Aul. 697.

31. Male libri: *Ne hercle. Nae hercle* saepius hic noster. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

32. Frustra codd.: *Mihi te enarrare.* V. C. *narro.* Non semel autem Plautus usurpavit *Narrare*; raro, si unquam, *Enarrare*. Et praestat *Narrare* vel propterea, ne *te* pronomen elidatur, quod fere cum emphasi hic

— Venter creat omnis has aerumnas: auribus
Perhaurienda sunt, ne dentes dentiant,
Et adsentandum est, quidquid hic mentibitur.

PYRGOPOLINICES

Quid illud, quod dico?

ARTOTROGVS

Hem, scio iam quid vis dicere.
Factum hercle est; memini fieri.

PYRGOPOLINICES

Quid id est?

ARTOTROGVS

Quidquid est.

PYRGOPOLINICES

Habes tabellas?

ARTOTROGVS

Vis rogare? habeo, et stylum.

PYRGOPOLINICES

Facete advortis animum tuom ad animum meum.

pronunciatur ab Artotrogo anpparasitante. Videtur autem se agglutinasse e litera ex sequente verbo.

34. *Peraudienda*) Verbum inauditum, sed fictum ἀναλογικῶς. At vero Taubmannus: « MSS., *inquit*, sec. *peraurienda*, et videtur Grutero ita scribendum, uti consonent *dentes dentiant*. Atque ita hoc etiam ex iis fuerit, quae D. Heinsius ad Flaccum disputat: nempe multa esse in Plauto, quae extra scenam non eant. » Haec etsi non improba, durius tamen ficta est vox *peraurire* pro eo quod est *Auribus penitus percipere*, malimque sane: — — — *auribus Perhaurienda sunt, ne dentes dentiant. Haurire* aliquid *auribus* passim dicitur: *quidni Perhaurire*, qua voce usi Apuleius, veterum et inprimis Plauti imitator, Severus, alii? Et simile quiddam τῷ *auribus* hoc quoque verbum sonat, ut absque nimia licentia etiam hoc modo servetur παρονομασία. Contrario autem vitio ac quod supra tetigi ad 28, *Peraurienda* exaratum pro *Perhaurienda* librarios fefellit, ut mutandum censerent sibi minus intellectum. Vid. ad Asin. 492.

38. *Vis rogare?* milites sacramento, ut recte interpretes. Cf. 62 sqq. Laudat in hanc rem Clariss. Bottigerus Caesar. De B. G. VI, 1; Liv. XXXII, 26. Idem vir doctissimus ad h. l.: « Rogari, *inquit*, etiam dicuntur, quae populo proponuntur, quod fiebat interrogando, *An velit, iubeat* etc., et sic intelligebat Pius. Hinc tabellis legem probantium inscriptum erat V. R. i. e. Vti rogas. Vid. Sigon. ad Liv. VI, 38. »

ARTOTROGVS

Novisse mores me tuos meditate decet,
Curamque adhibere, ut praedolat mihi, quod velis.

PYRGOPOLINICES

Ecquid meministi . . . . . ?

ARTOTROGVS

Memini. Centum in Cilicia
Et quinquaginta, centum Sycolatronidae,
Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
Sunt homines, tu quos occidisti uno die.

PYRGOPOLINICES

Quanta istaec hominum summa est?

41. Inconcinne: *Curamque adhibere, ut praevolet mihi quo tu velis.* Et quid sibi vult istud *praevolet*, quod neque Acidalius concoquens reponebat *C. a.*, *ut praevelim, quod tu velis*, quod in priorem suam editionem recepit Pareus, fastidiente quidem Taubmanno, sed nihil in medium afferente melius. Sane sic nemo adhibuit verbum *Praevolare*, neque id omnino locum hic habet, ubi parasitus se facile augurari ac praevidere omnia dicit, quae miles velit. Ridicula autem voce id significasse hominem, facile credet, qui eiusmodi comoediarum personas noverit; qualis vox non est ea, quae Acidalio placuit, neque *Praevelim*, verbum novum quidem, sed facillime intelligendum, quomodo factum sit ut ita corrumperetur, quisquam dicat. Reposuimus igitur *Praedolat* a *Praedolēre*, quod usurpatum pro *Praedolēre*, h. e. *Praeolere*, *d* litera hiatus vitandi causa interposita, de qua lege, sis, quae nos ad Aul. prol. 149. *Praeolere* sibi dicit Artotrogus, quidquid miles velit, quomodo *Subolere* saepius et Hic et Afer. *Praevolat* autem, non *Praevolet*, V. C. et Decurt. a manu altera, vicinum id quidem a me inductae lectioni, ut cuivis apparere puto; quod itidem non capientes scribae mutavere. — Verba ἄμετρα *quo tu uelis* orta ex *quot velis*, *d* litera in *t* versa, sicut saepe factum esse monui ad Aul. 17, Epid. 279, τῷ u vero vel forte geminato, vel de industria addito, postquam scribi coepisset *quo* at translata esset *t* litera ad verbum sequens.

42. Sic interpungito: PYR. *Ecquid meministi ....?* ART. *Memini. Centum* etc. Quaesiturus miles, an aliquid, de quo ipse dicturus est, meminerit Artotrogus, interpellatur ab homine ridicule adulante, cui iam *praeolet*, ut dixit, quod ille velit, praedicare pugnas suas mirabiles.

43. *Sycolatronidae*) Conf. supra 13 sqq., nosque ad eum locum. Ficuum fures quosdam ex horto fugaverat Pyrgopolinices. Hinc alter finxit populum.

46. « Vid. Casaub. ad Theophrast. περὶ ἀλαζ. seu cap. 23 pag. 223. » BA.

Artotrogvs

Septem millia.

Pyrgopolinices

Tantum esse oportet: recte rationem tenes.

Artotrogvs

At nullos habeo scriptos; sic memini tamen.

Pyrgopolinices

Edepol memoria est optuma.

Artotrogvs

Offa me monet.

Pyrgopolinices

Dum talem facies, qualem adhuc, adsiduo edes:
Communicabo semper te mensa mea.

Artotrogvs

Quid in Cappadocia, ubi tu quingentos simul,
Ni hebes machaera foret, uno ictu occideres?

Pyrgopolinices

At peditis delicia erant: sivi viverent.

50. *edes*) Ita Putschius et Colvius. MSS. et vett. edd. *edis*, *aedis*, *aedeis*. Quod *edis* pro *edes* accipiebat Gruterus, fugit eum ratio.

51. *semper te*) Sic MSS. Vulgo pravia numeris: *Commu | nica | bo te | sempér | mensa | mea.*

52. Tò *i* in *Quid* elidendum metri gratia. Vid. ad Amph. prol. 74. *ubi.* Vid. ad Aul. 153.

53. *foret — occideres*) Pro *fuisset — occidisses.* Vid. supra ad 30. MSS. *occideris*, sicut *e* et *i* literae confundi solent. Frustra Meursius atque Dousa *occideras* pro *occidisses.*

54. Vulg. pessimis numeris: *At peditatus reliquiae erant, si viverent.* Quid? si viverent? Ergo occiderat eos miles. At in prioribus non occidisse, sed occisurus fuisse, eos dicitur, nisi machaera hebes facta esset. Haec pugnantia; quumque in antecedente versu nihil varient libri, hic vero varient, quaerendum de hoc versu. Et MSS. quidem: *At paeditas telu quia* (vel *teluquia*) *erant* etc.; sed olim casi: *At pedites* (*tibi* hic inculcant Sarracen. Iunt. Ald.) *reliquia erant* etc. Neutros sprevi, sed ex impressis arcessivi *peditis*, quod in *pedites* facile agnoscas, cuiusque interpretamentum est vulgatum istud *peditatus*; τὸ *teluquia* vero scriptorum, literas *d* et *l*, item *c* et *qu*, mixtas arbitratus, sicut fieri monui supra ad 41, Amph. 510, Cas. 449, accepi pro *delicia*. Quod superest, *-vi* syllabam a sequente simili interceptam esse mihi persuasi; itaque lectionem haud paulo meliorem vulgata efformavi hanc: *At peditis*

ARTOTROGVS

Quid tibi ego dicam, quod omnes mortales sciunt,
Pyrgopolinicem te unum in terra vivere
Virtute et forma et factis invictissumis?
Amant ted omnes mulieres ne iniuria,
Qui sis tam pulcer; vel illae, quae here pallio
Me reprehenderunt.

PYRGOPOLINICES

Quid here dixerunt tibi?

ARTOTROGVS

Rogitabant: Hiccine Achilles, inquito, est tibi? —
Imo eius frater, inquam. — Innuit altera:

delicia erant: sivi viverent. Deliciam, h. e. partem praestantissimam, *peditis* seu peditatus fuisse ait miles qoingentos istos Cappadoces, quos, commiseratus tam bellos homines, vivere siverit, quum in manu sua fuerit, si acutam machaeram sibi afferri iussisset, omnes uno ictu interficere. Attribuuntur autem vulgo haec Artotrogo.

56. *vivere*) Vid. ad Men. 119.

58. Vulg. numeris innumeris: *Amant te omnes mulieres, neque hercle iniuria* etc. Abest *hercle* manu scriptis et editionibus vett.

59. Itidem inconcinne libri et soloece: *Qui sis tam pulcher, ut vel illae, quae h. p.* etc. Nunquam sic usurpatur *ut vel*, sed alterutrum semper horum separatim, ut facile intelligas, rariorem hac potestate *Vel* particulam tritiore *Vt* declaratam esse, et hanc, initio adscriptam ad marginem, post, ut fit, in ordinem ipsum irrepsisse. Eliditur autem e litera in *Vel*, qua de re vid. ad Amph. prol. 74. Contra τὸ *quae* sub ictu positum, non liquescit. Vid. ad Amph. 149.

61. Putide edd. vulgatae: *Rogitabant: hiccine Achilles est, inquit, tibi?* Nec melius Philargyrius et Servius, quos laudat Rutgersius Varr. Lectt. V, 17: *R. h. A. e, inquit mihi*, quod etiam Acidalio in mentem venit; melius ipse Rutgersius l. l.: *inqui mihi;* modo de usu huius formae constaret, sed *Inque*, *Inquito* passim scriptores, nusquam *Inqui*; quamquam haud nescio mixtas verborum coniugationes apud veteres, qua de re monitum ad Aul. 109—12. Rescripsi igitur *Rogitabant: Hiccine Achilles, inquito, est tibi*, τὸ *tibi* familiariter additum arbitratus Graecorum more atque imitantium Latinorum, de quo vid. Vechneri Hellenolex. I, 2, 6. Primum has ambas simul rogasse fingit Artotrogus, dein alteram solam exclamasse: *Ergo mecastor pulcer est* etc.

62. Libri interpretatione inconcinna: *Imo eius frater, inquam; innuit illarum altera;* unde parum feliciter fecerunt: — — *annuit illarum altera, annuit illa tum altera, infit illarum altera.* Glossema est *illarum*, quo expuncto comparet versus. Non autem liquescit *inquam*, quod in finita ora-

Ergo mecastor pulcer est, inquit mihi,
Et liberalis. Vide, caesaries quam decet!
Nae illaec sunt fortunatae, quae cum isto cubant!

PYRGOPOLINICES

Itane aibat tandem?

ARTOTROGVS

Quaene ambae obsecraverint,
Vt te hodie quasi pompam illa praeterducerem?

PYRGOPOLINICES

Nimia est miseria, pulcrum esse hominem nimis.

ARTOTROGVS

Molestae sunt mihi: orant, ambiunt, obsecrant,
Videre ut liceat; ad sese arcessi iubent:
Vt tuo non liceat operam dare negotio.

PYRGOPOLINICES

Videtur tempus esse, ut eamus ad forum,
Vt in tabellis quos consignavi hic heri
Latrones, ibus denumerem stipendium.

tione facilius etiam fertur, quam alibi, tacente ibi aliquantulum, qui locutus, priusquam aliam ordiatur. Vid. ad Amph. 341.

63 sq. Vulg. *Ergo mecastor pulcher est, inquit, mihi Et liberalis visus; caesaries quam decet!* quorum versuum alter ne sanis quidem pedibus incedit. Atque MSS: *Et lib. uida et caesaries q. d.;* edd. vett., in his Iunt. Ald., recte: *Et liberalis. uide caesaries quam decet*, quod etiam coniectura nonnulli assecuti sunt.

65. Vulg. *Nae illae sunt fortunatae, quae cum isto cubant*, frequentius illatis vocibus τῷ *ae* terminatis. Vid. ad Amph. 138.

66. Vulg. *Quae me ambae obsecraverint.* Sed recte Scioppius Suspp. Lectt. V, 7: *Quaene ambae* etc. «quasi dicat, *inquit*, de illisne quaeris, quae ambae me rogarunt etc.» Vid. de hac forma loquendi ad Aul. 389.

67. *pompam*) «Respicit ad solemnes traductiones, quales erant Romae Circenses. Vid. Spanhem. ad Callim. hymn. in Cer. IV, pag. 743, interp. ad Virgil. Georgg. III, 23.» Br. — *illa*. Sic a manu secunda V. C., a prima, sicut Decurtatus, *illam;* vett. edd. fere, *illac*, quod idem τῷ *illa*, ut recte observant viri docti. Vid. inprimis Scioppius Suspp. Lectt. IV, 7.

68. *pulcrum*) Vid. ad Amph. 341.

69. *ambiunt* elisa *i* litera pronuntiandum. Vid. ad Amph. prol. 74.

74. «Latrones sunt abactores praedae, a λάζομαι, i. e. ληΐζομαι. ληῒς *praeda*. Vid. Valcken. ad Lennep. Etym. pag. 478. Conf. et Dousae Cen-

Nam Rex Seleucus me opere oravit maxumo,
Vt sibi latrones cogerem et conscriberem:
Regi hunc diem mihi operam decretum est dare.

ARTOTROGVS

Age, eamus ergo.

PYRGOPOLINICES

Sequimini, satellites.

PALAESTRIO

Mihi ad enarrandum hoc argumentum est comitas, i. s. II, 1
Si ad auscultandum vostra erit benignitas.
Qui autem auscultare nolit, exsurgat foras,
Vt sit, ubi sedeat ille, qui auscultare volt.
Nunc, qua adsedistis causa in festivo loco,
Comoediai, quam modo acturi sumus,

turionat. IV, 4 etc.» BR. —*ibus*. Vid. ad Capt. 477. V. C. *Latronibus*, Decurt. *Latronis bus*, Iunt. Brix. Ald. *Latronibus ego denum* etc.

79. « Vid. Eichstaedt de dram. Graec. satyr. pag. 120. Similiter Aristophanes Equit. Vesp. Av. » BR. « *Comitas* Planto est profusio, proluvium. Sic comem dixit prodigum Trin. II, 1, 24, ubi vid. Taubm. Cf. et Dousae Praecidd. ad Tibull. cap. 17.» *Id.* Recte autem I. Gulielmius Quaestt. in hanc fabulam cap. 1: « Oeconomiam, *inquit*, Planti accuratiorem multi desiderarunt; et est sane in hac re negligentior saepe, quam leges comicae postulabant; quas unice et admirabili artificio observat Terentius, hanc partem nostro hoc longe praestantior. Vel illud mea sententia non leve peccatum, quod Milite Palaestrionem commemorantem facit, quo pacto et Sceledrus ludificandus sit, et Acroteleutium geminae sororis suae mentitura personam, quorum neutrum tum quidem fore scire poterat: qui neque visam mulierem apud senem Periplectomenem cognoverat, neque ut isti malo remedium faceret, cogitarat. Itaque ridicule e duabus scenis continuis prior narrat gerundae rei eum modum, quem posterior multo conatu investigat. Sed huius generis multa in Plauto.»

80. Men. prol. 16: *Tantum ad narrandum nostra adest benignitas.*

81. *exsurgat foras*) Rarior loquendi forma. Conf. infra 347.

Et argumentum et nomen vobis eloquar.
Alazon graece huic nomen est comoediae;
Id nos latine Gloriosum dicimus.
Hoc oppidum Ephesust; inde miles, meus herus,

87. Mire Corn. Fronto De Differentiis vocabulorum pag. 2195 Putsch.: « Glorium et Gloriosum et Gloriatorem. Glorius unius est gloriae. Gloriator non habet causam gloriandi, sed tamen gloriatur. Gloriosus pluribus de causis esse cogitur. »

88. *inde miles*) V. C. *idem m.* Decurtatus τὸ *idem* non agnoscit, ut neque edd. quaedam vett., in his Iunt. Ald. Malebat Camerarius: *ibidem miles* etc. Alii, in his Lamb., fecerunt *inde est mil.*; alii, velut Dousa, *indidem est mil.* etc. Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 276 sqq.: « Palaestrio, *inquit*, quum ita narrat: *Hoc oppidum Ephesust: inde est miles meus herus*: multi varie locutum eum volunt; quidam *inde*, ut his excusum, alii *indidem*, alii *ibidem*, vulgus librorum *idem*. Veteres edd. nihil habent horum, sed ita scribunt omisso quocumque verbo: *Hoc oppidum Ephesus est: miles meus est herus.* Omnium fortassis hae rectissime; namque et versus est ita plenus, et sane ad sensum quid addi referat aliud, ego non video. Quin ineptam censuerim additionem qualemcumque. Quum enim Ephesi res tota fingatur agi, quorsum dicatur *ibidem* miles esse, quem ibi quidem necesse est fuisse? aut quid ad rem pertinet, Ephesium eum esse, ut *inde* vel *indidem* scribatur, quorum hoc versus etiam difficilius admittit? Nugae sunt: quae si non sunt, aliud latere quid putem in vulgato *idem*. Forsan *in diem* fuit: ut in istum diem oppidum istud Ephesus fore dicatur per iocum, qualis in prologis alibi saepe. Vt Menaechm: *Haec urbs Epidamnus est, dum haec agitur fabula. Quando alia agetur, aliud fiet oppidum.* Et Truculento: *Athenae istaec sunto, ita ut hoc est proscenium, Tantisper, dum transigimus hanc comoediam.* Sed nec hoc probo: lubentissimeque veteres, quas dixi, editiones sequar.» Vides, fluctuare viri doctissimi sententiam, qui tamen, in quo reprehendendae essent lectiones tunc vulgatae, probe perspexit. Nam quod codicis veteris lectionem idem servari iubet Scioppius Suspp. Lectt. IV, 7, ut quasi intento digito demonstret herum suum Palaestrio: hoc si volebat Plautus, non *idem* dicendum erat, sed *ille*, vel *iste*. Nec melius caeterae istae lectiones defenduntur a suis auctoribus. Quid igitur? Nempe rescribendum arbitror cum Lambino *inde*, sed verbum *est*, quod idem addidit, delendum, quum τὸ *inde* pertineat ad *mulieres* versu 91, neque miles dicatur Ephesius, sed omnes inde, h. e. Epheso, mulieres se amare fingatur credere miles gloriosus; quomodo infra 701 itidem de eodem servus: *Itaque omnis se ultro sectari in Epheso memorat mulieres*; et hoc ipso loco (versu 93 sq.): *Itaque hic meretrices, labiis dum ductant eum, Maiorem partem videas valgis saviis.* Synchysin non advertentes, quam Hunc frequentare monui ad Amph. 378, iam olim reposuerunt *idem*, nisi compendium Ide (h. e. *inde*) pro *ide* acceperint, et eo pertinere *m* literam verbi sequentis initialem falso existimarint, qualibus descriptorum vitiis scatent libri veterum scriptorum.

Qui hinc ad forum abiit, gloriosus, impudens,
Stercoreus, plenus periurî atque adulterî,
Ait sese ultro omnis mulieres sectarier:
Is deridiculo est, quaqua incedit, omnibus;
Itaque hic meretrices, labiis dum ductant eum,
Maiorem partem videas valgis saviis.
Nam ego haud diu apud hunc servitutem servio.
Id volo vos scire, quomodo ad hunc devenerim
In servitutem ab eo, quoi servivi prius.
Date operam: nam nunc argumentum exordiar.
Erat herus Athenis mihi adulescens optumus;
Meretricem is amabat matre Athenis Atticis,
Et illa illum contra: qui est amor cultu optumus.
Is publice legatus Naupactum hinc fuit
Magnaï reii publicaï gratia.
Interibi ut istic forte miles advenit
Athenas, insinuat se ad illam amicam heri,

92. Vulg. *I. deridiculust q. i. o.* Iunt. Ald.: *I. est derisui, q. i. o.* Acid. Divv. in Pl. pag. 277: «Ex veteribus editionibus colligo non sincerum plane *deridiculus*: et quia *derisui* babent, esse glossam credo istam alterius aequivalentis vocis *deridiculo*: quae Plautina prorsus etc.»

94. «Valgum, explicante Nonio I, 98, est proprie *intortum*. Savium h. l. est *os*.» Br. Cf. interp. Caeterum recte Acidalius Divinatt. in Plaut. lib. I. «Non hoc ait Plautus, valgis saviis militem a meretricibus assiduo rideri, sed inde adeo, quod assiduo labiis eum ductent, valga suavia ipsis esse. Dum perpetuo, quaqua incedit miles, per deridiculum fastidientes meretrices oris eum non lasciva, sed contemnifica obtortione insectautur, obtorta sibi ipsis ora fecerunt, ut maxima earum pars ex sauiarum illa frequentatione videatur iam valgis suaviis, seu labia prave distorta gerat.»

96. Corrupte Decurtatus: *I. v. v. s.*, *q. at huc convenirit.*

101. Cf. Cist. 192, nosque ad eum l.

104. *Interibi ut hic miles forte Athenas advenit*) *Istic* reponendum vidi, quomodo infra 128 legitur: *Neque peius quemquam odisse, quam istunc militem.* Tò *Athenas* autem ad sequentem versum referendum erat. Caeterum Iuntina et Ald.: *Interim iuit hic miles* etc. unde non levis suspicio commovetur, legendum esse potius *Interibid istic forte m. a.* Certe non sic coniungere eiusmodi narrationes solet Noster, sed asyndeto in illis uti, more quotidianae vitae, nec sine gratia. Acidalio quoque placuit, τῷ *at* excluso, *Interibi huc miles f. A. a.*

105. Vulg. debilibus atque invenustis numeris: *Insinuat sese ad illam*

Occepit eius matri suppalparier
Vino, ornamentis opiparisque obsoniis;
Itaque intimum ibi se miles apud lenam facit.
Vbi primum evenit militi huic occasio,
Sublinit os illi lenae, matri mulieris,
Quam meus amabat herus: nam is illius filiam
Conpegit in navem miles clam matrem suam,
Eamque invitam huc mulierem in Ephesum advehit.
Vt amicam herilem Athenis avectam scio,
Ego, quantum vivos possum, mihi navem paro;
Inscendo, ut eam rem Naupactum ad herum nuntiem.
Vbi sumus provecti in altum, sicut voluerunt,

amicam heri mei, peiusque etiam Taubmannus, *mei heri*, nisi operarum hic sit lapsus. Vox *mei* exsulabat a MSS., Pareo teste, quae addita metro sarciendo, postquam *Athenas* ad antecedentem versum male esset translatum.

112. *Conpegit*) Ita vett. edd., in his Iunt. Ald., quod recte probat Pistoris, utpote aptum «et ad vim, quam miles adhibuit, significandam, et ad navis angustias atque molestias, quomodo dicatur Compingere in carcerem.» MSS. *contigit* seu *contegit*, quod male pro *abscondit* accipi posse sibi persuadet Scioppius Suspp. Lect. V, 21.

115. Vulg. hic versus antecedenti praeponitur, corrigente Acidalio Divinatt. in Plaut. pag. 278.

117. Vulg. *Vbi sumus provecti in altum, id quod volunt, Capiunt* etc. nec variant scripti, nisi quod V. C.: — *altum, fit quod volunt*, Decurt.: — *altum, sit q. v.* Sed vett. edd., in his princeps: — *altum, sicut volunt*; bene, modo reponatur metri gratia *voluerunt*, penultima huius verbi syllaba correpta. Recte Pareus in lexico Plaut. voc. *Vt volo*: «Elegans, *inquit*, formula: *ut volupe est*, seu *ex animi sententia.*» Olympio Cas. 1 sq.: *Non mihi licere meam me rem solum, ut volo, Loqui atque cogitare sine ted arbitro?* Et saepius eo sensu usurpantur *Vt volui, Vt voluimus*. Merc. 92 sq.: *Rhodum venimus, ubi quas mercis vexeram, Omnis, ut volui, vendidi ex sententia.* Pseud. 675 sq.: *Iam instituta, ornata, cuncta in ordinem animo, ut volueram, Certa, deformata habebam.* Et ibidem 1265: *Postquam opus meum, ut volui, omne perpetravi, hostibus fugatis* etc. Trin. 793: *Nam pol placido te et clementi meo usque modo, ut volui, usus in alto.* Amph. 80: *Denique, ut voluimus, nostra superat manus.* Most. 714: *Nos profecto probe, ut voluimus, viximus.* Ita etiam h. l. *praedones, ut voluerunt*, h. e. ex animi sui sententia, nemine quippe prohibente, dicuntur navem cepisse illam, qua vectus erat Palaestrio. Quam loci sententiam aptissimam perspexit Gruterus; alii, minus assecuti, ad inanes coniecturas delapsi sunt, scribentes *id quod di volunt, illico advolant, atque advolant*, qui-

Capiunt praedones navem illam, ubi vectus fui.
Prius perii, quam ad herum veni, quo ire occeperam.
Ille, qui me cepit, dat me huic dono militi.
Hic postquam in aedis ad se me duxit domum,
Video illam amicam herilem, Athenis quae fuit.
Vbi contra adspexit me, oculis mihi signum dedit,
Ne se adpellarem; deinde, postquam oocasio est,
Conqueritur mecum mulier fortunas suas;
Ait, fugere sese Athenas cupere ex hac domu;
Sese illum amare, meum herum, Athenis qui fuit,
Neque peius quemquam odisse, quam istunc militem.
Ego, quoniam inspexi mulieris sententiam,
Cepi tabellas, consignavi clanculum,
Do mercatori quoidam, qui ad eum deferat,
Meum herum, qui Athenis fuerat, qui hanc amaverat,
Vt is huc veniret. Is non sprevit nuntium:
Nam et venit, et hic in proxumo devortitur
Apud paternum suom hospitem, lepidum senem.
Itaque ille amanti suo hospiti morem gerit,
Nosque opera consilioque adhortatur, iuvat;
Itaque ego paravi hic intus magnas machinas,
Qui amantis una inter se facerem convenas:
Nam unum conclave, concubinae quod dedit

bus omnibus abstinendum probandaque editionum veterum lectio, a me emendata, quam excudi iussi.

120. *Ille*) Vid. ad Asin. 770. MSS. et vett. edd.: *Ille me cepit, dat* etc., unde peius etiam legendum coniiciebat Taubmannus: *Ille me cepit; datat* etc. Scriptum *Illecuime* pro *Illequime*, sicut c et *q* misceri monui ad Cas. 449, u et *i* literas a sequente simili *m* interceptis, degeneraverit in *Illecme*, *Illieme*, *Ille me*, ut nunc legitur: Nam pronomen relativum abesse nequit.

131. Vulg. pravis numeris: *Dedi mercatori, qui ad illum deferat.* Vett. edd., in his Sarracen. Mediol.: *Dedi merc. cuidam, q. a. i. d.*; mediae aetatis, velut Iunt. et Ald.: *Dedi merc. quoidam qui* etc. Reponendum vidi: *Do mercatori quoidam, qui ad eum, d.*: nam τοῦ *Dedi* neque corripi potest vocalis litera posterior, neque elidi prior.

134. Frustra vulgatae, invitis veteribus, velut Sarracen. Mediol.: *Nam et venit, et is in proximo huc devortitur.*

Miles, quo nemo nisi eapse inferret pedem,
In eo conclavi ego perfodi parietem,
Qua conmeatus esset hinc huc mulieri.
Et sene sciente hoc feci: is consilium dedit.
Nam meus conservos est homo haud magni preti,
Quem concubinae miles custodem addidit;
Ei nos facetis fabricis et doctis dolis
Glaucomam ob oculos obiiciemus, eumque ita
Faciemus, ut, quod viderit, non viderit;
Et mox, ne erretis, haec duarum hodie in vicem
Et hic et illic mulier feret imaginem:
Atque eadem erit, verum alia esse adsimulabitur.
Ita sublinetur os custodi mulieris.
Sed foris concrepuit hinc a vicino sene:
Ipse exit. Hic est lepidus, quem dixi, senex.

143. Vulg. versu imperfecto: *Qua commeatus esset huic mulieri.* MSS. et vett. edd.: *Q. c. e. hic huc m.*, ex quo recte Taubm. fecit: *Q. c. e. hinc huc m.* Iunt. et Ald.: *Q. c. clam. esset hic huic mul.*

150. Vulg. *Et mox, ne erretis, haec duarum hodie vicem* etc. Bene Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 279: «Bis repeti quidem *duarum*, et iungi cum *vicem* simul et *imaginem*, durum est; neque sententia valde bona. Plautum scripsisse credo *in vicem*, id est per vices: nam vicibus, nunc hic, nunc illic, ferebat imaginem duarum.» Tò -e praecedens fraudi fuerit praepositioni: vide nos ad Merc. 414.

153. Vulg. *Ita sublinitum est os custodi mulieris*, mire illato tempore praeterito in re futura; quod sensit etiam Acidalius. V. C. *I. sublinitust os c. m.*; Decurtatos: *I. sublitores cust. m.*; vett. edd. meae: *I. sublinitur o. c. m.*, quod probabat optimus Valens, vel *sublinibitur.* Sed hoc minus concinnum, et utrique praestat, quod reposui, simillimum id quidem τῷ *sublinitur*, *sublinetur.*

154. De foribus extrorsum aperiri solitis in Graecia vid. Mureti Varr. Lectt. I, 17. «Cf. Fischer. ad Anacr. 2, Moeris et Thomas Mag. v. Κόπτει τὴν θύραν. Apud Romanos secus fuisse, e Plutarcho patet Poplicola pag. 107 E.» Br.

PERIPLECTOMENES. PALAESTRIO

PERIPLECTOMENES

Ni hercle defregeritis talos posthac, quemque in tegulis t. t. c. II, 2.
Videritis alienum, ego vostra faciam latera lorea!
Mihi quidem iam arbitri vicini sunt, meae quid fiat domi:
Ita per inpluvium introspectant. Nunc adeo edico omnibus:
Quemque a milite hoc videritis hominem in nostris tegulis
Extra unum Palaestrionem, huc deturbatote in viam.
Quod ille gallinam aut columbam se sectari aut simiam
Dicat, disperistis, ni usque ad mortem male mulcassitis!

156. «Cogitandum est, tecta veterum fuisse plana, ut in iis deambulari posset, tegulis tamen, nisi horti aut viridaria in iis instituerentur, tecta. Vid. Casauboni Animadvv. ad Athen. IV, 2, pag. 275 sq.» *Id.*

158. MSS: *Mihi quidem iam arbitri et vicini sciunt, m. q. f. d.* «Quod si amplectemur, *inquit Scioppius Suspp.* V, 21, τὸ *Mihi* erit parelcon, sicut Ciceron. in Pisonem: *Is mihi etiam gloriabatur, se omnes magistratus sine repulsa adsecutum.* Et alibi saepissime. Terentius Phorm. (V, 8, 21): *Qui mihi, ubi ad uxores ventum est, tum fiunt senes.* Ad quae verba Donatus: *Eleganter insertum* mihi, *ut in Heaut.: Is mihi, ubi adbibit plus paulo, sua quae narrat facinora.*» Sed recte Taubmannus *arbitri et* orta censebat ex *arbitrei*, sicut saepe haec nominum terminatio corrupta sit in libris veteribus. *Sciunt* pro *sunt* simili vitio scriptum, ac de quo egi ad Capt. 773. Vid. etiam ad Men. 338 sq. Pessime autem Iunt. etc.: *M. q. i. arbitri visunt meae q. f. d.*

159. *impluvium*) «Cavaedium, locus subdivalis in mediis aedibus. Vid. Ernest. Clav. Cicer. h. v. Adde D. Heins. ad Sil. Ital. XV, 18. Ibi propria sedes penatium. Vid. Sueton. Aug. 92 et ibi Ernest.» BR.

160. *Quemque*) Bentleius ad Terentii Eun. V, 8, 34: *quemquem*; sed passim poëta noster *Quisque* adhibet pro *Quisquis* seu *Quicunque*, neque sic is solus, qui error est Horatii Tursellini voc. *Quisque*, verum etiam alii probi scriptores. Vidd. lexica, inprimis Parei Plautinum v. *Quisque* pro *Quicunque*.

161. Minus bene Angelius, Aldus, Pareus: *E. u. P., hunc deturbatote in viam.*

162. MSS. prisce, *seimia*.

Atque adeo, ut ne legi fraudem fecerint talariae,
Adcuratote, ut sine talis domi agitent convivium.

PALAESTRIO

Nescio quid malefactum a nostra huic familia est, quantum audio:
Ita senex talos elidi iussit conservis meis.
Sed me excepit; nihili facio, quid illis faciat ceteris.
Adgrediar hominem; et nunc advorsum me est quasi. i. s.
Quid agis, Periplectomene?

PERIPLECTOMENES

Haud multos homines, si optandum foret, t. t. c.

164. Edd. vett., in his Sarracen. et Mediol.: *Atque adeo ut nec legi* etc. — *fecerint*) Vel hoc, vel reponendum, *factitent.* Vulg. ineoncinne *faciant.* Taubmannus: « *Vt ne legi fraudem faciam talarine.*) Ita scribendum cum edd. primis: neque id tantum, sed adhuc repetendum *faciam*, *am*, versus causa. MSS. *facinnt*, quod introduxit quidem Camerarius, sed sic trochaïcus ruit, neque sententia est tam vivida: decetque potius herum ferre legem, quam servos etc. » Dii boni, serione haec vir doctus, an per iocum, sicut iocari solebat ille? Credo equidem, Plautum, si a mortuis excitatus adsit, suaviter risurum multas multorum de se coniecturas, seque de talibus ineptiis ne per somnium quidem cogitasse unquam, ingenue professurum. Ceterum similiter peccatum infra 214.

167. Vulg. itidem ἀμέτρως: *Ita hic senex.* Τὸ *hic* non comparet in Iunt. Ald. etc.

169. Vulg. *Aggrediar hominem. estne advorsum? est quasi collaturus pedem.* Sed primum ista *collaturus pedem* a Lambino sunt addita ad versum sarciendum. Deinde inepte quaerat Palaestrio, ad advorsum ait sive eat senex (nam Grutero et Salmasio placet *eitne*, h. e. *itne*, *advorsum?*), de quo dubitare non est recte oculis utentis. *Et nū*, i. e. *Et nunc*, in *Estne* perperam mutatum puto, et reponendum continuo: *et nunc advorsum me est quasi*, quum praesertim edd. Iunt. atque Ald. exhibeant: *A. h. e. advorsum mihi? est quasi.* Et accipiendum pro *Et quidem*: vid. ad Cas. 700. Τὸ *est* non magis mutarim hoc loco, quam *es* Epid. 11, qui sic habet: *Di inmortales te infelicent, ut tu es gradibus grandibus;* neque omnino male dicitur *Esse adversum aliquem* vel *aliquid.* Palaestrio, senem aggressurus, ipsum sponte se quasi adire videt. Hic sensus loci. De iambo senario trochaicis immixto vid. ad Epid. 197 sq.

170. *foret*) Ita Lambinus. Vulgo *fuerit*, quod non modo inconcinnum, sed etiam soloecum, nisi *mavelim* pro *mavellem* reponatur in sequenti-

Nunc videre et convenire, quam te, mavellem.

PALAESTRIO

Quid est?

QVID TVMVLTVAS CVM NOSTRA FAMILIA? OCCISI SVMVS.*

Quid negotî est?

PERIPLECTOMENES

Res palam est.

PALAESTRIO

Quae res palam est?

PERIPLECTOMENES

De tegulis

Modo nescio quis inspectavit vostrum familiarium

Per nostrum inpluvium intus apud nos Philocomasium atque hospitem

Osculantis.

PALAESTRIO

Quis homo vidit?

bus. Haud raro *u* pro *o* perperam scriptum in libris. Cf. Capt. 361 et infra 186.

* Versus ineditus ex MS. Ambros. Palimpsesto (Ed. T. ex frag. MAII.)

173. *vostrum*) Hoc versus expetit, quod legitur in Iunt. et Ald. MSS. *vostrarum*; vulgo *vostrorum*.

175. Vulgo et inconcinne et κακοφώνως: *Osculanteis*. PA. *quis homo vidit?* PE. *tuus conservos est*. PA. *quis is homo est*. Vtrumque *est* non conspicitur in veteribus editionibus. MSS: — *conservos est*. PA. *quis is erit homost*. Sarrac. et Mediol.: — *cons. est*. PA. *quis is erit homo*. Legendum, non eliso *qui* μονοσυλλάβῳ, qua de re vid. ad Amph. 149, et excluso verbo *homo*, tanquam glossemate: *Osculantis*. PA. *Quis homo vidit?* PE. *Tuos conservos*. PA. *Qui is erit?* De futuro loco praesentis illato monitum ad Cas. 230. Nec spreverim legentem, usurpato trochaïco tetram. acat., quem singulum passim adhiberi in rebus trepidis docui ad Amph. 596: *Osculantis*. PA. *Quis homo vidit?* PE. *Tuos conservos*. PA. *Qui is erit homo?* Certe τῷ *erit* adscriptum esse *est* interpretandi causa, verisimile est, non contra; neque *homo* posterius speciem habet glossematis, quum per se intelligatur in pronomine: sed priscorum est addere verbum *homo* ex abundanti, velut hoc ipso loco dicitur *Quis homo*, et alibi *Homo adulescens*, *Homo amans*, *Homo amicus*, *Homo nemo*, *Homo nequam*, *Homo servulus*, *Quisque homo*. Vidd. Parei lexic. Plaut. v. *Quisque homo*, at eius lexici Mantissa v. *Pleonasmi*.

PERIPLECTOMENES

Tuos conservos.

PALAESTRIO

Qui is homo est?

PERIPLECTOMENES

Nescio: ita abripuit repente sese subito.

PALAESTRIO

Suspicor,
Me periisse.

PERIPLECTOMENES

Vbi abiit, conclamo: Heus, quid agis tu? inquam. Mihi
Ille, abiens, ita respondit, se sectari simiam.

PALAESTRIO

Vae mihi misero, quoi pereundum est propter nihili bestiam!
Sed Philocomasium hiccine etiam nunc est?

PERIPLECTOMENES

Quom exibam, hic erat.

PALAESTRIO

Sis, iube transire huc, quantum possit, se ut videant domi
Familiares, nisi quidem illa nos volt, qui servi sumus,
Propter amorem suom omnis crucibus contubernalis dari.

PERIPLECTOMENES

Dixi ego istuc, nisi quid aliud vis.

177 sq. Vulg. *Me periisse.* PE. *ubi abiit, conclamo: heus, quid agis tu, inquam, in tegulis? Ille mihi abiens ita respondit, se sectari simiam.* Verba *in tegulis* male inculcata, metri gratia, ut videtur, ab Angelio et Aldo, quibus deletis facile fuit versus in suos numeros restituere. Tò *ita* posteriorem syllabam producit h. l., sicut saepe: vid. ad Amph. 475. Ceterum male MSS: *ecquid agis tu?* quae formula est tardum ad aliquid faciendum incitantis. Quod perperam recepit in ordinem Pareus.

181. Annotandum *Sis* imperativo praepositum, quem sequi volet.

183. Non male conferunt Aul. 20.

PALAESTRIO

Volo. Huiic dicito, utrumque, t. t.
Artem et disciplinam, obtineat et colorem.

PERIPLECTOMENES

Quemadmodum? t. t. c.

PALAESTRIO

Vt eum, qui se vidit vero, vincat, ne se viderit;
Si quidem centiens hic visa sit, tamen iuficias eat.

184 sq. Vulg. nullis numeris: — — — PA. *volo. hoc dicito*, *Paret artem et disciplinam: obtineat colorem.* PE. *et quemadmodum?* MSS: — — *hic* (in quo *huic* latere sensit Gruterus; sed versus poscebat *huiic*, de quo vid. ad Amph. 128) *dicito*, *Enrumque artem* etc.; vett. edd., in his Sarracen. et Mediol.: —— *hoc dic. Parumque artem* etc. *Parumque* a Sarraceno explicatur *Parumper*, quod in ordinem accivit Angelius. Pius monet, alibi pro eo verbo legi *Paretque*; cuius rei fides sit penes auctorem. Hinc tamen ortum nobis istud *paret* in vulgatis. Equidem subtilius examinandam mihi putavi manu scriptorum lectionem, quumque in ea non difficulter *Vtrumque* invenire mihi visus essem, quod saepius sic usurpatur, velut legitur Cist. 148: *Vtrumque haec, et multiloqua et multibiba, est anus:* ita rescribendum mihi censui et vocem antecedenti versui addendam, ut itidem effiugeretur trochaïcus tetram. acat., quem singulum in turbis locum habere supra monui ad 175. Deinde copulam desiderari intelligens post *obtineat*, et illud, quod nulli rei legitur ante *quemadmodum*, a legitima sua sede aberrasse ratus sum, quum praesertim continue legi scirem in vett. editionibus: *obtineat*, *colorem*, *et quemadmodum*, itaque reponendo *obtineat et colorem* etc. etiam hunc versiculum sanavi. Vnum autem intelligit artem et disciplinam, quae ad animum pertinent, alterum colorem, quae ad corpus.

184–185. Inter hos duos versus Codex Ambros. Palimpsest. exhibet hunc ineditum: PROFECTO VT NE QVOQVAM DE INGENIO DEGREDIATVR MVLIEBRI. (Ed. Taur. ex Fragm. MAII.)

186. Decurtatus a manu prima, ut Taubmanno visum est: — — *vidit*, *verbis vincat*, *ne se viderit*; quod facile tuearis. Caeteri fere libri, tam scripti, quam impressi, non *verbis*, sed vel *vero* sive *hero*, ut V. C., vel *utrum*, ut edd. vett., quod quidem itidem *vero* fuisse arbitror, o litera in *u* mutata, qua de re vid. supra ad 170, τῷ *m* autem orta ex simili *ui*, quod sequitur. Male vero interpungitur: *Vt eum*, *qui hic se vidit*, *vero vincat*, *ne se viderit*. *Vero* vincere Sceledrum, ne se vidisset, non poterat Philocomasium, quae revera ab eo visa erat; sed vero illam vidit servus. Ergo sic distinguendum: *V. e.*, *qui hic se vidit vero*, *vincat* etc.

187. *centiens*) Ita MSS, prisce, ut *quotiens*, *totiens*. Vulgo, *quoties*.

Os habet, linguam, perfidiam, malitiam atque audaciam,
Confidentiam, confirmitatem, fraudulentiam:
Qui arguat se, eum contra vincat iureiurando suo.
Domi habet animum falsiloquom, falsificum, falsiiurium;
Domi dolos, domi delenifica facta, domi fallacias.
Nam mulier olitori nunquam supplicat, si qua est mala:
Domi habet hortum et condimenta ad omnis molês maleficas.

PERIPLECTOMENES

Ego istaec, si erit hic, nuntiabo. Sed quid est, Palaestrio, i. t.
Quod volutas tute tecum in corde?

PALAESTRIO

Paulisper tace, t. t. c.
Dum ego mihi consilia in animum convoco, et dum consulo,
Quid agam, quem dolum doloso contra conservo parem,
Qui illam hic vidit osculantem: id visum ut ne visum siet.

188. *malitiam*) Nonius: « Malitiam veteres, ut dolum, mediam ponendam duxerunt, quasi sit et aliqua bona. » Amph. 112 sq.: *Itaque me malum esse oportet, callidum, astutum admodum, Atque hunc telo suo sibi, malitia, foribus pellere.* Epid. 534: *Astu hanc congrediar.* PHIL. *Muliebris mi adhibenda est nunc malitia.* Et sic passim. « *Malitia*, Cicerone explicante de N. D. III, 30, est *versuta et fallax nocendi ratio.* Hinc saepe valet apud ipsum callidam seu subdolam iuris interpretationem, calumniam. Vid. Officc. III, 17 extr. Seneca et sequius aevum in vitiositate usurparunt, quod nolebat Cicero Tuscull. Quaestt. IV, 15. » BR.

190. MSS. et vv. edd. *arguet.*

191. *Domi aliquid habere* et similia quam saepe apud Hunc et alios legantur μεταφορικῶς, vid. apud Pareum in lexico Plaut. v. *Domi habere* et paroemiographos. Cf. sequentia.

192. *Domi dolos, domi delenifica facta*) Τὸ *domi* utroque loco μονοσυλλάβως pronuntiandum elisa *o* litera. Vid. ad Amph. prol. 74.

194. *moles maleficas*) H. e. machinas, quomodo infra dicit 266: *Si invenio, qui vidit, ad eum vineas pluteosque agam.* MSS: *molis* (*moles*) *malificos*, vel *milificos*; vett. edd. *molis mellifica* etc. Vulgo: *mores maleficos.*

Quaere; ego hinc abscessero abs te huc interim. — Illuc, sis, vide,
Quemadmodum adstitit, severa fronte curas cogitans!
Pectus digitis pultat: cor, credo, evocaturust foras.
Ecce avortit visus; laevo in femine habet laevam manum,
Dextera digitis rationem conputat, feriens femur
Dexterum: ita, vehementer quod facto opus est, aegre suppetit.
Concrepuit digitis: laborat. Crebro conmutat status.
Eccere autem capite nutat! Non placet, quod reperit,

201. Vulgo, *abstitit.* Sed recte Acidalius Divinalt. in P. pag. 279: « Correctio, *inquit*, facilis *astitit* (ut Iunt. Ald.) vel *adstitit*, quam libri quoque suggerunt vetustiores. Non a sene Palaestrio, sed ab hoc ille absistebat, qui priore versu se dicit abscessurum. Et status servi designatur, ut infra (213) per idem verbum: *Euge, euge, euscheme hercle astitit.* »

» *Cogitans*) Varro de L. L. V, 6: Cogitare a cogendo dictum: mens plura in unum cogit, unde colligere possit. Huc pertinet sententia P. Syri: *Vnus dies poenam adfert, multi cogitant.* » Br. Similiter etiam Phaedrus fabb. III, prol. 38 sq. ex nostra emendatione: *Ego illius pro semita feci viam Et plura cogitavi, quae reliquerat.*

203. Vulg. *Ecce autem avortit* etc., quod ferri potest, si versum habeas pro iambico tetram.; quamquam ceteri h. l. omnes trochaici, neque admodum placet in eadem sententia mutatum metrum, quum praesertim infra 209 inventa particula *autem* male huc relata esse videatur. Ceterum, quod vulgo legitur: — *avortit, nisus laeva, in femine habet laevam manum*, tam putidae est ταυτολεξίας, ut mirer, tale quid diu ferre potuisse viros doctos. Legendum, sicut edidi, — *avortit visus* (h. e. *oculos*, ut passim), *laevo in femine habet laevam manum* etc. Gestus autem computantis imitatur Palaestrio, non revera aliquid computat, quod facere videtur seni.

205. Vulg. imperfectis numeris pravaque distinctione: *Dexterum ita vehementer, quod tactu aegre suppetit.* Τὸ *tactu*, h. e. tactui, a Lipsio est; MSS. *acta*, Vatican. *ictu*; edd. vetustiores *facta*, seriores *facto.* Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 279: «*Dexterum ita vehementer, quod tacta, aegre suppetit*) Non poteat ferri lectio haec, quae magni tamen viri correctio. Verba sensusque absurda. Verissimum, quod Lambinus excudit, non quia Lambinus probet, sed quia veteres idem excusi: *ita, vehementer quod facto opus est, aegre suppetit.* Ita namque distinctione iuvabis, ut ordo sit verborum manifestior, et ex illo sensus. Femur, inquit, ferit, per iram fortassis aut paene desperationem: adeo aegre suppetit, quod vehementer est facto opus. Atque ita demum versus integer est, qui brevior alias uno pede.»

207 sq. *nutat*) H. e. *abnutat*, id

Quidquid est, incoctum non expromet; bene coctum dabit.
Ecce autem aedificat: columnam mento subfulsit suo.
Apage! non placet profecto mi illa inaedificatio:
Nam os columnatum poëtae esse indaudivi barbaro,
Quoi bini custodes semper totis horis adcubant.
Euge, euge, euscheme adstitit hercle, dulice et comoedice!

quod postmodum intellexit Gruterus, quum ante do *adnutu*, cogitans tentasset *Nunc placet, quod reperit* Suspicc. IV, 4. Recte itidem Acidalius l. l. pag. 280: « Nondum repereral, quod placeret. Cur enim deinceps tantopere laboret etiam in quaerendo? Quin ipsa adeo nutatio capitis indicat displicere; nec conquievit ante, quam senex acclamat *Habet, opinor.* Repererat aliquid iam tum, sed necdum probabat. Itaque amplius de eo deliberat: quo nomine subiicitur: *Quidquid est, incoctum non expromet: bene coctum dabit.* Sic enim illo versu lego, non *expromit;* et distinguo cum illo, quem in altero non sequor. Quidquid id consilii est, inquit, bene percoquet, ut maturum det, non crudum. Qua metaphora libenter utitur Plautus aliique cum eo in re consiliorum. Noster Persa (52): *Usque ero domi, dum excoxero lenoni malum.* Porcius Latro Declamatione in Catilinam: *Consilia nefaria facinoris in amplissimi civis M. Leccae domo decoquebantur.* Saepe Sidonius Apollinaris, ut lib. I, Epistt. 11: *Cumque de capessendo diademate coniuratio Marcelliana coqueretur, nobilium iuventuti signiferum sese in factione praebuerat.* » Sunt autem *Nutare* et *Nutus* verba media vel potius generalia, quibus et *adnui* et *abnui* significatur. Merc. 399: *Contemplent, conspiciant omnes, nutent, nictent, sibilent.* Contra Men. 519 sq: — — — — *Nutat, ne loquar.* ME. *Non hercle ego quidem usquam quidquam nuto neque nicto tibi.*

211. *poëtae barbaro*) Naevio. Quod barbarum eum vocat, vid. ad Curc. 148. A. Gellius Noctt. Att. III, 3: « De Naevio quoque accepimus, fabulas eum in carcere duas scripsisse, Hariolum et Leontem, quum ob assiduam maledicentiam et probra in principes civitatis de Graecorum poëtarum more dicta in vincula Romae a triumviris coniectus esset; unde post a tribunis plebei exemtus est, quum in iis, quas supra dixi, fabulis delicta sua et petulantias dictorum, quibus multos ante laeserat, diluisset. » An ille autem solitus fuerit, quod quidam volunt, manum mento suffulcire in commentando, ipsi viderint. Mihi *columnatum* os Naevio tribuere per ridiculum videtur senex propterea, quod eo statu sedere hominem in carcere, curis confectum et de recuperanda sollicitum libertate, fuit consentaneum. Ceterum vulgo biante versu, *inaudivi.* Passim, metri inprimis gratia, reponendum *Indaudire* pro *Inaudire.* Most. 526: *Metuo, ne de hac re quidpiam indaudiverit.* Vide nos ad Capt. prol. 30.

213. Frustra libri: — *et dulice et comoedice.*

Nunquam hodie quiescet, priusquam id, quod petit, perfecerit.
Habet, opinor. Age, si quid agis! vigila! ne somno stude,
Nisi quidem hic agitari mavis varius! vigila! tibi ego dico!
Au, t. t. 216
Feriatus ne sis! Heus, ted adloquor, Palaestrio! t. t. c.
Vigila, inquam! expergiscere, inquam! lucet hoc, inquam!

PALAESTRIO

Audio.

214. Iidem inconcinne, *perficit.* MSS. primitus, *perfecit.* Sed legendum cum Angelio et Aldo, *perfecerit.* Cf. 164. *Petit* quoque, non *petiit*, sicut vulgo, easdem edd. et MSS. Non *petiit* consilium servus, sed etiam *petit*, siquidem nondum habet.

215. *Age, si quid agis*) Formula hortantis et ad agendum incitantis. Vid. Parei lexicon Plaut. h. v.

216 sq. Vulg.: *Nisi quidem hic agitari mavis varius virgis. vigila: Tibi ego dico. au! feriatus ne sis. hem te alloquor, Palaestrio* etc. in quibus non modo nulla forma numeri apparet, sed glossema quoque turbat, ex margine, ut fit, receptum. Nam glossatoris esse verbum *virgis*, ipsa versuum horum prioris ratio metrica ostendit: siquidem exemto *virgis* et additis ex posteriore verbis *Tibi ego dico* habes trochaicum tetram. acat., quales quam saepe singuli reperiantur, monui ad Amph. 596; quae autem inde remanent, τῷ *te* in *ted* mutato, eiusmodi catalecticum efficiunt, post acatalecticum rite usurpatum. Ceterum Poenulo quidem legitur prol. 25 sq; *Domum abeunt, vitent ancipiti infortunio: Ne et hic varientur virgis et loris domi.* Sed ibi quidem discriminis causa mentio virgarum erat necessario facienda. Contra, ubi talia non opponuntur, ambiguitatis causa verba haec et similia *varius*, *varie*, *variari* seorsim Hic usurpare solet per ridiculum; velut dixit Epid. 15 sq: EP. *Quid ais? perpetuon' valuisti?* TH. *Varie.* EP. *Qui varie valent, Caprigenum hominum non placet mihi neque pantherinum genus.* Quod τὸ *varius* abest editionibus quibusdam veteribus, non placet, quum id speciem interpretamenti non habeat, sed τὸ *virgis* habeat.

Ceterum pro *au feriatus ne sis*, libri *anheriatus nescis* (de hoc vid. ad Men. 338 sq.), *anheriatus nestis*, *an heritatus* ne *sis*; Iuntina vero atque Aldina prope verum: *feriatus ne sis*, nisi quod *au* reponendum vidit I. Lipsius Antiqq. Lectt. I, 11. Reliquas virorum doctorum de hoc loco coniecturas, quum a scriptura codicum antiquorum longius recedant multoque difficiliores sint explicatu, operae non est enumerare: *Ne ex longo longiorem faciamus librum.* — *Heus*, non *hem*, altero horum versuum MSS. Pall. et vv. edd., quod temere mutarunt Gronovius Ernestiusque.

218. *lucet hoc*) Vid. ad Amph. 387.

PERIPLECTOMENES

Viden' hostis tibi adesse tuoque tergo obsidium? consule!
Arripe opem auxiliumque ad hanc rem! Propere hoc, non placide, decet.
Antemoeni aliqua! aliquo tu autem circumduce exercitum!
Cura obsidium perduellis; nostris praesidium para!
Interclude inimicis commeatum; tibi muni viam,
Qua cibatus commeatusque ad te et legiones tuas
Tuto possit pervenire! Hanc rem age: res subitaria est.
Reperi! comminiscere! cedo calidum consilium cito:
Quae hic sunt visa, ut visa ne sint; facta infacta uti sient.

221. Vulg. *Antevenito aliqua aliquos, aut tu circumduce exercitum.* Quid? *aliquos?* num incertum, qui anteveniendi sint Palaestrioni? Minime, neque ergo hic locus isti verbo. Atque MSS. quidem et vulgus editionum: *Aateveni*, vel *Antevenito*, *aliqua* etc.; Iunt. Ald.: *Anteveni aliqua*, *aliquos mitte*, *circ. ex.* Sed Sarracen. Mediol. et Taubmanni omnes edd. vett.: *Antemoenia*, unde Putschius faciebat *Antemoeni aliqua nos*, quomodo prisci, *moerus*, *moenia*, *amoenus*. Bene quidem de reposito *Antemoeni*, ceterum iusto audacius. Quum igitur in Sarracenia et Mediolanensi a me inspectis reperissem *Antemoenia aliqua aliquos*, *ante te circumducere exercitum*, in isto *ante* visus mihi sum agnoscere *autē* (autem), quod sententiae longe melius convenit quam vulgatum *aut*, siquidem non aut antemoeniendum, h. e. praemuniendum, aut circumducendus exercitus, sed utrumque faciendum est, ut fieri solet in bello, cuius verba ad rem praesentem accommodat senex lepidus; quomodo item indistincte in sequentibus iubet servum obsidere hostes, suis praesidio esse, intercludere inimicis commeatum, sibi viam eius munire. Deinde pro depravato *aliquos* non *aliquod* (h. e. aliquo) rescribendum existimavi, quia item dubium non est, quo circumducendus sit ille exercitus, sed iterum inferendum vidi *aliqua*, h. e. aliqua via. Tum ex manu scriptis petitum *tu τῷ autem* praeponens, versum pariter ac sententiam, ni fallor, restitui.

222. Vulg. *Curre in obsidium perduelleis*; quomodo nemo unquam locutus est. Camerarius igitur: *Coge in obs. perd.*, quod plerisque placuit. Sed MSS: *Cor in obsidium*, in quibus latere mihi videtur *Cura obsid. p.* Certe *u* et *o* literas non semel permutatas supra observavimus ad 170, et A H N quam item vicinae siut in libris vett., sciunt, qui eos versarunt. *Obsidium* autem *perduelles* dictum pro *Obsidium perduellium*, ut recte inttpp.

223. Inconcinne vulgatae, *Intercludito*. Sequor Iunt. Ald.

225. *rĕm*) Vid. ad Amph. 149.

227. Vulg. minus bona agnominatione, *infecta*. Vid. ad Amph. 28.

Magnam illic, *mi* homo, rem incipissis; magna moenis moenia!
Tute unus si recipere hoc ad te dicis, confidentia est,
Nos inimicos profligare posse.

PALAESTRIO

Dico et recipio ad me. t. t.

PERIPLECTOMENES

Et ego te inpetrare dico id, quod petis.

PALAESTRIO

At te Iupiter t. t. c.
Bene amet!

PERIPLECTOMENES

At tu inparti, amice, me, quod conmentus.

PALAESTRIO

Tace,
Dum in regionem astutiarum mearum te induco, ut scias
Iuxta mecum mea consilia.

PERIPLECTOMENES

Salva sumes indidem.

228. Vulg. *Magnam illic, homo, rem incipissis.* Sed semper qui amicos compellant: *Mi homo*, *Mea mulier*; nunquam seorsim: *Homo*, *Mulier*. Pers. 612: *Cur ego id mirer, mi homo?* Cist. 448: *Mi homod et mea mulier, vos saluto.* Contra Trin. 875 Charmides sycophantae, quem impostorem credit: *Vide, homo, ut hominem noveris.*

229. Verbum *recipere* et correptum *hoc*, de quo vid. ad Amph. 136, coniungenda sunt in proceleusmaticum, si metrum salvum velis. Dictum de hoc pede, in versibus iambicis et trochaicis aeque usitato, ad Amph. 356.

231 sq. Vulg. pravis numeris: *Ad me.* PE. *et ego impetraturum dico id quod petis.* PA. *at te Iuppiter* etc. MSS: *et egom impetrare* vel *impetrarem dic.* etc.; vett. edd.: *et ego imperatorem dico me ad id, quod petis.* Inde Pareus: *et ego impetrare me dico id, q. p.* Sed eiusdem est petere et impetrare: nam quam rem ne expetiveris quidem, eam te impetrare non est consentaneum: nisi quis lusus istos Fortunae praetendat, quibus hic nullum negotium. Trochaici longi, praesertim singuli, vix ullo in loco recte perscripti in libris veteribus.

232. Vulg. inconcinne: *at imperti*

PALAESTRIO

Herus meus elephanti corio circumtentust, non suo,
Neque habet plus sapientiai, quam lapis.

PERIPLECTOMENES

Egomet scio.

PALAESTRIO

Nunc sic rationem incipissam, sic instituam astutiam,
Vt Philocomasio hanc sororem geminam germanam alteram
Dicam Athenis advenisse cum amatore aliquo suo
Tam similem, quam lacte lacti est; apud te eos hic devortier
Dicam hospitio . . . .

PERIPLECTOMENES

Euge, euge, lepide! laudo conmentum tuom!

PALAESTRIO

Vt, si illanc concriminatus siet advorsum militem
Meus conservos, eam vidisse cum alieno oscularier,
Arguam *hanc* vidisse apud te contra conservom meum
Cum suo amatore amplexantem atque osculantem.

etc. MSS: *aut imparte mici paire me quod comm.*, in quibus ista *paro me* mihi videntur male repetita.

236. Vulg. hiante versu, *sapientiae*. MSS: *sapientiam equam lapis*. Saepe haec genitivi sing. primae declinationis terminatio fraudi fuit librariis, de qua vid. ad Epid. 497, 623. Vulg. quoque, itidem inconcinne: *egomet istuc scio*. Vel legendum: *ego istuc scio*, vel: *egomet scio*; et hoc quidem nunc malim propterea, quia τὸ *istuc* adscribere interpretandi causa cuiusvis erat, τὸ *egomet* non item.

237. Vulg. minus concinna sententia: *Nunc sic rationem incipissam, hanc instituam astutiam*. Verbum *hanc* vel *anc* (vid. ad Asin. 492) natum mihi videtur ex antecedente *-am*, alterum vero *sic* a simili *in-*, quod sequitur, ablatum.

239. *cũm*) Vid. ad Amph. 149.

240. *lacte*) Priscian. lib. VII, pag. 756 Putsch.: « Hoc lacte dicebant antiqui. » Testantur hoc etiam Charisius, Nonius, Valerius Probus, alii. Cf. Men. 983.

244. Vulg. *Eum arguam vidisse* etc. Sed indicandum, utram amatorem amplexatam fuisse dicturus sit dolosus servus. Atqui vv. edd.: *Eam arguam vid.* etc. τῷ *Eam* ita eliso, ut prorsus non exaudiatur. Legendum: *Arguam hanc vidisse* etc., quo-

PERIPLECTOMENES

Imo optume!
Idem ego dicam, si me exquaeret miles.

PALAESTRIO

Sed simillumas
Dicito esse; et Philocomasio id praecipiendum est, ut sciat,
Ne titubet, si quaeret ex ea miles.

PERIPLECTOMENES

Nimis doctum dolum!
Sed si ambas videre in uno miles concilio volet,
Quid agimus?

PALAESTRIO

Facile est: trecentae possunt causae conligi:
» Non domi est; abiit ambulatum; dormit; ornatur; lavat;
» Prandet; potat; occupata est; operae non est; non potest. »
Quantum vis prolationum, dum modo nunc prima via
Inducamus, vera ut esse credat, quae mentibitur.

PERIPLECTOMENES

*Per*placet, uti dicis.

PALAESTRIO

Intro abi ergo, et, si isti est, mulierem

modo supra habes 238: *Vt Philocomasio hanc sororem geminam germanam alteram Dicam Athenis advenisse* etc.

245. Libri inconcinne: *Imo ut optume.*

250. *conligi*) Codd. vett. *conlici* (vel *conici*), *concili*, *concini*. «Sed Gruterus (Taubmannum audis) retinet *colligi*, docetque alias lectiones natas a scriptura veteri *conlici* etc. »

251. *domi* elisa o litera legendum. Vid. ad Amph. prol. 74.

252. « *Operae non est*) Sic Livius quoque, v. c. IV, 8 extr. Cf. Casaub. ad Pers. VI, 9. » Ba.

255 sq. Vulg. *Placet, ut dicis.* PA. *intro abi ergo, et si isti est mulier, eam iube Cito domum transire, atque haec ei monstra; praecipe* etc. Iustum numerum pedum habet prior horum versuum, posterior non habet, ut de fraude non sit dubitandum. Quam sentiens pridem Angelius, pro arbitrio rescripsit *praemonstra*, et sic trochaicum quidem effinxit, quali hic opus est, sed debilem et ab usu abhorrentem Plauti, cui fere hac et si-

Iube cito domum transire atque haec ei monstra: praecipe,
Vt teneat consilia nostra, quemadmodum exorsi sumus,
De gemina sorore.

PERIPLECTOMENES

Docte tibi illanc perdoctam dabo.
Numquid aliud?

PALAESTRIO

Intro ut abeas.

PERIPLECTOMENES

Abeo quidem.

PALAESTRIO

Ego ibo domum
Atque hemonem investigando sumam operam, hinc dissimulando, t. t.
Qui fuerit conservos, qui hodie sit sectatus simiam. t. t. c.

miles voculae *ei*, *eum*, *eas* pro monosyllabis. Nec melior Taubmanni ratio, verbum *monstra* iterantis. Codices parum iuvant, e quibus edidit Pareus: Pe. *Placet, ut dicis*. Pa. *intro abi ergo: et si isti 'st mulier, iube* etc. omisso *eam*, quod quum in scriptis repertum esse ait Taubmannus, de secundis eorum manibus illum loqui arbitror, quas perscribere oblitus fuerit Pareus, ceterum harum rerum curiosissimus indagator. Membranae igitur, nisi fallor, a manu prima, *mulier*, sed id *mulierē* initio fuisse puto, h. e. *mulierem*, et τὸ ē a sequente simili *i* litera interceptum. Quo reposito, quum verbum *iube* ad alterum versum pertinere liquide appareat, hic quidem ipse a fine bene habet, sed est ἀκέφαλος, ut cui, si *uti* pro *ut* reponatur, ad minimum una desit syllaba. Quam requirenti mihi nihil verisimilius visum est, quam librarios, quum invenissent *per*. (Periplectomenes.) *perplacet, uti dicis* etc., bis exarandam *per* syllabam more suo semel posuisse, itaque versum truncasse, quem iam ope nostra sanitatem recuperasse spero. *Perplacere* etiam alibi poëta. De forma *Isti* pro *Istic* vid. ad Cas. 430. —*Iubĕ*. Vid. ad Asin. 731, et de asyndeto verborum *monstra praecipe* ad Capt. 336.

258. Vox *tibi* quomodo pronuntianda sit, vid. ad Amph. prol. 74.

259. Vulg. —— Pe. *abeo*. Pa. *et quidem ego ibo domum*. Sed vv. edd., in his Iunt. Ald.: Pe. *abeo equidem igitur*. Pa. *Ego ibo d*. MSS. quoque *equidem*, non *et quidem*, Pareo teste. Sed *Equidem*, quum non opponatur abiturus senex alicui non abituro, hic non habet locum, habet *quidem*, quod eleganter usurpatur in extremis sententiis. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

260. Vulg. secundum Lambinum: *Atque hominem investigando sumam operam, hinc dissimulavero*. MSS. et

Nam ille non potuit, quin sermone aliquem familiarium
Participaverit de amica heri, vidisse sese eam
Hic in proxumo osculantem cum alieno adulescentulo.
Novi morem ego: «Tacere nequeo, *quae* solus scio.»
Si invenio, qui vidit, ad eum vineas pluteosque agam.
Res parata est: vi pugnandoque hominem capere certa res!
Si ita non reperio, ibo odorans, quasi canis venaticus,
Vsque donec persecutus volpem ero vestigiis.
Sed fores concrepuerunt nostrae: ego voci moderabo meae:
Nam illic Philocomasio custos, meus conservos; it foras.

olim cusi: *At quem hominem investigando* (V. C. ex correctione, ut tradit Taubmannus, *vestigando sumo*), vel *investigandos*, *operam hanc*, vel *huic*, *dissimulando*. Aliorum vel lectiones vel emendationes enarrare longum est. E quibus quum placuisset Acidalio: *At quam hominem investigando sumam operam, hanc dissimulavero*, *hanc* pro *hinc*, i. e. ex hac parte, apud militem: nam apud Periplectomenem nihil opus erat dissimulatione. Praeterea legendum metri gratia *hemonem*, de qua forma dixi ad Asin. 274. Denique non spernendum illud *sumo*, h. e. *sumam*, veteris codicis Camerariani, etiamsi a sequiore manu sit adscriptum, de quo tamen altum silentium apud Pareum; nisi, mutata librorum omnium lectione *dissimulando*, rescribere malis cum Taubmanno in annotatione ad h. l.: *Atque in homine investigando operam hanc dissimulavero*. Sed sane tanto melior nostra lectio, quanto scriptorum propior. Pronuntiandum autem τὸ *sumam* ἀνεκθλίπτως, quam figuram prosodicam illustratum ivi ad Amph. 341.

262. Vulg. soloece et depravato numero: *Nam ille non potuit, quin sermoni suo aliquem familiarem* etc. MSS. *familiarum*, edd. vett., in his Iunt. Ald., *familiarium*, recte, modo deleas inutile interpretamentum *suo*. *Participare alicui rei* non dicitur, sed *Part. alicuius rei* vel *aliqua re*. Reponendum igitur vidimus *sermone*.

265. Vulg. *Novi morem ego: et tacere nostrorum solus scio.* Haec Camerarii coniectura. MSS: *N. m. e. et tacere nequeo solus scio;* primitus cusi: *N. m. e. et tacere solus scio.* Ineptissimum vocare τὸ *nequeo* placet Taubmanno, mihi aptissimum, modo *quae* addatur, a praecedente *-queo* interceptum. Morem servorum garrulorum depicturus Palaestrio, quasi ipsos loqui facit, quae vel palam dicere soleant, vel certe apud se cogitent, quum iis convenienter agant. Cf. 283.

267. *res*) Ita Mss. Vulgo *res est*. Acidalius *rest* per contractionem; sed non opus.

270. *fores*) μονοσυλλάβως pronuntiandum. V. ad Amph. pr. 74. Cf. 328.

271. Vulg. nihili numeris: *Nam il-*

SCELEDRVS. PALAESTRIO.

SCELEDRVS

Nisi quidem ego hodie ambulavi dormiens in tegulis,
t. t. c. II, 3.
Certo edepol scio, me vidisse hic proxumae viciniae
Philocomasium herilem amicam sibi alienum quaerere.

PALAESTRIO

Hic illanc vidit osculantem, quantum hunc audivi loqui.

SCELEDRVS

Quis hic est?

PALAESTRIO

Tuos conservos. Quid agis, Sceledre?

SCELEDRVS

Te, Palaestrio, 276
Volupe est convenisse.

PALAESTRIO

Quid iam, aut quid negotî? fac sciam.

SCELEDRVS

Metuo.

lic est Phil. custos meus cons., *atque it f.* Melius aliquanto Acidalius: *N. i. P. c. m. c.*, *qui it f.*

274. Hiulce libri: *Philocomasium herilem amicam sibi alium quaerere.* Tentabat Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 281: *sibi virum alium*, vel *amicam amicum sibi alium quaerere*, *sibi malum quaerere*, *amicam clam* (quod in ultima syllaba τοῦ *amicam* delitescere videatur) *sibi alium quaerere*, qua coniectura acquievit, ad *alium* subintelligi facile aliquid posse ratus, quod exprimi non adeo sit necesse. Huius vestigio insistens Bentleius ad Terentii Phorm. III, 3, 11 reponendum censuit: *P. h. a. sibi malam rem quaerere*, locutione Nostro satis familiari: vid. Cas. 152, Poen. 1172, Cist. 141. Probo sententiam, verba a codicibus abhorrentia non probo. Legendum: *P. h. a. sibi alienum quaerere.* Supra 242. sq. in eadem re: *Vt, si illanc concriminatus siet advorsum militem Meus conservos, eam vidisse cum alieno oscularier* etc. et itidem 264: *Hic in proxumo osculantem cum alieno adulescendulo.* et similiter infra 338, 367, 390. Vicina vero *alienum* et *alium*, ut inter se permutari proclive sit.

275. *loqui*) Mss. *loquentem*, nisi quod V. C. initio *loquere*. Τὸ *osculantem* tinniisse adhuc videtur in auribus librarii, qui primus ita scripsit.

PALAESTRIO

Quid metuis?

SCELEDRVS

Ne hercle hodie, quantum hic familiarium est,
Maxumum in malum cruciatumque insaliamus.

PALAESTRIO

Tu sali 279
Solus: nam ego istam insulturam et desulturam nil moror.

SCELEDRVS

Nescis tu fortasse, apud nos facinus quod natum est novom.

PALAESTRIO

Quod id est facinus?

SCELEDRVS

Inpudicum.

PALAESTRIO

Tute sci solite tibi;
Mihi ne dixis: scire nolo.

SCELEDRVS

Non enim faciam, quin scias.
Simiam hodie sum sectatus nostram in horum tegulis.

PALAESTRIO

Edepol, Sceledre, homo sectatus nihili nequam bestiam.

SCELEDRVS

Dî te perdant!

279. *cruciatumque*) Ita Mss. et vett. edd.; sed V. C. a manu altera, *cruciatum*, quod arripueruut tanquam dictum ut saepius recurrens illud *maxima mala crux*, de quo vid. Parei lexic. Plaut. Simile hoc sane illi, nec tamen minus recte copulam poëta adhibuit, quam libris refragantibus deleri nefas. — *insaliamus*. Sic quoque codd. Vid. ad Amph. 28. Vulgo ex interpretatione, *insiliamus*.

280. Inconcinue atque inepte libri: *desulturam nihil hic moror*. Ortum hic ex *-hil*, quod antecedit.

282. Vulgo minus recte: *Tute scis solite tibi*. Dixi de hoc loco ad similem, qui est Amph. 131.

285. *homŏ*) Vid. ad Amph. 475.

PALAESTRIO

Te istuc aequom, quoniam occepisti eloqui. 286

SCELEDRVS

Forte fortuna per inpluvium huc despexi in proxumum;
Atque ego illi adspicio osculantem Philocomasium cum altero
Nescio quo adulescente.

PALAESTRIO

Quod ego, Sceledre, scelus ex te audio?

SCELEDRVS

Profecto vidi.

PALAESTRIO

Tuten'?

SCELEDRVS

Egomet duobus his oculis meis. i. t. 290

PALAESTRIO

Abi! non verisimile dicis, neque vidisti.

SCELEDRVS

Num tibi t. t. c.
Lippus videor?

PALAESTRIO

Medicum istuc tibi melius percontarier.
Verum enim tu istanc, si te dî ament, temere haud tollas fabulam:
Tuis nunc cruribus capitique fraudem hinc capitalem creas;

287. *in proxumum*) H. e., interprete Scioppio Suspp. Lectt. pag. 193, in aedes vicinas sive proximas. Cf. inttpp. ad h. l. et Parei lexic. Plaut. v. *Proximum*.

288. Vulgo: *Atque ego illa aspicio* etc. Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 281: «Non, *inquit*, damno *illa*, malo tamen *illi:* quod est Plauto *illic*, ut inferius hac scena *isti* pro *istic*. PA. *Nempe tu isti ais esse herilem concubinam?* Nam ita scribendum ibi quoque, quum vulgo alterum usitatius scribatur. Corrupta saepissime illa, quae versuum ratio plerumque nec raro libri vett. produnt» Vid. nos infra ad 337, et de formis adverbiorum *Illi* atque *Isti* ad Amph. 596 et Cas. 430.

Nam tibi iam, ut pereas, paratum est dupliciter, nisi supprimis
Tuom stultiloquium.

SCELEDRVS

Qui vero dupliciter?

PALAESTRIO

Dicam tibi.
Primumdum, si falso insimulas Philocomasium, hoc perieris;
Iterum, si id verum est, tu eii custos additus perieris.

SCELEDRVS

Quid fuat me, nescio; haec me vidisse, ego certo scio.

PALAESTRIO

Pergin', infelix?

SCELEDRVS

Quid tibi vis dicam, nisi quod viderim?
Quin etiam nunc intus hic in proxumo est.

PALAESTRIO

Eho, non domi est?

SCELEDRVS

Vise, abi intro tute: nam ego mihi nil credi postulo.

PALAESTRIO

Certum facered est.

SCELEDRVS

Hic te opperiar; eadem illi insidias dabo,

296. Vulg. corruptis numeris: — — *dupliciter?* PA. *Id dicam tibi.*

298. Vulg. inconcinne, *tu ei.* Pronomen *tu* sequente vocali litera non liquescit. Vid. ad Amph. 341. Acidalius l. l.: —— *additus, eo perieris*, quod responderet praecedentibus *hoc perieris.* Sed facilior nostra ratio. *Eii* passim Noster: vid. Parei lex. Plaut. h. v.

301. Vulg. numeris pessumdatis: — — PA. *Eho, an non domi est?*

303. *Certum facere est*) Vulg. *Certum est facere id*; sed edd. vett.: *C. est facere*, unde colligas reponendum esse *C. est facered*, id quod sero ani-

Quam mox horsum ad stabulum iunix recipiat se a pabulo.
Quid ego nunc faciam? Custodem me illi miles tradidit.
Nunc si indicium facio, interii; si taceo, *interii* tamen,
Si hoc palam fuerit. Quid peius muliere aut audacius?
Dum ego in tegulis sum, illac haec hospitio se edit foras.
Edepol facinus fecit audax! Hoccine, si miles sciat —
Credo hercle, has sustollat aedis totas atque hunc in crucem.

madverti. Vid. ad Amph. prol. 149.

304. *iunix*) « Respicitur ad fabulam de Argo et Ione. Puellae passim iuvencae, equae (cf. Fischer. ad Anacreont. 11 vel 21), δαμάλεις (hinc Damalis apud Horatium) πόρτιες, ut πόρτις apud Lycophronem Helena. Vidd. Scriver. ad Ovidii Heroid. V, 117, Aelian. V. H. III, 62. » Br.

308. *Dŭm*) Vid. ad Amph. 149.

310. Vulg. *Credo hercle has sustollat aedes totas, atque hinc in crucem.* Sed « quid est, *inquit Acidalius Divv. pagg.* 282 *sq.*, quod aedes in crucem sublatum iri dicuntur? aut tolli qua ratione possunt? Labitur eo vir doctus (Gruterus Suspicc. II, 3), ut ad morem priscum trahat, quo in magnis sceleribus damnati non ipsi tantum supplicio plecterentur, sed aedes eorum quoque diruerentur. Id quid huc faciat, ego non video; nec ipse fidit sibi, quum tandem e Truculento similem, ut videri vult, atque est sane, quamquam non ex illius sententia, locum affert, ubi de aedibus, tanquam de homine Plautus etiam loquatur scen. *Date soleas* (597 sq.): *Quantillo mihi opere nunc persuaderi potest, Ut ego his suffringam talos totis aedibus?* Loquitur ille vero, sed non tanquam de uno homine, nec quasi quae de homine alioqui proprie, μεταφορικῶς ibi de aedibus dicantur. Quin aedes et hic et illic pro ipsis sumuntur hominibus, sed pluribus, nec alio modo, nisi quo *domum* vulgo *familiam* appellamus. Ideo *totae aedes* utrobique ut totam familiam intelligamus. Atque in Milite familiares omnes dici, testes sunt loci ibidem plures, qui cruciatum domui toti minitantur, velut 181—183, 278 sq. Alia sunt etiam loca: sed cui rei cumulemus? Certum satis, familiae toti militis crucem hanc imminere: quod quum sit certum, quid dubitationis relinquitur, aedes ibi totas ita prorsus interpretandas? Nec aliter est Truculenti loco, ubi familiae meretriciae miles talos suffringere minatur ita, quomodo Periplectomenes senex fieri iubet hac fabula 156 sq. militis hominibus. Atque illa talorum elisio crebra in Plauto alibi, ut appareat inter supplicia servilia sic talifragium ut crurifragium fuisse. — Ceterum *atque* pro statim accipere, quod quibusdam placet, non opus est, si *hunc* ex *hinc* legatur. Per *hunc*, scil. hominem, se designet, ut reliquos familiares per *has totas aedes*. Sed aiet alius contra, nec hac mutatione opus esse; quod non negabo patiarque facile sententiam aliorum ista parte praevalere, dum nostra praevaleat altera potiore. »

Quidquid hercle est, mussitabo potius, quam intercam male.

Non ego possum, quae ipsa sese venditat, tutarier.

PALAESTRIO

Sceledre, Sceledre!

SCELEDRVS

Quis homo interimit?

PALAESTRIO

Alter est audacior?

Quis mage dis inimicis natus, quam tu, atque iratis?

SCELEDRVS

Quid est?

PALAESTRIO

Iuben' tibi oculos ecfodiri, quibus id, quod nusquam est, vides? i. t. 316

SCELEDRVS

Quid? nusquam?

PALAESTRIO

Non ego nunc emam vitam tuam vitiosa nuce.

Sic ille. Reposui autem *hunc* cum ipso et Des. Heraldo propterea quod satius est, τὸ *sustollat* referre ad verba *in crucem*, quomodo alibi *Tollere in crucem* dicitur, quam seorsim illud in eandem sententiam interpretari, quod nescio an alibi fiat, et illa *atque hinc in crucem* similiter accipere ἐλλειπτικῶς, quum praestet haec omnia unius orationis ambitu comprehendi. Qood dicta haec accipiebat Douss Centurionat. pag. 339 tanquam ista Poen. 280 sq.: — — *inpunissume Tibi quidem hercle vendere hasce aedis licet*: vide, sis, nos ad eum locum.

311. *H. q. est, mussabo*) Volg. inconcinne, *mussitabo*. Vel legendum verbis transpositis: *Quidquid hercle est, mussitabo* etc. quod iam ideo praetulerim, quod sic et *Quidquid* et *mussitabo*, gravius utromque verbum, arsi gaudebit, ut decet, si ullo modo fieri possit.

313. Vulg. PA. *Scel.*, *Scel.* SCE. *quis homo interminat*? PA. *est te alter audacior?* Mss. non *interminat*, sed *interemat*; neque τὸ *te* illi agnoscunt, quo carent etiam edd. vett. Verbum *interminat* exponont minaci voce *me inclamat*; sed longius repetita haec explicatio; id quod sensit etiam Scioppius Suspp. Lectt. IV, 7. Legendum procol dubio: *quis homo interimit?* h. e. quis me occidit? quis obtundit? Vid. ad Merc. 318. Passim mixtae *e* et *i*, *i* et *a*, literae in codicibus.

SCELEDRVS

Quid negotî est?

PALAESTRIO

Quid negotî sit, rogas?

SCELEDRVS

Cur non rogem? t. t. c.

PALAESTRIO

Nonne tibi istanc praetruncari linguam largiloquam iubes?

SCELEDRVS

Quamobrem iubeam?

PALAESTRIO

Philocomasium eccam domi, quam in proxumo
Vidisse aibas te osculantem atque amplexantem cum altero.

SCELEDRVS

Mirum est, lolio victitare te, tam vili tritico.

PALAESTRIO

Quid iam?

SCELEDRVS

Quia luscitiosus.

PALAESTRIO

Verbero, edepol tu quidem
Caecus, non luscitiosus: nam eam quidem eccillam domi.

SCELEDRVS

Quid? domi?

PALAESTRIO

Domi hercle vero.

SCELEDRVS

Abi! ludis me, Palaestrio.

319. *eccam*) Vid. ad Amph. prol. 120. Cf. 323, 330.

322. Vulg. versu pessumdato: *Vae verbero* etc. Mss. *Veherbero*, sicut h perperam addi solere monui ad Asin. 24. Edd. vett. interiectionem non exhibent.

323. Vulg. nullis numeris: *nam illam quidem eccam domi.* Mss. *n. i. q. illa domi.*

PALAESTRIO

Tum inquinatae mihi manus sunt.

SCELEDRVS

Quidum?

PALAESTRIO

Quia ludo luto.

SCELEDRVS

Vae capiti tuo!

PALAESTRIO

Tuo istuc, Sceledre, promitto fore,
Nisi oculos orationemque alia conmutas tibi.
Sed fores concrepuerunt nostrae.

SCELEDRVS

At ego illas observo foris:
Nam nihil est, qua hinc huc transire ea possit, nisi recto ostio.

PALAESTRIO

Quin domi eccam: nescio, quae te, Sceledre, scelera suscitant.

SCELEDRVS

Mihi ego video, mihi ego sapio, mihi ego credo plurimum:
Me homo nemo deterrebit, quin ea sit in his aedibus.
Hic obsistam, ne inprudenti huc ea se subrepsit mihi.

PALAESTRIO

Meus illic homo est: deturbabo iam ego illunc de pugnaculis.
Vin' iam faciam, uti stultividum te fatearis . . . .

SCELEDRVS

Age, face.

328. Vid. nos supra ad 270.

332. *deterrebit*) Huc ducere mihi videtur scriptorum lectio depravata haec, *deterrent*. Editi vett. *deterreat*.

PALAESTRIO

Neque te quidquam sapere corde, neque oculis uti?

SCELEDRVS

Volo.

PALAESTRIO

Nempe tu istic ais esse herilem concubinam?

SCELEDRVS

Atque arguo

Eam me vidisse osculantem hic intus cum alieno viro.

PALAESTRIO

Scin' tu, nullum conmeatum hinc esse et a nobis . . . ?

SCELEDRVS

Scio.

PALAESTRIO

Neque solarium neque hortum, nisi per inpluvium?

SCELEDRVS

Scio.

PALAESTRIO

Quid nunc, si ea domi est, si faciam, ut exire hinc videas domo,

Dignus es verberibus multis?

SCELEDRVS

Dignus.

PALAESTRIO

Serva istas foris:

Ne tibi clam se subterducat istinc atque huc transeat.

SCELEDRVS

Consilium est ita facere.

337. Acidalio supra ad 288 placet *isti* metri gratia; sed id quidem etiam absque eo sartum tectum videtur, si probabilia sunt, quae disputavi ad Asin. 770.

339. Vulg. metro corrupto: PA *Scin' tu nullum commeatum hinc esse a nobis?* SCE. *scio.* Mss.: — *hinc esset a nobis*, quod pro *essed a n.* accipiebat Gruterus; sed rectius, ni fal-

PALAESTRIO

Pede ego iam illam huc tibi sistam in viam.

SCELEDRVS

Agedum ergo face! — Volo scire, utrum ego id, quod vidi, viderim,
An illic faciat, quod facturum dicit, ut ea sit domi.
Nam ego quidem meos oculos habeo, nec rogo utendos foris;
Sed hic illi supparasitatur semper; hic ei proxumust;
Primus ad cibum vocatur; primo pulmentum datur.
Nam illic noster est fortasse circiter triennium,
Neque quoiquam, quam illi, *est* in nostra melius famulo familia.
Sed ego, quod ago, id me agere oportet, hoc observare ostium.
Hic obsistam: hac quidem pol certo verba mihi nunquam dabunt.

lor, nos. *Hinc*, e militis domo, sicut 329 et saepius.

344. Vulg. satis inepte: PA. *Pedes ego iam illam* etc. Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 283: « Non apte cum Lambino *pedes* accipietur pedibus iter faciens, non alis sublatus: nam quid hoc ioci intempestivi? *Pede* aut *pedibus* scribendum puto, ut iocetur in loquendi modo, quo alias *capite* vel *ore sistere* dixit, velut infra 841, Curc. 285, Capt. 725. » Similiter autem legitur 626: *Clare oculis video, sum pernix manibus, sum pedes mobilis*, ubi V. C. *pedibus*, qood nihil aliud est quam insolentius ita usurpati numeri singularis interpretamentum: nam ibi quoque legendum, ut hic, *pede*, τὸ *pedes* ne versu quidem admittente.

347. Decurt. *foras*, ut *foras rogare* pro *foris* eodem modo dicatur, quo *in mentem esse*, *in lustra iacere* et similia, de quibus egi ad Amph. 545, Cas. 368. Cf. supra 81.

348. *hic*) Vid. ad Amph. 156.

351. Vulgo hiante versu: *Neque cuiquam, quam illi, in nostra melius famulo familia.* Facile ē (*est*) a simili ī (*in*) fuerit depastum. Vel legendum *quamde*, de quo dixi ad Amph. prol. 69.

352. Putide libri: *Sed ego hoc, quod ago, id me agere oportet.* Saracen. Mediol.: *S. e. h. q. a., at m. a. o.* Iuntina: *Sed quid ego ago? Quod me ag. op.*

PALAESTRIO. PHILOCOMASIVM. SCELEDRVS.

PALAESTRIO

Praecepta facito ut memineris.

PHILOCOMASIVM

Toties monere mirum est. i. t. c. II, 4

PALAESTRIO

At metuo, ut satis sis subdola.

PHILOCOMASIVM

Cedo vel doctum, edocebo.
Memini malas, ut sint malae: mihi solae e quo superfit.

PALAESTRIO

Age, iam nunc insiste in dolos: abs te ego procul recedam. —
Quid adstas, Sceledre?

SCELEDRVS

Hanc rem gerod. Habeo auris: loquere, quid vis.

355. Vulg.: *Cedo vel doctas, docebo.* Sed V. C.: *C. v. doce me docebo*; Decurt.: *C. v. dice me docebo*, in quibus latere credidi: *Cedo vel doctu* (*doctum*) *edocebo*; quod et sententiae et versui aptissimum. Erasmus Adagg. I, 2, 12: «Identidem, *inquit*, in Plautinis ac Terentianis comoediis occurrit *Memorem mones* et *Doctum doces.* Idem pollet Graecanicum illud *Λαλεῖς πρὸς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην*, id est *Loqueris ei, qui ipse rem calleat*, et *Εἰδότι λέγεις*, i. e. *Scienti narras* etc.»

356. *mihi solae*) Infra 1006: *Cedo te mihi solae solum*; et Terentius Eun. V, 6, 3: *Mihi solae ridiculo fuit*; ad quem locum Donatus: «*Soli* regulariter dicitur; *solae* non recte, sed antique, ut alibi *Hoc ipsa in itinere alterae dum narrat, forte audivi* (Heaut. II, 3, 30).» Priscianus lib. 6 primo: «Sciendum, *inquit*, quod, quoties superiora masculina (unus, ullus, nullus, solus, totus, alius, uter, alter) in *i* desinunt in genitivo et in o dativo (hoc enim quoque rarior habet usus et vetustior), necessario feminina supradictos in *ae* diphthongum terminant casus. Itaque non solum *una unius uni*, sed etiam *huius* et *huic unae*, et similiter *ullae*, *nullae*, *solae*, *totae*, *aliae*, *alterae*; in usu antiquiore invenimus. Cicero pro M. Tullio: *Hoc iudicium sic expectatur, ut non unae rei statui, sed omnibus constitui putetur.* Idem ad Herennium: *Non res totae rei necesse est similis sit.*

PALAESTRIO

Credo, istoc exemplo tibi esse eundum actutum extra portam,
Dispessis manibus patibulum quom habebis.

SCELEDRVS

Quamnam ob rem?

PALAESTRIO

Respicedum ad laevam! qui illaec est mulier?

SCELEDRVS

Proh dî inmortales,
Heri concubina est haec quidem.

PALAESTRIO

Mihi quoque pol ita videtur.
Age, nunc ïam, quando lubet . . . .

SCELEDRVS

Quid agam?

PALAESTRIO

Peri perpropere!

PHILOCOMASIVM

Vbi istic bonus servos, propudi me qui maxume innocentem

Terentius in Heaut.: *Haec ipsae in itinere alterae* etc. Idem Eunucho: *Mihi solae* etc. Caecilius: *Nullae nationi tot, tantas, tam continuas victorias, tam brevi spatio datas arbitror, quam vobis.* »

359. Vulgo, frustra asperato versu: *Credo ego istoc* etc. Vid. ad Asin. 843.

360. *Quamnăm*) Vid. ad. Amph. 341.

361. Vulgo minus concinne: *quis illaec est* etc. *Qui* pro *Quae* usurpatum, sicut Asin. 485, si retinenda ibi vulgata lectio. Vel legendum metri gratia: PA. *Respicedum ad laevam! mulier haec quis est?* SCE. *Proh di inmortales etc.* sicut statim Sceledrus: *Heri concubina est haec quidem.* Nam elisio vocalis in *quis*, etsi non praeter analogiam fieret, ut videre licet ad Amph. prol. 74, durior tamen est, quam quae ferri posse videatur.

362. *Heri* liquescente e litera pronuntiandum. Vid. ad Amph. prol. l. l., et de proceleusmatico *Mihi quoque* ad Amph. 356.

Falso insimulavit?

PALAESTRIO

Hem tibi! hic mihi dixit.

SCELEDRVS

Tibi.

PHILOCOMASIVM

Quem dixti
Tu te vidisse in proxumo hic, sceleste, me osculantem?

PALAESTRIO

Ac cum alieno adulescentulo dixit.

SCELEDRVS

Dixi hercle vero.

PHILOCOMASIVM

Tun' me vidisti?

SCELEDRVS

Atque his quidem oculis.

PHILOCOMASIVM

Carebis, credo,
Qui plus vident, quam quod vident.

SCELEDRVS

Nunquam hercle deterrebor,
Quin viderim id, quod viderim.

PHILOCOMASIVM

Ego stulta moror multum,
Quae cum hoc insano fabulem, quem pol ego capitis perdam.

SCELEDRVS

Noli minitari; scio crucem futuram mihi sepulcrum:

368—370. *quidĕm.* — *quod viderim.* Vid. ad Amph. 1.

370. Vulgo: *Ego stulta et mora multum;* sed Decurtatus et Ms. Meursii veteresque edd.: *E. st. moror multum. Moror* pro *mora* etiam V. C. Vid. ad Cas. 489.

371. *fabulem*) Similiter Hic infra 442 secundum codicem Meurs. Iunt. Ald.: PH. *Imo ecastor stulta multum, quae vobiscum fabulem;* item Afranius apud Nonium 4 n. 1. Vide, quae nos ad Amph. 82.

Ibi mei maiores sunt siti, pater, avos, proavos, abavos.
Non possunt mihi minaciis tuis hice oculi fodiri.
Sed paucis verbis te volo, Pălaestrio. — Obsecro, unde haec
Huc exit?

PALAESTRIO

Vnde, nisi domo?

SCELEDRVS

Domo?

PALAESTRIO

Me videto!

SCELEDRVS

Video;
Nisi mirum est facinus, quomodo haec hinc potuerit transire;

376. Vulgo *Me vidente*, quod ferrem, si Palaestrio inde a versu 272 constitisset eum altero servo in scena, itaque, aliorsum spectante Sceledro, exire domo mulierem vidisset. Verum ita se res non habet; sed recitato versu 344 intus ivit Palaestrio illam arcessitum et mox cum ea redit, ut ineptum sit hominem dicere, se vidente eam exiisse, quae non modo ipso *vidente*, sed *iubente* et *comitante*, exiit. Reponendum igitur censui: *Me videto*, quod est confidenter affirmantis. Merc. 1000 sq.: *Certon' scis, non suscensere mihi tuam matrem?* Ev. *Scio.* Ly. *Vide.* Ev. *Me vide!* etc. Trin. 774: *Nihil est, de signo quod vereare. Me vide.* Cf. Terentii Andr. 322, Phorm. 673, ubi vetus interpres, si tamen eius haec sunt omnia: «*Me vide*) Vtrum laetus sum? an *me specta fidei datorem?* ut dici solet *Me habe*, *Me respice.*» Et altero loco: «*Me vide*) Quia *quasi* in iure promittit et interponit suam fidem; quod nos dicimus *Me habes.*» Vbi addendum vidi *quasi*, ne proprie haec dicta acciperentur, quae sunt de iure ad res alias translata. Sic igitur h. l. Palaestrio: *Me vide!* h. e. fidem meam interpono, rem ita esse, ut Philocomasium domo exierit. Et Sceledrus ridicule, quasi oculis, non mente, alter se spectari iussisset: *Video*, quod verbum quo referant, non habent isti, qui vulgatae lectioni *Me vidente* patrocinantur, siquidem aeque absurdum sit, vel dicere Sceledrum: *Video, te videre, illam Domo exire* (quod si vidit, ipse quoque eam exire viderit necesse est); vel: *Video, eam inde exire;* quod eum non vidisse, tota haec oratio hominis ostendit.

377. *Nisi*) Ita Mss. et vv. edd. H. e. *Sed.* Vid. ad Epid. 716. Vulgo ex coniectura Gruteri minime necessaria: *Nimis mirum est* etc. Cf. infra 417.

Nam certo neque solarium est apud nos neque hortus ullus,
Nec fenestra, nisi clatrata. — Nam certo ego te hic intus vidi.

PALAESTRIO

Pergin', sceleste, intendere hanc arguere?

PHILOCOMASIVM

Ecastor ergo
Mi haud falsum evenit somnium, quod noctu hac somniavi.

PALAESTRIO

Quid somniasti?

PHILOCOMASIVM

Ego eloquar. Sed, amabo, advortito animum.
Hac nocte in somnis mea soror gemina germana visa
Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore quodam;
Ii ambo hospitio huc in proxumum devorti mihi sunt visi.

PALAESTRIO

Palaestrionis somnium narratur. — Perge porro.

PHILOCOMASIVM

Ego laeta visa, quia soror venisset, propter eandem

379. *fenestra*) legendum ut *f'nestra*. Vid. ad Amph. prol. 74. Vel reponendum *festra*, de quo dixi ad Cas. 44.

380. Vulgo inconcinne: PA. *Pergin', sceleste, intendere atque hanc arguere? etc.* Seorsim dictum interpretabantur verbum *intendere*, qui sic reponerent, quomodo Donatus ad Terentii Eun III, 3, 19: Proprie *intendere* est crimen in adversarium iacere. Sed h. l. valet vehementer studere, estque coniungendum cum *arguere* exclusa copula malae notae, quam neque habent Mss. et olim editi, sed —*intendere et arguere* etc., quod ortum puto ex *intenderet arguere*. ad quam faciem non raro addita reperitur *t* litera, ubi non opus est: velut Curc. 297 legitur *Recte hic monstrat si imperare possit*, pro eo, quod locus postulat, *Recte hic monstrat se imperare posse*, etc.

381. Minus recte vulgo: *eveniat*. Seq[illegible] vett. edd.

384. *suo*) Mss. *meo*, quod ineptum defensorem reperit Pareum. Certe nimis intempestive sic iocata sit mulier, neque huc valent, quae dicta de similibus Ba. 468.

Suspicionem maxumam sum visa sustinere:
Nam arguere in somnis me meus mihi visust familiaris,
Me cum alieno adulescentulo, quasi nunc est, osculatam,
Quom illa osculata mea soror gemina esset suompte amicum.
Ita me insimulatam perperam falsum esse somniavi.

PALAESTRIO

Satin' in vigilantis expetunt, quae in somnis visa memoras?
Praesentia hercule omnia! Heus, iam abi intro et conprecare.
Narrandum ego istuc militi censebo.

PHILOCOMASIVM

Facere certum,
Neque me quidem patiar probri falso inpune insimulatam.

SCELEDRVS

Timeo, quid rerum gesserim: ita dorsus totus prurit.

PALAESTRIO

Scin', te periisse? nunc quidem *est* domi certo.

SCELEDRVS

Certa res est,

390. *quasi nunc est*) H. e., interprete Scioppio Suspp. Lectt. pag. 194, sicut nunc res se habet.

393. Immisso interpretamento, libri inconcinne: *Satin'* (peius etiam Iunt. Ald.: *Satin' ut*) *eadem in vigilantes expetunt, quae in somnis visa memoras?* Tò *in* recte additum a Scioppio.

394. Vulgo itidem inconcinne: *Heus hercle praesentia omnia! abi intro* etc. « *Comprecare.* Vidd. Dousae Centurionat. pagg. 344 sqq. Casaub. et Schwarz. ad Theophrast. 16, 2, Broukhus. ad Tibull. III, 4, 9. Cf. Amph. II, 2, 107 sqq. » Br.

395. *Narrandum ego istuc militi censebo*). Futurum pro praesenti. Vid. Cas. 230.

397. *gesserim.*) Vid. Amph. 1. — *dorsus prurit.* Cf. Poen. V, 5, 36. Br.

398. Vulg.: Pa. *Scin' te periisse?* Sc. *nunc quidem domi certo: certa res est* etc. Tò *est* recte inculcatum ab Acidalio; sed lepidius quoque mihi videtur, verba *nunc quidem est domi certo* tribui Palaestrioni, ut is nunc quidem certo iutus esse Philocoma-

Nunc nostrum observare ostium, ubiubi est.

PALAESTRIO

At, Sceledre, quaeso,
Vt ad id exemplum somnium quam simile somniavit,
Atque, ut tu suspicatus es, eam vidisse osculantem!

SCELEDRVS

Non arbitraris?

PALAESTRIO

Nae hercle opinor. — Obsecro, resipisce!
Ad herum si haec res pervenerit, peristi ob oculos pulcre!

SCELEDRVS

Nunc demum experior, prius mihi caliginem obstitisse.

PALAESTRIO

Dudum edepol hoc planum quidem: quae hic usque fuerit intus.

SCELEDRVS

Nihil habeo certi, quod loquar. Non vidi eam, etsi vidi.

sium affirmet, quia domo militis ad se exiisse illam Sceledrus dubitavit. Quod vere me coniectasse indicio sunt huius verba, quae sequuntur: — — — *Certa res est*, *Nunc nostrum observare ostium*, *ubiubi est*. Si exploratum id homo habet mulierem *nunc intus esse*, locus non est τοῖς *ubiubi est*, quae sunt incerti et his miris, quae oculis suis vidit, perculsi, qualem hunc servum fingit Comicus. — *ostiŭm*. Vid. Amph. 1.

401. Vulg. perversis numeris: *Atque ut tu suspicatus es eam vidisse te osculantem?* Tò *te* abest editionibus vett.

402—404. Vulg. itidem aut pravis aut nullis numeris: Sc. *Me eam non vidisse arbitraris?* PA. *nae tu hercle*, *opinor*, (*obsecro*, *Resipisce*) *si ad herum haec res pervenerit*, *peristi pulchre*. Sc. *Nunc demum experior*, *prius ob oculos caliginem obstitisse*. Primum delenda intelleximus ista, quae interpretis se produnt manifesto nec metro congruunt, *Me eam vidisse*. Quo nomine culpandum etiam *tu* istud ante *hercle*. Deinde, quum intueremur manu scriptorum h. l. lectionem *Ne tu hercle opinor obsecro Resipiscis* (*respicis si*) *ad erum haec res prius ob oculos creverit* (*pervenit*) *pervis* (*peruis*, *peribis*) *pulcre*: statim vidimus, verba *ob oculos* a medio horum versuum ad tertium nescio quo casu esse translata, quibus suo loco positis, ante *pulcre*, utriusque versus metrum constitit, τῷ *Resipisce* ad primum pertinente, ut qui, exemto glossemate, quod dixi, talem vocem desideret, ut legitimis suis pedibus incedat.

PALAESTRIO

Nae te edepol stultitia tua nos pene perdidisse!
Dum te fidelem facere hero voluisti, absumtus pene!
Sed fores vicini proxumi crepuerunt: conticiscam.

PHILOCOMASIVM. PALAESTRIO. SCELEDRVS.

PHILOCOMASIVM

Inde ignem in aram, ut Ephesiae Dianae lautas laudes i. t. c. II, 5.
Gratisque agam, eique ut Arabico fumificem odore amoene,
Quae me in locis Neptuniis templisque turbulentis
Servavit, saevis fluctibus ubi sum adflictata multum.

SCELEDRVS

Palaestrio! eho, Palaestrio!

PALAESTRIO

Eho, Sceledre, Sceledre, quid vis?

SCELEDRVS

Haec mulier, quae hinc exit modo, estne herilis concubina

407. Vulg.: *Nae tu edepol stultitia tua nos paene perdidisti.* Sed Mss. et vv. edd.: *perdidit*; hae: *Nae te edepol* etc. Inde collegi reponendum esse: *N. te edepol st. t. n. p. perdidisse.* Τοῦ *perdidisse* glossema *perdidit*. *Edepol* infinitivo eleganter iungi, sicut *Fortasse*, *Scilicet* aliasque huiusmodi particulas, discas licet ex Parei lexico Plaut. v. *Edepol.*

409. Τὸ *fores*, *o* literam elidit Vid. Amph. prol. 74.

410. *lautas*) Mss. *latas*, sed. V. C. a manu prima, *lata*: unde Gruterus fecit *lauta*, quod vulgatas edd. obsidet. Vel *laetas*, ab effectu, reponendum censuit Dousa Centurional. pag. 350; vel potius *lautas*, ut lustratio intelligatur seu purificatio, rem divinam rite antecedens. Quem sequor. — » Παρατραγῳδεῖ nonnihil Plautus, sicut et Triu. IV, 1.» Bn.

414. Vulg.: Sc. *Palaestrio, o Palaestrio.* PA. o *Sceledre*, *Sceledre*, *quid vis?* Verum non *O* est inclamantium, sed *Eho*, quod saepe cum similibus permutari monui ad Men. 370, 859.

Philocomasium, an non est ea?

PALAESTRIO

Hercle opinor; ea videtur.
Sed facinus mirum est, quomodo hinc huc potuerit transire,
Si quidem ea est.

SCELEDRVS

An dubium id tibi est, eam esse hanc?

PALAESTRIO

Ea videtur.
Adeamus, adpellemus.

SCELEDRVS

Heus, quid istuc est, Philocomasium?
Quid tibi istic hisce in aedibus debetur? quid negotî est?
Quid nunc taces? Tecum loquor.

PALAESTRIO

Imo edepol tute tecum: 421
Nam haec nil respondet.

SCELEDRVS

Te adloquor, vitî probrique plena,
Quae circum vicinos vages.

PHILOCOMASIVM

Quicum tu fabulare?

417. Vulg. inconcinne: *Sed facinus mirum est, quomodo haec hinc nunc potuerit transire.* Angelius et Aldus omisere *nunc*, quomodo supra legitur 377: *Nisi mirum est facinus, quomodo haec hinc potuerit transire.* Sed locorum nos recordati horum et similium 143, 329, reponere maluimus *S. f. m. e., q. hinc huc p. t.*, quum praesertim H et N literas saepe mixtas sciremus, qua de re dictum ad Capt. 812.

418. Vulg. *An dubium tibi est* etc.; sed V. C. *An dub. id est* etc. Vtrumque et *id* et *tibi* recipiendum duxi: nam utrique pronomini sua vis et gratia.

419. Tò *quid* elisa vocali litera pronuntiandum. Vid. ad Amph. prol. 74.

421. Mss.: *Imo edepol nunc tute tecum*, quod ferri nequit, nisi cui, freto istis, quae nos ad Amph. 82, Petronianum *loquo* arcessere placeat, quod nolim.

423. *vages*) Ita Mss. et vv. edd. V. C. initio *vagas*.

SCELEDRVS

Quicum, nisi tecum?

PHILOCOMASIVM

Quis tu homo es, aut mecum quid negoti est?

SCELEDRVS

Men' rogas, hem, qui sim?

PHILOCOMASIVM

Quin ego hoc rogem, quod nesciam? t. t. c.

PALAESTRIO

Quis ego sum igitur, si hunc ignoras?

PHILOCOMASIVM

Mihi odiosus, quisquis es,
Et tu et hic.

SCELEDRVS

Nos non novisti?

PHILOCOMASIVM

Neutrum.

SCELEDRVS

Metuo maxume . . . .

PALAESTRIO

Quid metuis?

SCELEDRVS

Enim ne *nos* nosmet perdiderimus uspiam:
Nam neque te neque me novisse ait haec.

PALAESTRIO

Perscrutari hoc volo,

424. Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 287 de hoc versu: «Quis mendosum affirmarit? Verisimile valde tamen est, *homo qui sim* scripsisse Plautum, ideo, quia sic rogaverit Philocomasium *quis tu homo es?*»

428. Vulg. hiante versu, nisi quis ecui iubeat τοῦ *metuis* syllabam mediam, quod fieri non potest: PA. *Quid metuis?* SC. *Enim ne nosmet p. u.* Apposite comparant Amph. 299. sqq.

429. Minus recte libri: *Perscrutari hic volo* etc. Nihil interest, *ibi* an quovis alio loco eum id perscrutari; sed *hoc* perscrutandum erat, quod dicturus est, ipsine militis essent, an

Sceledre, nos nostri an alieni simus: ne clam quispiam
Nos vicinorum inprudentis aliquid inmutaverit.

SCELEDRVS

Certe equidem noster sum.

PALAESTRIO

Et pol ego. Quaeris tu, mulier, malum.
Tibi *ego* dico: heus, Philocomasium!

PHILOCOMASIVM

Quae te intemperiae tenent,
Qui me perperam perplexo nomine adpelles?

PALAESTRIO

Eho,
Quis igitur vocare?

PHILOCOMASIVM

Glycere nomen est.

PALAESTRIO

Iniuria es;
Falsum nomen possidere, Philocomasium, postulas.

SCELEDRVS

Adige! testo.

PALAESTRIO

Num decet id? meo hero num facis iniuriam?

alieni. Vid. Curc. 401. — *perscrutari.* Mss. *persectari.* Sequimur nos edd. vett.

430. Soloece libri: — *ne dum quispiam* etc. Facillime *cl* cum *d*, et *a* cum *u* litera, permutatur. Cf. supra 11.

432. Vulgo imperfecto numero: *Tibi dico*, *heus* etc.

433. « *intemperiae*) Furiae, angores animi, insaniae. Cato de R. R. 141: *Martem precatur, uti calamitates intemperiasque prohibessit.* » Br.

435. Vulgo: *Iniuria est. Iniuria es* Dousa reposuit, quo loco Centurionatus Plant. hunc expendit, memor, frequentare Hunc adiectivum *Iniurius*. Cf. Aul. 651, Curc. 65 etc.

437. Vulg. secundum Camerarium: *At istuc non decet, et meo adeo hero facis iniuriam.* Similiter etiam vett. edd., nisi quod τὸ *adeo* non agnoscunt. Sed Mss.: *Adiee testu non dicat ei et meo aero* (*ero*) *non facis iniuriam.* Vide, an feliciter coniectarim. *Adige*, accusa apud militem. *Testo*, testor: vid. lexica. Literas *c* et *g*, *o* et *u*, saepe confusas, monui ad Curc. 682 et supra ad 170. Item miscentur

PHILOCOMASIVM

Egone . . . .

PALAESTRIO

Tute.

PHILOCOMASIVM

Quae heri Athenis Ephesum adveni vesperi
Cum meo amatore, adulescente Atheniensi?

PALAESTRIO

Dic mihi,
Quid hic tibi in Epheso est negotî?

PHILOCOMASIVM

Geminam germanam meam
Hic sororem esse indaudivi: eam veni quaesitum.

SCELEDRVS

Mala es.

PHILOCOMASIVM

Imo ecastor stulta multum, quae vobiscum fabuler.
Abeo.

SCELEDRVS

Abire non sinam te.

PHILOCOMASIVM

Mitte!

SCELEDRVS

Manufestaria
Rest: non mitto.

PHILOCOMASIVM

At iam crepabunt mihi manus, malae tibi,
Nisi me omittis!

Non, *Num*, *Nunc*. Cetera, quae, partim alios secutus, hic mutavi, leviora sunt et lectorum iudicio permittenda.

438. *Quaĕ*) Vid. ad Amph. 149.

440. Tò *qud* metri causa pronuntiandum, ut supra 419.

441. Vulgo inconcinne, *inaudivi*. Vid. supra ad 211, Capt. prol. 30.

442. *fabuler*) Vid. supra ad 371.

444. Vulgo, refragante metro: *Res est*, *non mitto*. PH. *at mihi iam cr. m.*, *m. t.*

SCELEDRVS

Quid, malum, adstas? quin retines altrinsecus?

PALAESTRIO

Nil moror, negotiosum mi esse tergum. Qui scio, an
Ista non sit Philocomasium atque alia eius similis siet?

PHILOCOMASIVM

Mittis me, an non mittis?

SCELEDRVS

Imo vi atque invitam, ingratiis,
Nisi voluntate ibis, rapiam te domum.

PHILOCOMASIVM

Hosticum hoc mihi
Domicilium est, Athenis domus.

SCELEDRVS

Et hic herus!

PHILOCOMASIVM

Ego istanc domum

449. Vulg.: PH. *Ostium hoc mihi domicilium est*, quae qualis est lectio, talis et interpretatio Taubmanni, qui: » Ita, *inquit*, edimus. quanquam enim Mss. (certe V. C.: nam Decurt. *ostium*, Parco teste; sed vid. Asin. 492) et edd. *hostium* legunt: tamen tralatitio scribendi more *ostium* est. Ait igitur δειχτικῶς, ibi hospitium suum esse, ubi illud ostium.» At, o bone, in ostio non habitatur, neque nisi figurate tale domicilium dicitur pro nullo, velut ille dicit Trin. 388. sqq: *Pol, opino, adfinis noster aedis vendidit. Pater quom peregre veniet, in porta est locus, Nisi forte in ventrem filio conrepserit.* Recte igitur I. Lipsius Antiquarum Lectionum I, 11: « Libri vett. *hostium hoc mihi*. Litera inserta egregie emendari puto *hosticum hoc*, id est peregrinum. Nam hostis antiquitus, qui nunc peregrinus. Callida igitur illa mulier, quum servus eam vi conaretur domum abstrahere, dissimulans se eam esse: « Mi homo, *inquit*, vide ne erres. Equidem hic non habito; sed hoc Periplectomeni hospitio tantum utor ut peregrina. Athenis est vera domus.» Res clara ex fabulae argumento.»

450. Vulgo omnino male: *Domicilium est, Athenis domus ac herus. ego istam domum* etc. Bene Pistoris: «Quid? *inquit*, *herus*? an ergo servam se ferebat? Minime, et scen. sequ. senex eam profitetur ingenuam et liberam.» Tentat igitur vir doctus *atque heus, ego ist. d.*; monetque, crebram hanc in rixis et obiurgationibus esse formulam. Sed praestat examinare librorum veterum vel manu exaratorum vel cusorum scripturam, qui unanime,

Neque moror, neque vos, qui sitis homines, novi neque scio.

SCELEDRVS

Lege agito: te nusquam mittam, nisi das firmatam fidem,
Te huc, si amisero, intro ituram.

PHILOCOMASIVM

Vi me cogis, quisquis es.
Do fidem, si amittis, istuc me intro ituram, quo iubes.

SCELEDRVS

Ecce mitto.

PHILOCOMASIVM

At ego abeo missa.

SCELEDRVS

Muliebri fide fecisti! t. t.

PALAESTRIO

Sceledre, manibus amisisti praedam: tam ea est, quam potis, t. t. c.
Nostra herilis concubina. Vin' tu facere hoc strenue?

certe antiquiores: *Dom. est, Athenis domus est ac herus.* In his facile agnovi, quod excudi iussi, immissa Sceledri persona: *Domicilium est, Athenis domus.* SCE. *Et hic herus.* Facete mulierem, domum suam Athenis praedicantem, ita interpellat servus, ut herum ei oggerat, militem, qui ibi habitet in proximo, non Athenis. Hanc lectionem quam degenerare in vulgatam proclive fuerit, non Lyncei est videre, siquidem voculae *et* atque *est* saepissime miscentur, neque omissum *h* mirabitur, qui legerit, quae nos ad Asin. 462, ne *a* pro *i* scriptum commemorem, quod item frequens esse vitium descriptorum, supra monui ad 313.

453. sq. Vulg. *omisero*, — *omittis*, minus quidem ex usu Nostri et priscorum. Vid. Parei lexic. Plaut. vv. *Amittere* et *Omittere*, Taubm. ad Capt. II, 2, 82 (262). Calpurnius ad Terentii Heaut. III, 1, 71: «*Amittas* pro *Dimittas* dixit. Nam quod nos dicimus *Dimittere*, antiqui etiam dicebant *Amittere*, ut Virg. (Aen. II, 148): *Quisquis es, amissos hinc iam obliviscere Graios.* Sallustius*(fragmento): *Pactione amissa*, publico *consilio.*» Rarior eo significatu vox passim vel forte mutata est, vel de industria obliterata.

454. *istuc*) Vulg. *istoc*. V. Aul. 590.

455. Vulg. *Ecce omitto*, sed Iunt. Ald. *Ecce mitto*, cui convenit, quod respondet mulier: *At ego abeo missa.* Vulgo quoque: *Muliebri fecisti fide*, quae lectio ferri potes, si versum sic demetiare: Sc. *Ecce* | *mitto.* PH. *At*

SCELEDRVS

Quid faciam?

PALAESTRIO

Adfer mihi machaeram huc intus.

SCELEDRVS

Quid facies ea?

PALAESTRIO

Introrumpam recta in aedis: quemque hic intus videro
Cum Philocomasio osculantem, eum ego obtruncabo extempulo!

SCELEDRVS

Visane est ea esse?

PALAESTRIO

Imo edepol plane ea est; sed quomodo
Dissimulabat! Abi, machaeram huc ecfer!

SCELEDRVS

Iam faxo hic erit.

PALAESTRIO

Neque eques neque pedes profecto quisquam tanta audacia,
Qui aeque faciat confidenter quidquam, quam quae mulieres
Faciunt. Vt utrobique docte orationem edidit!
Vt sublinitur os custodi cauto, conservo meo!
Nimis beat, quod conmeatus transtinet trans parietem!

e | go abeo | missa. Sc. *Muliebri | fecisti fi | de.* Verum quum hoc modo secunda syllaba τοῦ *Muliebri* acuenda sit contra consuetudinem istius seculi, de qua dictum ad Amph. 203, malui transpositis verbis inferre trochaicum tetram. acat., quem in turbis locum habere monui ad 596.

458. *machaeram intus*) Υγίν. Vidd. inttpp. ad h. l. et Parei lexic. Plaut. v. *Intus*.

465. Vulgo hiante et minus expedito versu: *Faciunt. ut utrobique orationem docte edidit!* Acidalio placebat: *F. utrobique or. docte ut edidit.* Vt nos excudi iussimus, vox *orationem* non liquescit. Vid. Amph. 341.

SCELEDRVS

Heus, Palaestrio, machaera nihil opus.

PALAESTRIO

Quid iam? aut quid opus est? t. t.

SCELEDRVS

Domi eccam herilem concubinam.

PALAESTRIO

Quid? domi?

SCELEDRVS

In lecto cubat. t. t. c.

PALAESTRIO

Edepol nae tu tibi malam rem reperisti, ut praedicas...

SCELEDRVS

Quid iam?

PALAESTRIO

Quia hanc attingere ausus mulierem hinc e proxumo.

SCELEDRVS

Magis hercle metuo. Sed nunquam quisquam faciet, quin soror
Ista sit germana huius.

PALAESTRIO

Eam pol tu osculantem hic videras.
Et quidem palam est, eam esse, ut dicis.

SCELEDRVS

Quid propius fuit,

469. *Domi*) pronuntiandum ut *D'mi.* Vid. Amph. prol. 74.

471. Vulgo minus recte ut de sententia, sic de metro: SCE. *Quid iam?* PA. *quia hanc attingere ausus mulierem hic in proxumo.* Bene *hinc e proximo* rescripsit Acidalius: «nam, *inquit*, non id dicere vult, se in publico alicubi mulierem attigisse, quam attigerat in eo ipso, quo nunc uterque adstabant, loco; sed e vicini proximi aedibus aliquam sic tractasse.» Tò *Quia* ferri potest: vid. Amph. modo l. l.

472. *Magis her | clê metu | o* etc. Vid. Asin. 159, Cist. 69.

474. Operarum oscitantia excusum *dicit* pro *dicis*, vulgata librorum le–

Quam ut perirem, si locutus fuissem hero!

PALAESTRIO

Ergo, si sapis,
Mussitabis. Plus oportet scire servom, quam loqui.
Ego abeo a te, ne quid tecum consilî commisceam;
Atque ad hunc *ibo* vicinum: tuae mihi turbae non placent.
Herus si veniet, si me quaeret, hic ero: hinc me arcessito.

SCELEDRVS. PERIPLECTOMENES.

SCELEDRVS

Satin' abiit, neque herile plus negotium i. s. II, 6.
Curat, quam si non servitutem serviat?
Certo quidem illaec intust nostra in aedibus:
Nam egomet cubantem eam modo obfendi domi.
Certum est nunc observationi operam dare.

ctione. Non ineptum illud, ut Philocomasium intelligatur, quee revera id dixit; sed *dicis* aeque bonum, itaque non mutendum.

478. Vulgo versu μειούρῳ: *Atque apud hunc vicinum. tuae mihi turbae non placent. Ivo*, hoc est *Ibo* (vid. Men. 736) a sequente simili *vi*– raptum arbitror. Certe tale quid etiam sententiee necessarium.

479. Vulg. minus concinne: *Herus si veniet, si me quaerit* etc. Sequor Iunt. Ald.

480 sq. Vulg. nullis numeris nec satis probo sermone: *Satin' abiit ille, neque herile negotium Plus curat, quam si non servitute serviat.* Non magis dicitur *servire servitute*, quam *vivere vita*; sed *servitutem servire* et *vitam vivere*, sicut *pugnam pugnare*, *gaudium gaudere*, *furorem furere*, aliaque κατ' ἰδιοπάθειαν dicta, quae recenset Vechnerus Hellenolex. I, 2, 22, ubi Suides: Ἀττικὸν σχῆμά ἐστι, τὸν εἰπόντα τὸ πρᾶγμα ἐπαγαγεῖν τὸ ἀπὸ τοῦ πράγματος ὄνομα, ὡς τὸ ὕβριν ὑβρίζειν, λῆρον ληρεῖν, μανίαν μαίνεσθαι, φυγὴν φεύγειν, δουλείαν δουλεύειν, χαρὰν χαίρειν. Qui reponunt *quasi* pro *quam si* priorem horum versuum sanant, elterum incuratum deserunt. Glossatoris est τὸ *ille*. Iam *herile*, verbum grave, sub ictu positum.

482. Casca scriptura libri: *C. q. illa haec nostra* etc.

483. Vulg. *Nam ego et cubantem eam modo obfendi domi.* Inepte Teubmannus: «*Et cubantem.* Recte: ut statum indicet, in quo eam offenderit.» Accepisse homo videtur τὸ *Et* pro *Et quidem*: sed hoc si voluisset Plautus, latine scripsisset: *Nam ego eam modo domi offendi, et cubantem.*

PERIPLECTOMENES

Non hercle hice homines me marem, sed feminam,
Vicini rentur esse servi militis:
Ita me ludificant. Meamne hic in via hospitam,
Quae heri huc Athenis cum hospite advenit meo,
Tractatam et ludificatam, ingenuam et liberam?

SCELEDRVS

Perii hercle! hic ad me recta habet rectam viam.
Metuo, illaec mihi res ne malo magno fuat,
Quantum hunc audivi facere verborum senem.

PERIPLECTOMENES

Accedam ad hominem. Tun', Sceledre, hic, scelerum caput,
Meam ludificasti hospitam ante aedis modo?

SCELEDRVS

Vicine, ausculta, quaeso.

PERIPLECTOMENES

Ego auscultem tibi?

SCELEDRVS

Volo expurgare me.

PERIPLECTOMENES

Tun' te expurges mihi,
Qui facinus tantum tamque indignum feceris?
An, quia latrocinamini, arbitramini,

Nec melius Decurtatus et vett. aliquot edd., in his Inut., *excubantem*, quod, Pareo probatum, a sententia abhorret loci. Scriptum per compendium *Egöet* (*Egomet*) facile degeneravit in *Ego et*. Vid. ad Merc. 279. Graviter servus *Egomet*, *Ego ipse*. Cf. infra 562 sq.

485. *huce*) Libri *hisce*, quod propugnat inprimis Meursius Exercitatt. eritt. pag. 157, tanquam archaïsmum. Sed vid. Bentleius ad Terent. Eun. II, 2, 38. Similis hic mihi videtur lapsus atque iste, de quo dixi ad Men. 338 sq, ut ob parem pronunciationem verba haec fuerint confusa.

494. Non inepte V. C. *ludificavisti;* nec tamen male ponderosa vox *Meam* totam primam versus regionem explet.

Quidvis licere facere vobis, verbero?

SCELEDRVS

Licetne . . . ?

PERIPLECTOMENES

At ita me dî deaeque omnes ament,
Nisi mihi supplicium virgeum de te datur
Longum diutinumque a mane ad vesperum,
Quod meas confregisti imbrices et tegulas,
Ibi dum condignam te sectatus simiam;
Quodque inde inspectavisti meum apud me hospitem,
Amplexam amicam quom osculabatur suam;
Quodque concubinam herilem insimulare ausus es
Probri, pudicam, meque summi flagitî;
Tum, quod tractavisti hospitam ante aedis meas;
Nisi mihi supplicium stimuleum de te datur,
Dedecoris pleniorem herum faciam tuom,
Quam magno vento plenum est undarum mare.

SCELEDRVS

Ita sum coactus, Periplectomene, ut nesciam

499. — *vobis, verbero?* Vid. ad Curc. 630. Cf. infra 592.

501. *virgeum*) Vulgo, *virgarum*; sed recte Bentl. ad Terentii Adelph. IV, 2, 52, ubi vulgo legitur: *Carpam, et cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem*, « Id, *inquit*, sedulo cavetur, ne verbum ex tribus longis factum, ut *sorbillans*, duplicem accentum habeat: auribus enim id ingratum, quas rogo consulas, dum hunc Plauti senarium legis Mil. II, 6, 22: *Nisi mihi supplicium virgarum de te datur*. Ecquid sentiunt scabri et absoni? Sed poëtae ipsi noli vitio vertere: sic enim ipse dederat: *Nisi mihi supp. virgeum d. t. d.*, ut mox ibi v. 31: *Nisi mihi supplicium stimuleum de te datur*. Vides iam, quantum intersit, non grammatici, sed poëtae, *sorbillans* hic legeris, an *sorbilans*. »

504. Similiter supra Palaestrio 285: *Edepol, Sceledre, homo sectatus nihili nequam bestiam.*

506. Perversa oratione libri, *Amplexum*. Si hominem amicam suam amplexum dicere vôluisset Plautus, scribendum fuisset: *Amplexus amicam quom osculabatur suam*. Sed mulierem illum amplexam dicit, quod ad rem ipsam non multum refert, ad sermonem plurimum. Contrario modo erratum infra 532.

510. Absurde libri atque inconcinne: *Nisi tibi supplicium stimuleum datur*. Sic autem V. C.; sed Decurtatus, *dedatur*, sicut etiam Sarracen.

Vtrum postulare me prius tecum aequom siet;
Nisi, *si* istaec non est haec, neque haec est militis,
A me expurgari haec tibi videatur aequius;
Sicut etiam nunc nescio, quid viderim:
Ita istaec huius similis est nostrae tua,
Si quidem non eadem est.

PERIPLECTOMENES

Vise ad me intro: iam scies.

SCELEDRVS

Licetne?

PERIPLECTOMENES

Quin te iubeo. At placide noscita.

SCELEDRVS

Ita facere certum est.

PERIPLECTOMENES

Heus, Philocomasium, cito
Transcurre curriculo ad nos: ita negotium est.
Post, quando exierit Sceledrus a nobis, cito
Transcurrito ad vos rursum curriculo domum.
Nunc pol ego metuo, ne quid infuscaverit;

Mediol. (nam Iont. et Ald. *deditur*), unde fecerunt *de te datur*, recte; nisi simul *mihi* pro *tibi* reponendnm erat; id quod vidit Bentleius l. l. supra ad 501.

514 sqq. Corrupte legitur: *Vtrumne postulare prius tecum aequom siet, An me expurgare hic tibi videatur aequius; Nisi istaec non est haec, neque ista sit mihi: Sicut* etc. Versus *An* et *Nisi* ita ordinant Lipsius Antiqq. Lectt. V, 5, et Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 289. MSS. et vett. edd. hunc illi anteponunt, recte adstipulante G. Hermanno De Mett. pag. 156. Parvi momenti est, quod MSS. non *An me exp.*, sed *Mea* vel *Me exp.* Versu autem tertio paulo melius Iunt. et Ald.: — *neque istaec est mihi;* ubi *militis* pro *mihi* sententiae causa reponendum vidi, sicut infra 574 *me* pro *miles* habetur in veteribus editionibus; et primo eaedem plane recte *Vtrum me*, nisi quod transponendum erat pronomen metri gratia. Primum servus dubitat, an non sibi *prius*, h. e. potius, increpandus sit senex obiurgator; sed statim recogitans, se ipsum domi modo reperisse Philocomasium, incipit se expurgare; quamquam subinde ad priorem relabens opinionem suam, vero se vidisse meretricem heri apud vicinum. Huic sententiae, quam loci esse manifesto apparet, verba nullo negotio accommodavi.

Si hic non videbit mulierem, aperitur dolus.

SCELEDRVS

Proh dî inmortales! similiorem mulierem
Magisque eandem, utpote quae non sit eadem, non reor
Deos facere posse.

PERIPLECTOMENES

Quid nunc?

SCELEDRVS

Conmerui malum.

PERIPLECTOMENES

Quid igitur? ean' est?

SCELEDRVS

Etsi ea est, non est ea.

PERIPLECTOMENES

Vidistin' istam?

SCELEDRVS

Vidi et illam et hospitem,
Complexum atque osculantem.

PERIPLECTOMENES

Ean' est?

SCELEDRVS

Nescio.

PERIPLECTOMENES

Vin' scire plane?

SCELEDRVS

Cupio.

PERIPLECTOMENES

Abi intro ad vos domum
Continuo: vide, sitne istaec vostra intus domum.

SCELEDRVS

Licet; pulcre admonuisti. Ego iam ad te exibo foras.

532. Vulg. *Complexam*. Vid. supra ad 506. *Complexum* mavult etiam Acidalius Divv. in Plaut. pag. 290.

PERIPLECTOMENES

Nunquam edepol hominem quemquam ludificarier
Magis facete vidi et magis miris modis.
Sed eccum egreditur.

SCELEDRVS

Periplectomene, te obsecro
Per deos atque homines perque stultitiam meam
Perque tua genua . . . .

PERIPLECTOMENES

Quid obsecras me?

SCELEDRVS

Inscitiae
Meae et stultitiae ignoscas. Nunc demum scio,
Me fuisse excordem, caecum, incogitabilem:
Nam Philocomasium eccam intus.

PERIPLECTOMENES

Quid nunc, furcifer?
Vidistin' ambas?

SCELEDRVS

Vidi.

PERIPLECTOMENES

Herum exhibeas volo.

SCELEDRVS

Meruisse equidem me maxumum fateor malum,
Et tuae fecisse me hospitae aio iniuriam;
Sed meam esse herilem concubinam censui,
Quoi me custodem herus addidit miles meus:
Nam ex uno puteo similior nunquam potis
Est aqua aquae sumi, quam haec est atque ista hospita.

536. *intus domum*) Vid. ad Merc. 698.

549. Vulgo: — *potest Aqua* etc.; sed MSS. *potis*. De vocula *est* ad sequentem versiculum relata metri gratia cf. Aul. 132. Quae ratio si cui displicebit, is per me reponet: — *potest Aqua aquai sumi* etc.

Et me despexe ad te per inpluvium tuom
Fateor . . . .

PERIPLECTOMENES

Quidni fateare, ego quod viderim?

SCELEDRVS

Sed Philocomasium me vidisse censui.

PERIPLECTOMENES

Ratusne istic me esses omnium minumi pretî,
Si ego me sciente paterer, vicino meo
Eam fieri apud me tam insignite iniuriam?

SCELEDRVS

Nunc demum a me insipienter factum esse arbitror,
Quom rem cognosco; at non malitiose tamen
Feci.

PERIPLECTOMENES

Imo indigne: namque hominem servom suos
Domitos habere oportet oculos et manus
Orationemque.

SCELEDRVS

Ego nunc si post hunc diem
Muttivero, etiam quod egomet certo sciam,
Dato excruciatum me! egomet me dedam tibi!
Nunc hoc mi ignoscas, quaeso.

554 sq. Vulg. soloece: *Ratusne me istic hominem esse omnium minimi pretii*, *Si ego me sciente paterer* etc.: nam si haec reliquisset Plautus, in *Ratusne* intelligendum esset *Es*, siquidem huius verbi non nisi praesens indicativi et infinitivus subaudiri solent; at hoc neque ad sententiam quadrat, quae requirit subiunctivum, neque sequenti *paterer* conveniens est. Sensus igitur causa reponendum vidi *esses*, metri delendum *hominem*, nisi cui legere placeat, durissimis quidem numeris et τῷ *isti* posito pro *istic*, de quo vid. supra 288: *Ratusne isti* | *hominem es* | *ses me o* | *mnium minumi* | *preti* etc. *Istic* vel *Isti*, hac in re, ut passim.

561. Vulg. Scᴇ. *Egone? si post* etc. Sed illud *Egone* prorsus non habet, ex quo pendeat. Aptum est *Ego nunc*, id est *Ego igitur*. Vid. Ba. 78 et de confusis nč (*nunc*) et *ne* particulis Asin. 647, Aul. 16.

PERIPLECTOMENES

Vincam animum meum,
Ne malitiose factum id esse abs te arbitrer.
Ignoscam tibi istuc.

SCELEDRVS

At dî tibi faciant bene!

PERIPLECTOMENES

Nae tu hercle, si te dî amant, linguam conprimes
Posthac; etiam illud, quod scies, nesciveris;
Ne videris, quod videris!

SCELEDRVS

Bene me mones.
Ita facere certum est. Sed satine oratus's? — Abit. —
Numquid nunc aliud me vis?

PERIPLECTOMENES

Ne me noveris. —

SCELEDRVS

Dedit hic mihi verba! Quam benigne gratiam
Fecit, ne iratus esset! Scio, quam rem gerat:
Vt miles, quom extemplo a foro adveniat domum,
Domi conprehendat. Vna hic et Palaestrio
Me habent venalem; sensi et iamdudum scio.
Nunquam hercle ex ista nassa ego hodie escam petam:
Nam iam aliquo aufugiam et me occultabo aliquot dies,
Dum haec consilescunt turbae atque irae leniunt.
Iam nunc satis pipulo inpio merui mali. —

570. Vulgo, profligato versu: *Ita facere certum. Sed satine oratus abis?* MSS. et vv. edd., *abit* sive *abiit*. Frustra Acidalius Divv. in Plaut. pag. 290: — *satin' oratu's?* PE. *satis*, vel: — *satin' oratu's?* PE. *abi*.

571. *Ne me noveris*) Vid. Men. 533. His verbis dictis introit in domum suam Periplectomenes, sed mox redit.

577. « Notum Socratis apophthegma de matrimonio apud Stobaeum. » BR.

579. *haec*) Ita V. C.; vulgo ex interpretatione, *hae*. Vid. Amph. 138.

580. Vulg. *Nam iam nunc satis* et

Verum tamen, de me quidquid est, ibo hinc domum. —

PERIPLECTOMENES

Ille hinc abscessit. Sat edepol certo scio,
Occisam saepe sapere plus multo suem.
Quine inducatur, ne id, quod vidit, viderit?

plus nimio merui mali. Et ita quidem Iunt. et Ald.; nam antiquiores edd., quas versavi, τὸ *Nom* haud agnoscunt. Sed MSS: *Nam tunc satis populo impio merui mali.* Absurde Taubmannus: « Mirum est, non etiam heic mouere Pareum, sic locum corrigendum ex MSS. suis, ubi pingitur: *nam tunc satis populo impio merui mali.* imo adhuc magis mirum, passum esse in textum irrepere adscititium istud mioime corroboratum munitumque venerandae Antiquitatis consensu: *contra dictum sacramentum.*» Quem quanto melius erat ipsum emendaodo Comico manum admovere, quam sugillare alterum errantem, quom praesertim minima difficile esset loco facere medicinam! Legendum *pipulo*, ceterum sequendum editiones primas. Aul. 397 sq: — — — *te iam, nisi si reddi Mihi voso iubeas, pipulo differam hic ante aedis*, quo loco itidem MSS. fere, *populo*.

584. Vulg. — — — *suem*, *Cum manducatur, ne id, quod vidit, viderit!* Sensu non haerentia sequentibus ista *Cum* (vel *Quom*) *manducatur* suspicionem fraudis commoveot, quam augent manu scriptorum lectiones hae *Quod inadimatur* (nam sic initio V. C.), *Quod ei odimatur*, *Quod inadimitatur.* Non male Scioppius Suspp. Lectt. V, 3 reponebat: *Cum inducatur.* « Rationem, *inquit*, cur eum minus quam suem sapere putet, reddit hanc, quod se induci et persuaderi sibi patiatur fungus ille, ut ne viderit, qood vidit. In verbo *Cum* litera *m* non eliditur, velut Amphitr. (3/2) *Cum Alcumena uxore usurario* etc. » Fatue bonus vir Taubmannus, aegre ferens, Pareum, dum ex parte sequitur Scioppium, plus sapuisse quam se ipsum, quaerit, quid syllabae, quid characteres (ut cum eo loquar) codicum manu exaratorum simile habeaot tali emendationi? Quasi non facillime fieri potuisset, ut ex verbis continue scriptis *Quominducatur*, τοῦ *m* perperam geminato per vitium frequens in codicibus, existeret *Quomminducatur*, vel *Quom manducatur*, quod praeferunt editiones. Equidem tamen, quom editiones aliquot veteres, in his Iuntina Ald. et quas laudat Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 291, verba *ne id, quod vidit, viderit* per interrogationem efferre viderem, malui: *Quine inducatur, ne id, quod vidit, viderit?* de qua loquendi forma dictum ad Aul. 389. Durissima Acidalii ratio, verba *ne id quod viderit* et quae mox leguntur *Vsque odhuc actum est probe*, invicem transponentis, ut vel rascribatur: *Cum manducatur. usque adhuc actum est probe. Nam illius oculi atque aures atque opinio Transfugere ad nos, ne id, quod vidit, viderit;* vel non divulsis illis *usque adhuc actum est probe: Nimium festivom mulier operam praebuit*, in hunc quidem modum: *Cum manducatur. usque adhuc octum est probe: Nimium festivam mulier operam prae-*

Nam illius oculi atque aures atque opinio
Transfugere ad nos. Vsque adhuc actum est probe:
Nimium festivam mulier operam praebuit.
Redeo in senatum rursus: nam Palaestrio
Domi nunc apud me, Sceledrus nunc autem foras:
Frequens senatus poterit nunc haberier.
Ibo intro, ne, dum absum, illis sortito fuam.

PALAESTRIO. PLEVSIDES. PERIPLECTOMENES.

PALAESTRIO

Cohibete intra limen etiam vos parumper, Pleusides.
t. t. c. III, 1.
Sinite me prius perspectare, ne uspiam insidiae sient,
Concilium quod habere volumus: nam opus est nunc tuto loco,
Vnde inimicus ne quis nostras spolia capiat auribus:

buit. *Nam illius* etc. Passim apud Hunc transpositi versus integri, nusquam dimidii, quod sciam.

591. *Ne, dum absum, illis sortito fuam*) H. e. ne me ipsum sortiantur, tanquam provinciam, quas sortiri solebant senatores. *Sortitus* secunda declinatione priscis in usu fuit, sicut *senatus*, *victus*, *ornatus*, *quaestus*, alia, de quibus vid. Priscian. pagg. 711 sq. Putsch. Inde ablativus, pro adverbio usurpari solitus, remansit, at hoc loco dativus positus est pro accusativo cum praepositione, quam figuram illustravi Epid. 580 sq. Men. 759. Frustra turbarunt viri docti: nam etsi rarius sic loquuntur μεταφορικῶς, similiter tamen *Vendere* seu Venalem habere aliquem dicitur pro *Decipere* vel *Fraudi esse.* Supra 575 sq. Sceledrus: *Vna hic et Palaestrio Me habent venalem.* Ba. 770 sqq: Chr. *O stulte, stulte, nescis nunc venire te: Atque in eo ipso adstas lapide, ut praeco praedicat.* Ni. *Responde, quis me vendit.* Et ita saepius.

592. *vos* —, *Pleusides.* Cf. 499.

595. Vulg. — — — *loco, Vnde inimicus ne quis nostris spolia capiat consiliis, Vnde inimicus ne quis nostra spolia capiat auribus.* Ad versuum horum alterutrum fraudis damnandum, non Acidalio opus erat iudice. Nec tamen ille definiit Divinatt. in Plaut. pagg. 292, uter tollendus sit; sed suo ipsius indicio, tanquam sorex, se prodit prior, ἀμέτρῳ isto *consiliis* deturpatus, quod contrahi in *consilis* duriusculum mihi videtur, etsi non nesciam eiusmodi aliqua exempla contractionum, de quibus disserui Amph. prol. 74. Ridi-

Nam bene consultum consilium surpitur saepissume,
Si minus cum cura aut κατὰ λόγον locus loquendi lectus est:
Nam bene consultum inconsultum est, si inimicis sit usui:
Neque potest, quin, sid inimicis usui est, obsit mihi:
Quippe si resciverint inimici consilium tuom,
Tuopte tibi consilio occludunt linguam et constringunt manus,
Atque eadem, quae illis voluisti *tu* facere, faciunt tibi.
Sed speculabor, ne quis aut hinc a laeva aut a dextera
Nostro consilio venator adsit cum auritis plagis.

cule dictum *spolia capiat auribus*, ubi *manibus* expectes. *Spolia capere consiliis* et vix dicitur latine, et petitum, credo, a nescio quo homine illepido ex sequentibus, in quibus verba *consultum* et *consilium* ad taedium usque repetuntur. Quod verbum, *consiliis*, τῷ *auribus* adscribere cuiasvis erat, non contra. Priorem igitur versum reponendum, altero deleto, censui, sed emendatum, ut legeretur *nostras* pro *nostra:* nam *nostra spolia capi* non dicuntur, sed bene dicitur *aliquis nostras*, h. e. familiaris, *captare sermones nostros*, quod metuisse Palaestrionem, praesertim a Sceledro, ipsum fabulae argumentum docet. Cf. infra 978.

596–599. Haec vulgo ita et hoc ordine exhibentur: *Nam bene consultum inconsultum est, si inimicis sit usui: Neque potest quin, si id inimicis usui est, obsit mihi. Nam bonum consilium surripitur saepissume, Si minus cum cura aut cate locus loquendi lectus est. Quippe* etc. Tertio horum versuum edd. vett.: *Nam bene consultum surripitur saepissime*, quod probat Scioppius Suspp. Lectt. II, 15. Sed eo recepto, ut sane recipiendum est, sanatur locus, non persanatur, quod fit tum demum, si scriptorum illud *consilium* postliminio reduxeris. Dicitur autem *Consulere consilium* κατ' ἰδιοπάθειαν, de qua supra monui ad 480 sq. Versu *Si minus* MSS. non *cate locus*, sed *catalogos* vel *catalogo*, sicut edd. vett., in quo latere vidit Salmasius κατὰ λόγον, quomodo apud Artemidorum legitur ὀρθῶς τε καὶ κατὰ λόγον, h. e. recte atque ordine. Solet hic latinis immiscere graeca, ut passim videas. Ceterum in digerendo toto hoc loco mentem Acidalii expressimus, quem vide Divinatt. Plaut. pag. 292, ubi recte non nisi hac ratione sensum omnem in aperto esse dicit, quem qui verum aut antea viderit, aut nunc non videat, utrumque se nescire quo sit ipse sensu. De passim traiectis apud Hunc versiculis monui ad Asin. 18 sqq. Malim autem nunc versu 599: *N. p. q. sid inimicis* etc. *Sid*, h. e. *si*, de quo vid. Amph. prol. 149. Editionibus vett. abest *id* pronomen, unde adscriptum ab aliquo interprete auspiceris.

602. Hiulce codd. *A. e., q. i. vol. facere, faciunt tibi. Tu* pronomen post *facere* inculcabat l. l. Acidalius; nos sub ictu posuimus vocem gravem, lepidiore quoque παρονομασίᾳ.

Sterilis hinc prospectus usque ad ultimam plateam est probe:
Evocabo. Heus, Periplectomene et Pleuside, progredimini!

PERIPLECTOMENES

Ecce nos tibi obedientis.

PALAESTRIO

Facile est imperium in bonis.
Sed volo scire, eodem consilio, quod intus meditati sumus,
Si gerimus rem.

PERIPLECTOMENES

Magis ad rem esse non potest utibilins.

PALAESTRIO

Imo quid tibi?

PLEVSIDES

Quodne vobis placeat, displiceat mihi?
Quis homo sit magis mens?

PERIPLECTOMENES

Quamvis loquere lepide et commode.

605. « *Plateam puram* dixit Horatius Ep. II, 2, 71. » Ba.

607. « *in bonis*) Sic MSS. At Acidalius *in bonos*. Frustra. Vide ad Senecae Nat. Quaest. lib. IV. » GRONOV.

608. *quod* elisa vocali litera pronuntiandum. Vid. Amph. prol. 74. Hoc non advertens Acidalius transponebat: — *quod meditatu intus sumus.*

609. Vulgo versu a fine truncato: *Si gerimus rem.* PE. *Magis ad rem esse non potest utibile.* Acidalius, in consilium adhibitis editionibus vett.: *Si gerimus rem.* PE. *imo magis adeo ad rem esse utibile non potest.* Sed hoc est interpolare, non emendare. Legendum *utibilius*, praeterea nihil novandum. *Vtibile* repositum ab eo, qui non caperet per pleonasmum, Plauto satis usitatum, dicta *magis utibilius* pro *utibilius* vel *magis utibile.* Vidd. Parei lexic. Plaut. Mantiss. v. *Pleonasmi Plautt.* et Vechneri Hellenolex. I, 2, 6.

610. Vulgo numero perverso et ὑπερμέτρῳ: PA. *Imo quid tibi Pleusides?* PL. *quodne vobis placeat, displiceat mihi?* Nec melius Acidalius, excluso *Imo*, verbo minime suspecto: PA. *Quid tibi, Pleusides?* etc. Nomen hoc delendum censuit Taubmannus. Vid. Amph. 436.

611. Vulg. inficete: *Quis homo sit magis meus, quam tu es?* PE. *loquere lepide et commode.* *Meus* si verum esset, familiarem sive amicum signifi-

PALAESTRIO

Pol ita decet hunc facere.

PLEVSIDES

At hoc me facinus misere macerat,
Meumque cor corpusque cruciat.

PERIPLECTOMENES

Quid id est, quod cruciat? cedo.

PLEVSIDES

Me tibi istuc aetatis homini facinora puerilia
Obicere, neque te decora neque tuis virtutibus,
Ea te expetere: ex opibus summis mei te honoris gratia
Mihique amanti ire opitulatum, atque ea te facere facinora,

caret. Verum non de familiaritate vel amicitia hic agitur, sed de prudentia Palaestrionis et Periplectomenis, quam tantam esse ait iuvenis, ut, quod illis placeat, sibi non possit displicere. Rescripsi igitur facillima mutatione: *Quis homo sit magis meus*, quomodo Lucretius dixit IV, 1155: *Parvola pumilio*, Χαρίτων ἴα, *tota merum sal*. Longe hoc fortius, quam si sana mente praeditum dixisset senem. Substantivum pro adiectivo alteri substantivo non raro iungi, docet Vechner. Hellenolex. I, 2, 8. Cf. infra 627.

Ceterum V. C. a manu 1: *Q. h. s. magis mj. quamvis loqui* etc.; a 2: *Q. h. s. magis me usquam loqui* etc. Decurtatus: *Q. h. s. magis meus quam us loqu.* etc. Minime inelegans illud *Quamvis* reddendum putavi Comico, de quo vid. Parei lexic. Plaut. v. *Quamvis* pro *Quantumvis*. Acidalius hic quoque immodicus, dum reponit, immissa persona Periplectomenis, tanquam de commode loquendo laudantis Pleusidem: PE. *Quis homo scit magis nequam, quam tu, commode et lepide loqui?*

612 seq. Vulg. *At hoc me facinus miserum macerat*, ubi nescias, se ipse an *facinus* miserum dicat Pleusides. *Misere* pro *Valde* frequentatur Plauto et eius seculi scriptoribus. Cui verbo *m* adhaesit ex sequenti, ut fieret *miserem*, mox *miserum*. — *Cor corpusque*. Cf. 776.

615. *Ea te expetere* videtur dictum pro *Ea ex te petere*, quomodo *E* pro *A* praepositione usurpari solet; nisi potius legendum sit secundum veterem codicem Camerarianum, in quo perscriptum erat *Aetate expetere*: *A te expetere* etc., vel, adhibito *d* illo finali, de quo exposui Amph. prol. 149: *Ead expetere: ex opibus summis* etc. Acidalius Diviuatt. in Plaut. pag. 293, secundum mediae aetatis quasdam edd., in his Iunt. et Ald.: *Eaque ex | petere | te ex opi | bus sum | mis mei ho | noris | gratia.*

617. *Mihique — atque*, pro *et mihi — et*. Vid. scriptores de particulis lat. orat. v. *Que*.

Quae istaec aetas fugere facta mage quam sectari solet.
Eam pudet tibi me in senecta obicere solicitudinem.

PERIPLECTOMENES

Novo modo tu, homo, amas, si quidem te quidquam, quod faxis, pudet. i. t.
Nihil amas; umbra es amantum mage, quam amator, Pleusides. t. t. c.

PLEVSIDES

Hanccine aetatem exercere med amoris gratia!

PERIPLECTOMENES

Quid ais tu? itan' tibi ego videor oppido Acheruntícus?
Tam capularis tamve tibi diu videor vitam vivere?
Nam equidem haud sum annos natus praeter quinquaginta et quatuor:
Clare oculis video, sum pernix manibus, sum pede mobilis.

PALAESTRIO

Si albus capillus hic videtur, ne utiquam ibi ingenium senex; i. t.

621. ἐς) Vid. Amph. 863.

622. Vulg. *H. a. e. me mei amoris gratia*; sed MSS. absque τῷ *mei*.

624. Male libri: *Tam capularis, tamne tibi diu videor vita vivere.* De locutione *vitam vivere* dictum supra ad 480 sq.

626. Inconcinne legitur: *Clare oculis video, pernix sum manibus, sum pedes mobilis.* V.C. *C. o. v. p. s. m., pedibus mob.*, quod correctionem sapit. *Pede* versui congruit. Vid. supra 344.

627. Vulg. difficiliore numero: *Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio est senex:* nam τὸ *neutiquam*, vel potius *ne utiquam*, ut scribitur in multis libris, velut tribus codicibus Terentii, quos versavi, Berolinensibus, anapaestum efficere, non amphimacrum, secundum Bentleium ad Hecyr. 68, ipsi monuimus Andr. 302. MSS. et vett. edd.: —*neutiquam ibi ingenio senex*; unde Scioppius Suspp. Lectl. p. 244: —*neut. ab ingenio est senex*; « quae phrasis, *inquit*, meo quidem animo, ita Plautum decet, ut fere cum quovis, recte me hic correxisse, quingenario sacramento contendere ausim. Sic Truc. (789): *Sive adeo caret temeto, tamen ab ingenio est improbus.* » Verum quum edd. primae exhibeant: —*neut. ubi ingenium senis*, reponendum esse vidi: —*neut. ibi ingenium est senex*, h. e. *senile*, de quo vid. supra ad 611 laudatum Vechneri locum. Nam istud *senis* ab eo videtur suffectum, qui τὸ

Inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.

PLEVSIDES

Pol id quidem experior ita esse, ut praedicas, Palaestrio:
Nam benignitas quidem huius oppido adulescentuli est.
t. t. c.

PERIPLECTOMENES

Imo, hospes, mage quom periclum facies, mage nosces meam
Comitatem erga te amantem.

PLEVSIDES

Quid opus nota noscere?

PERIPLECTOMENES

Vt apud ted exemplum experiundi habeas, ne vages foris.
Nam nisi qui ipse amavit, aegre amantis ingenium inspicit;
Sed ego amoris aliquantum habeo humorisque etiam in corpore,
Neque dum exarui ex amoenis rebus et voluptariis.
Vel cavillator facetus vel conviva commodus

senex pro adiectivo usurpatum non caperet.

630. Vulg. *Nam benignitas quidem huius oppido ut adolescentuli est.* Sed a manu scriptis τὸ *ut* exulat, estque haud dubie a sciolo inculcatum, cui non recte adolescentulus dici videbatur senex. Verum similiter infra 657 Periplectomenes de se ipse: *Tute me ut fateare faciam esse adulescentem moribus.*

633. Vulg. *Vt apud te exemplum experiundi habeas, ne petas foris.* Sed MSS: *— habeas : ne eas f., h. neg. is f.*; edd. vett. *— habeas, neges f., h. non eges f.* Viciniora haec omnia lectioni a me positae, quam vulgatae; neque illa hac deterior.

634. Vulg. *Nam qui ipse haud amavit, aegre amantis ingenium inspicit.* Sed *haud* additum a Camerario. V. C.: *nam ipsi qui* (vel *quod*, vel *quid* secundum Pareum) *ipse amavit;* Decurtatus: *nam qui ipse am.*, quomodo etiam edd. vett. Agnovit Gruterus in lectione veteris codicis id, quod dedimus, *Nam nisi qui ipse amavit* etc.

635. Vulgo nullis numeris: *Sed ego amoris aliquantulum habeo humorisque meo etiam in corpore. Aliquantû* syllaba extrema perperam geminata transiit in *aliquantulum.* Tò *meo* interpreti debetur.

636. *Voluptariis* eliso o vocali pronuntiandum. Vid. Amph. prol. 74.

637. *commodus*(« Εὐάρμοστος. Terent. Hec. III, 2, 10. » Br.

Item ero, neque ego unquam oblocutor sum alteri in convivio:
Incommoditate abstinere me apud convivas commode
Coumemini, et meae orationis iustam partem persequi,
Et meam partem itidem tacere, quom aliena est oratio.
Minume sputator, screator sum, itidem minume muccidus:
Post Ephesum sum natus; non enim in Apulis, non Animulae.

PLEVSIDES

O lepidum semisenem, si, quas memorat, virtutes habet,

639. *Apud* efferendum μονοσυλλάβως. Vid. ad 636 laud. loc. Amphitruonis.

642. *sputator*) «Tales Graeci vocabant σιελοχοῦς. Vid. Casaub. ad Theoph. c. 19 pag. 201. — *muccidus. Sicci* homines in laude erant non solum apud Persas (v. Cyripaed. I, 2), sed etiam apud Graecos (apud quos homines κορυζῶντες (*muccidi*) vocabantur insulsi et fatui. Vid. Hemsterhus. ad Luciani dialogg. selectt. p. 24–30) et Latinos. *Sic summa in corpore siccitas* laudatur in sene Cic. in Cat. c. 10, et *siccum os* in puella Catull. XL, 3. Cf. Iuvenal. IV, 147.» BR. Ipse noster infra 780: PE. *Lautam vis, an, quae sit nondum lauta?* PA. *Siccam, succidam* etc.

643. Inepte libri: *Post* · *Ephesi sum natus, non in Apulis, non sum in Vmbria*, in quibus τὸ *Post* quo pertineat, nemo dixerit, quum neque praepositio adsciscat genitivum, neque locum hic habeat adverbium temporis, ubi non de serie aliqua factorum agitur, sed ea describuntur, quorum non aliud nunc adsit, aliud absit, sed quae simul sint, indoles et mores senis Periplectomenis. Rescripsi igitur *Post Ephesum sum natus*: *post Ephesum*, h. e. in aliquo pago post eam urbem, rure in praedio patris eius et maiorum. Porro Mss.: — *non enim in Apulis, non sum in imula;* et Philargyrius ad Virg. Georgg. II, 234 sq.: «Sic, *inquit*, Plautus in Milite glorioso: Tum in Apulis non sum natus, non sum animata.» Ex quibus illud *enim* minime repudiandum censui. Ceterum istorum altera ex alteris corrigentes recte viderunt reponendum: — *non sum Animulae*, vel *n. s. Animula*, h. e. non sum natus Animulae, vel non sum ab Animula, sive Animulas; nisi quod alterum *sum*, quod sententiam impedit, delendum erat. Festus: «*Animula*, urbs parvarum opum in Apulia.»

644. Vulg. versu perverso et μειούρῳ: *O lepidum senicem, si quas memorat, virtutes habet.* Illud *senicem* a Lipsio inductum est Antiqq. Lectt. I, 19, quum antea legeretur *semisecenem*. Quod manuscriptos attinet, V. C. habebat *semine*, Decurtatus *senis semine*, et apud Lipsium Roverianus *semiseum*, Vaticanorum autem alter *semiscem*, alter *semisenem*, sicut edd.

Atque quidem plane educatum in nutricatu Venerio!

PERIPLECTOMENES

Plus dabo, quam praedicabo, ex me venustatis tibi.
Neque ego ad mensam publicas res clamo neque leges crepo,
Neque alienum ego unquam scortum subagito in convivio;
Neque praeripio pulpamentum neque praevorto poculum,
Neque per vinum unquam ex me exoritur dissidium in convivio;
Si quis ibi est odiosus, abeo domum, sermonem segrego;
Venerem amorem amoenitatemque adcubans exerceo.

PLEVSIDES

Tui quidem edepol omnes mores ad venustatem valent.
Cedo tris mi homines aurichalco contra cum istis moribus!

vett. Iam si quaeris, cur hoc mutaverit vir eruditissimus, sic ille l. l.: «Ego paratus sum pignus in omnes fortunas meas dare Plautum scripsisse O *lepidem senicem*. Senicem pro Senem, ἀρχαϊκῶς. Ita enim inflexisse antiquos, Priscianus (lib. VI pag. 724 Putsch.) diserte tradit, prolato eiusdem Plauti exemplo (Clitellariae fragm. 22: *Datores bellissimi negotioli senicis soletis esse*. Nec dissimile est apud Nonium *Senica* pro femina sene etc.» Sed quid hoc argumenti, quia sic alibi locutus est Plautus, ideo et hoc loco eadem eum declinatione usum? In versu illo Clitellariae vox *senicis* et sententiae convenit et metro; in hoc *senicem* sententiae quidem aptum est, sed in metrum peccat, cui adamussim congruit vulgatum *semisenem*. At, inquies fortasse, hoc alibi non legitur. Fateor: sed leguntur similia *Semibarbarus*, *Semicaper*, *Semicirculus*, *Semideus*, *Semihora*, *Semiiugerum*, *Semilater*, *Semilibra*, *Semiorbis*, *Semipes*, *Semivir*. Quidni vocem fingere licuerit Plauto ἀναλογικῶς? Recte Pleusides non *senem* vocat Periplectomenem, sed *semisenem*, ut qui corpore quidem sit senex, verum animo adolescens, ut ipse de se dicit infra 657. Ἅπαξ igitur hoc λεγόμενον, ut videtur, lexicis reddendum.

645. *equidem*) Soloece libri, *quidem*. Vid. Men. 451.

647. Abest hic versus Plauti manu scriptis et editionibus vett., sed laudatur a Servio pag. 220 et Festo in Vesperna, videturque sane huc pertinere. «Vid. Horat. Od. I, 18, 5. Varro v. *Atacina* apud Fulgentium: *Legicrepae tundunt, latrant fora, classica turbant.*» Br.

653. *valent*) MSS. *vacet, vicet*; edd. vett. mire, *iugiter*.

654. «*aurichalco*) Hoc in magno pretio habebatur. Vidd. Aristotelis Mirabill. 62, p. 133 et Beckmanni Historia inventionum.» Br.

PALAESTRIO

At quidem, illuc aetatis qui sit, non invenies alterum
Lepidiorem ad omnes res, nec qui amicus amico sit magis.

PERIPLECTOMENES

Tute me ut fateare faciam esse adulescentem moribus:
Ita apud omnes conparebo tibi res benefactis frequens.
Opusne erit tibi advocato tristi, iracundo? Ecce me.
Opusne leni? Leniorem dices, quam mutum est mare;
Liquidiusculusque ero, quam ventus est Favonius.
Vel hilarissumum convivam hinc indidem expromam tibi,
Vel primarium parasitum atque obsonatorem optumum;
Tum ad saltandum non cinaedus malacus aeque est atque ego.

PALAESTRIO

Quid ad illas artis optassis, si optio eveniat tibi?

PLEVSIDES

Huic pro meritis ut referri pariter possit gratia
Tibique, quibus nunc me esse experior summae sollicitudini.
At tibi tanto sumtui esse, mihi molestum est.

PERIPLECTOMENES

Morus es:
Nam in mala uxore atque inimico si quid sumas, sumtus est;
In bono hospite atque amico quaestus est, quod sumitur:
Et quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro est.
Deum virtute, ut transeuntem accipiam, apud me copia est.

656. *omnes*) Vid. Cas. 690.

660. Gronovius et Ernestius refragantibus libris omnibus antiquis et versu pessumdato: *Opus leni.*

672. Male vulgatae edd.: *Deum virtute, ut transeuntem hospitio accipiam, apud me comitas. Hospitio* glossam ἄμετρον esse τοῦ *accipere*, dudum est quum monuit Taubm. Sed *deum virtute* sive ope res externas, inprimis divitias, esse nobis dicimus, non animum, cuius est comitas. Et de animo suis in superioribus egerunt illi et satagerunt. Iam vero, postquam si-

Es, bibe, animo obsequere mecum atque onera te hilaritudine.
Liberae aedes, liber sum autem ego: me volo uti libere.
Nam mihi deum virtute, dicam, propter divitias datas
Licuit uxorem dotatam genere summo ducere; 676
Sed mihi nolo oblatratricem in aedis intromittere.

PLEVSIDES

Cur nevis? nam procreare liberos lepidum est opus.

gnificavit Pleusides vereri se ne nimio sumtui sit hospiti suo benevolentissimo, consentaneum est, hunc de re sua dicere, quam tantam esse ait, *ut transeuntes*, h. e peregrinantes, qualis erat Pleusides, facile accipere apud se possit. Reponendum igitur: — — *apud me copia est.* Similiter in eadem causa mox senex: *Nam mihi deum virtute, dicam, propter divitias datas Licuit uxorem dotatam genere summo ducere.* *Virtute*, h. e. *auxilio*, ut verbum exponit Nonius. Cf. Viger. de Idiotismm. gr. ling. III, 3, 3. Ceterum MSS. depravate: *D. v. ut tasenunde hospitio* etc. Iunt. Ald.: *Dein Deum virtute eundem hospitiu accipere a. m. e. c.* An reliquerat Plautus: *Deum virt. adeuntem hospitiu accipere a. m. e. c.*

674. Vulg. versu ὑπερμέτρῳ: *Liberae sunt aedes: liber sum autem ego: me uti volo libere.* De *sunt* inducto vid. supra 554 sq. Amph. 168.

675. *datas*) Ita ed. vett., quod exquisitius quam vulgatum *meas*. Interpretis hoc existimsndum.

678. Vulgo et peiore numero et inepte: PL. *Cur non vis? nam procreare liberos lepidum est onus.* *Nevis, nevult* et similia usitata priscis et numeris saepe convenientiora quam vulgatae formae, sicut hoc loco; id quod etiam alii animadverterunt. Deinde quod ad verbum *onus* attinet, recte Toupius Emendatt. in Suidam v. Φυτελίζει, ubi hunc locum tangit: «De lepido isto onere, in quo revera nullus inest lepor, frustra disputat doctissimus Gronovius. Rescribendum omnino: — *Procreare liberos lepidum est opus.* i. e. Procreandis liberis operam dare lepidum est. Quomodo locutus est Cicero de Offic. I, 35: *Liberis dare operam re honestum est, nomine obscoenum.* Ovid. Amor III, 14: *Indue cum tunicis metuentem crimina vultum, Et pudor obscoenum diffiteatur opus.* Hinc non ineleganter Lactantius Divin. Institut. I, 8: Quid autem est tam remotum a Deo, quam *id opus*, quod ipse *ad propagandam sobolem* mortalibus tribuit?» Gronuvius inter alia prorsus alieua laudat Euripedea illa Hercul. fur. 637: A νεότας μοι φίλον ἄχθος, τὸ δὲ γῆρας αἰεὶ βαρύτερον Αἴτνας σκοπέλων ἐπὶ κρατὶ κεῖται etc. Sed ne dicam, aliud licere tragico poëtae in cantico, aliud comico in dialogo, per iocum ibi senes ἄχθος vocare videntur iuventutem propterea, quod senectuti opponitur, quae revera onus est. Nam Truculenti quidem 435 itidem legendum *opus* pro *onus*, sicut aliis pridem visum. Causa corruptionis est *p* et *n* minutis literis scriptorum vicinitas in libris. Non semel autem τὰ *opus*

PERIPLECTOMENES

Hercle vero liberum *med* esse, id multo est lepidius.

PALAESTRIO

Tu homo et alteri sapienter potis es consulere et tibi.

PERIPLECTOMENES

Nam bona uxor, si ea quidem deductu est usquam gentium,
Vbi eam possiem invenire? Verum egon' eam ducam domum,
Quae mihi nunquam hoc dicat: « Eme, mi vir, lanam, unde pallium
Malacum et calidum conficiatur tunicaeque hibernae bonae,
Nealgeas hac hieme » (hoc nunquam verbum ex uxore audias);
Verum, priusquam galli cantent, quae me somno suscitet,
Dicat: « Da mihi, vir, Calendis meam quod matrem iuverit;
Da, qui farcit; da, qui condit; da, quod dem Quinquatribus

sic usurpat Noster, ut Graeci suum ἔργον vel χρῆμα Most. 369 sq.: — — *Miserum est opus, Igitur demum fodere puteum, ubi sitis fauces tenet.* Et sic saepius.

679. Vulgo versu imperfecto: *Hercle vero liberum esse, id multo est lepidius.* Tò *me* interceptum puto a verbis utrinque proximis. Aliis placuit: *Hercle vero, verum liberum esse, i. m. e. l.*; Taubmanno: —*lepidiust opus.*

680. Vulgo *Tute homo* etc.; sed vett. edd.: *Tu homo* etc. Videtur *Tute* repositum ab iis, qui τὸ *Tu* elidendum esse perperam arbitrarentur. Vid. Amph. 149.

681. sq. Absurde libri atque inconcinne: *Nam bona uxor, si ea deducta est usquam gentium, Vbi eam possim invenire?* etc. Non de deductis, verum de deducendis, agitur uxoribus. Legendum igitur, assumto *quidem* ex Iunt. et Ald.: *si ea quidem deductu est*, h. e. deducenda est, si alicunde deduci potest. Altero versu vett. edd.: *V. ea possit inveniri?* quod vulgato non deterius.

683. Itidem inconcinne legitur: — *unde tibi pallium.*

686. sq. *suscitet*, *Dicat.* Vid. Capt. 336.

687. MS. Meurs. et vett. edd. ex interpretatione: *D. m. v., quae* (τὸ *quae* abest editionibus primis) *Cal. mittam, Martiae cum venerint*, vel *cum Mart. ven.*

688. Numero duriore libri: *Da*

Praecantatrici, coniectrici, hariolae atque haruspicae.
Tum piatricem clementer non potest quin munerem.
Iampridem, quia nil abstulerit, suscenset ceraria.
Tum obstetrix expostulavit mecum, sibi missum parum.
Quid? nutrici non missurus quidquam, quae vernas alit?
Flagitium est, si nil mittatur, quo supercilio spicit.
Haec atque huius similia alia damna multa mulierum
Med uxore prohibent, quae huius similis sermones serat.

PALAESTRIO

Dî tibi propitii sunt hercle: nam si semel amiseris
Libertatem, haud facile te in eundem rursum restitues locum.

PLEVSIDES

At illaec laus est, magno in genere et in divitiis maxumis
Liberos hominem educare, generi monumentum et sibi.

PERIPLECTOMENES

Quando habeo cognatos multos, quid opus sit mihi liberis?
Eos pro liberis habebo, qui mihi mittunt munera.
Nunc bene vivo et fortunate, atque ut volo, atque animo ut lubet;
Bona mea in morti cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt; me curant; visunt quid agam, ecquid velim.

qui farciat, da qui condiat. Dedi *farcit, condit*, eodem sensu. Vidd. Men. 14, G. I. Voss. gramm. lat. pag. 99. MSS. corrupte, *faciat.*

690. *clementer*) H. e. bene, sine invidia, ut recte inttpp. — *Potest*, fieri potest. Vid. Aul. 342.

696. Vulg. *Me uxore prohibent, mihi quae huius sim. s. s.* Sed τὸ *mihi* primis abest editionibus et videtur ab interprete adscriptum.

697. Vulgo corruptis numeris: PA. *Dii tibi p. s. h.: nam si istam semel am.*

698. *rursum*) Ita Decurt., quod lectius vulgato *rursus*. Verba *facile te in* proceleusmaticum efficiunt, usurpatum pro trochaeo, sicut saepe. Vid. Amph. 356. *Eundem* δισυλλάβως pronuntiandum.

702. Ἀμέτρως et omnino male libri: *Eos pro liberis habeo, quin mihi m. m.*

Priusquam lucet, adsunt; rogitant, noctu ut somnum ceperim.
Sacruficant? dant inde partem mihi maiorem, quam sibi;
Abducunt ad exta me; ad se ad prandium, ad coenam, vocant.
Ille miserrumum se retur, minumum qui misit mihi.
Illi inter se certant donis; egomet mecum mussito:
Bona mea inhient, dum certatim nutricent et munerent.

PALAESTRIO

Nimis bona ratione nimiumque ad te et tua multum vides,
Et tibi sunt gemini et trigemini, si te bene habes, filii.

PERIPLECTOMENES

Pol, si habuissem, satis cepissem miseriarum. In liberis
Censerem ecmori: cecidissetne ebrius aut de equo uspiam?
Metuerem, ne ibi defregisset crura aut cervices sibi.

PALAESTRIO

Huic homini dignum est divitias esse, et diu vitam dari,

710. Hiulce legitur: — *donis, ego haec m. m.* MSS. *ego et m. m.*, unde recte Acidalius Divv. in Pl. p. 293: *egomet m. m.* Vid. Merc. 279.

711. Vulgo versu nihili: *Bona mea inhiant: certatim dona mittunt et munera.* MSS. *certatim nutriunt* (nutricant) *et munera* (munerant), unde reponendum viderunt: *cert. nutricant et munerant.* Sed hoc parum. In isto *dona* cusorum latet, nisi fallor, *dum*, quo recepto et leviter refictis verbis, quae proprie dicuntur, optima existit lectio illa, quam posui.

712. Vulgo itidem ἀμέτρως: —— *ad te et tua tu multum vides.*

714. sq. Vulg.: *P., s. h., s. cep. mis. liberis. Censerem emori: cecidissetne ebrius* etc. in quibus τὸ *ebrius* non habet quo referatur: neque admodum placet illud *liberis*, quod ex *liberis* vel *ob liberos* interpretantur. In eandem hanc sententiam usitatius rescripsi: *In liberis censerem emori: cecidissetne* etc. Τὸ *In* a praecedente *m* interceptum. Cf. similia apud Afrum Ad. 10 sqq.

714-715. Inter hos duos versus Codex Ambros. Palimpsest. exhibet hunc ineditum: CONTINVO EXCRVCIARER ANIMI, SIN FORTE FVISSET FEBRIS, CENSEREM EMORI etc. (Ed. Taur. ex fragm. MAII).

716. Vulgo hunc versum inter et sequentem duo leguntur illi, quos ex Scytha Liturgo laudat Festus v. *Valgos.* Eos quum recte hinc exemisset Taubmannus, male immiserunt denuo Gronovius Ernestiusque.

717. *Diu* quomodo pronuntiandum sit, vid. Amph. prol. 74.

Qui et rem servat et qui bene habet, suisque amicis est volup.

PLEVSIDES

O lepidum caput! Ita me dî deaeque ament, aequom fuit,
Deos paravisse, uno exemplo ne omnes vitam viverent,
Sicut merci pretium statui, pro virtute ut veneat, 721
Quae inproba est, pro mercis vitio dominum pretio pauperet:
Itidem divos dispartisse vitam humanam aequom fuit;
Qui lepide ingeniatus esset, vitam longinquam darent;
Qui inprobi essent et scelesti, iis adimerent animam cito.
Si hoc paravissent, et homines essent minus multi mali,
Et minus audacter scelesta facerent facta; et postea, 727
Qui probi homines essent, esset his annona vilior.

PERIPLECTOMENES

Qui deum consilia culpet, stultus inscitusque sit,
Quique eos vituperet. Nunc iam istis rebus desisti decet:
Nam volo obsonare, ut, hospes, tua te ex virtute et mea
Meae domi accipiam benigne lepide et lepidis victibus. 733

PLEVSIDES

Nil me poenitet iam, quanto sumtui fuerim tibi.
Nam hospes nullus tam in amici hospitium devorti potest,
Quin, ubi triduom continuom fuerit, iam odiosus siet; 735
Verum ubi dies decem continuos illius iterasti domum,

721. MSS. et vett. edd. *statuit.* Vid. Merc. 279.

726. Vulg. hiante versu: *S. h. p., homines e. m. m. m.*

730. sq. Putide vulgatae: —— *Nunc iam istis rebus desisti decet: Nunc volo obsonare.*

733. «*Nil me poenitet*) Cf. Cic. ad Attic. XII, 28: *Non poenitet me*, quantum iam profecerim. Terent. Heaut. 20.» Br.

734. *tam*) Vid. Amph. 149.

736. *dies* elisa *i* litera pronuntiandum. Vid. Amph. prol. 74. Ceterum vulgo: *V. u. d. d. cont. immorabitur.* Sed. MSS. et edd. principes: *V. u. d. d. c. ite asto dorum illas*, unde recte Pareus secundum Sarracenum: — —*cont. isterasti domum illius*, nisi quod prave acuti verbi *iterasti* et numerorum causa transponendum vidi: *cont. iter. illius dom.*, vel *illius iter.*

Tametsi dominus non invitus patitur, servi murmurant.

PERIPLECTOMENES

Servientis servitutem servos mi introduxi ego,
Hospes, non qui mi imperarent, quibus ego essem obnoxius.
Si illis aegre est, mihi quod volupe est, meo remigio rem gero;
Tamen id, quod odio est, faciundum est cum malo atque ingratiis.
Nunc, quod occepi, obsonatum pergam.

PLEVSIDES

Si certum est tibi,
Commodulum obsona, ne magno sumtu: mihi quidvis sat est.

PERIPLECTOMENES

Quin tu istanc orationem hinc veterem atque antiquam amoves?
Nam proletario sermone nunc quidem, hospes, utere:
Nam hi solent, quando adcubuere, ubi coena adposita est, dicere:
« Quid opus fuvit istoc sumtu tanto nostra gratia?
« Insanivisti hercle: nam idem hoc hominibus sat erat decem. »
Sed iidem homines nunquam dicunt, quamquam adpositum est ampliter:

dom. Quod libri vett. *ite asto* pro *iterasti*, omissa litera media, cf. Merc. 279.

738. Libri vitio frequenti: *Servientes servitute.* Cf. Mil. 480 sq.

743. « *Mihi quidvis sat est*) Proverbium. Vid Taubm. ad h. l. Cf. Horat. Epist. I, 2, 46. » BR.

744. « *Veterem atque antiquam*) Vid. Taubm. ad Most. II, 2, 45. Sic Graeci ἀρχαῖον, Κρόνιον, Ὠγύγιον, pro inepto et vetustate exoleto. Vidd. Bos. Observv. crit. c. 5, p. 20; Spanhem. ad Aristoph. Plut. 323; Diodor. Sic. I, 86 et ibi Wesseling. p. 96, 97. » BR.

747. Vulg. versu imperfecto: *Quid opus fuit hoc sumtu tanto nostra gratia?* Iunt Ald. *Q. tibi o. f.* etc.

748. *năm*) Vid. Amph. 149. Vulgo

» Iube illuc demi! tolle hanc patinam! remove pernam: nil moror.
» Aufer illam offam penitam! probus hic conger frigidus:
» Remove! abi, aufer! » Neminem eorum haec adseverare audias;
Sed procellunt se et procumbunt dimidiati, dum adpetunt.
Quod eorum causa obsonatum est, culpant, et comedunt tamen.

PLEVSIDES

Fit pol illuc ad illuc exemplum.

PALAESTRIO

Vt docte et perspecte sapit!
Bonus bene ut malos descripsit mores!

PERIPLECTOMENES

Haud centesimam
Partem dixi atque, otium re si sit, possim expromere.

PALAESTRIO

Igitur id, quod agitur, huiic primum praevorti decet.
Nunc huc animum advortite ambo. Mihi opus est opera tua,
Periplectomene: nam ego inveni lepidam sycophantiam,
Qui admutiletur miles usque caesariatus, atque uti
Huic amanti ab Philocomasio hanc ecficiamus copiam, ut

autem post hunc versum inculcantur 754 sq., quos facile intelligas ibi ponendos esse, ubi de comesa coena dicitur, totumque sermonem de proletariis istis concludit senex.

755 sq. Fortasse legendum *sapis* et *descripsti* per syncopen, quia non aversus, sed ad Periplectomenem conversus, dicere haec videtur Palaestrio. Ceterum 755 vulgo huic uni tribuitur, Pleuside parum decore obticente, ubi laudandus est amicus.

758. Hiulce libri: *Igitur id, quod agitur, hic primum praevorti decet.* Velt. edd. *hoc* pro *hic*. Iunt. Ald.: *I. i. q. ag. nunc hic, p. p. d.* Sed isto *nunc* non egemus. Quamquam ipse audacius quam verius rescripsi: *I. i. q. a. hic eii p. p. d.* Legendum proxime MSS. *I. i. q. a. huiic p. p. d.* Vid. Amph. 128. Pareus altera ed.: — *agitur nunc huic p. p. d.*

760. *nām*) Vid. Amph. 149.

762. Vulgo: *Huic amanti ac Phi-*

Hinc eam abducat habeatque.

PERIPLECTOMENES

Dari istanc rationem volo.

PALAESTRIO

At ego mi anulum dari istum tuom volo.

PERIPLECTOMENES

Quam ad rem usui sui est?

PALAESTRIO

Quando habebo, igitur rationem mearum fabricarum dabo.

PERIPLECTOMENES

Vtere; accipe.

PALAESTRIO

Accipe a me rursum rationem doli,
Quam institui.

PERIPLECTOMENES

Purgatis ambo tibi operam damus auribus.

PALAESTRIO

Herus meus ita magnus moechus mulierum est, ut neminem

locomasio hanc efficiamus copiam. Sed vett. edd.: *H. a. ad Philocomasium*; Pareus, tanquam ex ipsis MSS.: *H. a. ab Philocomasio hanc eff. copiam*; bene, si quid sentio, h. e. *copiam Philocomasii*, quomodo haec et similia dicuntur *Fulgor ab auro* pro *auri*, *Credo te esse ab illo* pro *eius*: de quibus vid. Parei lexic. Plaut. v. *A* et *Ab* iuncta auferendi casui etc. Nam de copia soli Pleusidi facienda sermonem esse, indicant sequentia, *ut Hinc eam abducat habeatque*. Si utriusque diceretur, tale quiddam haud dubie intulisset Plautus: *ut hinc tuto proficisci eis liceat*.

763. Satis inepte libri: *Vt hic eam abducat abeatque*: nam si abducit, abiturum quoque hominem, per se liquet. *Habere* inter verba amatoria, quod optime huc facit. Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Habere* et *Ducere*. Deinde magis congruum loco *hinc*, ex militis domo, quam *hic*, quod per se intelligitur saepiusque inculcatur. Cf. infra 927.

766. *Vtere, accipe*) Vid. Capt. 336.

767. Vulg. inconcinne, *Perpurgatis*. Turbasse etiam hoc loco videtur nota personae *Pl.* Cf. 255.

Fuisse adaeque, neque futurum credam.

PERIPLECTOMENES

Credo ego istuc item.

PALAESTRIO

Itaque Alexandri praestare praedicat formae suam;
Itaque omnis se ultro sectari in Epheso memorat mulieres....

PERIPLECTOMENES

Edepol quin te de isto multi cupiant — non mentirier;
Sed ego, ita esse, ut dicis, teneo pulcre: proin, Palaestrio,
Quam potis, tam verba confer maxume ad conpendium.

PALAESTRIO

Ecquam tu potes reperire forma lepida mulierem,
Quoi facetiarum cor corpusque sit plenum et doli?

PERIPLECTOMENES

Ingenuamne, an libertinam?

PALAESTRIO

Aequi istuc facio, dummodo
Eam des, quae sit quaestuosa, quae alat corpus corpore,
Quoique sapiat pectus; nam cor non potest, quod nulla habet.

PERIPLECTOMENES

Lautam vis, an, quae sit nondum lauta?

769. Minus bene libri: *C. e. i. idem.*

770. *formae*) Ita Gronovius. Vulgo minus eleganter, *formam.*

771. *ŏmnis*) Vid. Cas. 690. — *in Epheso.* prisce. Vidd. grammatici.

772. Vulgo *cupiunt.* Sed coniectare poterat, id ita esse, certo scire non poterat, senex lepidus. Ergo reponendum *cupiant*, modo potentiali, de quo monitum Aul. 42. Ceterum cf. Ba. 468.

774. *potis*) Ita MSS., hoc est: potis est. Vid. Aul. 342. Vulgo minus ex usu, *potes.*

776. *cor corpusque*) Cf. 613.

778. *quaĕ*) Vid. Amph. 149.

779. *cor non potest, quod nulla habet*) Cf. Cist. 67 sq.

PALAESTRIO

Siccam, succidam, 780
Quam lepidissumam potes, quamque adulescentem maxume.

PERIPLECTOMENES

Habeo eccillam meam clientam, meretricem adulescentulam.
Sed quid ea usus est?

PALAESTRIO

Vt ad ted eam iam deducas domum,
Itáque eam huc ornatam adducas in matronarum modum:
Capite comto; crinis vittasque habeat, adsimuletque, se
Tuam esse uxorem. Ita praecipiendum est.

PERIPLECTOMENES

Erro, quam insistas viam. 786

PALAESTRIO

At scies. Sed ecqua ancilla est illi?

PERIPLECTOMENES

Est prime cata.

780. *siccam*) Vid. supra 642.

784. Vulg. hiante versu: *Vtique eam huc ornatam adducas matronarum modo*. Sed MSS., quos sequitur Pareus: *Itaque eam* etc. *In matronarum modum* versus gratia reponendum cum Acidalio eiusque libris, quem vide, sis, Divinatt. in Plaut. pag. 295. *Itaque*, h. e. Et ita, ut iam dicturus est.

785. «Quae capillo promisso et demisso incederent, erant meretrices. Sic explicatur ἀ κατεχεύατο χαίταν Callim. hy. in Cer. 5. Vid. Heinsii Aristarch. p. 920, Lips. excurs. I. ad Tacit. lib. 3. Vittae ac stolae ornamentum virginum ingenuarum et matronarum. Vid. Brouhkus. ad Tibull. I, 7, 73. Ovidius R. A. 386: *Nil mihi cum vitta: Thais in arte mea est.*» Br.

786. Verba *Erro, quam insistas viam* Pleusidi tribuuntur, quum haud dubie his servo respondeat senex Periplectomenes.

787. Vulg.: PA. *At scietis. sed ecqua ancilla est illi?* PE. est *primaria*. unus dubitavit, quid moliretur, Palaestrio; uni igitur hic respondetur: quamobrem legendum *scies*, non *scietis*. Porro MSS.: *Est primicata*, quod recte explicarunt *Est prime cata*, quomodo auctore Charisio pag. 188 Putsch. Naevius scripsit ἐν Ἀκοντιζομένῳ: *Acontizomenos fabula est prime proba*. Priscianus pag. 603 Putsch.:

PALAESTRIO

Ea quoque opus est: ita praecipito mulieri atque ancillulae,
Vt simulet, se tuam esse uxorem et deperire hunc militem;
Quasique hunc anulum faveae suae dederit, ea porro mihi,
Militi ut darem; quasique ego re sim interpres.

PERIPLECTOMENES

Audio. —
Nae me surdum verberabit.

PALAESTRIO

Tu*te* si audis, recta ego

« In superlativo (*Prior*) servavit productionem accepta *mus*, primus: ex quo aliud adverbium nascitur, *primo* vel *prime*, unde Terentius in Andria compositum dixit: *Apprime in vita esse utile.* »

790. Immisso glossemate vulgo legitur ὑπερμέτρως: *Quasique hunc anulum faveae suae ancillae dederit: ea porro mihi.* Libri vett. non *faveae suae*, sed *famose*, *famese*, *famae suae*, *famescae*, *famesae*; unde illud eruit I. Scaliger ad Tibull. IV, 7. Glossae, ipso monente: « *Favea*, παιδίσκη. Faveus, παῖς. » Iuvenal. VI, 354: — *et faveam, cui det mandata, puellam;* ubi vulgo *flavam* legitur. Fortasse Plautus dederat *faveae sae*, quod propius etiam codicum scripturis. Vid. Capt. 732.

791. *Audio*) Vid. Curc. 605.

792 sq. Vulg. *Ne me surdum verbera.* PA. *tu* [illegible]*audis, ego recte meis Dabo: a tu*[illegible]etc. Vett. edd., velut Mediol., quam inspexi: *Nae me* etc. Eaedem *verberat*, et MSS. *verberavit*, prope quidem verum: nam legendum, si quid video, *verberabit*, quomodo *b* et *v* literas inter se permutari monuimus Men. 736. *Verberare* non male Lambinus interpretatur *Eadem saepius iterando obtundere.* Sed lusum verborum minime inficetum simul captasse mihi videtur Comicus, ut *verba* in *Verberando* intelligantur et verbis multis se tanquam surdum redditurus esse dicatur servus, quomodo *oppugnare* pro *pugnis caedere* Cas. 296 et similia passim usurpavit. Id quod sensit etiam Schellerus in lexico latino-germanico v. *Verberare*, et apposite laudat illa Trucul. 93: *Me his haec quidem verbis verberat.* Nec dissimiliter Cicero Orat. III, 21: *Orator istos verberabit.* Loquacior bonus vir Palaestrio, more istius nationis. Quem hoc nomine non semel reprehendit senex, velut supra 772 sqq. infra 904. Pleusidi autem haec submissa voce Periplectomenes; servo solo *Audio* respondet; unde is: *Tute si audis* etc. Nam sic itidem legendum metri causa, cui *Tu* vulgatum non satisfacit. Porro reponendum *recta* pro *recte.* Frigide

Meis dabo; a tua mi uxore dicam delatum et datum,
Vt sese ad eum conciliarem. Ille eiusmodi est: cupiet miser,
Qui, nisi adulterio, studiosus re nullae aliae est, inprobus.

PERIPLECTOMENES

Non potuit reperire, si ipsi Soli quaerundas dares,
Lepidiores duas ad hanc rem, quamde ego. Habe animum bonum.

PALAESTRIO

Ergo adcures et properes opus. — Nunc tu ausculta, Pleusides.

PLEVSIDES

Tibi sum obediens.

PALAESTRIO

Hoc facito. Miles domum ubi advenerit,
Memineris, ne Philocomasium nomines.

PLEVSIDES

Quam nominem?

PALAESTRIO

Glyceram.

PLEVSIDES

Nempe eandem, quae dudum constituta est.

PALAESTRIO

Pax, abi!

hanc rem recte se narraturum militi dicat servus, apte *recta* h. e. statim vel sine ambagibus, quomodo Terentius Heaot. IV, 3, 28: *Imo ut recta via rem narret ordine omnem.* Sed *meis* non mutandum in *militi*, ot Angelio placoit et Aldo. I. Gulielmius Quaestt. in Mil. c. 2 extremo; « Glossema, *inquit*, olet *militi*, neqoe patitur versus. In veteribus editionibus: *ego recte meis dabo.* verissime. et solent ad eum modum comici nomeros commutare. Sticho (71): *Novi ego nostros: exorabilis est. Nostros* ait, quom de solo patre loquatur, ot hic *meis*, quum de uno milite. *Dabo*, dicam, sicut passim. Ba. 331 sq.: *Nunc ibo; herili filio hanc fabricam dabo Super auro* etc.

797. Vulg. *L. d. a. hancce rem, quam ego.* Sed MSS. et vett. edd. *hanc rem.* De forma *Quamde* vide Amph. prol. 69.

798. Vulg. *Ergo accurato et properato opus est.* Sed MSS.: *E. accuras et properas opust.* Vett. edd.: *E. ac-*

PLEVSIDES

Meminero. Sed quid meminisse id referat, ego ted amem . . . .

PALAESTRIO

Ego enim dicam tum, quando usus poscet: interea tace.
Vt nunc, etiam hic agit, actutum partis defendas tuas.

PLEVSIDES

Ego eo intro igitur.

PALAESTRIO

I, et praecepta sobrie ut cures face.

PALAESTRIO. LVCRIO.

PALAESTRIO

Quantas res turbo! quantas moveo machinas! i. s. III, 2.
Eripiam ego hodie concubinam militi,

cura et propera, omissis verbis *opus est*. His auditis introire ad se cogitandus senex.

802. Absurde libri atque inconcinne: Pl. *Meminero. sed quid meminisse id refert? ego te tamen.* Pa. *Ego enim* etc. Legendum vidi: *sed quid meminisse id referat, ego ted amem...* h. e.: *ego ted amem ut mihi dicas.* Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Amare* pro *amanter orare.* Interpellat iuvenem impatiens servus.

804. Recte Gronovius: « Sententiam comprehenderunt: Hic, Periplectomenes, nondum absolvit partes suas, sed etiamnum agit, quod ipsi mandatum est de invenienda muliere; id si expedierit, tunc tuae erunt partes, nempe ut abducas Philocomasium. Addunt etiam recte, ex media histrionum disciplina atque adeo ex re praesenti sumtam similitudinem. Sed errant, quum eam sententiam quaerendam putant emendatione, veluti: *Et nunc etiam hic agit*, vel: *tace, ut nunc etiam hic agat.* Satis ea colligitur ex integra veteri scriptura, modo distinguas: *Vt nunc, etiam hic agit*, et τὸ *ut nunc* accipias pro eoquod dicere solent *ut nunc est.* Caelius ad Ciceronem: *cum L. Domitio, ut nunc est, mihi inimicissimo homine.* Cicero ad Att. VII, 4: *Sed ut nunc est, a. d. III. Nonas iam ad urbem cogito.* » De omisso *Est* vid. Amph. 168, Men. 554 sq.

805. Vulg. — — *igitur.* Pa. *et praecepta* etc. Gulielmius Quaest. in hanc fabulam cap. 2 extremo praecipit ut legatur: *Ei, praecepta* etc., sicut saepissime *ei* cum *et* fuerit confusum. Sed maluimus: *i. et pr.* etc., τὸ *i* ab *e* sequente interceptum rati. Illud *I* quomodo pronuntiandum sit hoc loco, vid. Ba. 716.

Si centuriati bene sunt maniplares mei.
Sed illunc vocabo. Heus, Sceledre, nisi negotium,
Progredere ante aedis: te voco, Palaestrio.

LVCRIO

Non operae est Sceledro.

PALAESTRIO

Quid iam?

LVCRIO

Sorbet dormiens.

PALAESTRIO

Quid? sorbet?

LVCRIO

Illud, stertit, volui dicere;
Sed quia, quom stertas, consimile est quasi sorbeas.

PALAESTRIO

Eho, an dormit Sceledrus intus?

LVCRIO

Non naso quidem:
Nam eo magnum clamat. Tetigit calicem clanculum.

PALAESTRIO

Dormit?

LVCRIO

Ita: nardini amphoram, cellarius.

808. Vulg. inconcinne, *manipulares*. Vid. Amph. prol. 74.

810. *voco*) Ita Decurtatus; V. C. *voca*, quod eodem redit. Vulgo, *vocat*.

813. Vulg. *Sed quia consimile est, quod stertás, quasi sorbeas*. Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 296: «Versus, *inquit*, non sincerus. Suspendit lectorem, quasi alius sit expectandus, sententiam absoluturus. At Plautus ita scripsit, quod est planius: *Nisi quia consimile est, quom stertas, quasi sorbeas*. Sic solet usurpari *Nisi*; cui glossema supposuerunt *Sed* etc.» Sic ille, bene de *quom* pro *quod* reposito; male de inducto *Nisi* pro *Sed*, quae idem saepe valent Graecorum more. Vidd. Vechneri Hellenolex. 2, 3, nos ad Terentii Phorm. 438, Hec. 224.

816. Vulg. — — — — *clanculum. Demisit* (vel *Dimisit*) *nardini amphoram cellarius*. Et haec Lucrioni tribuuntur omnia. MSS.: *Dormis ita arcliminom phoram, Domisit amar dimi nam amphoram*, vel secundum Pareum: *Domi sitam ardiminamphorom*. His nihil propius, quam id, quod posui: PA. *Dormit?* LV. *Ita: nardini amphoram, cellarius*. Ipse cellarius est Sceledrus, qui facete di-

PALAESTRIO

Eho, tu sceleste, qui illi suppromus 's, eho!

LVCRIO

Quid vis?

PALAESTRIO

Qui lubitum est illi condormiscere?

LVCRIO

Oculis, opinor.

PALAESTRIO

Non te istuc rogito, scelus.
Procede huc! Periisti iam, nisi verum scio!
Promsisti tu illi vinum?

LVCRIO

Non promsi.

PALAESTRIO

Negas?

LVCRIO

Nego hercle vero: nam ille vetuit dicere.
Neque equidem heminas octo expromsi in urceum,
Neque illic calidum exbibit in prandium.

PALAESTRIO

Neque tu bibisti?

LVCRIO

Dî me perdant, si bibi,
Si bibere potui.

PALAESTRIO

Quid iam?

LVCRIO

Quia enim obsorbui:
Nam nimis calebat, amburebat gutturem.

citur vini nardini amphoram non bibisse, sed dormire, quoniam iam eo res devenit, ut crapulam edormiat. Alias aliorum de hoc loco coniecturas enarrare longum est.

822. Vulg. inconcinne: *nam ille me vetuit d.* V. C. *nam ille metuit d.*

824. Male libri: *Neque ille hic calidum* etc. Vid. supra ad 482. — *calidŭm*. Vid. Amph. 341.

PALAESTRIO

Alii ebrii sunt, alii poscam potitant!
Bono suppromo et promo cellam creditam!

LVCRIO

Tu idem hercle faceres, si tibi esset credita.
Quoniam aemulari non licet, nunc invides.

PALAESTRIO

Eho, an nunquam promsit antehac? responde, scelus!
Atque, ut tu scire possis, edico tibi:
Si falsa dixis, nae otio excruciabere!

LVCRIO

Ita vero? Vt tu ipse me dixisse delices,
Postea sagina ego eiciar cellaria;
Vt tibi, si promtes, alium suppromum pares.

PALAESTRIO

Non edepol faciam: age, eloquere audacter mihi.

LVCRIO

Nunquam edepol vidi promere; verum hoc *hac* erat.
Mihi imperabat; ego promebam postea.

PALAESTRIO

Ain', inlecebra? Capite sistebant cadi?

834. Vulgo secundum Palmerium Spicil. fol. 92: *Si falsa dixis cocio excruciabere.* Sed *cocioni* hic nullum negotium. Atqui MSS.: *S. f. d. votio* (vel *notio*) *excruc.* Hoc fuit, nisi multum fallor: *Nae otio excruciabere: otia* per ridiculum, id est diu, a mane ad vesperum. Phaedrus Fabb. I, 25, 6: *Lambe otio.* Noster Capt. 653: *Diu ego hunc cruciabo; non uno absolvam die.*

836. *eiciar*) Ita vett. edd., prisce. MSS. *eicia.* Vulgo, *eiiciar.*

837. Vulg. *Vt tibi qui promat, alium suppromum pares.* MSS. *V. tibi si promptis al. s. p.* Edd. primae: *V. tibi promseris, a. s. p.;* mediae aetatis *Vt tibi qui promseris, a. s. p.*

838. Vulg.: *— age loquere a. m.;* sed MSS.: *age te loqu a. m.*, unde Pareus non male legendum coniiciebat: *age eloquere* etc.

839 Vulgo inconcinne: *Nunquam edepol vidi promere. verum hoc erat.* Neque unquam dicitur *Hoc erat* pro *Hoc sic erat*, vel *Hoc hac erat.* Eorum alterutrum quum requiri a sententia intelligerem, vicinius elegi codicum scripturae.

841. Vulg. *Hui! illecebrose! capite sistebas cadum?* Sed V. C. *Hic illecebro capite sistebat cadi;* Decurtatus:

LVCRIO

Non hercle: tam istic valide casabant cadi,
Si in cella paulo erant nimis loculi lubrici.
Ibi erat bilibris aqualis sic propter cados;
Ea saepe decies complebatur *de* die.

Hic illi: celebro capite etc.; edd. vett. *Hic illi aelebro* vel *aelebri cap. sistebat cadi*; Iunt. Ald.: *Hic illi Scelodro capite sistebas cadum*. Recte reposuerunt *illecebra*, quomodo, monente Gronovio, Truc. 160 legitur: *Mala es atque eadem, quae soles, inlecebra*. Ceterum neque *Hic* neque *Hui* dedisse videtur Plautus, sed *Ain'?* quod quam simile sit τῷ *Hic*, sciunt, qui circa membranas assidui. Aptissime autem sic percellit puerum Palaestrio, et frequenter hac formula utuntur comici poëtae. Vidd. Pareus in lexico Plaut. vv. *Ain'? Ain' tu? Ain' tandem? Ain' vero?* nos ad Terentii Eun. 54. Deinde quum libri veteres exhibeant *cadi*, non de nihilo esse puto veteris codicis lectionem *sistebat*, sed ex ea faciendum *sistebant*, ad quam faciem 847 uterque MSS. *cassabat* (*casabāt*), ubi legendum *casabant* viderunt omnes. Intransitive autem dici solent illa *Capite sistere*, *Ore sistere*. Capt. 725: *Nam qui obstiterit, ore sistet.* Curc. 285: *Nec sit tam opulentus quisquam ..... Quin cadat, quin capite sistat in via de semita.* Cf. Parei lexic. Pl. v. *Sistere pedes*. Et recte *capite sistere* dicuntur cadi eversi sive inclinati.

842 sq. Hic merus iocus. Non potuisse dicit cados capite sistere, quia tam valde casaverint ob loci lubricitatem. Non eam ob causam isti casaverant, sed servis bibentibus vacui facti deciderant. Ceterum vulgo legitur: Lʏ. *Non hercle tam istoc valide casabant cadi. Sed in cella ést* (MSS. *erit*, vett. edd. *erat*) *paulúm nimis loculi lubrici, Ibi erat* etc. in quibus τὸ *istoc* quomodo accipere possimus, quod quibusdam placet, δεικτικῶς, tanquam gestu ostendente puero, se *cados* haud magno admodum negotio loco movisse aut vertisse, non intelligo: nam *istoc* vel *istuc* ita nunquam dicitur, quod sciam. Neque rescripserim *istac*, quia additum *tam valide*, siquidem haec ταυτολεξία est, dicendumque aut *Istac* (*ratione*, h. e. *sic*) *casabant cadi*, aut *Tám valide casabant cadi. Istic* convenit, h. e. in cella vinaria. Quod itidem in vulgatis est, *Sed in cella est p. n. l. lubrici, Ibi* etc. propterea non ferendum, quia fieri non potuit, ut aqualis illa *loco lubrico* statueretur; sed ridicule puer casasse dicit cados, sicubi paulo lubricior locus fuerit in cella: unde reponendum vidi *Si* pro *Sed*, quas particulas confundi monitum Curc. 43, et, partim secundum libros veteres, corrigendum: *erant paulo nimis loculi lubrici.*

844. Inepti libri: *Ibi erat bilibris aqualis hic propter cados.* Legendum δεικτικῶς *I. e. b. a. sic p. c.*; *sic*, tam prope, quod gestu significat.

845. Vulgo numeris perversis: *Ea saepe decies complebatur die. De die* pro *Die* passim usurpatur. Glossema vicit. Male Camerarius: — *completur plena die.*

PALAESTRIO

Eam plenam atque inanem fieri?

LVCRIO

Maxume.

Vbi bacchabatur aula, casabant cadi.

PALAESTRIO

Abi, abi intro iam. Indu cella vos vinaria
Bacchanal facitis: iam hercle ego herum adducam a foro. —

LVCRIO

Perii, excruciabit me herus, domum si venerit,
Quom haec facta scibit, quia sibi non dixerim!
Fugiam hercle aliquo, atque hoc in diem extollam malum.
Ne dixeritis, obsecro, huic, vostram fidem.

PALAESTRIO

Quo te agis?

LVCRIO

Missus sum alio. Iam huc revenero.

PALAESTRIO

Quis misit?

LVCRIO

Philocomasium.

PALAESTRIO

Abi. Actutum redi.

846 sq. Volgo absque distinctione personarum: — — — — *die. Eam plenam atque inanem fieri maxumam Vidi. bacchabatur hama, casabant cadi.* Cor *maxumam* vocel aqualem illam puer, quam modo *bilibrem* dixit? Legendom *Maxume*, et verba *Eam pl. a. in. f.* triboenda Palaestrioni, qui miratnr, plenom urceum ebibisse servos. Porro edd. vett.: *Vbi bacchabatur auia, c. c. Auia* etiam MSS., uode reponeodum *aula* viderunl alii. Sed recipiendum quoque editionum illud *Vbi* pro *Vidi*, quod ne metro quidem congruit, noo magis quam *hama* vulgatarum. Item ridicule *bacchatam aulam* dicil Locrio, quum ipsi servi bacchati esseot, h. e. inebriati, quo facto *cadi vacuati* deciderunt, ot supra dictum. MSS. *cassabat.* Vid. ad 841.

848. Volgo pravis nomeris: PA. *Abi abi intro iam, vos in cellá vinaria* etc. De forma *Indu* monilom. Ba. 897.

853. *dixerītis*) Vid. Cist. 8 sqq.

854. tĕ) Vid. Amph. 149.

LVCRIO

Quaeso tamen, tu partem infortuni meam,
Si dividetur, me absente accipito tamen.

PALAESTRIO

Modo intellexi, quam rem mulier gesserit.
Quia Sceledrus dormit, hunc subcustodem suom
Foris ablegavit, dum eapse huc transiret. Placet.
Sed Periplectomenes, quam ei mandavi, mulierem
Nimis lepida forma ducit. Dî hercle hanc rem adiuvant.
Quam digne ornata incedit, haud meretricie!
Lepide hoc succedit sub manus negotium.

PERIPLECTOMENES. ACROTELEVTIVM. MILPHIDIPPA. PALAESTRIO.

PERIPLECTOMENES

Rem omnem, Acroteleutium, tibi, tibique una, Milphidippa, i. t. c. III, 3.
Domi demonstravi ordine. Hanc fabricam fallaciasque
Minus si tenetis, denuo volo percipiatis plane.
Satis si intellegitis, aliud est quod potius fabulemur.

ACROTELEVTIVM

Stultitia atque insipientia haec *et* falsa *falsitas* sit,
Me ire in opus alienum aut tibi meam operam pollicitari,

860. Nun male quidam: *Foras abl.* Vulgu autem: — *dum ab se huc* (*hoc* male abest manu scriptis) *trans.* Sed recte Acidalius Divv. in P. pag. 297: «Illud *ab se* mutari in *eapse* debet. Debet, inquam, quum in antiquis (Iunt. Ald. etc.) ita sit liquidu perscriptum.»

865. Vulgo, non admodum venustis numeris: — *tibique mea Milphidippa.* Sequor scriptos.

869. Camerarius nimis confidenter: Ac. *Stultitia atque insipientia insulsa atque maxuma haec sit* etc. V. C. *Stultitiaque insipientiam falsa hesit;* Decurtatus: *st stultitiaque* (vel *sstultitiaque*) *insapientiam falsta hesit.* Edd. principes: *Stultitia atque insipientia*

Si ea in opificina nesciam aut mala esse aut fraudulenta.

PERIPLECTOMENES

At melius est monerier.

ACROTELEVTIVM

Meretricem conmoneri,
Quam sane magni referat, mihi clam est! Quid? egone frustra,
Postquam adbibere aures meae tuam moeram orationis,
Tibi dixi, miles quemadmodum potis esset deasciari?

PERIPLECTOMENES

At nemo solus satis sapit: nam ego multos saepe vidi
Regionem fugere consilî prius, quam repertam habere.

ACROTELEVTIVM

Si quid faciundum est mulieri male atque malitiose,

sit; Iunt. Ald.: *Stultitia magna atque insipientia, non fallacia haec sit*, quae lectio unde gentium deprompta sit, nescio, neque illa opus, sed recipiendum *falsa* ex veteri codice et *falsitas*, quod in *falsta* facile agnoscas, ex Decurtato, *et* vero addendum qua sententiae qua metri causa, quam voculam praecedens simile -ec interceperit.

873 sqq. Vulg. — — — *est*, *quin* ego *me frustro*, *Postquam adbibere aures meae tuam moram orationis. Tibi dixi*, *miles* etc. Melius locum interpunxere Gulielmius Verisimm. III, 11 et Acidalius Divinatt. in Plaut. p. 297 sq.: ceterum male ille: — *quin ego ultro*, *Postquam adb. a. m. tuae oram orationis* etc. quia quodvis initium prisci dixerunt *oram*, auctore Festo, quum de tota Periplectomenis oratione, non de initio tantum huius, dicat mulier; neque felicius hic: — *quin egomet ultro*, *Postquam adbibere aures meae tuae merum orationis*, *Tibi* etc. Rescribendum procul dubio: — — — *Quid? egone frustra*, *Postquam adbibere aures meae tuam moeram orationis*, *Tibi dixi*, *miles quemadmodum potis esset deasciari?* Ipsam ipsi rem totam dixisse, itaque non monendam se esse, ait mulier, qua sententia nullam aptiorem loco facile invenias. Graecum vocabulum *moeram*, quod et vulgo lexica praeferunt, non mirabitur, qui norit Plautum. Cleaereta Asin. 496 sqq: *Ergon' pars orationis de die dabitur mihi Vna*, *aut et meam loquendi partem et tuam trudo tibi*, *Ad loquendum atque ad tacendum ut tu habeas portisculum?*

876 sq. Libri: — — — ego *multos saepe vidi Regionem fugere consilii prius*, *quam repertam habere*. Quod minus intelligens Acidalius, praeeunte Palmerio, reponendum censebat: *Regionem fugere consilii*, *prius quam compertam habuere*, vel *haberent* cum Lambino. «Sed, *inquit Divv. in Pl. p.* 298, non in eo tantum momenti: maximum in sententia eruta: multos aberrare saepe a consilii regione,

Sibi inmortalis memoria est meminisse et sempiterna;
Sin bene quid aut fideliter faciundum est, eo deveniunt,
Obliviosae extempulo ut fiant, meminisse nequeunt.

PERIPLECTOMENES

Ergo istuc metuo, quod venit vobis faciundum utrumque:
Nam id proderit mihi, militi male quod facietis ambae.

ACROTELEVTIVM

Dum ne inscientes quod bonum faciamus, ne formida.
Mala nulla meretrix (ne pave), peiora ubi conveniunt.

PERIPLECTOMENES

Ita vos decet. Consequimini.

PALAESTRIO

Cesso illis obviam ire?
Venire salvom gaudeo. Lepide hercle ornatus cedis.

PERIPLECTOMENES

Bene opportuneque obviam es, Palaestrio. Hem, tibi adsunt,

quam compertissimam habuerint ante.» Neutra mutatione opus, sed accipiendum *prius* pro *potius*, ut multi dicantur potius *errare*, quam ratione uti, quo nihil verius et personis aptius. De verbo *Habere* participiis iuncto vid. Parei lexic. Plaut. v. *habere*.

879. Inepte atque inconcinne libri: *Ea sibi immortalis* etc., nec probanda Lambini emendatio *Eius illi immort.* Istud *Ea* fuerit *Ei*, glossema id quidem τοῦ *sibi*.

881. Vulgo ex interpretatione, ut opinor: — *extemplo uti fiant* etc. Vett. edd. *extemplo ut f.*

882. Vulg.: Pe. *Ergo istuc metuo, quo venit vobis faciendum utrumque.* Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 298: «*quod venit* etc.) Dixerat, *inquit*, Acroteleutium: male memoriter agere mulieres; bene obliviose. Tum igitur, inquit senex, id ipsum in vobis metuo, quibus utrumque est agendum, male et bene simul. Etenim dum militi male facietis, mihi facietis bene: quando quod illi obest, idem mihi prodest.» *Venit* pro *Est*, sicut saepius. Vid. Parei lexic. Plaut.

884. Vulgo minus usitate: *quid bonum.* MSS: *quod bonum.*

885. Ridicule mulier meretricem nullam esse seu videri malam dicit, ubi peiora conveniant, i. e. congregentur sive adsint: nam tunc quasi videri bonas, quippe a peioribus malitia superatas. Tangit autem senem et servum, versutia sibi etiam superiores. — *ubi.* Vid. Aul. 153.

886. Vulgo, frustra asperato versu: — *Cesso ego illis obviam ire.* Vid. Asin. 843.

887. Vulgo: *Venire salvom gaudeo, lepido hercle ornatu incedit.* MSS. et vett. edd.: — *lepide hercle orna-*

Quas me iussisti adducere et quo ornatu.

PALAESTRIO

Heus, noster esto!

Palaestrio Acroteleutium salutat.

ACROTELEVTIVM

Quis hic, amabo, est,
Qui tam pro nota nominat me?

PERIPLECTOMENES

Hic noster architectust.

ACROTELEVTIVM

Salve, architecte.

PALAESTRIO

Salva sis. Sed dic mihi, ecquid hic te
Oneravit praeceptis?

PERIPLECTOMENES

Probe meditatam utramque duco.

PALAESTRIO

Audire cupio, quemadmodum: ne quid peccetis, paveo.

PERIPLECTOMENES

Ad tua praecepta de meo nihil his novom adposivi.

ACROTELEVTIVM

Nempe ludificari militem tuom herum vis?

PALAESTRIO

Elocuta es.

tus (vel *l. orn. h. incedis*, unde rescribendum vidi: *lepide hercle ornatus cedis*, quomodo passim *Cedere* pro *Incedere* usurpari monitum Ba. 1026. *Incedis* praetulit etiam Acidalius Divv. in Plaut. p. 299.

889. *Noster esto*) Formula laudantis, de qua vidd. Taubm. ad h. l. et Parei lexic. Plaut.

895. Absurde libri: *At tua praecepta: de meo nihil his novum apposivi.* « Subintelligendum, inquit Taubmannus, *sunt*. Ita autem MSS. et omnes editi. (Fallitur: nam V. C. *nihil his posui*, absque *novum*; Iunt. Ald.: *nihil his novum ipse apposui*, unde Acidalius tentabat: *Ad tua praecepta de meo nihil ipse novum apposivi*). Ranntius quidem Gerus *At* pro *Ad* scriptum putabat. Sed quid illo *his* faciemus? » Quid, quaeris? accipiemus pro dativo, qui dicitur commodi. *His*, Acroteleutio ac Milphidippae.

896. Quomodo *Nempe* pronuntiandum sit, vid. Asin. 770.

ACROTELEVTIVM

Lepide et sapienter, commode et facete, res parata est.

PALAESTRIO

Atque huius uxorem esse te volo adsimulare ....

ACROTELEVTIVM

Fiat.

PALAESTRIO

Quasi militi animum adieceris, simulare ....

ACROTELEVTIVM

Sic futurum est.

PALAESTRIO

Quasique haec res per me interpretem et tuam ancillam ei geratur ....

ACROTELEVTIVM

Bonus vates poteras esse: nam, quae sunt futura, dicis.

PALAESTRIO

Quasique anulum hunc ancillula tua abs te detulerit ad me,
Quem rursum ego militi darem tuis verbis.

ACROTELEVTIVM

Vera dicis.

PERIPLECTOMENES

Quid istis nunc memoratis opust, quae conmeminere?

ACROTELEVTIVM

Meliust:

898. Vulgo, *Fiet;* sed. MSS. recte, *Fiat.* Vid. Asin. 805.

900. Vulgo pravis numeris: — *tuam ancillam geratur.* Vid. supra ad 501. V. C.: — *ancillam eieceratur*, in quibus id agnoscere mihi visus sum, quod dedi, *anc.*, *ei geratur.*

902. *ancillulă*) Vid. Amph. 1.

903. Vulg. versu μειούρῳ: *Quem ego militi darem tuis verbis.* Ac. *Vera dicis.* V. C. *Qua rem ego mil.* etc., unde probabiliter, ni fallor, feci: *Quem rursum ego militi* etc., compendium τοῦ *rursum* librarios fefellisse ratus. Iunt. Ald.: *Nunc vera dicis.* Acidalius vel hoc admittendum censebat, vel reponendum: *Cuncta vera d.* Verum id hariolari est, non emendare.

904. *Quid* eliso *i* pronuntiandum. Vid. Amph. prol. 74.

Nam, mi patrone, hoc cogitato: ubi probus architectust,
Bene lineatam si semel carinam conlocavit,
Facile esse navem facere, ubi fundata et constituta est.
Nunc haec carina satis pro re fundata et bene statuta est:
Adsunt fabri architectique a te, a med, haud inperiti;
Si non nos materiarius remoratur, quod opus, qui det,
(Novi indolem nostri ingeni) cito erit parata navis.

PALAESTRIO

Nempe tu novisti militem, meum herum?

ACROTELEVTIVM

Rogare mirum est.
Popli odium quidni noverim, magnidicum, cincinnatum,
Moechum unguentatum?

PALAESTRIO

Num ille te nam novit?

ACROTELEVTIVM

Nunquam vidit:
Qui noverit me, quis ego sum?

PALAESTRIO

Nimis lepide fabulare.

908. Vulg. *Nunc haec carina satis probe fundata* etc. Sed. MSS: *N. h. c. s. pro fundata* etc., quod initio fuisse puto *N. h. c. s. pre* (h. e. *pro re*) *fundata* etc. Male edd. mediae, velut Iunt. Ald.: *N. h. c. satis et fundata est bene et st.*

909. Vulg. *Assunt fabri architectique a me, a te haud imperiti.* Sed V. C. *adsunt muliebria architéctique a te amant inperiti;* et Decurtatus fere ut Parens edidit: *ads. fabri archit. a te, a me, haut inp.*

910. *opus*) Ita MSS. Vulgo, *opust.* Vid. Amph. 168.

912. *Nempe*) Vid. Asin. 770.

914. Vulgo minus probo numero, siquidem in eiusmodi iambicis non amatur caesuram praegressus anapaestus, sicut monui Amph. 889: *Moechum unguentatum.* PA. *num ille etiam te novit?* AC. *nunquam vidit.* V. C. *num illa eam novit;* Decurt. *n. illa et aenam;* Sarracen. Mediol., quas adhibui: *n. ille etiam novit*, in quibus omnibus facile erat reperire id, quod excudi iussi: *num ille te nam novit? Num ille te nam n.* pro *Numnam ille t. n.?* quomodo Hic alibi: *Quid dare illi nam vis? Quid negoti est nam? Quid tu malum nam* etc. *Num obsecro nam* etc.? Vid. Parei lexic. Plaut. in Mantiss. v. *Tmesis*, nos Ba. 518.

915. *sum*) Ita edd. vett., Graecorum more, de quo vid. Amph. 265.

Eo potis est, rem lepidius pol fieri.

ACROTELEVTIVM

Potin', ut hominem
Mihi des, quiescas cetera? Ni ludificata lepide
Ero, culpam omnem in me inpingitote.

PALAESTRIO

Agite igitur, intro abite!
Insistite hoc negotium sapienter!

ACROTELEVTIVM

Alia cura.

PALAESTRIO

Age, Periplectomene, has nunc iam duc intro; ego ad forum illum
Conveniam atque illi hunc anulum dabo atque praedicabo
A tua uxore esse mihi datum, eamque illum deperire.
Hanc ad nos, quom extemplo a foro veniemus, mittitote,
Quasi clanculum ad me missa sit.

PERIPLECTOMENES

Faciemus: alia cura.

PALAESTRIO

Vos modo curate: ego illunc probe iam oneratum huc adciebo.

851. Vulgo ex interpretatione, *iim.*

916. Vulg. *Eo potuerit lepidius pol fieri*, minus recto accentu verbi *potuerit*. Vid. Amph. 203. MSS: *Eo potiuerim lepid.* etc. Vett. edd.: *Eo poterit verum lep. fieri*, τῷ *pol* excluso.

917. *ceterā*) Vid. Amph. 1. Vulgo autem: *ni lepide ludificata.* Sed Pareus, tanquam ex MSS: *ni ludificata lepide*, quomodo etiam vv. edd., et ita haec laudat Grouovius ad 929.

918. *inpingitote*) Vulg. inconcinne: *imponito*, nisi reponas *imponitod*; sed pluralem inferre praestat, quia duo, senex et servulus, dolum hunc procuderunt. Cf. 923.

919. *Alia cura*) Vid. Cas. 496.

922. *datum*) Cf. 917. Vulgo inconcinne: *A tua uxore mihi datum esse, eamque i. d.*

923. *mittitote*) Ita legendum, quia, quum agatur de mittenda ancilla, et dominae eius Acroteleutii et senis expetenda est venia. Hinc neque hic neque illa seorsim pro se, *Faciam*, sed Periplectomenes pro ambobus, *Faciemus*. Vulgo, *mittito tu*, et Sarracen. Mediol. *mittito*.

925. *adciebo*) Ita MS. decurtatus et vett. edd. Vulgo minus concinne, *accibo*.

PERIPLECTOMENES

Bene ambula; bene rem gere! At ego hoc nunc si ecficiam plane,
Vt concubinam militis meus hospes habeat hodie,
Atque hinc Athenas avehat, si hodie hunc dolum dolamus,
Quid tibi ego mittam muneris?

ACROTELEVTIVM

Datne eapse mulier operam?

PALAESTRIO

Lepidissumam et comissumam.

ACROTELEVTIVM

Confido, confuturum.
Vbi facta erit conlatio nostrarum malitiarum,
Haud vereor, ne nos subdola perfidia pervincamur.

PERIPLECTOMENES

Abeamus ergo intro, haec uti meditemur cogitate:

926. Soloece edd. volgares: *At egone hoc si efficiam plane* etc. V. C. *ego ne hoc*, quod initio fuit procul dubio: *ego nč* (*nunc*) *hoc*. Decurtatus similiter: *gerat*, *ego nec hoc*. Vett. edd. vel: *at egone hoc eff. pl.*, vel: *ut ego hoc nunc eff. pl.*

929 sq. Vulgo: Ac. *Datne ab se mulier operam?* PA. *Lepidissume et comissume.* « *Eapse*, inquit Acidalius, corrigendum pro *ab se*, quod saepe et alii et nos interpolatum sic in hac etiam comoedia ostendimus. Inepta vero etiam senis ista: *Lepidus sum et comis sum* (quomodo edidit Camerarius secundum veterem unum librum, qui: *Lepidi sum et commissam*). nec aptiora Palmerius fecit *Lepida est et comis est.* Lambino enim suum (imo potius Angelii et Aldi) *Lepidae sunt et comes sunt* condonemus: qua de lectione dicendum alias, quod ipse de Camerariana (nihil esse tam ἀπροςδιόνυσον). Emendabis aptissime *Lepidissimam et comissimam*: operam scilicet, de qua quaesitum erat ab Acroteleutio, an ullam Philocomasium ipsa daret. Haec scripturae compendio peccant solum *Lepidissam et comissam*. Talia autem epitheta *operae* quis addi nescit? Vbique in Plauto *lepida*, *festiva*, *benigna*, *amicabilis*, *adiutabilis*. Et hic verum, operam a Philocomasio talem dari, qualem senex praedicat a nostra correctione. » — Vrbane mulier, de munere sibi mittendo interrogata, sermonem hunc abrumpit, et de Philocomasio iussit quaerere, an ipsa det operam. Hoc non assecutus Acidalius Divv. in Pl. pag. 301.

933-935. Hi versus vulgo hoc ordine leguntur: *Abeamus* — *Ne quid* — *Vt accurate*. Sed recte I. Gulielmius Quaestt. in hanc fabulam cap.

Vt adcurate et commode hoc, quod agendum est, exsequamur:
Ne quid, ubi miles venerit, titubetur.

ACROTELEVTIVM

Tu morare.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PYRGOPOLINICES

Volup est, quod agas, si id procedit lepide et ex sententia.
t. t. c. IV, 1.
Nam ego hodie ad Seleucum regem misi parasitum meum,
Vt latrones, quos conduxi, hinc ad Seleucum duceret,
Qui eius regnum tutarentur, mihi dum fieret otium.

PALAESTRIO

Quin tu tuam rem cura potius, quam Seleuci: quae tibi
Conditio nova luculenta fertur per me interpretem.

PYRGOPOLINICES

Imo omnis res posteriores pono, atque operam do tibi.
Loquere: auris meas profecto dedo in ditionem tuam.

PALAESTRIO

Circumspicedum, ne quis nostro hic auceps sermoni siet:
Nam hoc negotî clandestino ut agerem, mandatum est mihi.

3 transpositos eos sibi videri monet, ut multis aliis huius poëtae locis acciderit, et ultimum penultimo praeponendum. « Solet, *inquit*, in comoediis scenas saepe claudere *Tu morare*, *Num moror?* hic quidem ita apte, ut neminem nisi ineptum aut malivolum mihi non assensurum arbitrer. »

941. Libri horridiore numero: *Conditio nova et lucul* etc. Vitatur anapaestus dactylum sequens in iambicis trochaicisque, ut monitum Asin. 649.

944. Vulg. inconcinne: *Circumspicito dum*, *ne* etc. Mire MSS. secundum Pareum: *circ. cunneq.* Angelius τὸ *hic* omisit.

PYRGOPOLINICES

Nemo adest.

PALAESTRIO

Hunc arrhabonem amoris primum a me accipe.

PYRGOPOLINICES

Quid hic? unde est?

PALAESTRIO

A luculenta atque a festiva femina,
Quae te amat tuamque expetissit pulcram pulcritudinem.
Eius nunc mi anulum ad te ancilla porro ut deferrem dedit.

PYRGOPOLINICES

Quid? ean' ingenua, an festuca facta e serva libera est?

PALAESTRIO

Vah,
Egone ut ad te ab libertina esse auderem internuntius,
Qui ingenuis satis responsare nequeas, quae cupiunt tui?

PYRGOPOLINICES

Nuptan' ista, an vidua?

PALAESTRIO

Et nupta et vidua.

PYRGOPOLINICES

Quo pacto potis
Vidua et nupta esse eadem?

PALAESTRIO

Quia adulescens nupta est cum sene.

949. Synchysis. Vid. Amph. 378.

951. Vulg. corruptis numeris: *Vah, egone ut ad te ab libertina esse auderem internuncius* etc. Seorsim poni solent interiectiones apud poëtas utriusque linguae dramaticos. Cf. infra 1030, Amph. 537, Pseud. 1292. Ad quam faciem *I hac ἀμέτρως* inculcatur Pseud. 1328 inter et 1329.

952. Vulgo, *respondere;* sed Decurtatus, codicum Camerarianorum correctior, et vv. edd.: *responsares*, h. e. *responsare* (vid. supra 380), cuius illud haud dubie interpretamentum.

953. Vulgo: *Nupta ea est, an vidua?* Sed V. C.: *Nuptan' st uidua;* Decurt.: *Nuptan istan uida;* vett. edd. *Nupta ista, an uidua?*

PYRGOPOLINICES

Euge!

PALAESTRIO

Lepida et liberali forma est.

PYRGOPOLINICES

Cave mendacium.

PALAESTRIO

Ad tuam formam illa una digna est.

PYRGOPOLINICES

Hercle pulcram praedicas.
Sed quis ea est?

PALAESTRIO

Senis huius vxor Periplectomeni in proxumo.
Ea demoritur te atque ab illo cupit abire: odit senem.
Nunc te orare atque obsecrare iussit, ut tui copiam
Sibi potestatemque facias.

PYRGOPOLINICES

Cupio hercle equidem, si illa volt.

PALAESTRIO

Quin cupit.

PYRGOPOLINICES

Quid illa faciemus concubina, quae domi est?

PALAESTRIO

Quin tu illanc iube abs te abire, quo lubet: sicut soror

957. *Periplectomeni*) Vid. Ba. 894.

958. Vulg. inepte et pravo numero: — *atque ab illo incipit abire.* Et sic quidem V. C.; sed Decurt. *ab illo occipit ab.*, litera o in *occipit* ex praecedente verbo, nisi fallor, traducta; edd. vett. *ab illo coepit ab.* Non nolebat Acidalius Divv. in Plaut. pag. 303: *ab illo hinc cupit ab.* Grutero placebat *imbibit*, *cupit*, *coepit* sicut vett. edd. Horum verisimillimum id, quod dedi.

959. *ut tui copiam*) MSS: *ut eam cupiam*, *ut eam capiam*.

961. Volg. *Quae cupit!* Tentabat Acidalius l. l.: *Quaene cupit?* de qua forma loquendi vid. Aul. 889. Sed non deterius *Quin cupit*, quod pro certo affirmantis est, quia dubitare videtur miles, an a muliere ametur.

962. *sicut*) H. e. *quandoquidem.* Cf. Epid. 263, Pers. 137.

Eius huc gemina venit Ephesum et mater arcessuntque
eam.

PYRGOPOLINICES

Ain' tu? advenit Ephesum mater huius?

PALAESTRIO

Aiunt, qui sciunt.

PYRGOPOLINICES

Hercle occasionem lepidam, ut mulierem excludam foras.

PALAESTRIO

Imo vin' tu lepide facere?

PYRGOPOLINICES

Loquere et consilium cedo.

PALAESTRIO

Vin' tu illam actutum amovere, a te ut abeat per gratiam?

PYRGOPOLINICES

Cupio.

PALAESTRIO

Tum te hoc facere oportet. Tibi divitiarum adfatim est:
Iube, sis, aurum atque ornamenta, quae illi instruxisti,
sibi 969
Dono habere, auferred abs te, quo*quo* lubeat, mulierem.

PYRGOPOLINICES

Placet, ut dicis. Sed, ne istanc amittam et haec mutet
fidem,
Vide modo.

PALAESTRIO

Vah, delicatus! quae te tanquam oculos amet!

964. *huius*) Hoc velle videntur MSS, qui, *aeuius*, siquidem simillimae H et A literae in codicibus.

968 sq. Vulgo qua nimiis qua mancis numeris: *Iube sibi* (vett. edd. *sis*) *aurum atque ornamenta, quae illi instruxisti* (MSS. *instruxit*) *mulieri*, (Vid. ad Amph. 203.) *Dono habere, auferreque* (MSS. et vett. edd. *auferret*, *auferre*) *abs te quo lubeat sibi.* Tò *sibi* desideratur in manu scriptis, habetur autem in editionibus mediis, velut Iunt. Ald. Vide, an probabiliter haec restituerim. Aci-

PYRGOPOLINICES

Venus me amat.

PALAESTRIO

Tace: aperiuntur fores: concede huc clanculum.
Haec celox illius, quae huc egreditur internuntia.

PYRGOPOLINICES

Quae haec celox?

PALAESTRIO

Ancillula illius est, quae huc egreditur foras,
Quae anulum istunc attulit, quem tibi dedi.

PYRGOPOLINICES

Edepol haec quidem
Bellula est.

PALAESTRIO

Pithecium haec est prae illa, et spinturnicium.
Viden'tu illam oculis venaturam facere atque aucupium auribus?

MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

MILPHIDIPPA

Iam est ante aedis circus, ubi sunt ludi faciundi mihi.

t. t. c. IV, 2.

dalius, priore horum versuum immutato, tentabat altero: *Dono habere sibi, auferre abs te, abire quo lubeat sibi.* Taubm. et Par. priore: *instruxti.* De asyndeto vid. Capt. 336, de *d* addito in *auferre*, Amph. prol. 149.

973. Vulg. PY. *Venus me amat.* PA. *st, tace* etc. MSS: *V. m. amat.* PA. *ast tace.* Edd. vett.: PA. *at tace.* Ortum videtur istud *at* vel *ast* ex vicinis utrinque literis. — *fores* μονοσυλλάβως efferendum. Vid. Amph. prol. 74.

975 sq. *huc*) Vulgo minus recte *hic.* Similiter infra 1079: *Iube maturate illam exire huc.* Et sic passim. — Ceterum vulgo: *H. c. ill. est, quae* etc. Sed V. C. τὸ *est* non agnoscit.

978. *aucupium auribus*) Cf. supra 595.

979. — *ubi sunt ludi faciendi mihi?* Bene Camerarius: *ludi faciendi* pro vulgata tum librorum lectione *ludifi-*

Adsimulabo, hos quasi non videam, neque esse hic etiamdum sciam.

PYRGOPOLINICES

Tace: subauscultemus, ecquid de me fiat mentio.

MILPHIDIPPA

Numquisnam hic prope, qui rem alienam potius curet quam suam?
Qui aucupet me, quid agam? qui de vesperi vivat suo?
Eos nunc homines metuo mihi, ne obsint neve obstent uspiam,
Domo si bitat, dum huc transibit, quae huius cupiens corporist,

randi. Nec male Acidalius Divv. in Plaut. pag. 303: « Interrogatio detrahenda et multa fugienda magis aliorum (velut Angelii et Aldi) lectio *Iamne*, quam vel ipsa carminis mensura damnat. Ancillula quum prodiisset, vidit statim adesse, quos volebat: nec igitur quaerit sibi circum, sed paratum ait esse, ut ludos subito committat. Quod dicendi genus etiam in Cornicularine fragmento nostri (5) invenimus: *Quid cessamus ludos facere? circus noster ecce adest.* »

980. *Adsimulabo*) Ita rescripsi, lingua ipsa admonente: nam vulgo *Dissimulabo* legitur, quod si verum esset, post se hoc vel quiddam simile requireret, me hos videre et scire, hic eos esse. Omissa forte litera initiali, id quod saepe fieri meminimus, exaratum *dsimulabo* cito transiisse videtur in *dissimulabo* istud vulgatarum.

982. Vulg. ὑπερμέτρως, quod male negat Taub.: *Num quis nam hic prope adest, qui rem alienam potius curet quam suam?* V. C. *N. q. n. h. properat est qui rem* etc. Acidalio placebat: *N. q. n. h. p. a. qui aliena p. c. q. sua?*

983. *Qui de vesperi vivat suo*) Recte Gronovius: « Duae, *inquit*, sunt explicationes, Durantii (Varr. Lectt. I, 5), qui intelligit grassatores nocturnos, et Lambini, qui sua quadra viventes, quibus domi victus est, nec opes alienas expectant: quales plerumque sunt curiosi de rebus alienis, quum ventri non metuant, si sua in re sunt omissiores. Peiorem adoptarunt: nam verior haud dubie posterior. Sic Rudente act. I, scen. 2: *si tu de illarum coenaturus vesperi es.* Huc facit in Truc. act. I, scen. 2: *Nimis otiosum arbitror hominem esse te.* Di. *Quianam arbitrare?* As. *Quia tuo vestimento et cibo alienis rebus curas.* Hieronymus ad Eustochium: *Inter hos saepe sunt iurgia, qui suo viventes cibo, non patiuntur, se alicui esse subiectos.* »

985. Inepte libri nec salvo numero: *Domo si ibit, ac dum huc transibit, quae* etc. Decurt. *Domus ibit ac* etc., in quibus reperi *Domo si bitat*, quod senteutiae aptissimum, neque asyn-

Quae amat hunc hominem nimium lepidum et nimia pulcritudine,
Militem Pyrgopolinicem.

PYRGOPOLINICES

Satin' haec quoque me deperit?
Meam laudat speciem. Edepol huius sermones cinerem haud quaeritant.

PALAESTRIO

Quo argumento?

PYRGOPOLINICES

Quia enim loquitur laute et minume sordide;
Tum autem illa ipsa est nimium lepida nimisque nitida femina.
Hercle vero iam adlubescit primulum, Palaestrio.

PALAESTRIO

Priusne, quam illanc oculis tuis vides?

PYRGOPOLINICES

Atqui adcredo tibi,
Tum haec locuta illam autem absentem subigit me ut amem.

PALAESTRIO

Hercle hanc quidem

deto est quod offendamur, de quo vid. Capt. 336. Acidalius Divv. in Plaut. pag. 304: *Domina si domo huc transibit quae* etc. Sed hoc sane nimium.

992. Corrige σφάλμα typographicum *Priusque* pro *Priusne*, qood omnes adhuc libri exhibent neque ego mutatum volui. Oculis compositoris ad sequentem vocem forte aberrantibus, quae literis *qu* incipit, factum videtur, ut *-que* pro *-ne* nobis obtruderet. Ceterum vulgo legitur: PA. *Priusne, quam illam oculis?* PY. *tuis video id, quod credo tibi.* Sed Decurtatus: — *video ut quod c. t.* Iunt. Ald.: — *oculis vides?* PY. *video i. q. c. t.* Inde nostram lectionem concinnavimus.

993. Libri: *Cum haec locuta* etc.; verum sensus ipse loci postulat ut reponatur *Tum haec locuta* vel *locutu* cum Acidalio l. l. ad 985. Duo sunt, quibus permotum se dicit miles, ut ignotam illam mulierem amet, sermo de illa servi cui credat, tum item verba, quae de eadem fecerit ancilla amabilis, Milphidippa. De *Autem* in media sententia posito vid. Cas. prol. 8.

Nil tu amassis: mi haec desponsa est. Tibi si illa hodie nupserit,
Hanc continuo uxorem ego ducam.

PYRGOPOLINICES

Quid conloqui ergo hanc dubitas? as. ex t. d. et i. d. c.

PALAESTRIO

Sequere hac me ergo.

PYRGOPOLINICES

Pedisequos tibi sum.

MILPHIDIPPA

Vtinam, quoius causa
Foras sum egressa, conveniundi mihi evenat potestas!

PALAESTRIO

Erit, tibi exoptatum obtinget: bonum habe animum! ne formida!
Homo quidam est, qui scit, quod quaeris, ubi sit.

MILPHIDIPPA

Quem ego hic audivi?

PALAESTRIO

Sociennum tuom et tuorum participem consiliorum.

995. Inde ab hoc versu constare scenam asynartetis illis, ex trochaeo dim. acat. et iambo dim. cat. compositis, primus vidit vir elegantissimus Volgangus Reizius, ut auctor est G. Hermannus in libro De Metris Graecorum et Romanorum pag. 391. Vid. nos supra (tom. I, pag. 128 sq.)

997. Male G. Hermannus l. l.: *Foras sum* etc. *Foras* pronuntiandum ut *f'ras*, elisa o litera, sicut passim liquescere vocales breves monui Amph. prol. 74. Secutus ille videtur esse Taubmannum, verbi posteriorem syllabam corripi interdum arbitratum ad Aul. IV, 4, 1, quem retudi ad Terentii Hec. 465.

Vulgo autem: *F. s. e.*, c. *mihi pot. eveniat.* Duplici accentu vocis *éveniát* offensus, reposui *evenat*, de quo vid. Aul. 110.

998. Vulgo duriore numero: *Erit, et tibi* etc. Asyndeton usurpatum παθητικῶς, de quo videbis, si tanti est Capt. 336.

1000. Inconcinne libri et subabsurde: *Socium tuorum consiliorum et participem consiliarium*: nam τοῦ *consiliarium* duas postremas syllabas in una contrahi, quod quibusdam

MILPHIDIPPA

Tum pol ego id, quod celo, haud celod.

PALAESTRIO

Imo etiam sic non celas.

MILPHIDIPPA

Quo argumento?

PALAESTRIO

Infidos celas; ego sum tibi fide firma.

MILPHIDIPPA

Cedo signum, si harunc Baccharum es.

PALAESTRIO

Amat mulier quaedam quendam.

MILPHIDIPPA

Pol istuc quidem multae.

PALAESTRIO

At non multae de digito donum mittunt.

MILPHIDIPPA

Enim cognovi nunc: fecisti modo mi ex proclivo planum.
Sed hic numquis adest?

placet, durissimum est. Vox *sociennus*, sicut fere omnibus in locis Huius, ubi nunc legitur, ita hic quoque interpretamento cessit. Τῷ *sociennum* adscripsisse aliquem explicatorem puto *consiliorum*, dein *consiliorum* de industria mutatum extremo versu

1001. Absurde vulgo: PA. *Imo etiamsi non celas*: nam se id non celare dixit Milphidippa. Vett. edd.: *I. etiam, sed non caelas*. Legendum: *I. e. sic non celas*; *sic*, cum celas, usurpato oxymoro. Passim confusa *Sed*, *Si*, *Sic*. Vid. ad Curc. 43, Merc. 711.

1002. *Infidos celas; ego sum tibi fide firma*) Non ad id, quod ancilla rogavit, proprie respondet Palaestrio, sed tamen infert aliquid conveniens, quum infidos eam res suas celare, h. e. celare solere, eam dicit, se vero ipsi esse fide firma. Ita fieri solet, ubi quod rogati sumus, per se liquet, nec tamen sine responso alterum dimittere volumus, quod inurbanum.

1004. Verba *Pol* et *quidem* liquescentibus o et *i* vocalibus pronuntianda, ut metrum constet. Vid. Amph. prol. 74.

1005. Ἀμέτρως libri: *— fecisti modo mihi ex proclivo palam rem*. MSS. *— ex proclivi patrem*; vett. edd. *ex p. parem*. Bene Gulielmius Quaestt. in Mil. cap. 3: « Quum literarum similitudinem considero, non poenitet

PALAESTRIO

Vel adest, vel non.

MILPHIDIPPA

Cedo te mihi solae solum.

PALAESTRIO

Breven' an longinquo sermone?

MILPHIDIPPA

Tribus verbis.

PALAESTRIO

Iam ad te redeo.

PYRGOPOLINICES

Quid? ego hic adstabo tantisper cum hac forma et factis frustra?

PALAESTRIO

Patere atque adsta: tibi ego hanc do operam.

PYRGOPOLINICES

Propere properadum: excrucior!

PALAESTRIO

Pedetentim tu haec scis tractare solere hasce huiusmodi merces.

coniecisse me *ex proclivi planam rem*, aut, quod malim, *ex proclivi planum*. Proclivum: inclinatum, ut fiat, nondum tamen certum; planum: exploratum, manifestum. Et ita haec sibi etiam Asinaria (639) Plautus iocans opponit: *Nam istuc proclive est, quod iubes, me plane collocare* etc.» Cf. Rud. 1032. Probabat hanc emendationem etiam Reizius, teste G. Hermanno l. l. ad 996.

1006. Liquescit τοῦ *Sed* vocalis. Vid. Amph. l. l. ad 1004. — *Vel adest, vel non.* Facetia servilis. *Solae* pro *soli*. Vid. supra 356.

1007. Vulg. scabro numero: *Brevia'an* etc. *Breve* ἀντὶ τοῦ *Brevi* dictum, ut *Maronis cognomine terra*, *Nasonis specie caeleste* et similia poëtarum. Vid. G. I. Vossii gramm. lat. pag. 46.

1008. Inconcinne libri: — *cum hac forma et factis sic frustra?* Omisit τὸ *sic* etiam G. Hermannus.

10 9. Vulgo inepte atque imperfectis numeris: PA. *Patere atque asta. tibi ego hanc do operam.* PY. *properando excrucior.* Non eo, quod properat Palaestrio, sed quod morari videtur, excruciatur miles. Bene itaque P. Colvius: *properadum: excrucior.* Sed praeterea metri causa addendum vidi *Propere*, quod raptum a simili sequente verbo.

1010. Vulg. *Pedetentim. tu haec scis tractari ita solere hasce huiusmodi*

PYRGOPOLINICES

Age, age, ut tibi magis concinnum est!

PALAESTRIO

Nullum hoc stolidius saxum. —
Redeo ad te. Quid me voluisti?

MILPHIDIPPA

Quo pacto hoc Ilium aperit,
Velim te ferre ad me consilium.

PALAESTRIO

Hunc quasi depereat . . . .

MILPHIDIPPA

Teneo istuc.

PALAESTRIO

Conlaudato formam et faciem, et virtutes conmemorato.

merces. Tò *ita* versum impedit, quod additum videtur, ex quo male interponctum erat post *Pedetentim*, abestque veteribus edd., in his Iunt. et Ald.

1011. Vulg. inconcinne: Pr. *Age, age, ut tibi maxume concinnum est.* Pa. *nullum est hoc stolidius saxum.* G. Hermannus l. supra l. delet *tibi.* Sed quum Iunt. et Ald. praeferant, quod correctionem non sapit: *A. a. ut tibi max. concinnius*, τὸ *concinnius* arbitror glossema a Plauto scripti *magis concinnum*, quod reposui. Vid. Aul. 289.

1012. Vulg. — — Mil. *quo pacto hoc dudum accepi, Istuc fero ad te consilium.* — Sed V. C.: *quo pacto hoccilium accepi Velis* (a m. 2 *Vtelis; ut dis secundum Pareum*) *ut fero ad te c.* Decurt.: *quo p. hoccilium apeli. Vaeliste fero ad te cons.* Monstrosa haec omnia videbantur Taubmanno, nisi quod *aperi* latere in isto *apeli* Decurtati non male sibi persuadebat. Sed non difficilius erat in praecedente verbo reperire *hocc Ilium*, de quo vid. Amph. 138, vel *hoc Ilium.* Res Ilii non semel in usum suum Hunc convertere, monui Merc. 476. *Aperit* (nam sic legendum) positum pro *Aperitur*, quomodo locus armis aperiri dicitur; de qua forma loquendi vidd. Gellius XVIII, 12; Priscian. pag. 799 Putsch.; Taubm. supra ad II, 6, 100 (579); Pareus in lexici Plautini Mantissa, ubi agit de verbis activis, passive usurpatis. Iam reliqua codicum huius loci scriptura difficilior quidem erat explicatu, nec tamen vel audacius vel minus probabiliter coniectasse me spero legendum esse *Velim te ferre ad me consilium*, siquidem et antiquis haec literarum ductibus vicina, et ea, quae vi sententiae vel invitis libris reponenda sint, cum vulgata ista ne intelligi quidem satis possint.

MILPHIDIPPA

Ad eam rem habeo omnem aciem, tibi ut dudum demonstravi.

PALAESTRIO

Cetera tu coram et contempla et de meis venator verbis.

PYRGOPOLINICES

Mihi partem hodie operae des denique! Iam tandem ades eloco!

PALAESTRIO

Adsum:

Impera, si quid vis.

PYRGOPOLINICES

Quid illaec narrat tibi?

PALAESTRIO

Lamentari

Ait illanc miseram, cruciari, et lacrumantem se adflictare:

Quia tis egeat, quia te careat. Ob eam rem huc ad te missa est.

1015. *rĕm*) Vid. Amph. 149. Tò *omnem* etsi per versum elidi licet, malim tamen non liquescere vocem gravissimam figura illustrata Amph. 341; quam rationem si mecum ineas, *tibi* pronuntiandum μονοσυλλάβως, sicut interdum fieri monitum ibid. ad prol. 74.

1016. Frigide vulgatae atque inconcinne: PA. *Tu cetera cura et contempla et de m. v. v.* Non bene componatur generale verbum, quale est *curare* cum specialibus contemplandi et venandi de dictis servuli; sed curam si commendare voluisset Plautus, haud dubie vel dixisset: *ceterum cum cura et contempla et d. m. v. v.*, vel: *ceterum cura ut contemples* etc. Longe autem rectius, postquam seorsim deliberavit cum ancilla, iam coram ipso milite videre iubet eam, quid res ferat, et vel ipsius aucupari verba, si ingenium et memoria defuerint. Similia vero *corā* (*coram*) et *cura*, ut facillime permutari possint, quomodo etiam Ba. 370 *coram acre* pro vulgatis *cor acre* rescribendum vidimus.

1017. Vulg. immisso interpretamento, perditis autem numeris: *Aliquam mihi partem hodie operae des denique. iam tandem ades illico.* PA. *Assum* etc.

1020. *tis*) Priscianus 13 primo pag. 955 Putsch.: « Sunt, *inquit*, in pronominibus modi declinationum quatuor. Primus, qui in tribus primitivorum personis cernitur per obliquos casus. nam nominativus primae

PYRGOPOLINICES

Iube adire.

PALAESTRIO

At scin', quid tu facias? Face te fastidi plenum,
Quasi non lubeat. Me inclamato, quia sic te volgo volgem.

PYRGOPOLINICES

Memini, et praeceptis parebo.

PALAESTRIO

Voco ergo hanc, quae te quaerit?

PYRGOPOLINICES

Adeat, si quid volt.

PALAESTRIO

Si quid vis, adi, mulier.

MILPHIDIPPA

Pulcer, salve.

PYRGOPOLINICES

Meum cognomentum quis conmemoravit? Dî tibi dent, quae optes.

MILPHIDIPPA

Tecum aetatem exigere ut liceat ....

personae dissonus est a genitivo; tertia vero deficit, ut *ego mei*, vel *mis*: *tu tui* vel *tis*: *sui*, quod debuit secundum analogiam esse *sui* vel *sis*; quod dubitationis causa, ne verbum esse putetur, recusaverunt proferse. Nam ad Graecorum imitationem bis quoque utimur duplicibus genitivis pronominum. Apud illos enim ἐμοῦ et ἐμοῦς Dorice, σοῦ et σοῦς, οὗ et οὗς dici solet. In ς autem desinens genitivus solet apud nos in *is* finiri, ut Δημοσθένους Demosthenis, Ερμογένους Hermogenis. In ου vero in *i*, Πριάμου Priami, Κύρου Cyri. Sic ergo ἐμοῦ σοῦ οὗ, mei tui sui; ἐμοῦ σοῦς οὗς, mis tis sis. Sed propter supradictam causam *tacitus* est tertiae huiusmodi genitivus. Ennius in II: *Ingens cura* (leg. metri causa: *Cura ingens*) *mis cum concordibus aequiparare* etc.»

1021. *face te fastidi plenum*) H. e. *finge t. f. p.* Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Facere* pro *Simulare*. Cf. 1031.

1023. *Voco*) Praesens pro futuro. Vid. Ba. 859.

1025. Iunt. Ald. *M. cogn. commem. dii dent quaecunque optes*; *quaecunque* etiam Decurtatus (nam V. C. *D. t. dent ut optes*: unde G. Hermannus faciebat l. l. ad 995: PY. *Meum cognomen quis memoravit?* MIL. *Di tibi dent quaecunque optes*. Sed ferri potest lectio vulgata.

PYRGOPOLINICES

Nimium optas.

MILPHIDIPPA

Non me dico,
Sed heram meam, quae te demoritur.

PYRGOPOLINICES

Multae aliae item istuc cupiunt,
Quibus non copia.

MILPHIDIPPA

Haud ecastor mirum, si te habes carum,
Hominem tam pulcrum et praeclara virtute et forma et factis.
Heus,
Dignior fuit quisquam, homo qui esset?

PALAESTRIO

Non hercle humanust ergo:
Nam volturio plus humani, credo, est.

PYRGOPOLINICES

Magnum me faciam
Nunc, quoniam illaec me conlaudat.

PALAESTRIO

Viden' ignavom, ut sese infert? —
Quin tute huic responde! Haec illaec ab illac est, quam dudum ....

1027. Minus bene libri: *M. a. item ist. cup.* Vid. Cas. 83.

1028. Vulg. inconcinne: *Quibus non est cop.* Sensit G. Hermannus. — *habes*. Ita MSS. et vett. edd. Vulgo *habeas*, quae mutatio videtur scioli immemoris eorum, quae nos Amph. 149.

1030. Vulg. *Ecquis dignior fuit homo qui esset?* PA. *non* etc. Sed V. C. *Heuis dign. fuit quam homo* etc., Decurt. et vett. edd.: *Heus dign. f. quisquam, homo* etc. Vnde G. Hermannus recte: *Dignior fuit quisquam, homo qui esset?* etc. Sed τὸ *Heus* non erat omittendum, sed seorsim ponendum sicut *Vah* illud supra 951, ubi vide quae annotamus.

1032. *infert*) Ita reponendum sensit Acidalius, quem item sequitur G. Hermannus. Quod ille tentabat Divinatt. in P. pag. 305: *Vide ignavom, ut sese infert*, nimis curiosus fuit in alieno.

1033. Inconcinne libri *tu* pro *tute*.

PYRGOPOLINICES

Qua ab illa nam? nam ita me occursant multae: meminisse haud possum.

MILPHIDIPPA

Ab illa, quae digitos despoliat suos et tuos digitos decorat:
Nam anulum hunc ab tui cupiente istac detuli huic.

PYRGOPOLINICES

Porro
Quid nunc tibi vis, mulier, memora.

MILPHIDIPPA

Vt, quae te cupit, eam ne spernas,
Quae per tuam nunc vitam vivit. Sit, nec sit, spes in te uno est.

PYRGOPOLINICES

Quid nunc volt?

MILPHIDIPPA

Te conpellare et conplecti et contractare.
Nam nisi tu illi fers suppetias, iam illa animum despondebit.

et *ab illac q. d.* Male autem Iunt. Aldin.: — *quam dudum tibi;* peius etiam Reizius l. l. ad 995: — *quam dudum dixi.* Non absolvit orationem suam Palaestrio, sed interpellatur a milite fastidioso et impatiente.

1034. Vulgo inepte, quum non de pluribus agatur: *Quanam ab illarum? nam ita* etc. V. C. *Quam ab ill.*, Decurt. *Qua ab ill;* edd. vett. *Qua ab illa.* Vel legendum, ut excudi iusseram, *Quanam ab illac?* vel, quod nunc malim: *Qua ab illa nam* per tmesin, de qua vid. supra 914, Ba. 518. Vicina *illa nam* et *illarum.* Hoc si probaveris, τὸ *Qua* non elides, figura illustrata ad Amph. 149.

1036. Vulg. inconcinne atque invitis libris: *Nam hunc anulum ab tui cupiente huc detuli huic, qui porro.* « Scilicet tibi traderet, *inquit Taubmannus.* At ego non sic abuti scio Nostrum aposiopesibus. MSS. *cupientis huc*, id est haud dubie: *cupiente istuc* vel *istac*, in domum militis. Dein quidquid est librorum veterum: — *detuli huic porro*, unde intellexi, τὸ *porro* ad sequentem militis orationem pertinere, itidem impatientius quaerentis, *quid sibi porro velit mulier.*

1037. Vulgo minus bene: *Q. n. tibi vis, mulier? memora.* Vid. Amph. 235, 851.

1039. *contractare*) Ita MSS. Vid. Amph. 28. Vulgo ex interpretatione, *contrectare.*

1040. Vulgo inconcinnis et senten-

Age, mi Achilles, fiat, quod te oro! serva pulcram, pulcer!
Exprome ingenium benignum ex te, urbicape, occisor regum!

PYRGOPOLINICES

Heu
Hercle odiosas res! quotiens hoc tibi, verbero, ego interdixi,
Meam ne volgo polliciteris sic operam?

PALAESTRIO

Audin' tu, mulier?
Dixi hoc tibi dudum et nunc dico: ni huic verri adfertur merces,
Non suo seminio hic quamquam inpartiturust porculenam.

MILPHIDIPPA

Dabitur, quantum ipsus preti poscet.

PALAESTRIO

Talentum huic Philippum opus auri est.
Minus ab nemine accipiet.

MILPHIDIPPA

Heu ecastor nimis vilist tandem!

tia et metro: *Age, Achilles, fiat quod te oro. serva illam pulchram pulchre.* MSS. non *pulchre*, sed *pulcere*, cui verbo e finale ex proximo vides adhaesisse. Confirmant suspicionem Iunt. et Ald., quae dilucide: *pulchram pulcher.* Tò *illam* glossema est. Sic supra 1024 Milphidippa: *Pulcer, salve.*

1042. *ex te*) Ἀμέτρως codd. *ex tete.*

1043. Vulg. item nullis numeris: PY. *Heu hercle odiosas res! quoties hoc tibi* etc. Forte repetita syllaba prior τοῦ *Hercle* istud *Heu* nobis, ni fallor, peperit.

1046. Simili vitio vulgatae: *Non hic suo seminio quamquam porculam impertiturus est.* MSS. *proculem*, quod habeo pro *porculen.*, literis *am* a sequente *im-* simili interceptis: nam recte I. Gulielmius Quaestt. in Mil. cap. 3: « Editiones, *inquit*, antiquissimae *quamquam porculenam.* et malum illis librorum corruptoribus, qui mutarunt. *Porculena* porcula est eadem forma, qua *sociennus*, *dubienum*, *alienum* fecerunt. »

1047. *Philippum* eliso *i* priori efferendum est. Vid. Amph. prol. 74. Cf. 1050.

1048. *nemine* pronuntiandum ut *nem'ne*. Vid. Amph. modo l. l. Minus recte autem libri, *vile est*, id quod

PYRGOPOLINICES

Non mihi avarities unquam innata est: satis est divitiarum:
Plus mihi mille auri est modiorum Philippei.

PALAESTRIO

Praeter thesaurum.
Tum argenti *hic* montis, non massas, habet. Aetna non aeque altus.

MILPHIDIPPA

Ecastor periurum!

PALAESTRIO

Vt ludo?

MILPHIDIPPA

Quid ego? ut sublecto os?

PALAESTRIO

Scite.

MILPHIDIPPA

Sed, amabo, me mitte actutum.

PALAESTRIO

Quin tu huic respondes aliquid,
Aut facturum, aut non facturum? quid miseram illam animi excrucias,
Quae male de te merita est nunquam?

PYRGOPOLINICES

At iube eampse exire huc ad nos.

animadvertit Acidalius Divv. in Pl. pag. 305.

1049. Inconcinne editum *avaritia*. Reizius l. l. ad 995 faciebat: *sat. est mihi divit.*

1050. *Philippei: Ph'lippei.* Vid. supra ad 1047.

1051. Vulgo corruptis numeris: *Tum argenti* (vid. supra 501) *montes non massas habet. Aetna mons non aeque altus.* Verbum *mons* ab interprete inculcatum iam alii senserunt.

1052. Vulgo haud melius: *Heu ecastor hominem periurum.* Ortum *Heu ecastor* ex *Hecastor*. Vid. Asin. 24. *Ecastor* speciem glossematis non habet, ut nonnullis visum est, habet *hominem*, quod delevi.

Dic me omnia, quae volt, facturum.

MILPHIDIPPA

Facis nunc, ut facere aequom,
Quom, quae te volt, eamdem tu vis . . . .

PALAESTRIO

Non hoc insulsum ingenium!

MILPHIDIPPA

Quomque oratricem haud sprevisti, sistique exorari ista. —
Quid est? ut ludo?

PALAESTRIO

Nequeo hercle equidem risu meo moderari.
Ob eam causam huc abs te avorti.

PYRGOPOLINICES

Non edepol tu scis, mulier,
Quantum ego honorem nunc illi habeo.

MILPHIDIPPA

Scio, et istuc illi dicam.

PALAESTRIO

Contra auro alii hanc vendere potuit operam.

MILPHIDIPPA

Istuc pol tibi credo.

PALAESTRIO

Meri bellatores gignuntur, quas hic praegnatis fecit,

1056. *omnia*) Vid. Asin. 159.

1057. Vulg. *Quod quae te volt* etc.; sed V. C. secundum Pareum: *Quum quae vult.* Editio princeps: *Quae te vult eadem t. v.* *Quom* congruit sequentibus *Quomque oratricem haud sprevisti* etc.

1058. Vulg. interpretantes: *Q. me orat. — sistique exorari ista.* Ita MSS. nisi quod *ixste* pro *ista.* Vulgo inconcinne: *sivisti exorare ex te,*

1059. Vulg. male: *Neq. hercle quidem risu me admoderarier.* Parum est reponi metri causa *admoderari.* V. C. *risum ac moderarier;* Decurt. et vett. edd. *risu meo mod.*, recte, iudice etiam G. Hermanno, h. e. *risui m. mod.* Vulgatum *me admod.* ortum fortasse ex antiqua scriptura *meod mod.*, de qua vid. Amph. prol. 149.

1063. Pessime G. Hermannus l. l. ad 995: *Mérì bell.*, tanquam *i* in hoc

Et pueri annos octingentos vivont.

MILPHIDIPPA

Vae tibi, nugator!

PYRGOPOLINICES

Quin mille annorum perpetuo vivont ab seclo ad seclum.

PALAESTRIO

Eo minus dixi, ne haec censeret me advorsum se mentiri.

MILPHIDIPPA

Perii, quot hic ipse annos vivet, quoius filii tam diu vivont?

PYRGOPOLINICES

Postriduo ego sum natus, mulier, quam Iupiter ex Ope natust.

PALAESTRIO

Pridie si hic natus foret, quam ille est, hic haberet regnum in coelo.

MILPHIDIPPA

Iam, iam sat, amabo, est: sinite abeam, si possum, vivà a vobis!

PALAESTRIO

Quin ergo abi, quando responsum est.

MILPHIDIPPA

Ibo atque illam huc adducam,
Quam propter mi opera est. Numquid vis?

PYRGOPOLINICES

Ne mage sim pulcer, quam sum:

verbo corripiendum esset. Vid. Amphit. prol. 74. Ceterum minus ex usu veteri vulgatae, *praegnantes.*

1067. *hic*) Vid. Amph. 136. Cf.

1069. Verba *filii* et *diu* quomodo pronuntianda sint, vid. Amph. modo l. l.

1068. *Postriduo*, *u* litera extrita efferendum. Vid. Amph. prol. 90.

1071. Inconcinne libri, *abis.*

Ita me forma habet sollicitum.

PALAESTRIO

Quid hic nunc stas? quin abi!

MILPHIDIPPA

Abeo.

PALAESTRIO

Atque adeo (audin'?) dicito docte et cordate.

MILPHIDIPPA

Vt cor ei saliat.

PALAESTRIO

Philocomasio dic, si est hic, domum ut transeat; hunc hic esse.

MILPHIDIPPA

Hic est cum hera; clam sermonem hunc nostrum sublegerunt.

PALAESTRIO

Lepide factum est; iam ex sermone hoc gubernabunt doctius porro.

1073. Vulg. interpretatione ἀμέτρῳ: *Ita me mea forma soll. hab.* Hoc cuiusvis est videre. Sed *quin abis* quoque illud vulgatarum mutandum erat in *quin abi* tum metri causa, cui hoc congruit, alterum refragatur, tum quia uno tenore haec dicuntur et sequentia *Atque adeo* etc., in quibus imperativus *dicito* quadrat optime ad *abi* a nobis repositum, a vulgata vero lectione *abis* abhorret.

1076. Vulgo invitis libris vett.: *Hic cum mea hera est.* Tò *cum* non liquescit, non magis quam vox *sermonem.* Vid. Amph. 149, 341.

1077 sq. Minus recte libri et posteriore versu etiam inconcinno: — — *iam ex sermone hoc gubernabunt doctius porro Rem.* MI. *me morare.* PA. *abeo; neque te moror, neque te tango, neque te. taceo.* Caudam trahens istud *Rem* non potest non commovere suspicionem, quam firmant edd. primae, quae: —*porro remorare.* PA. *abeo* etc., mediae aetatis, quae: *porro remorare.* MI. *abeo* etc., et ipsi MSS., in quibus continue legebatur: *Rememorare.* PA. *abeo* etc. Reponendum igitur vidi *Remorare*, et *abeo* illud non Palaestrioni tribuendum, qui manet in scena cum milite, sed Milphidippae, quae abit, secundum Iunt. et Ald. Porro vett. edd. *remoror*, quod convenit mulieris verbo *Remorare*, et MSS. *remoro*, de qua forma vid. Amph. 82; pro *tango* autem V. C. *tago*, quod prisca moneta percussum sciunt omnes. Ceterum aposiopesi ad iocum composita, qualibus abundat etiam Aristophanes,

MILPHIDIPPA

Remorare: abeo.

PALAESTRIO

Neque te remoro, neque te tago, neque te...... Taceo.

PYRGOPOLINICES

Iube maturate illam exire huc: iam isti re praevortemur.
Quid mihi nunc auctor, ut faciam, es, Palaestrio,
De concubina? nam potest nullo prius
Pacto haec in aedis recipi, quam illam amiserim.

PALAESTRIO

Quid me consultas, quid agas? dixi equidem tibi,
Quo pacto id fieri possit clementissume.
Aurum atque vestem muliebrem omnem habeat sibi,
Quae illi instruxisti; sumat, habeat, auferat;
Dicasque, tempus maxumum esse, ut eat domum:
Sororem geminam adesse et matrem dicito,
Quibus concomitata recte deveniat domum.

PYRGOPOLINICES

Qui tu scis, eas adesse?

PALAESTRIO

Quia oculis meis
Vidi hic sororem esse eius.

PYRGOPOLINICES

Convenitne eam?

PALAESTRIO

Convenit.

PYRGOPOLINICES

Ecquid fortis visa est?

servus: *neque te* ..... h. e. neque te osculor vel attrecto: id quod non verius negat pessimus homo, quam supra 823 sq. Lucrio, heminas octo se expromsisse in urceum, et Sceledrum calidum in prandium exbibisse. Cf. L. Hotibii Lectiones Aristoph. pag. 80.

1081. Legitur pravo numero: *D. c. nam nullò pacto potest Prius haec in aedes* etc.

1082. Vulgo frequenti permutatione, *amiserim*. Vid. supra 453.

1092. *Ecquid fortis visa est*) Dum haec dicit miles, gestu lasciviore si-

PALAESTRIO

Omnia
Vis obtinere.

PYRGOPOLINICES

Vbi matrem esse aiebat soror?

PALAESTRIO

Cubare in navi lippam atque oculis turgidis,
Nauclerus dixit, qui illas advexit, mihi.
Is ad hos nauclerus hospitio devortitur.

PYRGOPOLINICES

Quid is? ecquid fortis?

PALAESTRIO

Abi, sis, hinc: nam tu quidem
Ad equas fuisses scitus admissarius,
Qui consectere qua mares, qua feminas.

gnificat, cupere se etiam cum sorore illa fictitia rem habere, si sit pulchra. Hinc Palaestrio: *Omnia vis obtinere.* Similis locus mox 1097 sqq. « *Fortis* et *Pulcher* antiquis idem. Notissimus versus Virgil. Aen. VII, 656: —— *Satus Hercule pulcro Pulcer Aventinus.* Vid. Iul. Caes. Scaliger De Causis L. L. I, 22. » Bn. Cf. 1097, Bacch. 181, Pers. 834. Terentius Andr. 415 sq.: —— *cavit, ne unquam infamiae Ea res sibi esset, ut virum fortem decet*: ad quem locum nos: « *Virum fortem*) honestum, καλοκάγαθόν, quomodo et comis usurpatur antiquioribus. Plautus, quos pulchros vult describere, fortes vocat Bacch. II, 2, 38, Mil. IV, 3, 13, 18: nam quaevis facile virtutes attribuuntur illis, quibus a specie commendatio est. »

1097. *Abi*) Aliud est hoc *Abi* quam illud Asin. 680, ubi vide quae annotamus. Hoc refellentis est, cui formulae cognata, sed fortiora, *Abi abi*, *Abi* vel *I* modo, Abi vel *Abin' dierectus*, *Abi ab oculis*, de quibus adeundus Pareus in lexico Plaut. Cf. Terentii Eun. 748, Phorm. 332, 504, 955.

1098. Taubmannus: « *Ad equas fuisti*) Ita omnes edd. manuscriptique. Dousa tamen opinabator scribi posse *fuisses*, idque in textum recepit Pareus. » Nescio, quid eiusmodi annotationes sibi velint. Certe sunt omnino ἄχρηστοι, nisi forte Dousae emendationem eo refellere sibi visus fuerit Taubmannus, quod aliud praeferant antiqui libri. Sed ea ratio non ratio, neque omnino dubitandum, quin vel verum Dousa viderit, vel dogma de metempsychosi placuerit Sarsinati nostro, servoque nescio quo pacto innotuerit, revera Pyrgopolinicem fuisse olim admissarium; quod absurdum est. Sicut autem saepius *scis*, *scit* pro *sis sit*, et similia olim scripserant, de quibus dixi Capt. 773, Men. 338 sq.:

PYRGOPOLINICES

Hoc age nunc.

PALAESTRIO

Istuc.

PYRGOPOLINICES

Quod das consilium mihi,
Te cum illa verba facere de ista re volo:
Nam cum illa sane congruos sermo tibi.

PALAESTRIO

Qui potius, quam tute adeas, tuam rem tute agas,
Dicas, uxorem tibi necessum ducere,
Cognatos persuadere, amicos cogere?

PYRGOPOLINICES

Itane tu censes?

PALAESTRIO

Quid ego ni ita censeam?

PYRGOPOLINICES

Ibo igitur intro. Tu hic ante aedis interim
Speculare, ut, ubi illaec prodeat, me provoces.

PALAESTRIO

Tu modo istuc cura, quod agis.

PYRGOPOLINICES

Curatum id quidem est.
Quin si voluntate nolet, vi extrudam foras.

ita h. l. exaratum *fuiset scitus* pro *fuisses* sc. cito degenerasse credibile est in *fuiste* vel *fuisti scitus*. Simillime Cas. 657: OL. *Edepol nae tu, si equos esses, esses indomabilis.*

1103. Inconcinne libri: *Quin potius, quom tute ades, tuam rem tute agas*. Correxit Scioppius Suspp. Lectt. I, 7. Ipse quoque V. C. *Qui potius*. «Hortatur eum, *inquit Scioppius*, ut ipse concubinam expellat, ne posthac forsan diceret, se inscio et invito acta, quae servi cum ea transegissent.» Merc. 457 sq.: EV. *Visne eam ad portum.... CHA. Qui potius, quam voles? EV. atque eximam Mulierem pretio? CHA. Qui potius, quam auro expendas?*

1106. *nī*) Vid. Amph. 149.

1109. Verbum *modo* pro monosyllabo est. Vid. Amph. prol. 74.

1110. *voluntate*. Vid. Amph. modo l. l. Minus recte libri, *foris*.

PALAESTRIO

Istuc cave faxis; quin potius per gratiam
Bonam abeat abs te; atque illaec, quae dixi, dato:
Aurum, ornamenta, quae illi instruxisti, ferat.

PYRGOPOLINICES

Cupio hercle.

PALAESTRIO

Credo, facile te inpetrassere.
Sed abi intro; noli stare.

PYRGOPOLINICES

Tibi sum obediens.

PALAESTRIO

Numquid videtur demutare atque ut quidem
Dixi esse vobis dudum hunc moechum militem?
Nunc ad me ut veniat usust Acroteleutium,
Ancillula eius et Pleusides. Proh Iupiter!
Satin' ut commoditas usquequaque me adiuvat?
Nam quos videre me exoptabam maxume,
Vna exeuntis video illinc de proxumo.

ACROTELEVTIVM. MILPHIDIPPA. PLEVSIDES. PALAESTRIO.

ACROTELEVTIVM

Sequimini! simul circumspicite, ne quis adsit arbiter.

t. t. c. IV, 3.

1113. Vulgo κακοφώνως, invito quidem veteri codice: *Aurum ornamentaque, quae* etc. Asyndeton admittere fere noluerunt librarii. Vid Capt. 336.

1116. Prorsus inconcinne libri: PA. *Numquid videtur demutare, atque uti ego Dixi* etc. MSS. *N. v. d. aut utique D.*; vett. edd.: *N. v. d. atque utique D.*

1120. *Satin' ut*) Vid. Amph. 474.

1122. Vulg. corrupto numero, *video hunc.* Tò *e* desideratur in MSS. Vett. edd. *de prox.*

1123. *Simul* pro monosyllabo. Vid. supra ad 1109.

MILPHIDIPPA

Neminem pol video, nisi hunc, quem volumus conventum.

PALAESTRIO

Et ego vos.

MILPHIDIPPA

Quid agis, noster architecte?

PALAESTRIO

Egon' architectus! vah!

MILPHIDIPPA

Quid est?

PALAESTRIO

Quia enim non sum dignus prae te, ut figam palum in parietem.

ACROTELEVTIVM

Heia vero!

PALAESTRIO

Nimis facete nimisque facunde mala est.
Vt lepide deruncinavit militem!

ACROTELEVTIVM

At etiam parum.

PALAESTRIO

Bono animo es: negotium omne iam succedit sub manus.
Vos modo porro, ut occepistis, date operam adiutabilem.
Nam ipse miles concubinam intro abiit oratum suam,
Ab se ut abeat cum sorore et matre Athenas.

PLEVSIDES

Heu probe!

PALAESTRIO

Quin etiam aurum atque ornamenta, quae ipse instruxit, mulieri

1124. *Neminem* δισυλλάβως efferendum. Vid Amph. I. I. supra ad 1109.

1126. Vulg. ἀμέτρως: *qui enim.* Correxit Dousa Centurion. pag 363. Sic passim Plautus. Vid. Parei lexic. Pl. v. *Quia enim.*

1132. Vulgo, *Eu, probe.* Sed *Eu* cum adverbio coniungi non solet, *Heu* solet. Perperam vero addita vi-

Omnia dat dono, a se ut abeat: ita ego consilium dedi.

PLEVSIDES

Facile istuc quidem est, si et illa volt et ille autem cupit.

PALAESTRIO

Non tu scis, quom ex alto puteo sursum ad summum escenderis,
Maxumum periclum inde esse a summo ne rursum cadas?
Nunc haec res apud summum puteum geritur: si prosenserit
Miles, nihil ecferri poterit huius. Nunc quam maxume
Opus dolis.

PLEVSIDES

Domi esse ad eam rem video silvai satis:
Mulieres tres; quartus tute es; quintus ego; sextus senex.

PALAESTRIO

Quod apud nos fallaciarum se excitant!

PLEVSIDES

Certo scio.

detur *H* litera, sicut subinde fieri monuimus Asin. 24. Poen. 962: MIL. *Heu hercle mortalem catum!* Rud. 327: *Heu edepol specie lepida mulierem!* etc.

1134. Soloece libri: *O. d. dono, se ut abeat.* Tò *a* interceptum a praecedente litera dudum alii observarunt.

1135. *autem*) Vid. Cas. prol. 8.

1136. *apud* monosyllabum. Vid. Amph. pr. 74.

1139. Vulg. *Miles, nihil hinc ferri poterit* etc. Sed. MSS. *Mil. has nihil ferre potuit —*; edd. vv. *Mil., nihil hanc ferre poterit* etc.; unde conieci similiter hic erratum esse ac Merc. 896. Cf. infra 1299, 1323.

1140. Vulg. inconcinne: *Opus est dolis.* PL. *domi esse ad rem video silvae satis.* Vett. edd. *ad eam rem*, quomodo etiam, nihil admonito lectore, Pareus edidit. — *domi.* Vid. supra 191 sqq.

1142. Vulgo soloece: *Quod apud nos fallaciarum est excisum! Quod* pro *Quot* vett. edd. et Pareus, nihil mouens in annotatis, ut haec manuscriptorum quoque lectio sit existimanda. Dein ἀντὶ τῶν *fall. est excisum*, V. C. *fall. sexitum*, Decurt. *fall. sextumst*, Iunt. Ald. Par. ineptissime: *fall. septimust* vel *septimum'st*; nec melius, qui: *fall. est exercitus*, vel *fall. exercitust*, vel *fall. est*: esse exercitum certe scio; ut allegoria sit a re militari, qua Noster gaudeat: quae coniectura ipso metro arguitur falsa. Nihil propius manu scriptorum lectionibus, quam id, quod dedi, *Quod a. n. f. se excitant! Se excitant*, h. e. aedificantur, tanquam aedes vel

PALAESTRIO

Oppidum quodvis videtur posse expugnari dolis:
Date modo operam.

ACROTELEVTIVM

Id nos ad te, si quid velles, venimus.

PALAESTRIO

Lepide facitis. Nunc tibi hanc ego impero provinciam.

ACROTELEVTIVM

Inpetrabis, Imperator, quoad ego potero, quod voles. 1146

PALAESTRIO

Militem lepide et facete et laute ludificarier
Volo.

ACROTELEVTIVM

Voluptatem mecastor mi imperas.

PALAESTRIO

Scin', quemadmodum?

navis', quia de silva dixit Pleusides. Cf. supra 1125 sq. 905 sq. (Nam audacius videatur reponere *Quod apud nos fallaciarum est exitum!* pro *exiit*, quomodo fere legitur Amph. 63: *Postquam utrimque exitum est maxuma copia etc.*) In eo quoque errant vulgo editores, quod verba *Certo scio* eidem tribuunt, cuius sunt praecedentia et sequentia. Qui enim exclamavit: *Quod apud nos fallaciarum se excitant!* frigide, si quis mihi sensus est, subiiciat *Certo scio*, h. e. Certo scio, multas apud nos fallacias se excitare, de quo persuasum eum esse ipsa illa exclamatione pathetica longe fortius significavit. Nec melius cum sequentibus haec coniungas, quod volgo faciunt: siquidem certo scientis non est dicere, sibi aliquid *videri*, in quo incerti inest significatio. Satis igitur apparere puto, seorsim ponenda esse verba *Certo scio*, et Pleusidi tribuenda, qui similiter modo: *Domi esse ad eam rem video silvai satis etc.* Terentius Andr. III, 2, 22 sq.: — DA. *Quasi tu dicas, factum id consilio meo.* SI. *Certe enim scio.* Et sic passim.

1143. *Oppidum* dici solere μεταφορικῶς, docui Epid. 330.

1144. *operām*) Vid. Amph. 341.

1145. *Lepide facitis*) Gratiam agentis hoc videtur esse, sicut simile *Bene facis*, de quo vid. Capt. 776. Cf. Truc. 626.

1146. Male libri: *Impetrabis, imperator, quod ego potero, quod voles.* Reponendum: *quoad ego potero.* Asin. 277: *Iubeo te salvere voce summa, quoad vires valent.* Men. 677: *Verum est modus tamen, quoad pati uxorem oportet.* Cicero Phill. III, 11: *Tam diu proficere velle debebis, quoad te, quantum proficias, non poenitebit.*

1148. Inconcinne libri: PA. *et scin' tu quemadmodum?* Inconcinne quo-

ACROTELEVTIVM

Nempe ut adsimulem me amore istius differri . . . .

PALAESTRIO

Rem tenes.

ACROTELEVTIVM

Quasique istius causa amoris ex hoc matrimonio
Abierim, cupiens istius nuptiarum.

PALAESTRIO

Omne ordine,
Nisi modo unum hoc: hasce esse aedis dicas dotalis tuas;
Hinc senem abs te abiisse, postquam feceris divortium:
Ne ille mox vereatur introd ire in alienam domum.

ACROTELEVTIVM

Bene mones.

PALAESTRIO

Sed ubi ille exierit intus, istic te procul
Ita volo adsimulare, prae illius forma quasi spernas tuam,
Quasique eius opulentitatem reverearis; et simul
Formae amoenitatem illius, facie pulcritudinem,

que, qui reposuerunt: *at sc. qu.?* Pronomen abest editionibus vett. Rescribendum: *Scin', quemadmodum?* ut passim legitur *Scin', quomodo?* Aul. 260: AN. *Credo imo equidem, credo.* STRO. *At scin' etiam, quomodo?* Cf. Amph. 506, nos ad Cas. 374.

1151. V. proculcato versu: *Abierim, cupiens istius summe nuptiarum.* PA. *ordine is: Nisi* etc. MSS. et vett. edd. *istius omne* (vel *omen*) *ordinis nupt.*, ubi τὸ *nuptiarum* nescio quo casu transpositum intellexere, sed verbum *omne* perperam ab illo abstraxere, quum Plautus haud dubie reliquisset *Omne ordine*, h. e. Omne ordine dicis, ellipsi non inusitata, de qua monitum Merc. 750: Nam similiter passim Comici. Noster Capt. 307: *Patri meo ordine omnem rem illuc perferat.* Pers. 91: *Vt ordine omnem rem tenet!* Terentius Eun. V, 4, 48: *— tu isti narra omne ordine, ut factum siet.* Vidd. Parei lex. Plaut. v. *Ordine*, indices Terentt. v. *Ordo.*

1154. Item inconcinne codd.: *introire.* Vid. Amph. prol 149.

1158. Absurde legitur: *Formam amoenitatis illius*, quod frustra defendere student viri docti. Sequor Pistorem. Melius videtur, quod item libri exhibent: *faciem, pulcritudinem Collaudato.* Sed videtur tantum: nam si formam hominis laudaverit mulier, si faciem, quid superest, quamobrem pulcher dicatur ille? Quippe his duobus cernitur humana species: for-

Conlaudato. Satin' praeceptum est?

ACROTELEVTIVM

Teneo. Satin' est, si tibi
Meum opus ita dabo expolitum, ut inprobare non queas?

PALAESTRIO

Sat habeo. Nunc tibi vicissimque imperabo.

PLEVSIDES

Dicito.

PALAESTRIO

Quam extemplo hoc erit factum, ubi intro haec abierit, tute eloco
Facito uti venias ornatus ornatu huc nauclerico:
Causiam habeas ferrugineam; culcitam ob oculos laneam;
Palliolum habeas ferrugineum (nam is colos thalassicust)
Item, connexum in humero laevo, ecfibulato brachio;

ma et facie seu vultu. Terentius Andriae 91 sqq.: —— *Forte unam adspicio adolescentulam Forma .... So. Bona fortasse. Si. Et vultu, Sosia, Adeo modesto, adeo venusto, ut nil supra.* Ad quem locum recte vetus interpres: «Forma immobilis est et naturalis: vultus movetur et fingitur.» Cicero de Officc. III, 214: «Accedit eodem testis locuples, Posidonius, qui etiam scribit in quadam epistola, P. Rutilium Rufum dicere solere, qui Panaetium audierat, ut nemo pictor esset inventus, qui Coae Veneris eam partem, quam Apelles inchoatam reliquisset, absolveret (*oris* enim pulchritudo *reliqui corporis* imitandi spem auferebat), sic ea, quae Panaetius praetermisisset, propter eorum, quae perfecisset, praestantiam neminem esse persecutum.» Reponendum igitur vidi *facie*, h. e. faciei, *pulcritudinem*, ut et propter formae amoenitatem et oris venustatem laudari iubeatur miles, quibus descriptio pulchritudinis absolvitur.

1161. Vulgo: *Nunc tibi vicissim quae imperabo*, τῷ *quae* usurpato, ut vix usquam alibi. Maluimus igitur *vicissimque*, h. e. *vicissim quoque*. Vid. ad Asin. 191. Lucilius apud Nonium v. *Caries* pag. 21 edit Mercer.: *Ne auriculam obsidat caries, vermiculique.*

1162. Inconcinne libri, *tu*.

1166. Vulg. versu pessumdato: *Id connexum in humero laevo, expapillato brachio.* MSS. *Id erit connex. in h. l. exfafillato b.*; edd. vett. *Idem et conn. i. h. l. expapillato b.* Meursius quo loco Exercitationum critt. de hoc agit. legendum censet *exfipulato* pro *exfibulato*. Sabinos enim *Fipula* pro *Fibula*, *Alpum* pro *Album* et similia dixisse. *Effifulato* quoque pro eodem ferri posse ἀρχαϊκῶς: nam veteribus placuisse etiam *fif[illegible]* et *fifulare*, *sifilare* pro *sibilare* etc. Probabiliter

Praecinctus aliqui, adsimulato quasi gubernator sies.
Atque apud hunc senem omnia haec sunt: nam is piscatores habet.

PLEVSIDES

Quid, ubi ero exornatus? quin tu dicis, quid facturus sim?

PALAESTRIO

Hunc venito, et matris verbis Philocomasium arcessito:
Vt, si itura siet Athenas, eat tecum ad portum cito,
Atque ad iubeat ferri in navim, si quid inponi velit.
Nisi eat, te soluturum esse navim: ventum operam dare.

PLEVSIDES

Satis placet pictura: perge.

PALAESTRIO

Ille extemplo illam hortabitur,
Vt eat, properet, ne morae sit matri.

PLEVSIDES

Multimodis sapis.

PALAESTRIO

Ego illi dicam, ut me adiutorem, qui onus feram ad portum, roget. i. t.
Ille iubebit me ire cum illa ad portum. Ego adeo, ut tu scias, t. t. c.

haec disputata, nec modo verbum *Exfibulare* Prudentius adhibuit Psychom. 633, sed etiam, me iudice, Festus v. *Effafilatum*, siquidem is locus sic emendandus est: «*Exfibulatum* (vulgo *Effafilatum*) est exertum, quod scilicet omnes exerto brachio sunt *exfibulati* (vulgo *exfilati*), i. e. extra vestimentum fibula contentum (vulgo *filo contextum*).» *Ecfibulato* igitur reponendum censui pro insulso isto atque ἀμέτρῳ *expapillato*, in quo declarando ne ipsi quidem sibi satisfaciunt interpretes. Pro *Id* vero, quod minus congruum, secundum edd. vett. rescripsi *Item*, ut item ferrugineum pallium induere iubeatur Pleusides, ut causiam ferrugineam.

1171. Vulgo soloece atque inconcinne: *Vt, si itura iam est Athenas.* Tò *iam* abest libris vett. Passim confusa *sit* et *est*.

1172. Vulgo continue *adiubeat*; sed legendum *A. ad iubeat ferri* pro *adferri iubeat* per tmesin, de qua vid. supra 914, Ba. 518. Male mutaverunt: *Atque ut iubeat.*

1175. Inconcinne libri: *Vt eat, ut properet.*

Prorsum Athenas protinam abibo tecum.

PLEVSIDES

Atque illo ubi veneris,
Triduom servire nunquam te, quin liber sis, sinam.

PALAESTRIO

Abi cito atque orna te.

PLEVSIDES

Numquid aliud?

PALAESTRIO

Haec ut memineris.

PLEVSIDES

Abeo.

PALAESTRIO

Et vos abite hinc intro actutum: nam illum hinc sat scio
Iam exiturum esse intus.

ACROTELEVTIVM

Celebre apud nos imperium tuom est.

PALAESTRIO

Agite, abscedite ergo. Ecce autem commodo aperitur foris.
Hilarus exit: inpetravit; inhiat, quod nusquam est, miser.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PYRGOPOLINICES

Quod volui, ut volui, inpetravi per amicitiam et gratiam a t. t. c. IV, 4.

1178. Vulgo itidem inconcinne, *protinus*.

1185. Vulgo confusis verborum temporibus: *Quod volui, ut volo, impetravi.* Similiter mox: *Verum postremo impetravi, ut volui.* Cf. 1206 et supra 117.

Philocomasio.

PALAESTRIO

Quidnam tam intus fuisse te dicam diu?

PYRGOPOLINICES

Nunquam ego me tam sensi amari, quam nunc ab ea muliere.

PALAESTRIO

Quid iam?

PYRGOPOLINICES

Vt multa verba fecit! lenta ut materies fuit!
Verum postremo inpetravi, ut volui. Donavid ei,
Quae voluit, quae postulavit; te quoque ei dono dedi.

PALAESTRIO

Etiam me? quomodo ego vivam sine te?

PYRGOPOLINICES

Age, es animo bono:
Idem ego te liberabo. Nam, si possem ullo modo
Inpetrare, ut abiret nec te abduceret, operam dedi;
Verum oppressit.

PALAESTRIO

Deos sperabo teque postremo. Tamen-
etsi istuc mihi acerbum est, quia hero te carendum est optumo,
Saltem id volupe est, quom ex virtute formai evenit tibi
Mea opera super hac vicina, quam ego nunc concilio tibi.

PYRGOPOLINICES

Quid opust verbis? libertatem tibi ego et divitias dabo,

1189. Vulg. — *volui*, *donavique ei.* Sed MSS. *vol. donaui de re*, in quo agnoscere mihi visus sum *donavid ei.* Vid. Amph. prol. 149. Firmatur suspicio veterum editionum lectione *donavi ei.*

1192. sq. Vulg. inconcinne *posset*, et sequente versu *Impetrari — ne te abd.* Correxit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 308.

1194. *Tamen — etsi*) Cf. Cas. 770.

1196. Vulg. minus concinne, *formae.*

1197. Vulg. soloece: *super hanc vicinam.* Sequor edd. vett.

Si inpetras.

PALAESTRIO

Reddam inpetratum.

PYRGOPOLINICES

At gestio.

PALAESTRIO

At modice decet

Moderare animo: ne sis cupidus. Sed, eccam ipsam, egreditur foras.

ACROTELEVTIVM. MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

MILPHIDIPPA

Hera, eccum praesto militem!

ACROTELEVTIVM

Vbi est?

MILPHIDIPPA

Ad laevam.

ACROTELEVTIVM

Video. i. t. c. IV, 5

1201 sqq. Vulg. inconcinne: MIL. *Hera, eccum praesto Militem.* AC. *ubi est?* MIL. *ad laevam videto, Aspicito limis oculis, ne ille nos se videre sentiat.* AC. *Video. edepol nunc nos tempus est malas peiores fieri.* Haec Acidalii correctio, quum ante legeretur: AC. *ubi est?* MI. *ad laevam.* AC. *Video*: et postremo versu: AC. *Video.* MIL. *Edepol.* etc. «Prior, *inquit vir doctus Divv. in Pl. pag.* 309, ancilla militem videt, nec hera statim, sed tertio versu, post illius astutam cautionem. Tum ipsa ad dolos se illamque incitat; illa autem, incipe saltem, inquit: nam tuum est ordiri. Orditur ergo clara voce; quam ut imitetur et ancilla, monet. Initium autem callide sumunt ab admiratione, quod magnificus homo miles ab ancillula se passus sit conveniri.» Sic ille, quem probo de distinctione personarum versu tertio, sed qood motat ἔμμετρον illud *Video* Acroteleutii primo, et ἄμετρον fert secundum, non probo nec probare ullo modo possim. Quum autem animadvertissem, hunc quidem versum, voce *videre* exemta, τῷ *se* in *esse* mutato, et ad finem translato *nos*, bene proce-

MILPHIDIPPA

Adspicito limis oculis, ne ille sese sentiat nos
Videre.

ACROTELEVTIVM

Edepol nunc tempus, nos malas peiores fieri.

MILPHIDIPPA

Tuom est principium.

ACROTELEVTIVM

Obsecro, tute ipsum convenisti?
Ne parce voci, ut audiat.

MILPHIDIPPA

Cum ipso ipsa pol secuta
Placide, dum lubitum est mi, otiose, meo arbitratu, ut volui.

PYRGOPOLINICES

Audin', quae loquitur?

PALAESTRIO

Audio. Quam laeta est, quia adit ad te!

ACROTELEVTIVM

O fortunata mulier!

PYRGOPOLINICES

St! Vt amari videor!

PALAESTRIO

Dignus.

dere, non dubitavi quin ineunda esset haec ratio, et istud *Video* vulgatarum versu ultimo pro corrupto habendum, quum initio fuisset *videre*, et praecedentem sententiam conclusisset. Tò *est* versu tertio delevi metri causa.

1205 sq. Vulg. — — MI. *cum ipso pol sum secuta Placide ipsa, dum libitum est mihi, otiose, ut volui.* Recte habet prior horum versuum. Sed quid faciemus altero ὑπερμέτρῳ? Num Angelium audientes et Aldum, quos probat Gruterus, delebimus verba *ut volui*, quae tam sunt usus Plautini, quam quae maxime? Non hoc committendum, sed delendum interpretis istud *sum*, quod quam bene absit, vid. Amph. 168, et τὸ *ipsa* ei sufficiendum, concinniore etiam sententia.

1208. Vulg. AC. *O fort. mul.!* PY. *Vt* etc. Sed Sarrac. et Mediol., quas consului: *O fort. mul. est.* Hoc *est* pro nota silentii accepi, quae mire apta loco et non semel sic est corrupta. Vulgo quoque, *dignus es.* Acidalio l. l. ad 1201 sqq. placet *dignu's*, mihi *dignus*. Vid. Amph. modo l. l.

ACROTELEVTIVM

Permirum ecastor praedicas, te adisse atque exorasse:
Per epistolam aut per nuntium, quasi regem, adiri eum aiunt.

MILPHIDIPPA

Namque edepol copia vix fuit adeundi atque inpetrandi.

PALAESTRIO

Vt tu inclutus apud mulieres!

PYRGOPOLINICES

Patiar, quando ita Venus volt.

ACROTELEVTIVM

Veneri pol habeo gratiam, eandemque et oro et quaeso,
Vt eius mihi sit copia, quem amo quemque expetesso,
Benignusque erga me ut siet: quod cupiam, ne gravetur.

MILPHIDIPPA

Spero ita futurum: quamquam illunc multae sibi expetessunt,
Ille illas spernit segregatque ab se omnis extra te unam.

ACROTELEVTIVM

Ergo iste metus me macerat, quod illic fastidiosust,
Oculi eius ne sententiam mutent, ubi viderit me,
Atque eius elegantia meam extemplo speciem spernat.

MILPHIDIPPA

Non faciet: habe animum bonum!

PYRGOPOLINICES

Vt ipsa se contemnit!

ACROTELEVTIVM

Metuo, ne praedicatio tua nunc meam formam exsuperet.

1213 sq. *gratiăm. copiă*. Vid. Amphit. 1.

1218. *quod* extrita vocali litera pronuntiandum. Vid. Amph. prol. 74.

1221. *bonŭm*) Vid. ad 1213 sq.

MILPHIDIPPA

Istuc curavi, ut opinione illius pulcrior sis.

ACROTELEVTIVM

Si pol me nolet ducered uxorem, genua amplectar,
Atque obsecrabo aliquo modo. Si non quibo inpetrare,
Consciscam letum. Vivere sine illo scio me non posse.

PYRGOPOLINICES

Prohibendam mortem mulieri video. Adibone?

PALAESTRIO

Minume:
Nam tu te vilem feceris, si te ultro largiere.
Sine ultro veniat, quaeritet, desideret, expetessat.
Si ne istam perdere gloriam vis, quam habes, cave, sis, faxis.
Nam nulli mortali scio obtigisse hoc, nisi duobus,
Tibi et Phaoni Lesbio, tam vivide ut amarentur.

ACROTELEVTIVM

Eho, intro abidum illunc evocatum foras, mea Milphidippa!

1224. *ducerëd*) Vid. ibidem et Amphit. prol. 149.

1227. Minus ἰμμέτρως libri, *adibon'?*

1229. Prorsus inconcinne legitur: — *desideret, expectet.* Saepe mixta verba *Expetere* vel *Expetessere* et *Expectare.* Vid. Cist. 13, Curc. 142. Cf. infra 1243.

1230. Vulg. omnino male: *Summovere istam vis gloriam quam habes? cave* etc. Nam quis, quaeso, unquam dixit *Summovere gloriam*? Neque sic libri vett.: sed V. C. *Summopere istam* etc., Decurtatus autem et olim cusi *Si non perdere istam* etc.: bene, nisi quod *ne* pro *non* et antiquitatis et inprimis metri causa reponendum vidi. — *quăm.* Vid. Amph. 149.

1232. Vulgo inconcinne: — *tam misere ut am.* V. C. *tam vivere ut amaret;* Decurt. *tam miuete ut amaret;* vett. edd. *t. miniae te amarent, tam nimie ut amarentur.*

1233. Vulg. *Eo intro. abi tu: illum evocato for., m. M.* Acidalius Divv. in Pl. pag. 310: « Rei, *inquit*, aptius sit *Eho, intro abi tu.* Nec enim ipsa it, sed ire ancillam iubet. qua recusante, eundum sibi ait esse: nam non posse longius durare. » *Eho, Eo* et similia quam saepe inter se permutentur, monui supra 414, Men. 570, 859. Plautinius quid etiam sonat *abidum*, de quo vid. Aul. 286. Tandem Decurt. et vett. edd. *evocatum*, merito probante Scioppio Suspp. Lectt. IV, 15. V. C. *abi tu illuc evocatus.*

MILPHIDIPPA

Imo opperiamur, dum exeat aliquis.

ACROTELEVTIVM

Durare nequeo,

Quin eam intro.

MILPHIDIPPA

Occlusae sunt fores.

ACROTELEVTIVM

Ecfringam.

MILPHIDIPPA

Sana non es.

ACROTELEVTIVM

Si amavit unquam aut si parem hic sapientiam habet ac formam,
Per amorem si quid fecero, clementi ignoscet animo.

PALAESTRIO

Vt, quaeso, amore perdita est haec misera!

PYRGOPOLINICES

Mutuom fit.

PALAESTRIO

Tace, ne audiat.

MILPHIDIPPA

Quid abstitisti obstupida? cur non pultas?

ACROTELEVTIVM

Quia non est intus, quem ego volo.

PALAESTRIO

Qui scis?

ACROTELEVTIVM

Scio edepol facile:

1240. Vulgo: — PA. *Qui scis?* AC. *scio edepol*, *scio. Nam* etc. in quo ne mica quidem salis. Decurtatus: PA. *Q. s.?* AC. *scio edepol facio*, « quod, *inquit Taubm.* auctore Grutero, in *facil* mutari possit. » *Facul* voluisse Gruterum puto; verum ad metrum hoc non quadrat, sed *facile*. *Scio facile*, ut *Nosse facile* Epid. 494 et similia non rara. Iunt. Ald. *scio edepol*, *olfacio*, recte improbante Scioppio l. l.

Nam odore nasum sentiat, si intus sit.

PYRGOPOLINICES

Hariolatur.
Quia me amat, propterea Venus fecit eam, ut divinaret.

ACROTELEVTIVM

Nescio, ubi hic prope adest, quem expeto videre: olet profecto.

PYRGOPOLINICES

Naso pol iam haec quidem videt plus, quam oculis.

PALAESTRIO

Caeca amore est.

ACROTELEVTIVM

Tene me, obsecro!

MILPHIDIPPA

Cur?

ACROTELEVTIVM

Ne cadam.

MILPHIDIPPA

Quid ita?

ACROTELEVTIVM

Quia stare nequeo:
Ita animus per oculos meus defit.

MILPHIDIPPA

Pol militem tu
Adspexisti.

ACROTELEVTIVM

Ita.

MILPHIDIPPA

Non video, ubi est?

ACROTELEVTIVM

Videres pol, si amares.

1241. Idem iocus Amph. 165 sq. Caeterum vulgo *siet*, invitis manu scriptis et versu.

1245. Inconcinne libri: — — Ac. *quia astare Nequeo, ita animus* etc. Decurt. et vett. edd. *stare*.

1246. Vulgo minus eleganter, *meos*.

MILPHIDIPPA

Non edepol tu illum magis amas, quam egomet, si te per liceat.

PALAESTRIO

Omnes profecto mulieres te amant, ut quaeque adspexit.

PYRGOPOLINICES

Nescio, tun' me ex hoc audieris, an non: nepos sum Veneris.

ACROTELEVTIVM

Mea Milphidippa, adi, obsecro, et congredere!

PYRGOPOLINICES

Vt me veretur!

PALAESTRIO

Illa ad nos pergit.

MILPHIDIPPA

Vos volo.

PYRGOPOLINICES

Et nos ted.

MILPHIDIPPA

Vti iussisti,

Heram meam eduxi foras.

PYRGOPOLINICES

Video.

MILPHIDIPPA

Iube ergo adire.

PYRGOPOLINICES

Induxid animum, ne oderim, item ut alias, quando orasti.

MILPHIDIPPA

Verbum hercle facere non potis, si accesserit prope ad te:
Dum te obtuetur, interim linguam oculi praeciderunt.

1250. Vulg. *Nescio tun' ex me hoc aud.* Sed MSS. et vett. edd.: *N. tume ex hoc aud.*, h. e. *N. tun' me ex h. a.*, sicut As. 741 legitur *quo ex* pro *ex quo* κατ' ἀναστροφήν.

1254. Ἀμέτρως libri: *Induxi animum ne oderim, item ut alias: quando hoc orasti.* Tò *hoc* abest veteribus edd. V. C. *quando honerasti.* Hoc vel *horasti* ortus voculae inconcinnae,

PYRGOPOLINICES

Levandum morbum mulieri video.

MILPHIDIPPA

Vt tremit atque extimuit,

Postquam ted adspexit!

PYRGOPOLINICES

Virique armati item istuc faciunt:

Vid. Asin. 24, et de *h* addito in *Induxi* Amph. prol. 149. — *oderim.* Vid. Amph. 1.

1257. Male secundum Acidalium Divinatt. in Plaut. pag. 310 sqq. haec ita digeruntur in vulgatis: PY. *Levand. m. m. video.* MIL. *viden' ut tremit atque ex- Timuit, postquam te aspexit.* PY. *viri quoque armati idem istuc faciunt.* Facile intelligitur, forte bis perscriptum *video* peperisse nobis istud *viden'*, quo deleto et fugitivis syllabis *-timuit* retractis constitit versiculi prioris metrum. Quod posteriore scripsi *ted* pro *te* (nam illud versui conveniens), et *item* pro *idem*, quae saepe mixta, nemini, spero, displicebit. De *virique* autem reposito pro *viri quoque*, vid. supra 1161. Caeterum Iunt. et Ald. versibus pessime variis: *Dum te obtuetur, linguam oculi praeciderunt.* PY. *levandum morbum Mulieri video.* MI. *viden ut tremit, atque extimuit, postquam te aspexit?* PY. *Viri quoque armati idem istuc faciunt, iube domum ire.* MI. *Nae tu mirere melius mulierem* etc. Haec quum invenisset I. Guilelmius Quaestion. in hanc fabulam cap. 4, reponendum esse sibi persuasit: — — *viri quoque armati idem isthuc faciant. Ne tu mircre mulierem.* MIL. *iube domum ire, melius est.* « Digero tantum, *inquit*, verba, quae aberraverant. Scita ancilla Milphidippa, ut scenam adiuvaret, Viden', inquit, ut hera mea tuo adspectu obstupuit et contremuit! quae res amoris magnitudinem ostendit ita, ut nulla aeque alia. Hic miles, undecunque captans suas laudes, *Idem viri*, ait, *armati in acie faciunt, ne tu mirere mulierem.* quasi vero eadem res tandem sit. Ancillula, ut quamprimum technae conficerentur, *Quaeso*, inquit, *iube eam domum ire.* id melius erit. Ita distinguenda haec, etiam probat militis responsum *Quid me vult facere?* nam si illa domum iret, quid se futurum esset, animi pendebat, qui non minus cupiebat, quam illae malae merces se cupere simulabant. Eam dubitationem belle tollit ancillula. *Vult*, ait, *ad sed eas* etc.» Sic ille; sed recte Acidalius l. l.: « Miror, *inquit*, qua ingenii perspicacitate fuit, non vidisse, irreptitias hic illas tres voculas *iube domum ire*, quae paulo quidem post suo loco iterum leguntur: MIL. *Quia aedes dotales huius sunt.* PY. *itane?* MIL. *ita pol.* PY. *iube domum ire.* Hinc quocunque modo repetitas et illic perperam collocatas audacter affirmo. Quod qui difficilius credet, ille vero similia multa in Plauto loca nescit, ubi prorsus idem contigit, ad quae non amplius stupemus. Sic scilicet aevi superioris descriptores grassatos in auctore nostro scimus, ut tam incredibile nihil obiici

Ne tu mirere mulierem plus. Sed quid volt med agere?

MILPHIDIPPA

Ad sed eas: tecum vivere volt atque aetatem exigere.

PYRGOPOLINICES

Egon' ad eam, quae nupta sit? Vir eius est metuendus.

MILPHIDIPPA

Quin tua causa exegit virum a se.

PYRGOPOLINICES

Quid? qui id facere potuit?

MILPHIDIPPA

Quia aedes dotales huius.

PYRGOPOLINICES

Itan'?

MILPHIDIPPA

Ita pol.

PYRGOPOLINICES

Iube eam domum ire:

Iam ego illi ero.

MILPHIDIPPA

Vide, ne sies illi exspectationi,

---

nobis possit, quin ab eorum temeritate partim, partim negligentia provenire potuisse credamus, adeoque miremur, id, quantillum est, quod sanum habemus, ita sanum ad nos pervenisse. »

Haec duumvirorum ingeniosissimorum sub uno adspectu posui, ut intelligeretur, aliud hunc velle, aliud illum, nec dicendum fuisse Taubmanno, qui solum Acidalium sequitur, haec misere affecta sanasse Gulielmium, Acidalium vero persanasse, ut quidem sanari aut persanari sine ope meliorum et veterum codicum potuerint.

1259. *plus*) Sic bene Acidalius l. l. in annot. praeced. MSS. *amplius*, edd. *melius*, quorum neutrum vel sententiae vel metro satis conveniens.

1260. *Ad sed eas*) Ita V. C. Vid. Amph. prol. 149. Decurt. et antiquae edd. *Ad se ut eas*. — *viverê*. Vid. Amph. 1.

1261. Vulgo numeris difficilibus et ex interpretatione, ut opinor: *Egon' ad illam eam, quae nupta sit?*

1263. *Quia* extrita i pronuntiandum atque elidendum. Vid. Amph. prol. 74. Inconcinne autem libri: *Q. a. d. huius sunt.*

1264. Vulg. *Iam ego illic ero*. MIL. *vide ne sis in exspectatione*. Decurt. *I. e. illi ero*. Vid. Amph. 596. Porro

Ne illam animi excrucies.

PYRGOPOLINICES

Non ero profecto. Abite.

MILPHIDIPPA

Abimus.

PYRGOPOLINICES

Sed quid ego video?

PALAESTRIO

Quid vides?

PYRGOPOLINICES

Nescio quis, eccum, incedit,
Ornatu quidem thalassico.

PALAESTRIO

Iam nos volt hic profecto:
Nauclerust hic quidem.

PYRGOPOLINICES

Videlicet arcessit amicam hinc.

PALAESTRIO

Credo.

MSS., teste Pareo, *exspectationi*: quamquam id negat Taubmannus, quocum hac ex parte consentiens Scioppius Suspp. Lectt. III, 15: «Alter, *inquit*, MSS. habebat *sis in spectatione*, alter *sis exspectatione*. Probo Rittershusii lectionem: *ne sis exspectationi*, sicut alibi *Quaestioni alicui esse*, id est Domu abesse, ut alibi te quaerere oporteat, si qui te conventum cupiat etc.» Vid. nos ad Cistell. 316, quem locum Scioppius quoque laudat, sicut et Capt. 184. Expectationi esse h. l. dicitur eodem modo, quo alibi haec et similia *Esse curae*, *laudi*, *noxae*, *fraudi*, de quibus vid. G. I. Vossii Syntax. lat. p. 43. Depravatum vero mihi videbatur istud *in* veteris codicis Camerar., pro eoque reponendum *illi*, tum ex libro emendatiore arcessendum *exspectationi* (nam hoc haud dubio voluit eius scriptor), itaque manu scriptorum altero ex altero suppleto restituenda poëtae lectio.

1268. Vulg. *Videlicet arcessit hanc hic.* Sed MSS. *V. arc. hac itam hic*; vett. edd. *V. arc. accitam hic.* Perperam exaratum *hamicam* pro *amicam* turbasse puto. Vid. Asin. 24. — *Videlicet.* Vid. Amph. 1.

PLEVSIDES. PALAESTRIO. PYRGOPOLINICES.

PLEVSIDES

Alium alio pacto propter amorem ni sciam i. s. IV, 6.
Fecisse multa nequiter, verear magis
Me amoris causa cum hoc ornatu incedere:
Verum quom multos multa admisse acceperim
Inhonesta propter amorem atque aliena a bonis:
Mitto iam, ut occidi Achilles civis passus est . . . .
Sed eccum Palaestrionem, stat cum milite:
Oratio alio mihi demutanda est mea.
Mulier profecto nata est ex ipsa mora:
Nam quaevis alia, quae mora est aeque, mora
Minor ea videtur, quam quae propter mulierem est.
Hoc adeo fieri credo consuetudine.
Nam ego hanc arcesso Philocomasium. Sed fores
Pultabo. Heus, ecquis hic est?

PALAESTRIO

Adulescens, quid est?
Quid tu ais? quid pultas?

PLEVSIDES

Philocomasium quaerito:
A matre illius venio. Si itura est, eat.
Omnis moratur: navim cupimus solvere.

PYRGOPOLINICES

Iamdudum res parata est. Heus, Palaestrio,

1271. Vulg. hiante versu: *Me amoris causa hoc ornatu incedere.* Non probo eos, qui *istoc* pro *hoc* metri gratia rescribunt, probo Angelium atque Aldum, rescribentes *M. a. causa cum hoc orn. in.*, quae lectio spectatissimo digna codice MS. et ea, quae facillime potuerit depravari: nam vel cā (quo compendio scribi solet *causa* in codd.) simile cū (h. e. *cum*) deputum esse, verisimile est; vel insolenter usurpata *cum* praepositio ex industria fuerit omissa. Vid. Ba. 363.

1284. sI) Vid. Amph. 149.

Aurum, ornamenta, vestem, pretiosa omnia,
Duc adiutores tecum ad navim qui ferant.
Omnia conposita sunt, quae donavi, ut ferat.

PALAESTRIO

Eo.

PLEVSIDES

Quaeso hercle, propera!

PYRGOPOLINICES

Non morabitur.
Quid istuc, quaeso? quid oculo factum est tuo?

PLEVSIDES

Habeo equidem hercle oculum.

PYRGOPOLINICES

At laevum dicod.

PLEVSIDES

Eloquar.
Maris causa hercle istoc ego oculo utor minus:
Nam si a mare abstinuissem, tamquam hoc uterer.
Sed nimis morantur me diu.

PYRGOPOLINICES

Eccos, exeunt.

1287. Vulg. inconcinne: *Aurum, ornamenta, vestem, pretiasum omne ut ferat.* Tentat Acidalius Divv. in Pl. pag. 313: —*pretiasam omnem herae: herae*, quia miles donaverit mulieri Palaestrionem supra 1190. Sed verba *ut ferat* haud dubie huc traducta ex sequentibus, sicut ista *Iube domum ire* 1259 in Iunt. et Ald., et emendandum metri causa, *omnia*, quod feci.

1294. Libri, exstincto ioco, qui inest τοῖς *a mare* (nam ad aures haec accidunt ut *amare*, quam ambiguitatem captasse Comicum monet Muretus Varr. Lectt. III, 17): *Nam si abstinuissem amare, tanquam hoc uterer.* Ita si recitasset actor, posita *ma* syllaba in *amare* eo loco, ubi porrectam versus postulat, de *mare*, quod verbum eam syllabam brevem habet, cogitare non poterant auditores; poterant, si ibi posita esset, ubi nihil intererat, longa an brevis inferretur in latino versu. Rescripsimus igitur: *Nam si a mare abstin.* etc.; *mare* pro *mari*, sicut passim. Vid. vel Parei lexic. Plaut. h. v.

PALAESTRIO. PHILOCOMASIVM. PLEVSIDES. PYRGOPOLINICES.

PALAESTRIO

Quid modi flendo, quaeso, hodie facies?

PHILOCOMASIVM

Quid ego ni fleam? t. t. c. IV, 7.
Vbi pulcerrume egi aetatem, inde abeo.

PALAESTRIO

Viden' hominem tibi,
Qui a matre et sorore venit?

PHILOCOMASIVM

Video.

PYRGOPOLINICES

Audin', Palaestrio?

PALAESTRIO

Quid vis?

PYRGOPOLINICES

Quin tu intus iube ecferri omnia, isti quae dedi.

PLEVSIDES

Philocomasium, salve.

PHILOCOMASIVM

Et tu salve.

PLEVSIDES

Materque et soror
Dicere iusserunt salutem me tibi.

PHILOCOMASIVM

Salvae sient.

1298 sq. Inconcinne libri: Pr. *audistin'*, *Palaestrio?* et *iubes* sequente versu.

1299. Vulgo itidem inconcinne: *quae isti dedi.* Cf. 1323.

1300. Prius *salve* non liquescit. Vid. Amph. 341.

PLEVSIDES

Orant te, ut eas, ventus operam dum dat, ut velum explicent.
Nam matri oculi si valerent, mecum venisset simul.

PHILOCOMASIVM

Ibo, quamquam invita facio. — Inpietas scit. Haha!

PLEVSIDES

Nunc sapis.

PYRGOPOLINICES

Si non mecum aetatem egisset, hodie stulta viveret.

PHILOCOMASIVM

Istuc crucior, a viro me tali abalienarier:
Nam tu quamvis potis es facere uti fluat facetiis:
Et quia tecum eram, propterea *ab* animo eram ferocior;
Eam nobilitatem amittundam video.

PYRGOPOLINICES

Nimium haec flet.

PHILOCOMASIVM

Nequeo, t. t.

1304. Vulgo absurde nec salvo metro: PH. *Ibo, quamquam invita facio omnia: pietas sic cohibet.* PL. *sapis.* Manu scriptorum alter: *facio omī pietas scio.* PL. *chan sapis;* alter: *facio omi pietas sit cochant sapis.* Istud *omnia*, quod in Angelii officina ortum videtur, deleverunt quidam, ego emendandum censui pariter atque id, quod sequitur in libro correctiore, *sit cochant*, in quibus reperire mihi visus sum *Impietas scit. hahn. nē* (h. e. *nunc*) *sapis*; vel, — *haha. ne* (h. e. *nae*) *sapis*; sed bene etiam τὸ *nunc* habet, ut nunc tandem sapere dicatur Philocomasium, quum se ituram dicit, quae diutius intus remorata erat, ut ex versibus 1277 sqq. intelligitur. Ridicule autem mulier, ad amatorem suum conversa, Impietatem pro teste invocat, tanquam deam, quae huic negotio praesideat; quomodo mox de se ipsa: *scio ego, ecquid doleat mihi.*

1305. *hodie* pro *nunc.* Vid. Amph. 270.

1308. Hiulce libri: — *propterea animo* etc. *Ab* praepositionem forte excidisse puto. Cist. 59: *Doleo ab animo, doleo ab oculis, doleo ab aegritudine.* Truc. 788 sq.: — — *qui inprobus, si aquam subbibit, Sive adeo scatet temeto, tamen ab ingenio inprobust.* Et sic passim.

1309. *Nimium*) Vid. ad 1300.

Te quom video.

PALAESTRIO

Habe bonum animum.

PHILOCOMASIVM

Scio ego, ecquid doleat mihi!

PALAESTRIO

Nam nil miror, si lubenter, Philocomasium, hic eras:
Forma hic huius, mores, virtus, animum attinuerunt tuom.
Quin ego servos, quando adspicio hunc, lacrumo, quia deiungimur.

PHILOCOMASIVM

Obsecro, licet conplecti, priusquam proficisco?

PYRGOPOLINICES

Licet.

PHILOCOMASIVM

O mei oculi! o mi animed!

PALAESTRIO

Obsecro, tene mulierem,
Ne adfligatur.

PYRGOPOLINICES

Qui istuc?

1310. Inepti libri: —PA. *habe bonum animum: scio ego, et quid doleat mihi. Nam nihil* etc. Nam quis, quaeso, sic alterum solabitur, ut dicat: *Habe bonum animum: scio quid et mihi hoc doleat?* siquidem quod ipsi dolet, etiam illi aegre esse, neque igitur bonum animum eum habere, consentaneum est. Deinde pro *ecquid* forte exaratum puto et *quid*, caeca scriptura, de qua monui ad Terentii Hec. 141: nam quod hanc probant Parei in lexicis Plaut. et Lucret., fugit eos ratio. Postremo tota haec ῥῆσις *Scio ego ecquid doleat mihi* Philocomasio tribuenda, his verbis servuli solatium recusanti. Cf. 1328.

1312. V. versu μειούρῳ: *Forma huius, mores, virtus, animum attinuere hic tuum.* MS. Meors. Iunt. Ald. *attinerent*, unde reponendum vidi *attinuerunt*, et τὸ *hic* inter verba *Forma* et *huius* inculcandum metro sarciendo.

1313. *lacrumo*) Ita MSS., vel potius corrupte, *lacrumum*. Edd. antiquissimae *fleo*, quod maluerunt, etsi versui minus aptum. Iunt. Ald.: *lacrumor*, quod numerorum causa praefert Acidalius Divv. in Pl. pag. 314.

1315. Verba *oculi et mi* non eliduntur. Vid. Amph. 341.

PALAESTRIO

Quia, postquam abs te abit, animo male
Factum est huic repente miserae.

PYRGOPOLINICES

Adcurrite intro! ecferte aquam!

PALAESTRIO

Nihil aquam moror.

PYRGOPOLINICES

Cur?

PALAESTRIO

Malo

PYRGOPOLINICES

Malo?

PALAESTRIO

Ne interveneris, 1318
Quaeso, dum resipiscit.

PYRGOPOLINICES

Capita inter se nimis nexa hice habent.

1317. Ἀμέτρως libri: — *intro atque afferte aquam*. Caeterum vett. edd. *efferte a.*, MSS. *introm* (V. C. *intrem*) *atque certo a.*

1318. Vulgo versu imperfecto: PA. *Nihil aquam moror.* PY. *cur?* PA. *malo, ne interveneris.* Lambinus: *malo merum. ne int.* etc., quod etiam in codice Basilicano invenisse fertur Palmerius, et probarunt Dousae, Acidalius, Taubmannus, alii. Neque ego melius quidquam habui, quum hanc comoediam typis mandarem, et commendatur profecto illud *merum* lepore vere Plautino atque comico. Nunc vero, quum cogito, incertam esse fidem istius codicis Basilicani, nec nisi coniectura in hanc emendationem incidisse Lambinum, parum autem verisimile videri, vocem, qualis est *merum*, cuius et ductus a vicinarum abhorreant, et significatio minime sit vel obscura vel inepta, aut forte omissam esse aut de industria obliteratam, alias medicinas circumspiciendas esse intelligo. Quarum duae prae caeteris placent, ut vel *mulsum*, minus quippe dissimile praecedenti verbo *malo*, reponatur pro *merum*, vel, quod malim, versus sic legatur: PA. *Nihil aquam moror.* PY. *Cur?* PA. *Malo* PY. *Malo?* PA. *Ne interveneris* etc. Palaestrio, confidens, ut callidi solent esse apud stultos, nec melius fortasse quidquam inveniens in tanta turba, quod respondeat, ubi rogavit miles, cur aquam efferri nolit, neque indicari potest coram sti-

Non placet. — Labra ab labellis fer mihi, aut .....
Age, age, malum!

PLEVSIDES

Tentabam, spiraret, an non.

PYRGOPOLINICES

Aurem admotam oportuit.

PLEVSIDES

Sin magis vis, ambo mittam.

PYRGOPOLINICES

Nolo; retineas.

PALAESTRIO

Fleo miser.

PYRGOPOLINICES

Exite, atque ecferte huc intus omnia, isti quae dedi!

pite isto vera causa, metus, ne aperiatur Pleusidis et Philocomasii amor mutuus: satis habet respondere *Malo*, h. e. Malo, non afferri aquam. Quod tanquam pro imperio dictum miratus in servo Pyrgopolinices tanquam per irrisionem repetit, ut fieri solere monuimus Cas. 589, quocum loco cf. ibid. 592. Iamque vultu pristini heri sui perterritus ille, leniter atque obnoxie: *Ne interveneris, quaeso, dum resipiscit.* Sed nondum remissa ira miles pergit: *Capita inter se nimis nexa hice habent*; verbaque ad rem confert, ut statim videbimus.

1320. Vulgo prorsus inconcinne: *Non placet: labra labellis ferruminant.* PL. *acre malum: Tentabam* etc. Istud *ferruminant* Palmerio placuit Spicileg. fol. 70 sq., quum in editione Iuntina (quae est veterrima ista scilicet, de qua Taubmannus) invenisset: *labra labellis ferruminavit acre malum.* Huic emendationi acquieverunt, quum potius manu scriptorum lectiones examinandae essent. Eorum V. C. *labram ab lavellis fer ad macellum*; alter correctior: *labram ab lavellis fer in aut ace malum*; in quibus olim reperi, quod dederam: *labra ab labellis fer m* (h. e. *mihi*), *si audes! Age malum.* Sed nunc malim fere nulla mutatione: *labra ab labellis fer mihi autem! age, malum!* τῷ *autem* non eliso, quod locum habere in extremis sententiis monui Cas. prol. 8; vel potius, repetito *age*, ut supra 1011, Andr. II, 1, 10, Ad. V, 4, 23 et passim, quod facile omissum fuerit: *l. a. l. f. mihi, aut .... Age, age, malum! aut*, aposiopesi ad rem spectante, pro eo quod est, malum dabo vel quiddam simile. Ovidius Met. X, 50 sqq.: *Hanc simul et legem Rhodopeïus accipit heros, Ne flectat retro sua lumina, donec Avernas Exierit valles, aut irrita dona futura.*

1322. *ambo*) Hoc exquisitius vulgato *ambos*. MSS. *amo*.

1323. *ecferte*) Ita legendum prisce, secundum V. C., qui *haec ferte*, de quo vid. Asin. 24. Vulgo *efferte*,

PALAESTRIO

Etiam nunc saluto te, *Lar* familiaris, priusquam eo.
Conservi conservaeque omnes, bene valete et vivite!
Bene, quaeso, inter vos dicatis et mihi absenti tamen.

PYRGOPOLINICES

Age, Palaestrio, bono animo es!

PALAESTRIO

Heu heu! nequeo, quin fleam,
Quom abs ted abeam.

PYRGOPOLINICES

Aequo fer animo.

PALAESTRIO

Scio ego, quid doleat mihi.

PHILOCOMASIVM

Sed quid hoc? quae res? quid video? Lux, salve!

PLEVSIDES

Iam resipisti? as. ex t. d. et i. d. c.

PHILOCOMASIVM

Obsecro, quem amplexa sum hominem? Perii, sumne ego apud me?

PLEVSIDES

Ne time, voluptas mea! t. d. c.

Ernestius autem pro arbitrio, *afferte*.

1324. Vulg. hiante versu: PA. *Etiam nunc saluto te, Familiaris, priusquam eo.* Scilicet Lar, inquiunt; sed quis hoc intellexisset, quum praesertim addat Palaestrio de conservis? Verbum *lar* a sequente syllaba simili interceptum. Aul. prol. 2: *Ego Lar sum familiaris ex hac familia.* Merc. 823 sq.: *Di penates meum parentum, familiai Lar pater, Vobis mando* etc. Rud. 1106: *— adorna, ut rem divinam faciam, quom intro advenero, Laribus familiaribus* etc.

1326. *tamen*) Vid. Amph. 386.

1327. Vulgo numeris pessumdatis: PA. *ĕheu! nequeo* etc. Vid. Capt. 928.

1328. *Scio ego, quid doleat mihi*) Cf. supra 1310.

1329. *Quae res?* Mirantis hoc, non suscensentis, ut Asin. 458 et locis similibus.

1330. *sŭm*) Vid. Amph. 149.

1331. Clausula, de qua vid. supra 52 sq.

PYRGOPOLINICES

Quid istuc est negotìd?

PALAESTRIO

Animus hanc modo hic reliquerat,
Metuoque et timeo, ne hoc tandem propalam fiat nimis.

PYRGOPOLINICES

Quid id est?

PALAESTRIO

Nos secundum ferri nunc per urbem haec omnia,
Ne quis hoc tibi vitio vortat.

PYRGOPOLINICES

Mea, non aliorum, dedi.
Parvi ego alios facio. Agite, ite cum dîs benevolentibus.

PALAESTRIO

Tua ego hoc causa dico.

PYRGOPOLINICES

Credo.

PALAESTRIO

Iam vale.

PYRGOPOLINICES

Et tu bene vale.

PALAESTRIO

Ite cito. Iam ego adsequar vos: cum hero paucula eloquar.

1333. *Metuoque — nimis*) Haec clara voce pronuntiat servulus, ut par amantium exaudiat caveatque. Audit interim etiam miles et quaerit, quid id sit quod timeat Palaestrio ne palam fiat. Cui sic respondet servus vafer, ut ipsum verbum *palam* repetat, quo verisimilius videatur, nihil aliud cum ante voluisse, sed tum quoque de verendis hominum rumoribus ac maledicentia locutum esse.

1335. Vulgo: *non illorum dedi; Parvi ego illos facio.* Sed qui tandem sunt illi, quos dicit miles? Legendum: *aliorum — alios.* Haec quam facile et misceri possint et revera misceantur in libris antiquis, sciunt, qui circa eos assidui.

1337. *Vale* etc. Vid. Cas. 104.

1338. *cüm*) Vid. 1330. V. autem: —*pauca etiam loquar*; sed MSS. *pauca eloqui*, omisso *etiam*; vett. edd. *eloquar*.

Quamquam alios fideliores semper habuisti tibi,
Quam me, tam tibi habeo magnas gratias rerum omnium;
Et, si ita sententia siet, tibi servire mavelim
Multo, quam alii libertus esse.

PYRGOPOLINICES

Habe*to* animum bonum!

PALAESTRIO

Hei mihi, quom venit in mentem, ut mores mutandi sient;
Muliebres mores discendi, obliviscendi stratiotici.

PYRGOPOLINICES

Fac sis frugi.

PALAESTRIO

Iam non possum; amisi omnem lubidinem.

PYRGOPOLINICES

I, sequere illos! ne morere!

PALAESTRIO

Bene vale.

PYRGOPOLINICES

Et tu bene vale.

1339. *Habuisti*) ambiguum. Dici videri vult Palaestrio, alios servos sibi fideliores credidisse militem: sed revera alios fideliores isti fuisse dicit; sicut res erat. Cf. infra 1359.

1341. Soloece libri: *Et si ita sententia esset*.

1342. Tò *quam* non liquescit; nec spreverim *Quamde*, de quo vid. Amph. prol. 69. Inconcinne autem libri, *habe*, MSS. *habeo*. Vid. Merc. 279.

1343. *Hei mihi*) MSS. *haeum*.; edd. *ah* vel *ah ah m*. Vulgo quoque: *Cum venit mihi in mentem*; sed abest pronomen vett. editionibus.

1345. *Amisi ŏmnem* (vid. Cas. 690) *lubidinem*. Inest his iocus, sed non is nequam, quem a se solo animadversum gloriatur Meursius Exercitationum critt. quo loco haec exponit. Simili ambiguitate ac qua alios servos semper fideliores habuisse militem supra dixit 1339, hic se frugi iam esse non posse ait, eiusque omnem libidinem amisisse, h. e malum se esse velle, ut revera est in Pyrgopolinicem. Nequitiae, quam captat Meursius, cuius explicationes fere omnes sunt longius repetitae, nec vola nec vestigium.

PALAESTRIO

Quaeso, ut memineris: si forte liber fieri occeperim,
Mittam nuntium ad te: ne me deseras.

PYRGOPOLINICES

Non est meum.

PALAESTRIO

Cogitato identidem, tibi quam fidelis fuverim.
Si id facies, tum demum scibis, tibi qui bonus sit, qui malus.

PYRGOPOLINICES

Scio et perspexi saepe; verum quom antehac, tum hodie maxume.

PALAESTRIO

Scis? Imo hodie verum factum faxo post dices magis.

PYRGOPOLINICES

Vix reprimor, quin te manere iubeam.

PALAESTRIO

Cave istuc feceris:
Dicent te mendacem nec verum esse, fide nulla esse te;
Dicant, servorum praeter med esse fidelem neminem.
Nam si honeste censeam te facere posse, suadeam;
Verum non potest: cave faxis.

PYRGOPOLINICES

Abi; iam patiar, quidquid est.

1349. Vulg. ἀμέτρως *fuerim*. Viderunt alii.

1351. *Scio* pro monosyllabo. Vid. Amph. prol. 74.

1352. Subabsurde libri: *Scies: imo hodie* etc. nam qui id se iam scire dixit, quid est, quod eum id cognitum in posterum praedicet Palaestrio? Pugnantia haec sentiens, ut videtur, Acidalius Divv. in Plaut. pag. 515, partim secundum Dousam fil. tentabat, sed parum feliciter: *Scis imo hodie: verum factis faxo post disces* (aut etiam, *dices*) *magis*. Prope verum Salmasius: *Scis? imo hodie verum factis faxo post dices magis:* nisi non opus rescribi *factis* pro *factum*, quum hoc velit servus, militem post magis etiam quam ante id verum factum hodie praedicaturum esse.

1353. *Cave* pro monosyllabo Vid. ad 1351.

PALAESTRIO

Bene vale igitur.

PYRGOPOLINICES

Ire meliust strenue.

PALAESTRIO

Etiam nunc vale.

PYRGOPOLINICES

Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servom pessumum;
Eum fidelem mi esse invenio. Quom egomet mecum cogito,
Stulte feci, qui hunc amisi. Ibo hinc intro nunc iam
Ad amores meos. At sensim hinc sonitum fecerunt fores.

PVER. PYRGOPOLINICES.

PVER

Ne me moneatis: memini ego officium meum. i. s. IV, 8.
Ego iam conveniam illunc. Vbiubi est gentium,
Investigabo; operai non parcam meae.

PYRGOPOLINICES

Me quaerit illic: ibo puero huic obviam.

PVER

Ehem, te quaero. Salve, vir lepidissume,
Cumulate commoditate, praeter ceteros
Duo dî quem curant!

1361. Tò *amisi* non elidendum metri gratia. Vid. Amph. 341.

1361. Inepte libri: *A. a. meos. et sensi, hinc s. f. f.* MSS. Camerarr., *sensit.* MS. Meurs. et edd. Iunt. Ald. *A. a. meos quis exit hinc* etc. Acidalius, secundum alios, qui rescripserunt *A. a. m. Etiam sensi* etc., tentabat, *A. a. m. Et* (vel *Sed*) *iam sensi* etc. Aptius vero *sensim sonitum*, h. e *sonitum lenem*, facere dicuntur fores Periplectomenis, ut fieri solet in amoribus visendis. Cf. Curc. 20 sq. 94. Vsus est hoc verbo Plautus Cas. 661.

1365. Valg. — *operae non parco meae.* Sed neque *operae* metro convenit, nec *parco* praecedenti *investigabo*, id quod iam alii animadverterunt.

PYRGOPOLINICES

Qui duo?

PVER

Mars et Venus.

PYRGOPOLINICES

Facetum puerum!

PVER

Intro ted ut eas obsecrat;
Te volt, te quaerit, teque exspectans deperit.
Amanti fer opem! Quid stas? quin intro is?

PYRGOPOLINICES

Eo. —

PVER

Ipsus sese illic iam inpedivit in plagas!
Paratae insidiae sunt; stat in statu senex,
Vt adoriatur moechum, qui forma est ferox,
Qui omnis amare sese, quaeque adspexerit,
Credit; eum oderunt qua viri, qua mulieres.
Nunc in tumultum ibo: intus clamorem audio.

PERIPLECTOMENES. PYRGOPOLINICES. CARIO. SCELEDRVS.

PERIPLECTOMENES

Ducite istum! Si non sequitur, rapite sublimem foras!
t. t. c. V.
Facite eum, inter terram ac coelum uti siet! discindite!

PYRGOPOLINICES

Obsecro hercle, Periplectomene, te!

PERIPLECTOMENES

Nequidquam hercle obsecras.

1380. Elegans illud *eum*, quod vulgo abest, praebent Iunt. Ald.

Vide, ut istic tibi sit acutus, Cario, culter probe.

CARIO

Quin iamdudum gestit, moechod hoc abdomen adimere:
Vt faciam quasi puero in collo pendeant crepundia.

PYRGOPOLINICES

Perii!

CARIO

Haud etiam; numero hoc dicis. — Iam nunc in hominem involo?

PERIPLECTOMENES

Imo etiam prius verberetur fustibus.

CARIO

Multum quidem.

PERIPLECTOMENES

Cur es ausus subagitare alienam uxorem, inpudens?

PYRGOPOLINICES

Ita me dî ament, ultro ventum est ad me.

PERIPLECTOMENES

Mentitur: feri!

PYRGOPOLINICES

Mane, dum narro.

PERIPLECTOMENES

Quid cessatis?

PYRGOPOLINICES

Non licet mihi dicere?

PERIPLECTOMENES

Dic.

PYRGOPOLINICES

Oratus sum *ad*venire ad te huc.

PERIPLECTOMENES

Quare ausus? hem tibi!

1385. Vulgo versu imperfecto: — *dicis. iam in hominem involo?* Sed MSS. et edd. vett., imo etiam Taubmanni et Gronovii: *iamne i. h. i.?* Fuit hoc procul dubio *Iam nē* (*nunc*) *in h. i.?*

1387. *alienăm*) Vid. ad 1361.

1390. Vulg. perversu numero: *Ora-*

PYRGOPOLINICES

Oiei, satis sum verberatus! obsecro!

CARIO

Quam mox seco?

PERIPLECTOMENES

Vbi lubet, distennite hominem divorsum et dispennite.

PYRGOPOLINICES

Obsecro hercle te, mea verba ut audias, priusquam secat!

PERIPLECTOMENES

Loquere, nondum nihili factus.

PYRGOPOLINICES

Viduam esse censui;
Itáque ancilla, conciliatrix quae erat, dicebat mihi.

PERIPLECTOMENES

Iura, te non nocitum iturum esse homini de hac re nemini,
Quod tu hodie hic verberatus aut quod verberabere,
Si te salvom hinc mittemus, Venerium nepotulum.

tus sum ad te venire huc. Et ita quidem V. C.; sed Decurt.: *O. s. amuttire huc*, quod primitus fuisse videtur: *O. s. advenire huc.* Gruterus ex eo faciebat: *O. s. ad te a muliere.*

1392. Vulg. Pz. *Vbi lubet: distendite hominem divorsum et dispennite.* MSS. *V. l. dispendite h. d. et dispendite* (Dec. *distendite*); edd. vett. *V. l. dispennite h. d. et distendite.* Minime male Meursius Exercitatt. critt. pag. 167: *V. l. dispennite h. d. et distennite*, manifesta παρηχήσει. Neque aliter Novium haec laudare monet. Dici autem proprie *dispennere aves*, quum expandant pennas. Simplex *Tennere* veteribus esse verbum aucupale, quo usus Terentius Phorm. II, 2, 17.

1394. *Viduām*) Vid. ad 1361. *Factus* pro *facte*. Vidd. Pareus lex. Plaut. v. Αντίπτωσις et grammatici.

1395. *quaē*) Vid. Amph. 149.

1396. Vulg. *Iura, te nociturum esse homini nunc hac de re nemini.* Sed MSS. *I. te non nociturum esse hominem de hac re neminem* (V. C. *nemini*) negatione geminata, de qua vid. Asin. 819, Epid. 650. Et similiter edd. vett., item excluso *nunc*, unde hoc deleto, quum praesertim sententiae parum convenire intelligerem, reposui *non nocitum iturum*, quod quam facile degenerare potuerit in *nociturum*, cuiusvis est videre.

1397 sq. *tu* et *salvom* non liquescunt. Vid. ad 1361. Inconcinne autem et minus recte legitur: *S. t. salv. mittimus.*

PYRGOPOLINICES

Iuro per Idalien et Martem, me nociturum nemini,
Quod ego hic hodie vapulo; sed mihi id aeque factum
arbitror;
Et si intestatus non abeo hinc, bene agitur pro noxia.

PERIPLECTOMENES

Quid, si id non faxis?

PYRGOPOLINICES

Vt vivam semper intestabilis.

CARIO

Verberetur etiam; postibi amittundum censeo.

PYRGOPOLINICES

Dî tibi benefaciant semper, quom advocatus mihi bene es!

CARIO

Ergo des minam auri nobis.

PYRGOPOLINICES

Quamobrem?

CARIO

Salvis testibus,
Vt ted hodie hinc amittamus, Venerium nepotulum.
Aliter hinc a nobis, ne sis frustra ....

PYRGOPOLINICES

Dabitur.

CARIO

Mage sapis.
De tunica et clamyde et machaera ne quid speres: non
feres.
Verberone etiam, an im amittis?

1399. Vulg. *I. p. Dianam et M. Dionam* quibusdam placuit non male. Sed MSS. *I. peridum et M.*, *I. peridam et M.*, in quibus invenire mihi visus sum *I. per idalien* et *M.* Huius vel istius *Dionam* glossema, quod praeferunt Iunt. et Ald., *Venerem*.

1403. *postibi*) Ita MSS. teste Pareo, quae vox Plautina merito plerisque placuit. Vulgo *post ubi*.

1409. Vulg. *V*. e., *antequam amit-*

PYRGOPOLINICES

Mitis sum equidem fustibus.

Obsecro vos!

PERIPLECTOMENES

Solvite istum.

PYRGOPOLINICES

Gratias habeo tibi.

PERIPLECTOMENES

Posthac si prehendero ego ted hic, arcebo testibus.

PYRGOPOLINICES

Causam haud dico.

PERIPLECTOMENES

Eamus intro, Cario.

PYRGOPOLINICES

Servos meos
Eccos video. Philocomasium iam profecta est? dic mihi.

SCELEDRVS

Iamdudum.

PYRGOPOLINICES

Hei mihi!

SCELEDRVS

Mage dicas, si scias, quod ego scio:
Namque illic, qui lanam ob oculum habebat, nauta non erat.

PYRGOPOLINICES

Quis erat igitur?

SCELEDRVS

Philocomasio amator.

tis. Sed MSS. et vv. edd. *animam* pro *antequam*, et V. C. *mittis Im* (quod h. l. non eliditur metri gratia) pro *Eum* veteribus in usu. Cf. Poen. 156. et lexica. Festus: « *Calim* antiqui dicebant pro *clam*, ut *nis* pro *nobis*, *sam* pro *suam*, *im* pro *eum*. »

1410. Vulg. inconcinne, *Gratiam*.

1415. Vulg. simili vitio, *ille*. Iam alii correxerunt.

PYRGOPOLINICES

Qui tu scis?

SCELEDRVS

Scio:
Nam postquam exierunt porta, nil cessarunt eloco
Osculari atque amplexari inter se.

PYRGOPOLINICES

Vae misero mihi!
Verba mihi data esse video. Scelus viri Palaestrio!
Is me in hanc inlexit fraudem.

SCELEDRVS

Iure factum iudico.
Si sic aliis moechis fiat, minus hic moechorum siet;
Mage metuant, minus has res studeant.

PYRGOPOLINICES

Eamus ad me.

CANTOR

Plaudite.

1420. *Iure factum iudico*) Absurdissime haec et sequentia usque ad finem fabulae Pyrgopolinici tribuuntur, quum in eius vituperium ea dici appareat, praeter verbum *Plaudite*, postquam ipse intro abiit, a Sceledro, tantisper etiam in scena adstante.

MOSTELLARIA

DRAMATIS PERSONAE

TRANIO, } *servi.*
GRVMIO, }
PHILOLACHES, *adolescens.*
PHILEMATIVM, *meretrix.*
SCAPHA, *ancilla.*
CALLIDAMATES, *adolescens.*
DELPHIVM, *meretrix.*
THEVROPIDES, } *senes.*
SIMO, }
DANISTA.
PHANISCVS, *advorsitor.*
SERVOS *alius.*
PVER.

ARGVMENTVM

Manumisit emtos suos amores Philolaches,
Omnemque absente rem suo absumit patre.
Senem, ut revenit, ludificatur Tranio:
Terrifica monstra ait videri in aedibus,
Et inde pridem emigratum. Intervenit
Lucripeta foenus foenerator postulans,
Ludusque rursum fit senex: nam mutuum
Acceptum dicit pignus emtis aedibus.
Requirit, quae sint. Ait, vicini proxumi.
Inspectat illas; post se derisum dolet;
Ab sui sodale gnati exoratur tamen.

V. 4. *ait videri*) « Ita Camer. ed.: nam antiquiores *dicit sentiri*. MSS. *dicit sileri*, sed primus ab interpolatore, qui erasit duas priores literas. videtur tamen prius fuisse *dicit feieri* pro *fieri*. » Taubm. Haud mala haec coniectura, et sic legitur Most. 492: *Quae hic monstra fiunt, anno vix possum eloqui*, quae verisimile est expressisse scriptorem acrostichidis. Vid. Amph. 262. Quia tamen de ista manu exaratorum lectione altum est silentium apud Pareum, qui negligere talia non solet, et hic ipse quoque (at quantus alias Camerarii obtrectator!) excudi iussit *ait videri*, rem tanquam incertam in medio relinquere malui quam mutare.

5. *pridem*) Soloece codd. *primum*. *Pridem*, ex 7 mensibus, ut dicitur Most. 458. Caeterum vox non liquescit; id quod non advertens Pareus, fecit pravo numero: *E. i. p. em. esse. int.*

GRVMIO. TRANIO.

GRVMIO

Exi e culina, sis, foras mastigia, I. s. 1, 1.
Qui mi inter patinas exhibes argutias!
Egredere, herilis pernicies, ex aedibus!
Ego pol te ruri, si vivam, ulciscar probe!
Exi, inquam: nidorem excipis. Nam quid lates?

TRANIO

Quid tibi, malum, hic ante aedis est clamatio?
An ruri censes te esse? Abscede ab aedibus!
Abi rus! abi dierecte! abscede ab ianua!
Hem! Hoccine volebas?

GRVMIO

Perii, cur me verberas?

TRANIO

Quia vivis.

GRVMIO

Patiar. Sine modo adveniat senex!

V. 5. Vulg.: *Exi, inquam, nidor e culina. quid lates? Nidorem* Taubm. accipit pro eo, qui multum in *culinis* versetur, aut huiusmodi obsoniorum scitamentis praecipue delectetur. Sed nemo sic locutus est, neque sic legitur nisi in V. C. a correctione et in edd. mediae aetatis, velut Iunt. et Ald. Antiquissimae (praeter Sarracen., quae *nidore culinam*) sicut etiam MS. decurt. et V. C. a manu prima: *E. i. nidore cupinam*, unde probabilius videor exsculpsisse: *E. i. nidorē excipis. nam* etc. *Excipis*, furaris.

6. Vulg. *Q. t. m. h. a. a. clamitatio est*, quae correctio est Acidalii Divv. in Most. cap. 1., quum ante legeretur *Q. t. m. h. a. a. clamatio est.* Sane sic MSS. et vett. editi, quorum scriptura *clamatiosi* vel *clamas io si* nihil aliud est quam *clamatio* depravatum. Sed quanto facilius erat reponere metri gratia: *Q. t. m. h. a. a. est clamatio?*

10. Vulg. *Quia tu vis.* Gr. *patiar.* etc. MSS. et vett. edd. *Quin vivis* vel *vivus*. Verum est *Quia vivis*. Cas. 115: *Vxor me excruciat, quia vivit.*

Sine modo venire salvom, quem absentem comes!

TRANIO

Nec verisimile loquere nec verum, frutex,
Comesse quemquam ut quisquam absentem possiet.

GRVMIO

Tu urbanus vero scurra, deliciae popli!
Rus mihi tu obiectas? Sane credo, Tranio,
Quod — te in pistrinum scis actutum tradier.
Cis hercle paucas tempestates, Tranio,
Augebis ruri numerum, genus ferratile.
Nunc, dum lubet licetque, pota, perde rem,
Conrumpe filium herilem, adulescentem optumum.
Dies noctisque bibite, pergraecamini,
Amicas emite, liberate, pascite
Parasitos, obsonate pollucibiliter!
Haeccine mandavit tibi, quom peregre hinc it, senex?
Hoccine modo hic rem curatam obfendet suam?
Hoccine boni esse officium servi existumas,
Vt heri sui conrumpat et rem et filium?
Nam ego illunc conruptum duco, quom his factis studet.
Quo nemo adaeque iuventute ex omni Attica
Antehac est habitus parcus nec mage continens,
Is nunc in aliam partem palmam possidet.
Virtute id factum tua et magisterio tuo.

TRANIO

Quid tibi, malum, me, aut quid ego agam, curatio est?
An ruri, quaeso, non sunt, quos cures, boves?
Lubet potare, amare, scorta ducere.
Mei tergi facio haec, non tui, fiducia.

16. Vid. Ba. 468.

19. Vulg. inconcinne: *Nunc dum tibi lubet* etc. Vett. quaedam edd., in his Sarracen. et Mediol., quas inspexi, τὸ *Nunc* non habent. Sed satius est induci pronomen.

GRVMIO

Quam confidenter loquitur! fue!

TRANIO

At te Iupiter
Dîque omnes perdant: *ita* obolivisti allium,
Germana inluvies, rusticus, hircus, hara suis,
Canes capro conmista!

GRVMIO

Quid vis fieri?
Non omnes possunt olere unguenta exotica,
Si tu*te* oles, nec superior adcumbere,
Neque tam facetis, quam tu, vivere victibus.
Tu tibi istos habeas turtures, piscis, avis;
Sine alliato fungi fortunas meas.
Tu fortunatus; ego miser. Patiunda sunt.
Meum bonum me, te tuom maneat malum.

TRANIO

Quasi invidere mihi hoc videre, Grumio,
Quia mihi bene est et tibi male est. Dignissumum est.
Decet me amare et te bubulcitarier;
Me victitare pulcre, te miseris modis.

GRVMIO

O carnuficium cribrum quod credo fore:

38. Vulg. nihili numeris: *Diique omnes perdant, oboluisti alium.* — *Obolivi* dictum ut *Habivi* et similia, quae vide, sis, in Parei lex. Plaut. Tò *ita* raptum a verbis utrinque proximis.

40. Male vulgo: GR. *quid tu vis fieri?* MSS. et vell. edd. pro lege versus: *quid vis fieri?*

42. Itidem inconcinne legitur: *Si tu oles* etc. — *superiŏr.* Vid. Amph. prol. 38.

43. *vivere*) Ita Iunt. Ald. Vulgo minus recte, *vivis.*

44. Verbum *tibi* pro monosyllabo est. Vid. Amph. prol. 74. Cf. 54, 67.

45. Vulgo: *Sine me alliato fungi fortunas meas*, quod quomodo dictum sit, ut alibi suo cibo sua munire moenia, id quod Tauhmanno placet, non intelligo. Sane aut dicendum *Sine me alliato fungi*, aut *Sine alliato fungi fortunas meas*, quae elegans descriptio pauperis personae et procul dubio Plauti manus. Tò *me* ortum ex praegressa syllaba.

52. Vulg. inconcinne, *carnuficium.* Tentarunt *carnificinum.* Sed MS.

Ita te forabunt patibulatum per vias.
(Stimulis, si huc reveniat senex).

TRANIO

Qui scis, an tibi istuc prius eveniat, quam mihi?

GRVMIO

Quia nunquam merui: tu meruisti et nunc meres.

TRANIO

Orationis operam conpendiface,
Nisi te mala re magna mactare cupis.

GRVMIO

Ervom daturin'estis, bubus quod feram?
Date aes, si ne estis. Agite porro, pergite
Quomodo occepistis! bibite! pergraecamini!
Este! ecfercite vos! saginam caedite!

TRANIO

Tace atque abi rus! ego ire in Piraeum volo
In vesperum parare piscatum mihi.
Ervom tibi aliquis cras faxo ad villam adferat.
Quid est? quid tu me nunc obtuere, furcifer?

GRVMIO

Pol tibi istuc credo nomen actutum fore.

TRANIO

Dum interea sic sit, istuc « actutum » sino.

Meurs. et edd. Iunt. Ald. *carnificium.* Recte Scioppius Suspp. Lectt. V, 9: «Dixerit, *inquit*, Plautus *carnificium* pro carnificum, ut Sallustius *hominum* pro hominum, alii meretricium, civitatium, iudicium; quorum similia pluria conlegit Brissonius libro Parerg. singulari et decus nostrum Bongarsius ad Iustinum.

53. Quae hunc versum inter et sequentem leguntur inconcinna *Stimulis, si huc reveniat* (*quamprimum* inculcant Angelius et Aldus secundum 74) *senex*, ea dubium non est quin a glossatore sint profecta; quae propterea uncinis inclusi.

54. *tibi*) Vid. supra ad 44.

59. Vulg. ex interpretatione nec salvo numero: *D. a. si non estis.*

60. *Quomodo*) V. C. *Quoniam*, non male; sed ferri etiam potest *Quomodo* elisa media vocali, qua de re vid. Amph. prol. 74.

66. *tibi*) Vid. ad 44.

GRVMIO

Ita est; sed unum hoc scito: nimio celerius
Venire molesta, quam illud, quod cupide petas.

TRANIO

Molestus ne sis hercle nunc, teque amove!
Mihi praeterhac, ne tu erres, non facies moram.

GRVMIO

Satin' abiit, neque, quod dixi, flocci existumat!
Proh dî inmortales, obsecro vostram fidem,
Facite, huc ut redeat noster quam primum senex,
Triennium qui iam hinc abest, priusquam omnia
Periere, et aedis et ager! qui nisi huc redit,
Paucorum mensum sunt relictae reliquiae.
Nunc rus abibo: nam eccum herilem filium
Video conruptum ex adulescente optumo.

PHILOLACHES

Recordatus multum et diu cogitavi, b. t. I, 2.
Argumentaque in pectus multa institivi

69. Vulg. nullis numeris: *Venire quod molestum est, quam id quod cup. p.* Parum iuvant MSS. et olim cusi, qui: *V. q. moleste quam illud quod c. p.* An reliquit Plautus: *Venire, quod molestet, quam id, quod captitas?*

70 sq. Vulg.: TR. *Molestus ne sis: nunc iam i rus, teque amove. Ne tu erres, hercle praeterhac mihi non facies moram.* Horum versuum posterior septenarius est, id quod neminem animadvertisse miror. Ταυτολόγα ista *iam i rus* petita ex 8 vel 63, quibus deletis facile erat reliqua concinnare.

77. Vulg. minus concinne, *mensium*. Vid. lexica et Priscian. lib. 7, pag. 771 Putsch.

79. Vulg. *V. corr. hic ad. o.* Tò *hic* abest manu scriptis. Vox *corruptum* non eliditur: vid. Amph. 341.

81. Similiter Terentius Ad. 13: *Vah, quemquamne hominem in animum instituere* etc., ubi non erat quod obtemperarem Faërno et Bentleio, *animo*, quamvis ex librîs, reponentes, utpote quod glossam sapist. *institivi.* Sic vir clariss. V. Reizius apud G. Hermannum De Mettr. pag. 200. V. inconcinne, *institui*.

Ego atque in meo corde, si est quod mihi cor;
Eam rem volutavi et diu disputavi,
Hominem quoius re, quando natust, b. tr.
Similem esse arbitrarer simulacrumque habere. b. t.
Id reperi iam exemplum. b. d.
Novarum aedium esse arbitror similem ego hominem, b. t.
Quando hic natus est. Ei re argumenta dicam.
Atque hoc haud videtur verisimile vobis;
At ego id faciam ita esse, ut credatis. b. tr.
Profecto esse ita, ut praedico, vero vincam. b. t.
Atque hoc vosmetipsi, scio, proinde uti nunc
Ego esse autumo, quando dicta audietis,
Haud aliter dicetis. b. d.
Auscultate, argumenta dum dico ad hanc rem: b. t.
Simul gnarures vos volo rem esse mecum.
Aedes quom extemplo sunt paratae, expolitae,
Factae*que* examussim, b. t.
Laudant fabrum atque aedis probant sibi quisque; inde exemplum expetunt i. t.
Sibi quisque simile, suo ipsius sumtu; operae non parcunt suae.
Atque ubi illo inmigrat nequam homo indiligens c. t.

83. *diu μονοσυλλάβως* efferendum. Vid. supra ad 60.

84. Clausula, sicut 90, 120. Vid. de clausulis bacchiacorum Epid. 517.

90. Male G. Hermannus l. l. ad 81: *At ego iam illud faciam esse ita ut vos credatur*, ut bacchiacus tetrameter effingeretur. Non mutanda quaevis rariora. Ceterum nonnulla in hac scena recte digessit idem vir doctissimus.

94. Vulg. minus bene: — *audictis mea; haud a. d.* Delevit glossema G. Hermannus.

96. Vulg.: *S. g. v. v. esse hanc rem mecum.* Sed in MSS. teste Pareo, τὸ *hanc* non legebatur. *Volo* posteriorem syllabam producit. Vid. Amph. 136.

98. Vulgo ex interpretatione: *Factae probe, examussim.* G. Hermanno placebat: *F. probe ad amussim.*

100. Vulg.: — *simile, suo usque sumptu.* Sed MSS.: — *s. suo is suo sumptu.*

101. Inconcinne legitur *indiligensque.* Dudum est quum copulam omiserunt Angelius et Aldus.

Cum pigra familia, inmundus, instrenuos,
Hic iam aedibus vitium additur, bonae quom curantur male. i. t.
Atque illuc saepe fit: tempestas venit, co. ex c. d. et t. h.
Confragit tegulas imbricesque: ibi
Dominus indiligens reddere alias nevolt. c. t.
Venit imber, lavit parietes: perpluont
Tigna; putrefacit aër operam fabri:
Nequior factus iam est usus aedium, co. ex c. d. et t. h.
Atque haud fabri culpa. Sed magna pars co. ex b. d. et i.
Morem hunc induxerunt: Si quid numo sarciri potest, t. t. c.
Vsque mantant neque id faciunt, donicum co. ex c. d. et t. h.
Parietes ruont: aedificantur aedes totae denuo. as. ex t. d. et i. d.
Haec argumenta aedificiis dixi ego; nunc etiam volo t. t. c.
Dicere, ut homines aedium esse similis arbitremini.
Primumdum parentes fabri liberum sunt, b. t.
Et fundamentum substruont liberorum;
Extollunt, parant sedulo in firmitatem, ut
Et in usum boni sint et in speciem populo.

104 sq. Vide de hoc genere versuum supra Tom. I, pag. 129. — *Confragit.* Ita reposui pro vulgato *confringit*, quod versum asperat. Sic *tago* pro *tango* dicitur et fragescere pro *frangi* apud Nonium.

108. Edd. vett. metri, ut opinor; gratia, *putrefacitque*. Vid. Amph. 85, 483.

109. Vid. ad 104 sq.

110. Vid. Amph. 422. Vulgo autem pessumdato versu: *A. h. fabri est culpa:* sed non habetur τὸ *est* in edd. vett.

111. Prorsus inconcinne libri: *Moram hanc ind.* Iam alii emendarunt. V. C. initio, *hunc.*

112. Vid. ad 104. Sarracenus et Pius, versus haud dubie sarciendi causa, quem trochaicum perperam existimarint: *Vsquedum mantant* etc.

113. Vid. supra pagg. 52 sq.

Sibique aut materiae ne parcunt, b. tr.
Nec sumtus sibi sumtui esse ducunt: co. ex b. d. et i. h.
Expoliunt, docent literas, iura, leges, b. t.
Suo sumtu et labore; b. d.
Nituntur, ut alii sibi esse illorum similis expetant. i. t.
Ad legionem quom itant, adminiclum eis danunt c. t.
Tum iam aliquem cognatum suom. Vnum ubi emeritum est stipendium, i. t.
Igitur tum specimen cernitur, quo eveniat aedificatio.
Eatenus abeunt a fabris?
Nam*que* ad illud ego frugi usque et probus fui, co. ex c. d. et t. h.
In fabrorum potestate dum fui.
Posteaquam inmigravi ingenium in meum,
Perdidi operam fabrorum eloco oppido.
Venit ignavia: ea mihi tempestas fuit; c. t.
Ea mi adventu suo grandinem, imbrem, attulit,
Ac verecundiam mi et virtutis modum
Deturbavit detexitque a med eloco.

120. Clausula. Vid. ad 84.

121. Vid. ad 110.

128. Haec vulgo post verba *cognatum suum* versu 126 inculcantur, quum appareat uno tenore ista dici atque haec, quibus in universum disputata de aedium et hominum similitudine concluduntur. Male quoque libri affirmate *Eatenus abeunt a fabris*, ubi contrarium vult Philolaches. Interrogatio haec est, quam passim nullo signo nisi vocis agnosci notum est, velut Amph. 609 habes: *salvom signum est*? non *Salvomne signum est*? vel quiddam simile.

129. Inconcinnum est *nam* vulgatarum. De metro vid. ad 104.

131. *Posteaquam* tertiam syllabam producit, sicut ultimas passim *Postea*, *Postidea*, *Postilla*. Vid. Poen. 19, quamquam ibi legendum puto *postera*. Cist. 509, Stich. 509, 729, G. I. Vossii lat. prosod. litt. A.

134. Vulg. inconcinne, *imbremque*. Frequentare Hunc asyndetum, monui Capt. 336. Itidem suum *quam primum* post suo inculcarunt Angelius et Aldus. Cf. 53.

136. Ineptissime libri et nullis numeris: *Deturbavit*, *texit detexitque a me illico.* Laterem lavat Sarracenus, dum fingit *D. retexit detexitque* etc. Scripserat librarius *texit* pro *detexit*, et quoniam id genus hominum nihil delet, non induxit verbum supposititium, sed genuinum deinceps addere satis habuit.

Postilla obtegere eam neglegens fui: co. ex c. d. et t. h.
Continuo pro imbre amor advenit; is usque in pectus permanavit, t. t.
Permadefecit cor meum. t. d. c.
Nunc simul res, fides, fama, virtus, decus, c. t.
Deseruerunt: ego sum in usum factus nimio nequior, t. t. c.
Atque edepol (ita haec tigna putent humide) non mihi sarcire t. t.
Videor posse aedis meas, quin totae perpetuae ruant, quin
Cum fundamento perierint, nec quisquam esse queat auxilio.
Cor dolet, quom scio, ut nunc sum atque ut fui, c. t.
Quo neque industrior de iuventute erat.
Arte gymnastica, discod, hastis, pila,
Cursud, armis, equo, victitabam volup;
Parsimonia et duritia disciplinae aliis eram: t. t. c.
Optumi quique expetebant a me doctrinam sibi.
Nunc, postquam sum nihili, id vero meopte ingenio reperi.

137. Vid. ad 104.

140. Itidem ἀμέτρως libri, *decusque*. Vid. ad 134.

141. Soloece legitur, *in usu*.

142. Tò *humide* vocalem mediam elidit. Vid Amph. prol. 74.

145. *sŭm*) Vid Amph. 341.

148. Perperam interpungunt: — *armis, equo. victitabam volupe.* Faceto oxymoro ipsis illis, quae dixit a voluptate abhorrentia, *disco*, *hastis*, *pila*, *cursu*, *armis*, *equo*, quae descriptio est exercitiorum gymnasticorum, voluptarie, ut cum Apuleio loquar, se vixisse, hasque suas voluptates fuisse ait. Cf. Mil. 1001. Hoc non assecutus Acidalius, accepta vulgari interpunctione, faciebat: *victitabam haud volupe.* «Minime, *inquit*, delicatum se in victu fuisse ait, qui quidem parsimonia et duritia fuerit aliis exemplo et disciplinae. Scio Lambini interpretationem: vixisse duriter, et tamen ita iucunde. Sed interpretatio est Lambini, qui prorsus hic Lambinus.» Recte haec disputata, nec tamen cuiquam haud istud temere inculcatum placuerit. Si qui sunt, qui varietatem metrorum in tanto affectu, quantus h. l. est Philolachis, mirentur, negentque ferendam esse, ros

PHILEMATIVM. SCAPHA. PHILOLACHES.

PHILEMATIVM

Iampridem ecastor frigida non lavi mage lubenter, i. t. c. I, 3
Nec, quom me melius, mea Scapha, rear esse defecatam.

SCAPHA

Eventus rebus omnibus velut horno messis magna
Fuit.

PHILEMATIVM

Quid ea messis attinet ad meam lavationem?

SCAPHA

Nihilo plus, quam lavatio tua ad messim.

PHILOLACHES

O Venus venusta,
Haec illa est tempestas mea, mihi quae modestiam omnem
Detexit, tectus qua fui, quam mihi Amor et Cupido
In pectus perpluit meum; neque iam usquam obtegere possum.
Madent iam in corde parietes: periere haec oppido aedes.

PHILEMATIVM

Contempla, amabo, mea Scapha, satin' haec me vestis deceat.
Volo meo placere Philolachi, meo ocello, meo patrono.

considerare iubeo, quae nos ad Curc. 96 sq. Terentii Eun. 571.

152. *frigidă*) Vid. Amph. 1. Cf. 155, 157, 164, 188, 190, 218, 230.

159. *usquam*) Vulgo *unquam*. Correxit Acidalius Divv. in Pl. pag. 226. — *obtegere*. Sic Iunt. Ald. Vulgo *obtigere*. Vid. Amph. 28.

160. *haec*) Ita MSS. et vv. edd., imo etiam recentiores, in his Taubmanni et Parei. Iconcinne sequiores, *hae*. Vid. Epid. 207.

162. Malim *Volo me placere* etc.: nam Philolachi vult placere, tanquam suo ocello, suo patrono. Vid. Amph. 356. Iunt. Ald. Par.: *Volo placere*

SCAPHA

Quid tu te exornas moribus lepidis, quom lepida tute es?
Non vestem amator mulieris amat, sed vestis fartum.

PHILOLACHES

Ita me dî ament, lepida est Scapha! sapit scelesta multum!
Vt lepide res omnis tenet, sententiasque amantum!

PHILEMATIVM

Quid nunc?

SCAPHA

Quid est?

PHILEMATIVM

Quin me adspice et contempla, ut haec decet me.

SCAPHA

Virtute formae id evenit, te ut deceat, quidquid habeas.

PHILOLACHES

Ergo hoc ob verbum te, Scapha, donabo ego hoc die aliqui,
Neque patiar, te istanc gratiis laudasse, quae placet mi.

PHILEMATIVM

Nolo ego te adsentari mihi.

SCAPHA

Nimis tu quidem stulta es mulier.
Eho, mavis vituperarier falso, quam vero extolli?
Equidem pol vel falso tamen laudari multo malo,

etc. omisso *meo*, in quod auget suspicionem corruptelae.

163. Libri sensu contrario ac quo hic opus est: *Quin tu te exornas* etc. h. e. *Cur non te exornas?* quum ab ornando absterreat eam Scapha. — *tute*. Sic MSS. et edd. vett. H. e. tu ipsa, tua sponte absque ornatu. Hoc quis primus mutaverit et vulgatum *tota* intulerit, nescimus.

164. Vulgo numeris pessimis: *Non vestem amatores mulieris amant, sed vestis fartum*. Vid. ad Amph. 67. *mulieris*. Vid. ad 152.

169. Vulg. corrupto versu: *E. h. o. v. t., S., d. ego profecto hodie aliqui*. Abest τὸ *profecto* veteribus edd. — *Hoc die*. Vid. Men. 410.

170. Vulg. inconcinne, *gratis*. Vid. Parei lex. Plaut. v. *Gratiis* pro *Gratis*.

171. *quidem*) pro monosyllabo. Vid. Amph. prol. 74.

172. Item inconcinne legitur *vituperari*.

Quam vero culpari, aut meam speciem alios inridere.

PHILEMATIVM

Ego verum amo; verum volo dici mihi; mendacem odi.

SCAPHA

Ita tu me ames, ita Philolaches tuos te amet, ut venusta es!

PHILOLACHES

Quid ais, scelesta? quomodo adiurasti? ita ego istam amarim?
Quid « ita haec me »? id cur non additum est? Infecta dona facio.
Peristi! quod promiseram tibi dona, perdidisti!

SCAPHA

Equidem pol miror, tam cate te eductam et tam bene doctam
Nunc stultam stulte facere.

PHILEMATIVM

Quin mone, quaeso, si quid erro.

SCAPHA

Tu ecastor erras, quae quidem illum exspectes unum, atque illi

177. Soloece codd.: *amarem.*

178. Vulg. *Quid? istaec me; id cur* etc. quae vix intelligas. Bene editio princeps Iunt. Ald.: *Quid ita haec me?* H. e. Quid (agit) istud verbum *Ita haec me* (amet)? quid eo fiet? cur id omisisti? Quomodo dicitur *Quid tu? quid ille?* etc. Vid. Aul. 138. Cf. infra 354.

180. Vulg. numeris horridioribus et sententia minus concinna: SCA. *Equidem pol miror tam catam, tam doctam te et bene eductam.* Vett. edd., in his Iunt. Ald.: — *tam doctam te et bene doctam.* Inde collegi, priore loco ponendum esse *eductam*, posteriore *doctam*. Deinde frigent illa *tam doctam te et bene eductam* illata post verbum *catam*, quod fortius quid sonat, quippe fructum doctrinae atque educationis, sapientiam. Nec placent 4 verba continua in *am* terminata. Rescripsi igitur: *tam cate te eductam* etc. *Cate eductam*, ut *bene doctam*. Men. 321: *Num istaec mulier illinc venit, quae te novit tam cate?* Cf. Poen. 3 et lexicographos.

181. Insulse libri *Non stultam* etc. nam quomodo stulta sit, *si cate educta, si bene docta?* Passim confusa *Nunc* et *Non* monui ad Asin. 84.

182. *exspectes*) Bene hoc verbum

Morem praecipue sic geras, atque alios adsperneris.
Matronae, non meretricium, est, unum inservire amantem.

PHILOLACHES

Proh Iupiter! nam quod malum vorsatur meae domi illud?
Dî deaeque omnes me pessumis exemplis interficiant,
Nisi ego illam anum interfecero siti fameque atque algu!

PHILEMATIVM

Nolo ego mihi male te, Scapha, praecipere.

SCAPHA

Stulta es plane,
Quae illunc tibi aeternum putes fore amicum et benevolentem.
Moneo ego te: te ille deseret aetate et satietate.

PHILEMATIVM

Non spero.

SCAPHA

Insperata accidunt magis saepe, quam quae speres.
Postremo, si dictis nequis perduci, ut vera haec credas
Mea dicta, ex factis nosce rem: vide, quae sim et quae fui ante.
Nihili ego, quam nunc tu, sum amata, atque uni gessi morem,
Qui pol me, ubi aetate hoc caput colorem conmutavit,

asserit Gronovius, laudatis similibus Amph. 493, Mil. 1229, Terentii Eun. 149 et istis Rutilii Lupi ex Lysia: « Fer fortiter demum laborem: iam brevi domum venies exspectatus: excipiet te defatigatum diligens atque amans mulier. »

192 sq. Perverse distinguitur: — *ut vera haec credas, Mea dicta ex factis nosce: rem vides, quae sim* etc. *Vide* et metro convenientius quam *vides*, et respondet praegresso *nosce*. Quod quidem iam aliis in mentem venit.

194. Libri soloece atque inconcinne: *Nihilo ego, quam nunc tu, amata sum atque uni modo gessi morem.* Tò *modo* irrepsit ex interpretatione. Verbo *Nihili* se contemnit Scapha, quam fortunarum suarum poenitet.

Reliquit deseruitque me. Tibi idem futurum credo.

PHILOLACHES

Vix conprimor, quin involem illi in oculos stimulatrici!

PHILEMATIVM

Solam illi soli censeo me esse oportere obsequentem:
Solam ille me soli sibi *solus* suo liberavit.

PHILOLACHES

Proh dî inmortales, mulierem lepidam et pudico ingenio!
Bene hercle factum et gaudeo, mihi nil esse huius causa!

SCAPHA

Inscita ecastor tu quidem es.

PHILEMATIVM

Quapropter?

SCAPHA

Quae istuc cures,
Vt te ille amet.

PHILEMATIVM

Cur, obsecro, non curem?

SCAPHA

Libera es iam
Tu; iam, quod quaerebas, habes: ille nisi amabit ultro,
Id, tuo pro capite quod dedit, perdiderit, tantum argenti.

PHILOLACHES

Perii hercle, ni ego illam pessumis exemplis enicasso!
Illa hanc conrumpit mulierem malesuada nunc vitilena.

PHILEMATIVM

Nunquam illi ego possum gratiam referre, ut meritust de me,

196. *credo*) Sic MSS. et vett. edd. Vulgo *crede*. Taubm. satis inepte: « *Crede*) Ita Grul. *crede*. maxime ad decorum. MSS. tamen *credo*. »

197. *stimulatrici*) Vid. 213.

199. Vulg. hiante versu: *Solam ille me soli sibi suo liberavit*. Iunt. Ald. *S. i. m. s. s. suo quom lib.*

204. Libri interpretatione ἀμέτρῳ: — *ille, te nisi am ultro.*

207. Inconcinne legitur: *Illa hanc*

Scapha; id tu mihi ne suadeas, illum ut minoris pendam.

SCAPHA

At hoc unum facito cogites, si illum inservibis solum,
Dum tibi nunc haec aetatula est, in senecta male querere.

PHILOLACHES

In anginam ego nunc me velim vorti, ut veneficae illi
Faucis prehendam atque enicem scelestam stimulatricem!

PHILEMATIVM

Eundem animum oportet nunc mihi esse gratum, ut inpetravi,
Atque olim, priusquam id extudi, quom illi subblandiebar.

PHILOLACHES

Divi me faciant, quod volunt, nisi ob istam orationem
Te liberasso denuo, et nisi Scapham enicasso!

SCAPHA

Si tibi sat acceptum est, fore victum tibi sempiternum
Atque illum amatorem tibi proprium futurum in vita,
Soli gerundum censeo morem et capiundos crines.

corrumpit mulierem malesuada vitilena. MSS: *malesuadam*, in quo latere credidi *malesuada nē* (*nunc*). Iunt. Ald. *malesuada uolgi lena.*

211. *senecta* extrito e priore efferendum. Vid. Amph. prol. 74.

213. *Simulatricem* secundum Gifanium Meursius Exercitatt. critt. p. 138 reponi iubet hoc versu, et supra 197 *simulatrici*, quia *simulatrices* appellatae fuerint sagae et veneficae, quod verbum in convitiis, quomodo Statius: *Colchis et Aeaeo simulatrix litore Circe.* Sed recte nihil mutandum censet Gruterus, quum antecedente versu legatur *veneficae.*

216. Vulgo minus bene: *Dii me fac.* Vid. Ba. 593. Scripsi autem *nisi ob istam orationem* etc., sicut sequitur *et nisi Scapham enicasso.* MSS. et vett. edd. *ni* utroque loco, quod quum posteriore metrum non admittat, facile intelligitur, priorem ex hoc potius quam hunc ex illo esse corrigendum: nam utroque idem versum poscit sententiae concinnitas.

218. *forĕ*) Vid. ad 152.

220. *Capiundos crines*) Mil. 784 sq: — *eam huc ornatam adducas in matronarum modum: Capite compto; crinis vittasque habeat* etc. ubi verbo *habeat* intelligitur, comam suppositi-

PHILEMATIVM

Vt fama est homini, exin solet pecuniam invenire;
Ego si bonam famam mihi servasso, sat ero dives.

PHILOLACHES

Si quidem hercle vendundum est, pater venibit multo potius,
Quam te me vivo unquam sinam egere aut mendicare.

SCAPHA

Quid illis futurum est ceteris, qui te amant?

PHILEMATIVM

Magis amabunt,
Quom *me* videbunt gratiam referre rem ferenti.

PHILOLACHES

Vtinam meus nunc mortuos pater ad me nuntietur,
Vt ego exheredem meis bonis me faciam atque haec sit heres!

SCAPHA

Iam ista quidem absumta res erit: dies noctisque estur, bibitur,
Nec quisquam parsimoniam adhibet; sagina plane est.

PHILOLACHES

In te hercle certum est principe, ut sim parcus, experiri:
Nam neque edes quidquam, neque bibes apud me his decem diebus.

tiam dici, quam adhibere solitas et raro propriis capillis visas fuisse Romae matronas, docet Otto Sperlingius in Dissertat. ad nummum Furiae Sabinae Tranquillinae, Amstel. 1688.

229. Inconcinne legitur et invitis vett. edd. *diesque*. Tò *dies* monosyllabum. Vid. Amph. prol. 74.

230. *parsimoniam*) Vid. supra 152.

231. Vulgo loquendi formula parum usitata neque venustis numeris, de quibus consulas licet nos ad Amph. 889: PHI. *In te hercle certum est principium, ut sim parcus, experiri.*

232. Vulgo inconcinne: *Nam neque edes quicquam neque bibes apud me hisce diebus.* Reponi posset versus sarciendi causa *med*, nisi alio vergerent libri vett.: nam V. C. pro *hisce diebus*, *isdec d.* Decurtatus et edd. antiquissimae, *iisdem d.* Emendan-

PHILEMATIVM

Si quid tu in illum bene voles loqui, id loqui licebit;
Nec recte si illi dixeris, iam ecastor vapulabis.

PHILOLACHES

Edepol Iovi summo si vivo argento sacruficassem,
Pro illius capite quod dedi, nunquam aeque id bene locassem.
Vt videas, eam medullitus me amare! Oh, probus homo sum:
Quae pro me causam diceret, patronam liberavi.

SCAPHA

Video te nihili pendere prae Philolache omnis homines:
Nunc, ne eius causa vapulem, tibi potius adsentabor,
Si acceptum sat habes, tibi fore illum amicum sempiternum.

PHILEMATIVM

Cedo mihi speculum et cum ornamentis arculam actutum, Scapha, t. t. c.
Ornata ut siem, quom huc veniat Philolaches, voluptas mea.

SCAPHA

Mulier, quae se suamque aetatem spernit, speculo ei usus est;

dum: *his decem diebus. Decem* pro multis. Ba. 93 sq.: Ly. *Etiam me adversus exordire argutias, Quoi, si decem habeas linguas, mutum esse addecet?* Merc. 339: — *animi decem in pectore incerti certant.* Et sic saepius. Elidenda autem prior *e* litera in *decem*, nisi τὸ *apud* habere malis pro monosyllabo. Vid. supra ad 229.

235. Recte coniungenda *vivo* et *argento* monet Taubmannus. *Vivum argentum* plene dicitur h. loco, quod alibi per ellipsin *Vivum*, h. e. sors, sive argenti summa. Male hoc mutarunt.

236. *locassem*) Vulgo versu iugulato, *collocabo*. Cf. 295; et sic passim.

237. *homo*) Vid. Amph. 136.

238. Pessime libri, *patronum*. Vett. edd. *Qui pro* etc.

243. Vulgo inconcinne, *sim*. *Voluptas* quomodo pronuntiandum sit, vid. Amph. prol. 74. Cf. 287.

Quid opust speculo tibi, quae tute speculo speculum es maxumum?

PHILOLACHES

Ob istuc verbum, ne nequidquam, Scapha, tam lepide dixeris, i. t.
Dabo aliquid hodie peculî — tibi, Philematium mea. t. t. c.

PHILEMATIVM

Suo quidque loco vide. Capillus satis conpositust commode?

SCAPHA

Vbi tu commoda es, capillum commodum esse credito.

PHILOLACHES

Vah, quid illa pote peius quidquam muliere memorarier?
Nunc adsentatrix scelesta est; dudum advorsatrix erat.

PHILEMATIVM

Cedo cerussam.

SCAPHA

Quid cerussa opus nam?

PHILEMATIVM

Qui malas oblinam.

SCAPHA

Vna opera ebur atramento candefacere postules. 253

PHILOLACHES

Lepide dictum de atramento atque ebore! Euge, adplaudo, Scapha!

PHILEMATIVM

Tum tu igitur cedo purpurissum.

247. Vid. Ba. 468. Philematio praeter expectationem promittit, non Scaphae, ut velle videbatur. Hoc non videns Acidalius frustra turbat.

248. Vulgo depravate: PHI. *Suo quique loco viden' capillus s. c. c.? Quidque* et *vide* iam voluit Acidalius, sed alia iunctura, Divv. in Plaut. p. 227 sqq.

253. *opéra*) Vid. Asin. 159.

254. Vulgo difficiliore numero: *Euge, plaudo Scaphae.* Vid. tamen Aul. 109— 112.

SCAPHA

Non do: scita es tu quidem.
Nova pictura interpolare vis opus lepidissumum? i. t.
Non istanc aetatem oportet pigmentum ullum attingere.
t. t. c.
Neque cerussam neque μέλαν neque ullam aliam obfuciam.
Cape igitur speculum.

PHILOLACHES

Hei mihi misero: savium speculo dedit.
Nimis velim lapidem, qui ego illi speculo diminuam caput!

SCAPHA

Linteum cape, atque exterge tibi manus.

PHILEMATIVM

Quid ita, obsecro?

SCAPHA

Vt speculum tenuisti, metuo, ne oleant argentum manus:
Ne usquam argentum te accepisse suspicetur Philolaches.

PHILOLACHES

Non videor vidisse lenam callidiorem ullam alteram.
Vt lepide atque astute in mentem venit de speculo malae!

PHILEMATIVM

Etiamne unguentis unguendam censes?

SCAPHA

Minume feceris.

PHILEMATIVM

Quapropter?

SCAPHA

Quia ecastor mulier recte olet, ubi nil olet.

258. Vulg. nullis numeris: *Neque cerussam, neque melinum, n. u. a. o.* Vox *Melinum* (μήλινον vel μήλιον, ab insula Μῆλος, quae ex Sporadibus) versui refragatur, neque opus Lambini auripigmento colore candido, quum cerussa item dealbet candidumque reddat. Legendum me iudice μέλαν, quod atri pigmenti nomen habes apud Pollucem. Id verbum, latinis scriptum literis, ut solent esse graeca in codd., cito depravari consentaneum fuit. — Tò *ullam* non liquescit. Vid. Amph. 341.

267. *Quia* μονοσυλλάβως proferendum. Vid. ad 229.

Nam istaec veteres, quae se unguentis unctitant, interpoles,
Vetulae, edentulae, quae vitia corporis fuco obculunt,
Vbi sudor cum unguentis sese consociavit, eloco
Itidem olent, quasi cum una multa iura confudit cocus:
Quid oleant, nescias, nisi id unum, uti male olere intellegas.

PHILOLACHES

Vt perdocte cuncta callet! nihil hac docta doctius!
Verum illuc et maxuma adeo pars vostrorum intellegit,
Quibus anus domi sunt uxores, quae vos dote meruerunt.

PHILEMATIVM

Agedum, contempla aurum et pallam, satin' haec me deceat, Scapha.

SCAPHA

Non me curare istud oportet.

PHILEMATIVM

Quem, obsecro, igitur?

SCAPHA

Eloquar.
Philolachem: is-ne quid emat, nisi quod tibi placere censeat.
Nam amator meretricis mores sibi emit auro et purpura.
Quid opus est, quod suom esse nolit, eii ultro ostentarier?

272. Tò-*nescias* contrahendum in *δισύλλαβον*. Vid. ibidem. Vulgo autem *ut male* etc. sed Sarracen. et Mediol. quas inspexi, *nil m.*, quod initio fuisse credo, *uti m.*

274. Vulgo corrupto numero: *Verum illud est maxumaque adeo p. v. i.* To *que* in *maxum.* additum a Camerario; MSS. et vett. edd. *maximum* vel *maximam*. *Et* cum *est* facile confundatur. *Illuc* pro *illucce* positum posteriorem syllabam producit.

279. *Nām*) Vid. Amph. 149.

280. Vulgo inconcinne, *ei*. Corrupte autem MSS. et vett. edd. *te*. — *quod suum esse nolit.* quod displiceat puellae: nam ea intelligitur.

Purpura aetas occultanda est; aurum turpe mulieri.
Pulcra mulier nuda erit, quam purpurata, pulcrior:
Postea nequidquam exornata est bene, si morata est male:
Pulcrum ornatum turpes mores peius coeno conlinunt.
Nam si pulcra est, nimis ornata est.

PHILOLACHES

Nimis diu abstineo manum.
Quid hic vos duae agitis?

PHILEMATIVM

Tibi me exorno ut placeam.

PHILOLACHES

Ornata es satis. i. t.
Abi tu hinc intro, atque ornamenta haec aufer. — Sed, voluptas mea, t. t. c.
Mea Philematium, potare tecum conlubitum est mihi.

PHILEMATIVM

Lubet et mihi tecum edepol: nam quod tibi lubet, idem mihi lubet,
Mea voluptas.

PHILOLACHES

Hem, istuc verbum vile est viginti minis!

PHILEMATIVM

Cedo, amabo, decem. Bene emtum tibi dare hoc verbum volo.

PHILOLACHES

Etiam nunc decem minae apud te sunt: vel rationem puta:

283. *Postea* elisa *e* litera pronuntiandum, ut constet metrum. Vid. supra ad 131.

284. Vulgo *collinunt;* sed Decurt. *continunt*, V. C. *continent*, in quibus antiquam lectionem facile agnovi.

287. *voluptas*) Vid. ad 243.

Triginta minas pro capite tuo dedi ....

PHILEMATIVM

Cur exprobras?

PHILOLACHES

Egone id exprobrem? Quin mihimet cupio id opprobrarier,
Nec quidquam argenti locavi iamdiu usquam aeque bene.

PHILEMATIVM

Certe ego, quod te amo, operam nusquam melius potui ponere.

PHILOLACHES

Bene igitur ratio accepti atque expensi inter nos convenit:
Tu me amas, ego te amo; merito id fieri uterque existumat.
Haec qui gaudent, gaudeant perpetuo suo semper bono;
Qui invident, ne unquam eorum quisquam invideat prorsus commodis.

PHILEMATIVM

Age, adcumbe igitur. — Cedo aquam manibus, puer. Adpone hic mensulam. i. t.
Vide, tali ubi sint. — Vin' unguenta?

PHILOLACHES

Quid opust? Cum stacta adcubo.
Sed estne hic meus sodalis, qui huc incedit cum amica sua?
Is est! Callidamates cum amica, eccum, incedit. Euge, oculus meus,
Conveniunt manuplares, eccos; praedam participes petunt. t. t. c.

294. *Quin mihimet cupio id opprobrarier*) H. e. Velim, id aliquem mihimet ipsi exprobrare. Habeo, quod respondeam.

304. Tò *est* corripiendum, vel, quod malim, *Is* antecedenti versui addendum est.

CALLIDAMATES. DELPHIVM. PHILOLACHES. PHILEMATIVM.

CALLIDAMATES

Advorsum veniri mihi ad Philolachem   co. ex b. d. et i. h. I, 4.
Volo temperi. Audi! Hem, tibi imperatum est.
Nam illi, ubi fui, inde ecfugi foras: ita me ibi male convivi   t. t.
Sermonisque taesum est. Nunc comissatum ibo ad Philolachem, ubi nos
Hilaro ingenio et lepido accipiet.   t. t.
Ecquid tibi videor ma-ma-madere?   as. ex 2 i. h.

DELPHIVM

Semper istoc modo moratos vita. Debebas . . . .

CALLIDAMATES

Visne   as. ex t. d. et i. d. c.

306 sq. Vid. de hoc metro ad Amph. 422.

308—310. Vulg. inconcinne: *Nam illic* (*illi* MSS. et veteres edd.) *ubi fui, inde effugi foras. Ita me ibi male convivii sermonisque Taesum est: nunc comissatum ibo ad Philolachetem, Vbi nos hilari ingenio et lepide accipiet.* Vltimo horum versuum MSS. *lepida*, nec nisi inter lineas V. C. *lepide*; vett. edd. recte, *lepido*.

311. Vulgo sine venere et gratia: *Ecquid tibi videor, mamma, madere?* quae Scaligeri est correctio et scriptura codicum Schobingg. apud Pareum. Ceteri libri prisci: *E. t. v. mammam adire*, quod ineptum ineptius explicat Lambinus. *Mammae* laudantur in matribus, non puellis, nec *mammam* se vocari patienter tulisset, opinor, Delphium; sed si tale quid voluisset amator eius, dixisset *Mammilla*, h. e. parva mamma, nec qualis matrem deceat, quod legitur Pseud. 176. Reponendum, si quid video: *Ecquid tibi videor ma-ma-madere?* locus festivus in ebrio et verbo *madere*, ut ipsa eius pronunciatione balbutiente verum id esse intelligatur, quod negare videtur velle adulescens. Similiter peccatum 322. De hoc genere versuum monitum Amph. 422.

312. Vulg. — —*semper Istoc modo moratus vivere debebas.* Quid? ut *istoc modo semper vivere*, h. e.

Ego te ac tute me amplectare? t. d.

DELPHIVM

Si tibi cordi est facere, licet.

CALLIDAMATES

Lepida es. co. ex c. d. et t.

Duce me amabo.

DELPHIVM

Cave ne cadas! adsta! c. t. c.

CALLIDAMATES

Ocellus's meus; tuos sum alumnus, mel meum. b. d. et i. d. br.

DELPHIVM

Cave modo, ne in via prius adcumbas, co. ex c. d. et t.
Quam illi, ubi lectus est stratus, coïmus.

CALLIDAMATES

Sine, sine cadere me.

DELPHIVM

Sino.

CALLIDAMATES

Sed et hoc, quod mi in manu est. as. ex t. d. et i. d. br.

DELPHIVM

Si cades, non cades, quin cadam tecum. c. t. c.

semper ebrius esse debuerit Callidamates? Nugae! MSS. *non vivere*, quod dedit Camerarius, sed *uitae* vel *uite*, unde *tute* perperam fecit Pareus; edd. vetustiores: *moratus vitae deb.* Legendum *Semper istoc modo moratos* (h. e. helluones, quales ii fuerunt, quibuscum fuisti) *vita*. Additura *Debebas* alios adire bonae frugi, velut Philolachem, ut nunc sero voluisti, interpellatur a madido. De versibus hisce asynartetis eorumque clausulis dictum tom. I, pag. 128 sq.

314. Vid. item Tom. I, pag. 129.

315. Rari eiusmodi cretici catalecti. Cf. 320, Rud. 855, Trin. 250 sq.

316. Vulg. inconcinne: *Oh ocellus es meus* etc. MSS: *hocellus es* etc., de quo vid. Asin. 24, de metro autem ad Aul. 92—95.

317 sq. Vid. item pag. 129, tom. I. — *illi* Mss. non *illic*, ut vulgo legitur. Iam τὸ *ubi* posteriore syllaba longa pronuntiandum, ut fieri monuimus ad Aul. 153.

319. De metro vid. ad 312.

Iacentis tollet postea nos ambos aliquis. i. tr. h.
Madet homo.

CALLIDAMATES

Tun' me ais ma-ma-dere? co. ex c. d. et t.

DELPHIVM

Cedo manum: nolo equidem te adfligi.

CALLIDAMATES

Hem, tene!

DELPHIVM

Age, i simul.

CALLIDAMATES

Quod ego eam, an scis? t. t.

DELPHIVM

Scio.

CALLIDAMATES

Venit in mentem modo: nempe domum eo comissatum. as. ex t. d. et i. d. c.

DELPHIVM

Imo.

CALLIDAMATES

Istuc quidem iam memini. t. d.

PHILOLACHES

Num nevis obviam me his ire, anime mi? co. ex c. d. et t. h.
Illi ego ex omnibus optume volo.
Iam revortar.

PHILEMATIVM

Diu est Iam id mihi.

322. Vid. ad 314.

323. Τὸ *simul, i* literam elidit. Vid. ad Amph. prol. 74. *Quod* positum pro *Quo*: vid. ibid. 149.

326. Minus concinne libri et ex interpretatione, ut opinor: *Num non vis* etc. Ceterum *his* non *hisce*, MSS. secundum Pareum; certe sic V. C.

325. Extrema syllaba τοῦ *omnibus* pro longa est in commissura versus asynarteti, ubi idem valet, quod in finibus versuum. Cf. 330.

328. Vulgo impedito versu: *Ecquis*.

CALLIDAMATES

Ecqui hic est?

PHILOLACHES

Adest.

CALLIDAMATES

Eu, Philolaches, b. d.
Salve, amicissume mihi hominum omnium! co. ex c. d. et t. h.

PHILOLACHES

Dî te ament. Adcuba, c. d.
Callidamates. Vnde agis te?

CALLIDAMATES

Vnde homo ebrius.

PHILOLACHES

Probe. — as. ex t. d. et i. d. br.
Quin, amabo, adcubas, Delphium mea? co. ex c. d. et t. h.

CALLIDAMATES

Date illi, quod bibat; dormiam ego iam. as. ex 2 i. h.

PHILOLACHES

Non mirum aut novom quidpiam facit. as. ex 2 t. h.
Quid ego hoc faciam postea, mea?

DELPHIVM

Sic sine eumpse.

PHILOLACHES

Age tu, interim da ab t. t.
Delphio cito cantharum circum. t. d.

329. *Adest*) Ex *Ecquis* repetendum *Quis*, h. e. aliquis. — Notandus singulus bacchiacus dim. inter asynartetos creticos.

330. Vid. ad 327.

331. Clausula, constans dimidio versu eo, ad quem pertinet, ex more inprimis asynartetorum.

332. Vid. ad 319.

334. Vid. ad 311.

335. Dictum de hoc genere versuum ad Ba. 584 sqq. Vulgo autem minus apte: *Num mirum aut novom quippiam facit.* Passim mixta *Non*, *Nunc*, *Num*. Cf. Asin. 84.

336. *mea*) Vid. ad Cist. 94.

337. *cantharum* pro ἀνυλλάξω est. Vid. Amph. prol. 74.

TRANIO. PHILOLACHES. CALLIDAMATES. DELPHIVM. PHILEMATIVM. PVER.

TRANIO

Iupiter supremus summis opibus atque industriis
t. t. c. II, 1.
Me perisse et Philolachetem cupit, herilem filium!
Occidit spes nostra! nusquam stabulum est confidentiae,
Nec Salus nobis saluti iam esse, si cupiat, potest:
Ita mali moeroris montem maxumum ad portum modo
Conspicatus sum: herus advenit peregre. Periit Tranio!
Ecquis homo est, qui facere argenti cupiat aliquantum lucri,
Qui hodie sese excruciari meam vicem possit pati?
Vbi sunt isti plagipatidae, ferritribaces viri,
Vel isti, qui trium numorum causa subeunt sub falas,
Vbi aliqui quindenis hastis corpus transfigi solent?
Ego dabo ei talentum, primus qui in crucem excurrerit;
Sed ea lege, ut obfigantur bis pedes, bis brachia;
Vbi id erit factum, a me argentum petito praesentarium.
Sed ego sumne ille infelix, qui non curro curriculo domum?
i. t.

PHILOLACHES

Adest, *adest* obsonium: eccum Tranio a portu redit.

347. Tò *vel*, e literam elidit. Vid. ibidem. Vulgo autem, *Vel isti qui hastis trium* etc. glossema ex sequente versu petitum, recte improbantibus viris doctis.

350. *obfigantur*) Ita vel potius *affigantur* MSS. et magna pars veterum edd., quarum aliae, *offringantur*. Rectum est *obfigantur*, quod bene monent accipiendum esse pro *adfigantur*. Vid. ad Capt. 533.

352. *ille*) H. e. is, qui cruci sic affixus sit. Putat iam in ea ipse pendere ob tarditatem, qua affert nuntium maximi momenti.

353. Tò *adest* bis perscribere hoc versu et 356 neglexerunt scribae.

TRANIO

Philolaches!

PHILOLACHES

Quid est?

TRANIO

Et ego et tu . . . .

PHILOLACHES

Quid « et ego et tu »?

TRANIO

Periimus! t. t. c.

PHILOLACHES

Quid ita?

TRANIO

Pater adest.

PHILOLACHES

Quid ego ex ted audio?

TRANIO

Absumti sumus!

Pater, inquam, tuos venit.

PHILOLACHES

Vbi est is, obsecro te?

TRANIO

Adest, *adest*!

PHILOLACHES

Quis id ait? quis vidit?

TRANIO

Egomet, inquam, vidi.

PHILOLACHES

Vae mihi!

Quid ego ago?

TRANIO

Nam quid tu, malum, me rogitas, quid agas?

Adcubas.

354. *Quid « et ego et tu? »* Cf. similia supra 178.

358. *malum μονοσυλλάβως* pronuntiandum. Vid. ad 337.

PHILOLACHES

Tun' vidisti?

TRANIO

Egomet, inquam.

PHILOLACHES

Certe?

TRANIO

Certe, inquam.

PHILOLACHES

Occidi,

Si tu vera memoras!

TRANIO

Quid mihi sit boni, si mentiar?

PHILOLACHES

Quid ego nunc faciam?

TRANIO

Iube haec hinc omnia amolirier.

Quis istic dormit?

PHILOLACHES

Callidamates.

TRANIO

Suscita istum, Delphium. i. t.

DELPHIVM

Callidamates, Callidamates, vigila!

CALLIDAMATES

Vigilo: cedo, ut bibam. t. t. c.

DELPHIVM

Vigila: pater advenit peregre Philolachae.

CALLIDAMATES

Valeat pater.

PHILOLACHES

Valet illic quidem; at ego disperii!

365. Vulg. minus bene: *Valet ille quidem, atque ego disp.* Tò ego abest manu scriptis et primis edd. – *potest.* Vid. Aul. 341.

CALLIDAMATES

Disperisti? qui potest?

PHILOLACHES

Quaeso edepol, exsurge: pater advenit.

CALLIDAMATES

Tuos venit pater?
Iube abire rursum. Quid — *quid* illi reditio huc etiam fuit? i. t.

PHILOLACHES

Quid ego agam? Pater hic iam obfendet miserum adveniens ebrium, t. t. c.
Aedis plenas convivarum et mulierum. Miserum est opus,
Igitur demum fodere puteum, ubi sitis faucis tenet;
Sicut ego adventu patris nunc quaero, quid faciam miser,

TRANIO

Ecce autem *itidem* hic deposivit caput et dormit. Suscita.

PHILOLACHES

Etiam vigilas? Pater, inquam, aderit iam hic meus.

CALLIDAMATES

Ain' tu? pater?
Cedo soleas mihi, ut arma capiam. Iam pol ego occidam patrem!

PHILOLACHES

Perdis rem: tace. Amabo, abripite hunc intro actutum inter manus!

367. Alterum *quid* abest libris non sine versus iniuria. Balbutiens ex ebrietate verbum repetit Callidamates. Cf. 311, 322 secundum nostram emendationem. Iunt. et Ald. *I. a. r. quidam illi* etc.

368. Absurde legitur, *pater iam hic me offendet* etc. Ebrius Callidamates, non Philolaches.

370. *puteum*) Vid. Amph. 116, 341.

372. Hiulce libri: *Ecce autem hic deposivit caput et dormit. suscita.* Quod infersi, *itidem*, et sententiae convenit et metro. Pro eo scriptum *item* a praecedente simili *autem* rapi proclive fuit.

CALLIDAMATES

Iam hercle ego vos pro matula habebo, nisi mihi matulam datis!

PHILOLACHES

Perii!

TRANIO

Habe bonum animum: ego istunc lepide medicabor metum.

PHILOLACHES

Nullus sum!

TRANIO

Taceas: ego, qui istaec sedem, meditabor tibi.
Satin' habes, si ego advenientem ita patrem faciam tuom,
Non modo ne introëat, verum etiam ut fugiat longe ab aedibus?
Vos modo hinc abite intro atque haec hinc propere amolimini.

PHILOLACHES

Vbi ego ero?

TRANIO

Tu? ubi maxume vis esse: cum hac, cum istac eris.

DELPHIVM

Quid, si igitur abeamus hinc nos?

TRANIO

Non hoc longe, Delphium!
Nam metuis potare? Haud tantillo hac quidem causa minus.

378. MSS. *meditabor*, *meditabo*. Non malae notae forma *Medito*, cuius mentio exstat apud Diomedem lib. I, pag. 373 Putsch. Vid. etiam Amph. 82.

379. *advenientĕm*) Cf. 370.

381. Pronomen *Tu* desideratur in libris, interceptum, credo, a nota personae servuli.

383. Absurde legitur: *Quid est igitur? abeamus* etc. Passim mixta est, sit, si, sunt. Cf. Men. 666, 803, Merc. 720. *Quid si* — (τί δῆτ' ἂν εἰ — Aristoph. Lys. 399) consulentis sic passim. Poen. 576: *Quid, si evocemus huc foras Agorastoclem?* ibid. 1022: *Quid, si eamus illis obviam?* Terentius Ph. 176: *Quid, si adsimulo?* — *Non hoc longe*. Δεικτικῶς, h. e. Non huius digiti latitudinem, Non latum unguem. Cf. Aul. 17 sq.

384. Vulg. *Namque intus potate*

PHILOLACHES

Hei mihi, quam, istaec blanda dicta quo evenant, madeo metu!

TRANIO

Potin', ut animo sis quieto, et facias quod iubeo?

PHILOLACHES

Potest.

TRANIO

Omnium primum, Philematium, intro abi, et tu, Delphium.

DELPHIVM

Morigerae tibi erimus ambae.

TRANIO

Ita ille faxit Iupiter!
Animum advorte nunc iam tu, quae volo adcurarier.
Omnium primumdum aedes iam fac obclusae sient.
Intus cave muttire quemquam siveris . . . .

PHILEMATIVM

Curabitur.

TRANIO

Tamquam si intus natus nemo in aedibus habitet . . . .

PHILOLACHES

Licet.

TRANIO

Neu responset quisquam, quando hasce aedis pultabit senex.

haud tant. h. q. c. m. MSS. et vett. edd. *Nam. Deinde* Dec. non *intus*, sed *entus*, et vett. edd. *metuis*. Tum eaedem, *potare*. Vide, an recte divinaverim. Cf. Capt. 731.

385. Minus concinne legitur *evenaint*. Vid. Mil. 501, Aul. 110.

386. *sis*) Ita MSS. Vulgo *sies*.

388. « Ille, *inquit Taubmannus*, δεικτικῶς, vel qui illic est in coelo, vel praepotens deus: Turn. l. XVI, 10, ut Amph. I, 1 (305), oculis scil. aut digito in coelum sublato. » Verior mihi videtur horum explicatio, quam protuli Amph. prol. 46.

PHILOLACHES

Numquid aliud?

TRANIO

Clavim mi harunc aedium Laconicam
Iam iube ecferri intus: hasce ego aedis obcludam hinc foris.

PHILOLACHES

In tuam custodiam me et spes meas trado, Tranio.

TRANIO

Pluma haud interest, patronus an cliens propior siet
Homini, quoi nulla in pectore est audacia. i. s.
Nam quoivis, vel homini optumo vel pessumo,
Quamvis desubito facile est facere nequiter;

394. *harunc*) Ita Decurt. V. C. *harum*; vulgo *harunce*.

397. *propior*) Vulgo *probior*, quod sic interpretatur Taubmannus: «Quasi dicas: Nihil refert, patronus an cliens timidus commodior sit homini. Si habeam patronum timidum, si clientem, neuter altero magis mihi proderit; non hic probior mihi erit, quam iste.» Harum explicatio prior, quae verbis poëtae congruit, absurda est. Altera vera esset, si Plautus reliquisset: *Pluma haud interest, patronus an cliens tibi adsit*; nunc vero aliud dicit Comicus, aliud eius explicator, ut fieri solet in interpretibus, ubi praeiudicatas opiniones quovis modo defendere studeut. Vterque MS. Camerar., teste Pareo, primitus, *proprior*; sed post extrita est *r* litera et factum *propior*, quod exhibitum etiam in editionibus principibus. Hoc verum, usurpato comparativo vice positivi, sicut passim: vid. Aul. 289. Nihil interesse dicit Tranio, patronus an cliens nobis prope sit, h. e. adsit vel adstet in iure, ubi non multum valent clientes, si ipsi simus timidi. Tanquam patronus hic Tranio Philolacheti; sed nihil se posse ait, si ipse adolesceos metuat potius quam audeat, quidquid sit audendum.

399 sqq. Recte Gronovius: «*Optimi* hic et *pessimi* sane sunt, qui vulgo sic appellantur, virtute et vitio distincti; sed ambiguitas in τῷ *facere nequiter*, quod, ut refertur ad optimum, vitium rei indicat, non animi, et est male atque infeliciter rem gerere, peccare humanitus; ut ad pessimum, vitium significat etiam animi, et est improbe agere. (Quamquam ea significatione vix opus est. Bot.) Tam bono, inquit, quam malo proclive est facere, quod plus minusve factum sit melius; sed id arte corrigere, ne noceat et βίον ἀβίωτον reddat, id viri docti est opus.»

400. Hunc versum inter et proxime sequentem vulgo inseritur 414, quem hinc recte exemit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 230. «Iusserat, *inquit*, efferri sibi clavem Tranio supra 394. Eam puer nunc (recitato versu 413) fert demum; qui dum

Verum id videndum est, id viri docti est opus,
Quae designatae nequitiae et factae sient,
Tranquille cunctae et ut proveniant sine malo:
Ne quid patiatur, quamobrem pigeat vivere:
Sicut ego ecficiam, quae facta hic turbabimus,
Profecto ut liqueant omnia et tranquilla sint,
Nec quidquam nobis pariant ex se incommodi.
Sed quid tu egrederis? perii! — Io, iamiam optume
Praeceptis paruit iste!

PVER

Iussit maxumo
Opere orare, ut patrem aliquo absterreres modo,
Ne introiret aedis.

TRANIO

Quin etiam illi hoc dicito:
Facturum me, ut ne etiam adspicere aedis audeat,
Capite obvoluto ut fugiat cum summo metu.
Clavim cedo, atque abi intro, atque obclude ostium,

mitteretur a Philolache, secum interim ipse solus omnia ista 397 — 407. Et vero rumpi tam aliena insitione qui tela sermonis illa potest, quae arctissime ex se nexa? »

402. Vulgo et praeter usum Plauti veterumque et ἀμέτρως legitur: *Quae designata sint et facta nequitia.* Tentarunt alii *nequiter*, alii *nequiā;* sed satius mihi videbatur medicari loco verborum fere immutatorum transpositione.

403. Vulgo *cuncta*, quod iam aptandum fuit τῷ *nequitiae.* Vulgo autem huic versui sequens praeponitur, vitium animadvertente Acidalio Divv. in Plaut. pag. 231.

404. *patiatur*) Ita V. C. a manu altera; nam initio *potiatur*, sicut Decurt. Edd. *ponatur*, *patiantur*, *peccetur.* Emendatores *potiantur*, quomodo dicatur *Consilia potiuntur malum*, *Facta potiuntur cladem;* et *ne quid pariant*, *quamobrem* etc. Sed recte habere puto vulgatam lectionem.

405. Non male Acidalius l. l. ad 405, *turbavimus.*

408. Vulgo minus apte neque satis ἐμμέτρως: — *perii! o iam iam opt.*

409. Male libri, *paruisti*, quasi puer non paruisset praeceptis Tranionis, quum hic herum minorem dicat. Hinc puer: *Iussit maxumo opere orare* etc.

411. Vulg. inepte, *Ne introiret. adest.* TR. *quin* etc. Pylades paulo melius, *N. i. ad se;* Camerarius perspiene vere, *N. i. aedes.* Tò *t* adhaesit ex nomine Tranionis.

414. Vulgo versiculo frustra farto: *Clavim cedo, atque abi hinc intro, atque occlude ostium.*

Et ego hinc obcludam. — Iube venire nunc ïam:
Ludos ego hodie vivo praesenti hic seni
Faciam, quod credo mortuo nunquam fore.
Concedam a foribus huc; hinc speculabor procul, —
Vnde advenienti sarcinam inponam seni.

THEVROPIDES. TRANIO.

THEVROPIDES

Habeo, Neptune, gratiam magnam tibi, i. s. II, 2,
Quom med amisisti a te vix vivom modo!
Verum si posthac me pedem latum modo
Scies inposisse in undam, haud causa eloco est,
Quod nunc voluisti facere, quin facias mihi.
Apage, apage te a me nunc ïam post hunc diem!
Quod crediturus tibi fui, omne credidi.

TRANIO

Edepol, Neptune, peccavisti largiter,

415. *Iube venire*) Similiter Terentius Ad. V, 7, 16, sq: — — *Iube nunc ïam Denumeret ille Babulo viginti minas:* ad quem locum Donatus: « Quasi insultantes iubere (vulgo dicere) solemus nunc minari, nunc assistere (?), quem afflictum tenemus. — Nimis morale est, quum de absente tanquam de praesente agimus. Est autem *Iube nunc iam* figura etiam apud Plautum frequentissima.» Videndus ibi etiam Bentleius, qui τὸ *Iube* perinde esse ait atque *Age*, et laudans hunc locum Mostellariae: « *Iube*, inquit, *venire nunc ïam* est insultantis, provocantis, idem quod *Age veniat*, *Sine veniat*. Sic et Rud. III, 4, 3. »

416. *Ludos — seni faciam*) Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Ludos facere alicui* pro *Ludificari*. Similis locus est Amph. 303.

419. *sarcinam inponam seni*) Tanquam asino aut mulo. Similiter haec et similia *Clitellas vehere*, *Plus iusto vehere*, *Onerare aliquem*, *Imponere alicui*, dicuntur pro *Decipere* Ba. 314, infra 755, Mil. 925.

423. *inposisse*) Ita MSS. et edd. primae praeter Sarraceniam, quod contractum ex *imposiisse* pro *imposivisse*.

425. Malim fere sic interpungere: *Apage, apage te a me nunc ïam post hunc diem! Quod crediturus* etc. Potest tamen explicari vulgata lectio ita, ut verba *Post hunc diem* accipiantur pro eo, quod est *In posterum*,

Qui occasionem hanc amisisti tam bonam.

THEVROPIDES

Triennio post Aegypto advenio domum.
Credo, exspectatus veniam familiaribus.

TRANIO

Nimio edepol ille potuit exspectatior
Venire, qui te nuntiaret mortuom.

THEVROPIDES

Sed quid hoc? Obclusa ianua est interdius.
Pultabo. Heus, ecquis istas aperit mihi foris?

TRANIO

Quis homo est, qui nostras aedis accessit prope?

THEVROPIDES

Meus servost hic quidem Tranio.

TRANIO

O Theuropides,
Here, salve! salvom te advenisse gaudeo.
Vsquene valuisti?

THEVRODIPES

Vsque, ut vides.

TRANIO

Factum optume.

THEVROPIDES

Quid vos? insanin' estis?

TRANIO

Quidum?

THEVROPIDES

Sic: quia
Foris ambulatis, natus nemo in aedibus
Servat, neque qui recludat, neque respondeat.

430. *exspectatus*) Vid. supra ad 185.

437. *Here, salve*) Mire Saracen. et Mediol. quas contuli, *Persalve*.

441. Inconcinne libri: *S. n. q. r. neque qui respondeat*.

Pultando pene confregi hasce ambas.

TRANIO

Eho,
An tu tetigisti has aedis?

THEVROPIDES

Cur non tangerem?
Quin pultando, inquam, pene confregi foris.

TRANIO

Tetigistin'?

THEVROPIDES

Tetigi, inquam, et pultavi.

TRANIO

Vah!

THEVROPIDES

Quid est?

TRANIO

Male hercle factum!

THEVROPIDES

Quid negotî est?

TRANIO

Non potest
Dici, quam indignum facinus fecisti et malum.

THEVROPIDES

Quid iam?

TRANIO

Fuge, obsecro, atque abscede ab aedibus!
Fuge huc, fuge ad me propius! Tetigistin' foris?

THEVROPIDES

Quomodo pultare potui, si non tangerem?

442. Obtrudunt septenarium, qui legunt: *Pultando pedibus paene confregi hasce ambas.* TRAN. *Eho* etc. Τὸ *pedibus* a glossatore inculcatum esse, vel ex repetitione horum colligas, quae est 444.

447. *fecisti*) Vid. Amph. 235, 851.

450. *Quomodo* mediam vocalem elidit metri gratia. Vid. Amph. prol, 74.

TRANIO

Occidisti hercle . . . .

THEVROPIDES

Quem mortalem?

TRANIO

Omnis tuos.

THEVROPIDES

Dî te deaeque omnes faxint cum istoc omine . . . .

TRANIO

Metuo, te atque istos expiare ut possies . . . .

THEVROPIDES

Quamobrem, aut quam subito rem mihi adportas novam?

TRANIO

Et heus, iube illos illim, amabo, abscedere.

THEVROPIDES

Abscedite.

TRANIO

Aedis ne attigatis! Tangite
Vos quoque terram!

THEVROPIDES

Obsecro hercle, quin eloquere *rem*?

455. *illim*) Vid. Ba. 285. Vulgo ex interpretatione, ut opinor, *illinc*.

456. *attigatis*) MSS. *attigate* vel *atigate*: vulgo edd. numeris pessumdatis, *attingite*; nec melius Iunt. at Ald. — *attingite*, *quin tangite* etc. Vsitatum priscis est *Attigere*, non *attigare*; et subinde errare scimus librarios circa extremas voces. Quod vero maximum est, *attigatis* plane habet Diomedes lib. I, p. 378 Putsch. ubi sic legitur: «*Attingo attingis* omni eruditorum consensu dicimus. Verum reperimus apud nonnullos auctores, quibus eloquentiae et elegantiae tributa est opinio, sine *n* litera dictum, quasi *attigo attigis*, ut Pacuvius in Medo: *Custodite hunc vos, ne vim quis attulat, neve attigat.* Item Plautus in Mostellaria pluraliter: *Abscedite, aedis ne attigatis.*» Sunt autem horum grammaticorum ἀπόγραφα quibusvis Plauti exemplaribus antiquiora, ut de Prisciani monui Men. 754.

457. Vulg. versu μειούρῳ: *Vos quoque terram.* TH. *obsecro, hercle, quin eloquere.* Facile rē (*rem*) ab antecedente syllaba *-re* est interceptum. Epid. 276: *Rem hercle loquere.* Trin. 447: *Rem fabulare.* Et sic passim.

TRANIO

Quia septem menses sunt, quom in hasce aedis pedem
Nemo intro tetulit, semel ut emigravimus.

THEVROPIDES

Eloquere, quid ita?

TRANIO

Circumspicedum, num quis est,
Sermonem nostrum qui aucupet.

THEVROPIDES

Tutum probe est.

TRANIO

Circumspice etiam.

THEVROPIDES

Nemo est: loquere nunc ïam.

TRANIO

Capitale factum est.

THEVROPIDES

Quid *id* est? non intellego.

TRANIO

Scelus, inquam, factum est iamdiu antiquom et vetus;
Antiquom id adeo nos nunc factum invenimus.

THEVROPIDES

Quid istuc scelesti est, aut quis id fecit? cedo.

463. Volg. corruptis numeris: TR. *Capitalis caedis facta est*. TR. *quid est? non intellego*. Libri non constant sibi in secunda versus voce, sed MSS. praeferunt *caedis* vel *cedis*, vett. autem edd. *aedis*. Scires, utrumque esse suppositilium et legendum *Capitale factum est*, vel accepto verbo *Capitale* pro *Capital*, quod legitur Men. 16, Merc. 603, vel hoc relato *Scelus* ex sequente servuli oratione, qua interruptam hanc absolvat. Sed prior ratio praeferenda, et probanda vetus forma *Capitale* pro *Capital*, quomodo haec et similia dicuntur *Animal* pro *Animale*, *Tribunal* pro *Tribunale*, *Vectigal* pro *Vectigale*, *Sal* pro *Sale*.

465. Absurde interpungitur: —*vetus. Antiquom*, *id* etc.

466. Volg. *Quid istuc est, sceleste? aut* etc. Sed cur scelestum vocet Tranionem Theuropides, quem nihil adhuc scelesti in se admisisse compe-

TRANIO

Hospes necavit hospitem captum manu;
Iste, ut ego opinor, qui has tibi aedis vendidit.

THEVROPIDES

Necavit?

TRANIO

Aurumque eii ademit hospiti,
Eumque hic defodit hospitem ibidem in aedibus.

THEVROPIDES

Quapropter id vos factum suspicamini?

TRANIO

Ego dicam: ausculta. Vti foris coenaverat
Tuos gnatus, postquam rediit a coena domum,
Abimus omnes cubitum, condormivimus.
Lucernam forte oblitus fueram extinguere:
Atque ille exclamat derepente maxumum.

THEVROPIDES

Quis homo? an meus gnatus?

TRANIO

Sic. Tace; ausculta modo.
Ait, venisse illum in somnis ad se mortuom.

THEVROPIDES

Nempe ergo in somnis?

TRANIO

Ita. Sed ausculta modo.
Ait illum hoc pacto sibi dixisse mortuom . . . .

THEVROPIDES

In somnis?

TRANIO

Mirum, quin vigilanti diceret,
Qui abhinc sexaginta annis occisus foret!

rit? Recte igitur ille, qui suasit reponere *scelesti;* minus probabiliter, qui *scelus.*

477. Vulg. — *gnatus?* Tr. *st*, *tace* etc. MSS. *si tace*, et V. C. a manu 2, *sed;* edd. vett. *sic*, *tace:* rectissime quidem. Vid. Merc. 711. Similiter statim, *Ita. Sed ausculta modo.*

Interdum inepte stultus.

THEVROPIDES

Taceo, *Tranio.*

TRANIO

Sed ecce, quae ille: « Ego hospes sum Diapontius:
Hic habito; dedita haec mihi est habitatio:
Nam me Acheruntem recipere Orcus noluit,
Quia praemature vita careo. Per fidem
Deceptus sum: hospes me hic necavit, isque me
Defodit insepultum clam ibidem in aedibus,
Scelestus, auri causa. Nunc tu hinc emigra:
Scelestae haec aedes, inpia est habitatio. »
Quae hic monstra fiunt, anno vix possum eloqui.
St, st!

483 sq. Vulg. *Interdum inepte stultus es.* TH. *Taceo.* TR. *sed ecce quae ille inquit: Ego transmarinus hospes sum Diapontius.* Horum versuum primi duo iustam mensuram non habent; id quod sentiens Acidalius Divinatt. in Plaut. 232 audacius eos in unum constipabat, ut legeretur: *Interdum inepte stultu's.* TH. *taceo. sed ille quid?* Bene tamen fecit, quum induxit istud *inquit*, pro quo in quibusdam edd. vett., velut Iunt. et Ald., legitur *ait*, ut variare solent interpolatores. Nam addititium utrumque existimo et intelligendum *dixit* vel quiddam simile, sicut fieri monuimus Merc. 750, Mil. 1151. Iam verba *Interdum inepte stultus.* TH. *Taceo.* (nam sic reponendam secundum Acidalium, sed intellecto *es*, qua de re vid. Amph. 168) ita ad aures accidunt, ut a fine truncatus iambicus senarius, cui nihil aptius addatur quam nomen *Tranio*, tractum id quidem a nota simili, sicut errari circa nomina personarum docuimus Amph. 436. Similiter autem infra 503: *Quae res te agitat, Tranio?* 654, *Evocato aliquem intus, Tranio;* 719, *Vellem, ut tu velles, Tranio* etc. sicut saepius nomine compellare solent familiares et amicos. Quod reliquum est, nihil frigidius isto *transmarinus* versu postremo, quae mera est graeci nominis Διαπόντιος interpretatio, nihil ineptius, quam patriam hospitis nullo alio signo denotari, nisi quod transmarinus fuerit, quod nomen Graecis Afris et Asianis aeque convenit. Quamobrem etiam hanc vocem inducendam indico tanquam eam, quae forte ex margine irrepserit, qua deleta simul cum isto *inquit* vel *ait*, vide quam bonus existat versus hic: TR. *Sed ecce, quae ille: « Ego hospes sum Diapontius. »* Et ita quidem hunc locum integritati suae restituisse me confido.

489. Vulgo interpretatione inconcinna: *Defodit insepultum clam ibidem in hisce aedibus.*

THEVROPIDES

Quid, obsecro hercle, factum est?

TRANIO

Concrepuit foris.
Hinc me percussit.

THEVROPIDES

Guttam haud habeo sanguinis!
Vivom me arcessunt Acheruntem mortui!

TRANIO

Perii, illice hodie hanc conturbabunt fabulam!
Nimis quam formido, ne manufesto hic me opprimat.

THEVROPIDES

Quid tute tecum loquere?

TRANIO

Abscede ab ianua.
Fuge, obsecro hercle!

THEVROPIDES

Cur fugiam?

TRANIO

Etiam tu fugis?

494. Vulg. subabsurde: *Hiccine percussit?* Nam quid hic quaerendum? Percussusne fuerit, necne, Tranio, nemo melius sciat, quam ipse. Et quid *Hiccine?* an personam indicat? an vero locum? Illud absurdum, quum nemo adsit praeter Theuropidem et servum; hoc frigidum, quum locum non mutet Tranio per totam scenam, itaque, quidquid fit, eodem loco fieri sit necesse. Atqui MSS. non *Hiccine*, sed *Hicine*; edd. vett. *Hic me*. Legendum *Hinc me*. *Hinc*, id est a parte forium, dum apertae fuerint, percussum se dicit veterator, et videtur revera tale quid accidisse, Philolache cum sodale et feminis intus minus caventibus, ut ex sequente Tranionis oratione intelligitur.

496. *illice*) Sic reponendum vidit Dousa Centurionat. pag. 301 sq. Vulgo *illisce*, sicut *hisce* Mil. 485, ubi vide quae monemus.

499. Vulg. *F. o. h.* TH. *Quo fugiam? etiam tu fugis?* TR. *Nihil* etc. Sed primum verba *Etiam tu fugis?* sunt ad fugam incitantis, neque igitur esse possunt Theuropidis, sed Tranionis, qui amoliri cupit senem. Deinde huius responso *Quo fugiam?* convenirent haec vel similia *Quo libet*, *Quasi desit locus*, ut est Heaut. 535, non autem conveniunt Tranionis verba *Etiam tu fugis?* quibus re-

THEVROPIDES

Nil ego formido: pax mihi est cum mortuis. —
Heus, Tranio!

TRANIO

Non me adpellabis, si sapis:
Nil ego conmerui, neque istas percussi foris.

THEVROPIDES

Quaeso, quid segrex? quae res te agitat, Tranio?
Quicum istaec loquere?

TRANIO

An, quaeso, tu adpellaveras?
Ita me dî amabunt, mortuom illum credidi
Expostulare, quia percussissem foris.
Sed tu etiamne adstas, nec, quae dico, obtemperas?

THEVROPIDES

Quid faciam?

TRANIO

Cave respexis! fuge atque operi caput!

cusantem fugere impellit. Scilicet metum adhuc dissimulat Theuropides, neque vult fugere, quod suadet servus. Reponeodum igitur *Cur f.?* quod scriptom *Quur* vel *Quor f.* mutari cum *Quo f.* proclive fuit. Vid. Amph. prol. 510, Aul. 388, 590, Mil. 170. —*Etiam tu fugis?* Vid. Curc. 187, 607.

501. *Heus, Tranio!* Sic tacentem aliquantisper et obvoluto capite in angulo latentem servulum denuo compellat senex.

502. Prior *e* litera in *neque* elidenda. Vid. Amph. prol. 74.

503. Vulgo, *Q. quid aegre est?* Sed MSS. *Q. quid segreges;* edd. vett. *Q. q. e grege es.* Gruterus itaque et Colerus, quos sequitur Pareus, *Q. quid segrex es?* bene, nisi quod metri causa omittenda est copula, quam passim intelligendam relinqui monitum Amph. 168. Pro *Segrex* scriptum *Segregs*, mox *Segreges*. *Segrex* etiam apud Prudentium legi monet Taubm., sicut *Congrex* apud Flaccum et Ausonium.

506. Vulgo *percussisses*. Sed recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 232: « Ratio, *inquit*, suadet *percussissem* scribi. Non de sene caussatur, qui neque tetigerat, sed de se ipso, quem simulabat insimulatum a mortuo, quum ab hero vocaretur: TH. *Heus, Tranio.* TR. *non me appellabis, si sapis. Nihil ego commerui, neque istas percussi fores.* »

THEVROPIDES

Cur non fugis tu?

TRANIO

Pax mihi est cum mortuis.

THEVROPIDES

Scio. Quid modo igitur? cur tantopere extimueras?

TRANIO

Nil me curassis, inquam: ego mihi providero;
Tu, ut occepisti, tantum quantum quis, fuge,
Atque Herculem invocabis.

THEVROPIDES

Hercule, te invoco!

TRANIO

Et ego, tibi hodie ut det, senex, magnum malum.
Proh dî inmortales, obsecro vostram fidem,
Quid ego hoc die negotî confeci, malum!

DANISTA. THEVROPIDES. TRANIO.

DANISTA

Scelestiorem ego annum argento foenori i. s. III, 1.
Nunquam ullum vidi, quam hic mihi annus obtigit.
A mane ad noctem usque in foro dego diem;
Locare argenti nemini numum queo.

TRANIO

Nunc pol ego perii plane in perpetuom modum:
Qui dedit, amica qui emta, danista adest quoque.

512. *fuge*) Ita vv. edd. MSS. *fui*, et V. C. a m. 2, *fugit*. Vulgo inconcinne, *fugies*.

513. Male libri: *Atque, Hercules, te invoco*. His dictis aufugit senex delusus.

516. *Quid ego, malum*, sicut passim *Quid tu, malum*. Carere igitur possumus Acidaliano *malus*. — Legitur autem vulgo minus concinne, *hodie*. Vid. Men. 410.

522. Vulgatae edd.: — — *modum*.

Manufesta res est, nisi quid occurro prius,
Hoc ne senex resciscat. Ibo huic obviam.
Sed quidquam hic sese tam cito recipit domum?
Metuo, ne de hac re quidpiam indaudiverit.
Accedam atque adpellabo. Hei, quam timeo miser!
Nihil est miserius, quam animus hominis conscius,
Sicut mi habet. Verum ututi res sese haec habet,
Pergam turbare porro: ita haec res postulat.
Vnde is?

THEVROPIDES

Conveni illum, unde hasce aedis emeram.

TRANIO

Numquid dixisti de illo, quod dixi tibi?

THEVROPIDES

Dixi hercle verod omnia.

TRANIO

— Vae misero mihi!

Danista adest, qui dedit argentum foenori, Qui amica est empta, quoque opus in sumptus fuit. Sed verba *argentum foenori* et *opus in sumtus fuit* neque in manu scriplis neque in veteribus edd. leguntur, quippe versuum sarciendorum gratia addita a Camerario. Edd. vetl. pro duobus versibus unum habent huiusmodi: *Danista adest, qui dedit, qui amica est empta quoque.* Ei τῷ *est* inducto et verborum transpositione medicati sumus.

523. *quid*) Ita Iunt. Ald. Lamb., merito probante Acidalio Divv. in Plaut. pag. 232, quia sic Plautus infra 593: *Ne inconciliare quid nos porro postules*, et Terentius Phorm. III, 1, 5: *Ne quid propter tuam fidem decepta potiretur mali;* et Tacit. Ann. 14: *Quod contra subsidium sibi, nisi quid Burrhus et Seneca expergiscerentur?* Sic Graeci suum τι usurpant. Vulgo *quod*, sensu alieno.

524. *Senex* pronuntiandum ut *s'nex*. Vid. Amph. prol. 74. Vulgo autem, *Ne hoc sen.*, unde Lambinus frustra: *Ne hoc nunc senex.*

526. Libri ἀμέτρως, *inaudiverit.* Reponendum, *indaudiverit*, de quo vid. Capt. prol. 30, Mil. 211. Male Camerarius et Lambinus: *M. n. d. h. r. q. hic inaud.*

529. Soloece libri: *Sicut me habet.*

533. Vulg. *D. h. vero omnia* etc. Angelius et Aldus: *D. h. v. illi omn.* Lambinus: *D. h. vero atque omn.* Sed vid. Amph. prol. 149.

Caeterum hi versus vulgo sic et hoc ordine leguntur, bis illatis istis *Etiam fatetur:* — *Et. fat.* — *Cape* — *Sed* — *Tam facile* — *Metuo* — Tr. *Quid* — *Dixtin'* (nam sic vulgo, inconcinne quidem) — Tr. *Etiam fat.* — Tr.

Metuo ne technae meae perpetuo perierint!

THEVROPIDES

Quid tute tecum?

TRANIO

Nihil enim. Sed dic mihi:

Dixtine quaeso?

THEVROPIDES

Dixi, inquam, ordine omnia.

TRANIO

Etiam fatetur de hospite?

THEVROPIDES

Imo pernegat.

TRANIO

Negat?

THEVROPIDES

Quam rogitas! Dicam, si confessus sit.
Quid nunc faciundum censes?

TRANIO

Ego quid censeam?
Cape, obsecro hercule, una cum eo iudicem. —

Negnt? TH. *negnt, inquam.* TR. *perii oppido, cum cogito! Non confitetur.* TH. *dicam, si confessus sit. Quid nunc — Cape — Sed — Tam —* DA. *Sed Philolachetis* etc. Bene Acidalius Divinatt. in Pl. pag. 233: « Irrepseruut, *inquit*, hic iterati e sequent. 4 versus quorum primus statim, reliqui 3 paulo inferius suo loco exhibentur. Eam repetitionem a Plauto cur esse non putem, duo dicam argumenta. Primo consilium dat hero servus, quod nullus ille dum petierat: nec venuste per ordinem rei ultro ingeratur. Illic demum illo quaerente: *Quid nunc faciendum censes?* apportune Tranio: *egon' quid censeam?* eum reliquis, hic praematurc collocatis. Ad hoc male divellitur intempestiva illa consultatione servi trepidatio, continuis his expressa verbis: — —*vae misero mihi! Metuo ne technae meae perpetuo perierint*, quae cohaerere prorsus debent. » Atque ita, deletis insititiis, locum sic rescribit, ut excudi hic eum iussimus, nisi quod Lambinum male sequitur vs. 533, et similiter 536 praeter necessitatem secundum Angelium *atque* inculcat ante *ordine* metri causa, in sequentibus autem immissa a Camerario servat potius, quam probabiliorem experitur medicinam. Hoc igitur operis ipsi tandem aggressi, quum manu scriptos et edd. antiquissimas praeferre videremus *Negnt quom cogita.* TH. *dicam* etc., *N. quando cogitas?* vel: TH. *d.* etc., *N. quam rem cogitas,* TH. *d.* etc., Iuntinam vero

Sed eum videto ut capias, qui credat mihi. —
Tam facile vinces, quam pirum volpes comest.

DANISTA

Sed Philolachetis servom eccum Tranium,
Qui mihi nec foenus nec sortem argenti danunt.

THEVROPIDES

Quo te agis?

TRANIO

Nec quoquam abeo. — Nae ego sum miser,
Scelestus, natus dîs inimicis omnibus!
Iam illo praesente adibit. Nae ego homo sum miser:
Ita et hinc et illinc mi exhibent negotium.
Sed occupabo adire.

DANISTA

Hic ad me it: salvos sum:
De argento spes est.

TRANIO

Hilarus est frustra iste homo.
Salvere iubeo te, Misargyrides, bene.

DANISTA

Salve et tu. Quid de argento?

TRANIO

Abi, sis, belua!

atque Aldinam *Negat? quom rogitas?* TE. *dicam* etc.: reponendum censuimus: TRA. *Negat?* TH. *Quam rogitas! Dicam, si confessus sit.* — *Quam rogitas!* θαυμαστικῶς, ut *Quam gaudeo*, *Quam timeo*, *Nescis, quum doleam*, apud Terentium Ad. III, 4, 90; Phorm. IV, 3, 3; Hec. V, 1, 61, et apud Ciceronem Epistt. ad Attic. V, 22: *Quam cupiunt laudari, ut pudet vinci!* Itaque haec, ni fallor, persanavimus.

543. *servom eccum*) Ita MSS. Transposuerunt haec, qui nescirent, ecthlipsin saepissime cessare in hoc Comico, qua de re uberius dixi Amph. 341. — *Tranium*. Vid. infra 1119.

545. 547. *tĕ. Naĕ*) Vid. Amph. 149.

547. Vid. annotat. praeced. Vox *homo* non comparet in editionibus vett.

550. Minus concinne libri: *Spes est de argento.* TRA. *hilarus est frustra istic homo.*

552. *Salve et tu*) H. c. *Salve etiam*

Continuo adveniens pilum iniecisti mihi.

DANISTA

Hic homo est inanis.

TRANIO

Hic homo est certe hariolus.

DANISTA

Quin tu istas mittis tricas?

TRANIO

Quin, quid vis, cedo.

DANISTA

Vbi Philolaches est?

TRANIO

Nunquam potuisti mihi
Magis opportunus advenire, quam advenis.

DANISTA

Quid est?

TRANIO

Concede huc.

DANISTA

Quin mi argentum redditur?

TRANIO

Scio, te bona esse voce: ne clama nimis.

DANISTA

Ego hercle vero clamo.

TRANIO

Ah, gere morem mihi!

DANISTA

Quid tibi ego morem vis geram?

TRANIO

Abi, quaeso, hinc domum.

tu. Vid. Amph. 393 & de formula Cas. 104.

554. Prius *Hic* corripiendum. Vid. Amph. 136.

560. *clamo*) Praesens pro futuro positum, ut passim fieri monuimus Ba. 859.

DANISTA

Abeam?

TRANIO

Redito huc circiter meridiem.

DANISTA

Reddeturne igitur foenus? reddeturne?

TRANIO

Abi.

DANISTA

Quid ego huc recursem, aut operam sumam aut conteram?
Quid, si hic manebo potius ad meridiem?

TRANIO

Imo abi domum! Verum hercle dico. Abi modo!

DANISTA

Quin vos mihi foenus danite! Quid nugamini?

TRANIO

Eu hercle! — Nae tu abi modo: ausculta mihi.

DANISTA

Iam hercle illunc nominabo ego.

TRANIO

Euge strenue!
Beatus vero es nunc, quom clamas.

DANISTA

Meum peto.
Multos me hoc pacto iam dies frustramini.
Molestus si sum, reddite argentum, abiero.

562. Male vulgo, *meridie*. Sequimur vett. edd.

563. Vulg. DA. *Reddeturne igitur foenus?* TRA. *reddetur: nunc abi.* Istud *nunc*, quod versum couterit, ortum ex *ne*, quod pro *nē*, compendio τοῦ *nunc*, habuisse videntur scribae. Multum valet ad declarandam avaritiam danistae ingeminatum *Reddeturne*, cui non minus lepide iterum suum *Abi* oggerit Tranio.

567. inconcinne, *date*.

569. *Nominare* h. l. sonat *Nomen deferre*, ut apud Livium et Suetonium. Vidd. lexica.

Responsiones omnis hoc verbo eripit.

TRANIO

Sortem accipe.

DANISTA

Imo foenus: id primum volo.

TRANIO

Quid? tu ted, *homo* hominum omnium teterrume,
Venisti huc extentatum? Agas, quod in manu est.
Non dat: non debet.

DANISTA

Non debet?

TRANIO

Ne gry quidem.

DANISTA

Ferri hoc potest?

TRANIO

Potest.

DANISTA

Ain'? an quo abiit foras?

573. Vulgo numero aegre explicando, *eripite.* Vett. edd. MS. decurtatus et primitus etiam V. C. *eripit*, h. e. eripiet (vid. ad 560) ille, Philolaches. Similiter 569: *Iam hercle illunc nominabo ego.*

575 sq. Vulg. TRA. *Quid tu, homo hominum omnium teterrime, Venisti huc extentatum?* MSS. et edd. primae: *Quid tu, hominum omnium tet., Ven. huc te extentatum?* Pro *extentatum* substituerunt *ostentatum*, *externatum*, *exenteratum*, *sistentatum*, *occentatum.* Sed bene habet librorum lectio scriptorum et olim cusorum *extentatum*; quomodo Ba. 551 sq. legitur: *Quae te mala crux agitat, qui ad istunc modum Alieno vires tuas extentes ostio?*

577. *Ne gry quidem*) Vulgo, *Nec erit quidem.* Taubmannus, cui nunquam aqua haeret: «Scilicet, *inquit*, «daturus. Vellem exempla talis ellipseos protulisset. Quanto rectius Acidalius Divinatt. in Plaut. 234: «Hoc quid est, *nec erit quidem?* Varie mutant varii, nemo apte. Nos emendamus *ne gry quidem.* Non amo me aut mea, sed aptissime sic emendamus ac verissime. Literas vide: hue eunt (vid. ad Curc. 682); sententiam: multo magis. Nihil plane deberi servus ait: cui facit unice *gry* istud, notum et ex aliis, et Aristophane vel uno.»

578. Vulgo, partim inconcinne: — — *quidem. Ferre hoc potes? an mavis ut aliquo abeat foras? Vrbem exul linquat factus hic caussa tui, Quoi sortem vix dare licebit?* DA. *quin non peto.*

TRANIO

Vrbem exul *liquit*, *actus* hinc causa tui.
Quin sortem potius *red*debit.

DANISTA

Quin non peto:
Cedo foenus! redde foenus! foenus reddite!
Daturin'estis foenus actutum mihi?
Date mihi foenus!

TRANIO

Foenus illic, foenus hic!
Nescit quidem nisi foenus fabularier

MSS. *Ferre hoc potes an..... quo habeat foras Vrbem exsul..... his* (Decurt. *hic*) *causa tui Quoi sortem..... cebit.* Vetustissimae edd., in his princeps Veneta: *F. h. p.: an quod habeat* (Sarracen. et Mediol., quas versavi, *abeat*) *foras. Vrbem exsul hic causa tui qui sortem potius dare licebit* (MS. Sambuci apud Pareum: *Quin sortem potius dare licebit*). Iunt. Ald.: *F. h. potes. an id mavis, ut abeat foras Vrbem exuletque a patria sua caussa tui? Quin sortem potius dare licebit.* DA. *Quin non peto.* Vide, an probabiliter divinarimus. Versu *Vrbem* etc. *exul linquat* triumviris doctissimis placuit, Gulielmio, Palmerio, Acidalio; Gulielmio etiam *actus*, quod recepi. *Reddebo* Hic etiam alibi: vid. Cas. 41.

Caeterum hunc versum intér et sequentem vulgo legitur: TR. *Eia, mastigia, ad me redi.* TRA. *iam istic ero. Molestus ne sis, nemo dat, age quid lubet. Tu solus, credo, foenore argentum datas.* quorum versiculorum primum post 699 inculcandum vidi secundum MSS. et edd. primas, in his Sarracen. et Mediol., quas inspexi; reliquis aptum, ni fallor, locum assignavi inter 587 et 590: nam hic prorsus inepta sunt, arteque coniungenda *Quin non peto* cum istis *Cedo foenus* etc., siquidem haec vis, hic sensus orationis danistae, ut sortem se petere neget et foenore velit contentus esse. Atqui sic plane haec leguntur, omissis versibus *Eia Molestus* et *Tu solus*, in Iunt. et Ald.

In universum autem monendum est, post versum 580 in manu scriptis et editionibus principibus sequi statim 665, exclusis intermediis omnibus, sicut etiam alibi in illis dissipati versus et distractae scenae huius fabulae. Viderunt hic aliquid Angelius et Aldus; sed inprimis reponendis quibusque in suum locum operam navavit Camerarius. Eum igitur exemplo Taubmanni et Gronovii maxima ex parte secuti sumus, nec nisi breviter hic monere animus est, sicubi in diversum a viro sagacissimo eundum esse vel aliis criticis vel nobismet ipsi visum fuerit, quum ubique aut ipsae prostent antiquissimae Planti editiones, aut certe Parei, quae perperam eas imitatur, quas adeat licet, si quis est, qui veteres istos errores penitus cupiat cognoscere.

581 sqq. Cf. similia Pers. 419 sqq.

Veterator; neque ego tetriorem beluam
Vidisse me unquam quemquam, quam te, censeo.

DANISTA

Non ędepol nunc me tu istis verbis territas.

TRANIO

Molestus ne sis: nemo dat. Age quidlubet!
Tu solus, credo, foenore argentum datas.

THEVROPIDES

Quod illuc est foenus, obsecro, quod illic petit?

TRANIO

Pater eccum advenit peregre non multo prius
Illius; is et foenus tibi et sortem dabit:
Ne inconciliare quid nos porro postules.
Vide num moratur, quin feras.

DANISTA

Si quid datur.

588 sq. Vid. annotata ad 578. — Vulgo autem post versum *Non edepol* inculcantur illa: *Calidum hoc est: etsi procul abest, urit male.* Sed recte Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 234: « Quodnam, *inquit*, illud *calidum?* Infelix explicatio Lambini, cuius me miseret ac taedet. Apage tam exsensos sensus. Non est danistae versus; Tranionis est (sicut in Iunt. et Ald.), cui pessimo facinore a temerariis scriptoribus ereptus. Illi infra de calido mendacio argutanti (645) restituendus: *Calidum hercle audivi esse optimum mendacium: Calidum hoc est; etsi procul abest, urit male.* quomodo nisi Plautus iunxit, nihil humani aut divini a quoquam mihi credi volo. Quis dubitet autem, cui palatum vel leviter sapiat ad Plautinos iocos? Calidum mendacium servus instituit, quod in re subita optimum dicatur: hoc autem vere calidum esse, quod e longinquo etiam urat. Ludit nempe in vocis ambiguitate, quae et calorem notat et celeritatem. »

Ad haec quid Taubmannus noster? Nempe versum seni attribuere ait Gruterum, eoque cessare aliorum commenta, certe Acidalii. Scilicet sic iste argumentatur, sic probat. Caeterum quod urere hoc consilium dicit Tranio, etsi probe absit, sic rectius accipi arbitramur, ut se male id habere atque cruciare dicat, etsi nondum in medium sit prolatum. Iocus autem hic: nam eo ipso scilicet angebatur servus, quod consilium, quo iam opus, nondum repererat.

590. 595. 598. *quod. Quis. quid. Quid.* Vid. Amph. prol. 74.

594. Absurde libri: *Vide num moratur? Da. quin feram, si quid datur.*

THEVROPIDES

Quid ais tu?

TRANIO

Quid vis?

THEVROPIDES

Quis illic est? quid illic petit?
Quid Philolachetem gnatum conpellat *meum*
Sic, et praesenti tibi facit convicium?
Quid illi debetur?

TRANIO

Obsecro hercle te, iube
Obici argentum huic ob os impurae beluae.

THEVROPIDES

Iubeam?

TRANIO

Iube homini argento os verberarier.

DANISTA

Perfacile ego ictus perpetior argenteos.

THEVROPIDES

Illud volo dici mi, illud me scire expeto,
Quod illum argentum est.

TRANIO

Huiic debet Philolaches ....

DANISTA

Paulum.

THEVROPIDES

Quantillum?

TRANIO

Quasi quadraginta minas.

596. Fine deficitur versus in vulgatis. Iunt. Ald. *Q. P. g. c. ferox?*

598. Tò *te* ex Iunt. et Ald. arcessivi metri gratia.

602. Male hic versus 608 inter et 609 inseritur, ubi quid sibi aperiri velit senex, non dicit, hic dicit. Et inconcinne legitur: *Id volo mihi dici, id me scire expeto.*

603. Inconcinne libri, *huic.* Vid. Amph. 128. Vulgo quoque minus vide: TRA. *huic debet Philolaches paulum.* *Paulum* subiicit danista, cui verbo similia sunt, quae sequuntur

DANISTA

Ne sane id multum censeas: paulum id quidem est.

TRANIO

Audin'? videturne, obsecro hercle, idoneus,
Danista qui sit, genus quod improbissumum est?

THEVROPIDES

Non *nunc* ego istuc curo, qui sit, unde sit.
Adeo etiam argenti foenus creditum audio.

TRANIO

Quatuor quadraginta illi debentur minae.
Dic te daturum, ut abeat.

THEVROPIDES

Egon' dicam dare?

TRANIO

Dic.

THEVROPIDES

Egone?

TRANIO

Tu ipsus. Dic modo! ausculta mihi!
Promitte! age, inquam: ego iubeo.

THEVROPIDES

Responde mihi:
Quid eo est argento factum?

TRANIO

Salvom est.

THEVROPIDES

Solvite
Vosmet igitur, si salvom est.

TRANIO

Aedis filius

eiusdem personae illa *Ne sane id multum censeas; paulum id quidem est*, ipso etiam *paulum* repetito.

608. Vulgo hiante versu: TH. *Non ego istuc curo, qui sit, unde sit. Nunc* a simili *Non* est interceptum. Vid. supra 335. Iam de foenore quaesitum it Theuropides. Cf. nos ad 602.

Tuos emit.

THEVROPIDES

Aedis?

TRANIO

Aedis.

THEVROPIDES

Euge! Philolaches
Patrissat! iam homo in mercatura vortitur!
Ain'tu aedis?

TRANIO

Aedis, inquam. Sed scin' quoiusmodi?

THEVROPIDES

Qui scire possum?

TRANIO

Vah!

THEVROPIDES

Quid est?

TRANIO

Ne me roga.

THEVROPIDES

Nam quid ita?

TRANIO

Speculo claras, clarorem merum.

THEVROPIDES

Bene hercle factum! Quid? eas quanti destinat?

TRANIO

Talentis magnis totidem, quot ego et tu sumus.
Sed arrhaboni illas quadraginta minas
Hinc sumsit, quas debemus. Satin' intellegis?

617. *iam*) Vid. Amph. 149.

620. *Speculo claras*) H. e. ad speculum, ad speculum contentae. Vid. Epid. 580 sq. Men. 759.

623 sq. Ineptissime legitur in libris: *Sed arrhaboni has dedit quadraginta minas. Hinc sumsit quas ei dedimus. satin' int.?* Tò *ei* posteriore versu abest Iunt. Ald.

Nam postquam haec aedes ita erant, ut dixi tibi,
Continuo est alias aedis mercatus sibi.

THEVROPIDES

Bene hercle factum!

DANISTA

Heus, iam adpetit meridies!

TRANIO

Absolve hunc, quaeso, vomitu ne hic nos enicet.
Quatuor quadraginta illi debentur minae,
Et sors et foenus.

DANISTA

Tantum est; nihilo plus peto.

TRANIO

Velim quidem hercle, ut uno numo plus petas.

THEVROPIDES

Adulescens, mecum rem habe.

DANISTA

Nempe abs te petam?

THEVROPIDES

Petito cras.

DANISTA

Abeo: sat habeo, si cras fero.

TRANIO

Malum quod isti dî deaeque omnes duint:
Ita mea consilia perturbat penissume.

625. *haec*) Vid. Epid. 207. Vulgo ex interpretatione, ut videtur, *haece*.

628. Vulg. TRA. *Absolve hunc quaeso vomitum, ne hic nos enecet.* « *Vomitus*, inquit Taubm., convitium est in homines impuros. » Et id probare sibi videtur istis Lucilii de Trebellio Sat. XV, 4: — *marcebat febris, senium, vomitus, pus.* ubi proprie intelligendum esse verbum *vomitus*, nemo est quin videat. Sicut *Vomere* usurpari solet pro eo quod est *Effutire* seu *Blaterare*, velut Martialis dixit Epigramm. XI, 91: *Attius et quidquid Pacuviusque vomunt*, ita *vomitus* hic orationem insulsam atque odiosam significat, qua passim se enicari dicunt comicae personae.

632. *rĕm*) Vid. ad 617.

635. *penissume*) Iunt. Ald. *planissume*.

Nullum edepol hodie genus est hominum tetrius,
Nec minus bono cum iure, quam danisticum.

THEVROPIDES

Qua in regione istas aedis emit filius?

TRANIO

Ecce autem perii!

THEVROPIDES

Dicisne hoc, quod te rogo?

TRANIO

Dicam; sed nomen domini quaero quid siet.

THEVROPIDES

Age, conminiscere ergo.

TRANIO

Quo ego nunc agam,
Nisi in vicinum hunc proxumum, mendacium?
Eas emisse aedis huius dicam filium.
Calidum hercle audivi esse optumum mendacium:
Calidum hoc est: etsi procul abest, urit male.
Quaequae deducunt, id decretum est dicere.

639. *Dicisne*) Vid. Ba. 859.

641 sq. Vulg. — TRA. *quid ego nunc agam?* (Iunt. Ald. *quid agam nunc iam?*) *Nisi ut* (τὸ *ut* abest iisdem edd.) *in vicinum hunc proxumum mendacium. Eas* etc. quae est arena sine calce. Legendum, *Quo* (vel *Quod* pro eodem, de quo vid. Amph. prol. 149) *ego nunc agam, nisi in vicinum h. p., m.?* Acturus est in Simonem mendacium suum, tanquam machinam bellicam. Mil. 266: *Si invenio, qui vidit, ad eum vineas pluteosque agam.* Et sic passim.

645. Vid. supra ad 588 sqq.

646. Nimis inepte libri atque inconcinne: *Quidquid dei dicunt, id rectum est dicere.* Deorum subiectionem Lambinus interpretatur, qui trepidis ac subitaneis in rebus ultro suggerere dicantur consilia. Sed tunc legendum fuerit *dictant*, non *dicunt*, ut recte observat Acidalius Divv. in Plaut. pag. 235. Ipse igitur corrupta haec censet malitque sic reponi: *Quidquid dein sit, nunc id certum est dicere.* Sed hoc profecto nimium. Voces, quales sunt *Quidquid*, *Quodque*, *Quaequae*, per compendia scribi solitae, quam facile inter se permutentur, sciunt codicum gnari calamo exaratorum. Ad *quidquid* igitur in *Quaequae* mutatum a nobis nemo stupebit, neque item facinus audax dicet, quod pro insulsis istis *dei dicunt* reposuimus aptissimum sententiae verbum *deducunt*. *Decretum* vero pro vulgato *certum* non modo vett. edd. exhibent,

THEVROPIDES

Quid igitur? iam commentus?

TRANIO

Dî istunc perduint!
— Imo istunc potius! — De vicino hoc proxumo
Tuos emit aedis filius.

THEVROPIDES

Bonan'fide?

TRANIO

Si quidem es argentum redditurus, tum bona;
Si redditurus non es, non emit bona.

THEVROPIDES

Non in loco emit perbono has.

TRANIO

Imo optumo.

THEVROPIDES

Cupio hercle inspicere has aedis: pultadum foris,
Atque evocato aliquem intus ad te, Tranio.

TRANIO

Ecce autem iterum nunc, quid ego dicam, nescio!
Iterum iam ad unum saxum me fluctus ferunt!
Quid nunc? Non hercle, quid nunc faciam, reperio;
Manufesto teneor.

THEVROPIDES

Evocandum aliquem foras:
Roga, circumducat. Heus tu!

TRANIO

At hic sunt mulieres:
Videndum est primum, utrum eae velint, an non velint.

sed ipsi MSS., ubi a veteri codice discesseris, qui Camerarianorum librorum minus emendatus, sicut monui As. 632, Ba. 911. Quidquid deducat se sive dehortetur ab isto faciendo, tamen se id dicturum ait servulus.

647. *commentus*) Vid. Amph. 168.

656. *unum*) Vid. Capt. 795.

660. Minus bene libri: — *utrum eae velintne, an non velint*, per tmesin pro *Utrumne eae vel., a. n. v.*

THEVROPIDES

Bonum aequomque oras: percontare*dum* et roga.
Ego his tantisper, dum exis, te opperiar foris.

TRANIO

Dî te deaeque omnes funditus perdant, senex:
Ita mea consilia undique oppugnas mala.
Euge, optume, eccum, aedium dominus foras
Simo progreditur ipsus. Huc concessero,
Dum mihi senatum consilî in cor convoco:
Igitur tum accedam hunc, quando, quid agam, invenero.

SIMO. THEVROPIDES. TRANIO.

SIMO

Melius anno hoc mihi non fuit domi, co. ex c. d. et t. h. III, 2.
Nec quidem esca una me iuverit magis.

661. Vulgo inconcinne: *percontare et roga*. Cf. 658 et nos ad Aul. 286.

664. *Ita*) Vid. Amph. 475.

665. *aedium dominus*) Ita MSS., numero haud paulo meliore, qua de re vid. Amph. 355. Transposuerunt verba, qui timerent ecthlipsin, quam cessare saepe monuimus ibid. 341.

668. Male legitur *Ig. dum accedam hunc* etc., τῷ *dum* prorsus otioso. Sequor Iunt. et Ald.

669. Vide de hoc versuum genere asynartetorum tom. I, pag. 129.

670. Vulgo inepte et nullis numeris: *Nec quando esca una meruerit magis*. MSS. Camerariani *Ne* (*Nec* Gronov.) *quod* (*quid* Gronov.) *est cauna* (*ea una* Par.) *meruit magis*; Gronovii Academicus: *Nequidem ea una m. m.*; edd. Veneta et Argentoratensis prima: *Ne quid esca u. m. m.* Inde recte fecerunt *me iuverit magis*; sed cur *Nec quando* ex *Ne quod*, *Ne quid*, *Ne quidem*, quum et propius eas scripturas sit *Nec quidem*, et sententiae aeque bene conveniat, metro autem multo melius? Id igitur reponendum duxi.

Caeterum Angelius et Aldus dum in formam iambicorum senariorum redigere haec student, frustra turbant. En specimen ex editione Iuntina: *Melius hoc anno non mihi fuit domi. Nec qui esca una sibi me demeruerit magis Vxor. nam prandium mihi perbonum dedit. Nunc illa dormitum iubet me ire, minime. Non bonus est somnus homini de prandio. apage.*

Prandium uxor mihi perbonum dedit;
Nunc dormitum iubet ire me. Minume!
Non mihi forte visum eloco fuit!
Melius quom prandium, quam solum, dedit,
Voluit in cubiculum abducere med anus.
Non bonus somnus de prandio: apage *te*!
Clanculum ex aedibus me edidi foras.
Tota turget mihi uxor nunc, scio, domi.

TRANIO

Res parata est mala in vesperum huic seni:
Nam et coenandum et cubandum intus est male.

SIMO

Quo magis cogito cum animo meo:
Si quis dotatam uxorem habet
Neminem solicitat sopor
Ire dormitum odio est *vero*
Exsequi certa res est, ut abierim

Ex aedibus me clanculum edidi foras. Tota mihi turget uxor nunc domi scio. Tr. *Parata res mala est in vesperum huic seni. Nam et coenandum et cubandum, si intrabit, male.* Si. *Quom magis ac magis ego cogito cum meo animo, Si quis domi dotatam uxorem habet male, Neminem sollicitat ire dormitum sopor. Odiosa haec. exequi certa res est, ut abeam Potius hinc ad forum, quam nunc domi cubem. Atque ego pol nescio, ut moribus vostrae sient.* Sed ohe satis est ineptiarum! Quamquam sic, pro infantia tunc rei metricae, interdum et Angelio perspicaciores, in his Gulielmius Acidaliusque, impegerunt. Camerarius quoque initium huius scenae τριμέτροις καταληκτικοῖς et ἀκαταλήκτοις conscriptum esse sibi persuadebat. Sed haec hactenus.

674. *solum*) Ita MSS. et edd. primae. H. e. *solitum* priscorum lingua, unde *insolum* pro eo quod est *insolens* bis legitur apud Nonium edit. Mercer. pag. 124. Alio pertinet vox *Osca Sollum* pro *Totum* vel *Solidum*, de qua vidd. Festus fragm. pag. 53 edit. Dacer. et Meursii Exercitatt. critt. I, 233. Vulgo ex interpretatione, *solitum*.

676. Vulg. versu a fine truncato: *Non bonus somnus est de prandio: apage.*

681. Vulg. *Quo magis cogito ego cum meo animo.* Sed τὸ *ego* abest manu scriptis et editionibus principibus. Defecti hoc loco codd.

682. Edd. vett. — *habet male.*

684. *vero*) Ita V. C. a m. 2, teste Pareo; ceteri libri vett. tam scripti quam excusi: *ve* . . . .

685. *abierim*) Codd. inconcinne, *abeam*.

Potius hinc ad forum, quam domi cubem.
Atque pol nescio, ut moribus sient
Vostrae; haec sat scio quam me habet male, *et*
Peius posthac fore, quam fuit mihi.

TRANIO

Abitus tuos tibi, senex, fecerit male:
Nihil erit quod deorum ullum adcusites;
Te ipse iure optumo merito incuses licet. c. t.
Tempus nunc est, senem hunc adloqui, mihi.
co. ex c. d. et t. h.
Hoc habet! reperi, qui senem ducerem, c. t.
Quo dolo a me dolorem procul pellerem.
Accedam. Dî te ament plurimum, Simo. co. ex c. d.
et t. h.

SIMO

Salvos sis, Tranio.

TRANIO

Vt *tu* vales?

SIMO

Non male. c. t.

Quid agis?

TRANIO

Hominem optumum teneo.

SIMO

Amice facis,

688. Tò *Vostrae* non liquescit. Vid. Amph. 341. Malim autem metri gratia, *habet*, usurpato indicativo pro coniunctivo Graecorum more, de quo monitum Amph. 235, 851. Tò *et* forte periisse arbitror.

689. Vulgo invitis MSS. et edd. vett. *Peiusque*. Iure autem versuum asynartetorum posterior syllaba τοῦ *fore* pro longa est. Vid. ad Amph. 85.

690. Vulgo ex interpretatione, *Si obitus* etc. Libri vett. *Abitus* etc. recte. Vidd. inttpp. ad Vechneri Hellenolex. I, 2, 5, pag. 147 edit. Heusinger.

697. Vulg. *tu* pronomen desideratur non sine versus iniuria, quod quam facile omissum fuerit, quis non videt? Minus enim placet rescribi *Traniod*, de quo videndum Amph. prol. 149.

Quom me laudas.

TRANIO

Decet certe hercle.

SIMO

At te ego co. ex c. d. et t. h.

Haud bonum teneo servom.

THEVROPIDES

Heia, mastigia, ad c. t.

Me redi!

TRANIO

Iam isti ero.

THEVROPIDES

Quin nunc? quam mox?

SIMO

Quid est?

TRANIO

Quod solet fieri.

SIMO

Dic, quid est. *Sed* loquar.

699. Vulgo: *Cum me laudas.* TR. *decet certe.* SI. *hercle at te ego* etc. Sed nunquam *Hercle* et *At* sic componuntur.

700. *Heia, mastigia, ad me redi*) De his dixi supra ad 580. Vulgo hic non leguntur. Sed MSS. si qua Pareo fides: — — *teneo servom. Eia, mastigia, ad me redi.* TRA. *iam istic ero. Quid nunc?* etc. quibus similia praebent etiam editiones veteres. Haec cur spernerem, quod fecerunt plerique omnes editores, nullus vidi. Legitur autem vulgo h. l.: — — *te ego Haud bonum teneo servom.* TR. *quid ita vero Simo?* SI. *Quid nunc? quam mox?* etc. Sed ista *Quid ita vero, Simo?* ex cerebro Camerarii sunt exorta.

701. Vulgo minus apte: *Quid nunc?* Optime convenit, tanquam a Theuropide, non Simone, ut volunt, pronunciatum, *Quin nunc?* h. e. Cur nunc cessas redire, quod te facere iussi? Male quoque verba *Quid est?* Tranioni, et sequentia *Quod solet fieri* Simoni tribuuntur, quum appareat, Simonem quaerere, quid sit, quod Tranionem revocet Theuropides, et servum callidum respondere: *Sic solere fieri:* senes et dominos morarum impatientes esse, ut iam redire ipse iubeatur, quum vix abierit.

Cogitandum autem, bipartitam hic fuisse scenam et ita comparatam, ut nec videret Theuropides Tranionem et Simonem, neque ab iis videretur, sed appellare alteri alteros possent.

702 sqq. Obtinet vulgo interpolatio Camerarii: TR. *Dic igitur, quod solet fieri, quid id est?* SI. *Quid fa-*

Sic decet. *Vt homines sunt, ita* morem geras. co. ex c. d. et t. h.
Vita quam sit brevis, simitu cogitas.

TRANIO

Quid? Ehem, vix tandem percepi, super his te
Rebus nostris loqui. c. d.

SIMO

Musice hercle agitis aetatem ita, ut vos decet: c. t.
Vino, victu, piscatu probo, electili,
Colitis vitam.

TRANIO

Imo vita antidhac erat co. ex c. d. et t. h.

citis vos? sed ut verum, Tranio, loquar, Sic decet, ut homines sunt, ita morem geras. Sed verba *Dic, quid est?* (nam sic metri gratia reponendum vidi, τὸ *id* ex vocabulo praecedente ortum arbitratus) ista igitur item a Simone dici, statim intelligitur, quum nihil sit, quod ab hoc sene quaerat Tranio, facile autem fieri potuerit, ut Simo, quid sibi vellent alterius verba *Quod solet fieri*, minus assequeretur. Eidem tribui τὸ *loquar*, sicut vulgo editores, sed abscisso panno Camerariano, et reposito *Sed*, quod ab *est* antecedente tractum fuerit, ut primum quaerat Simo, quid alter dicat fieri solere; deinde, secum reputans, optimam se nactum occasionem exprobrandi homini pessimo suam vitam, addat: *Sed* (potius ipse) *loquar* etc. Quod lacunas hoc loco invenerunt in manu scriptis, quam incertum id signum corruptelae esset, significavi ad Cas. T. II, p. 91, col. 1 init. Illa tantummodo *ut homines sunt, ita*, non tam sententiae causa quam metri servanda existimavi: nam haec quoque bene constant: *Sic decet: morem geras*, quae est lectio veterum librorum. Caeterum ad hunc modum, monente Taubmanno, Terentius Ad. 405: *Verum quid facias? ut homo est, ita morem geras*, quae haud dubie ob oculos habuit Camerarius.

704. Vulg. inconcinne, *simul. Simitu* pro eo usitatum priscis, inprimis Nostro.

706. Clausula. Vid. supra ad 331.

707. *Musice*) Recte Gronovius: « *Musice* idem est quod concinne, eleganter, quod Graecis interdum est μουσικῶς. Interpretes vulgo malunt ex more cantorum *laete* et *laute*, et sine suo sumtu. Nam ius cantorum et poëtarum est, inquit Athenaeus (I, 8), ἀνάπυα δεῖπνειν, i. e. *laute epulari sine sua impensa*. Sed haec interpretatio loco Plauti non quadrat. » Non quadrat propterea, quod non alieno, sed suo sumtu tam laute adhuc vixerat Philolaches. Caeterum conf. Graev. ad Cic. Epist. VII, 1.

708. Minus bene libri, quum caetera h. l. ἀσυνδέτως efferantur: *Vino et victu*.

709. Vulg. inconcinne, *antehac*.

Nobis; nunc exciderunt communia.

SIMO

Quidum?

TRANIO

Ita occidimus omnes, Simo, oppido.

SIMO

Non taces? Prospere vobis cuncta usque adhuc c. t.
Processerunt.

TRANIO

Ita, ut dicis, facta haud nego:
Nos profecto probe, ut voluimus, viximus;
Sed, Simo, ita ventus navem deserit nunc . . . .

SIMO

Quid est?
Quo modo?

TRANIO

Pessumo.

SIMO

Quaene subducta erat
Tuto in terram?

TRANIO

Hei!

SIMO

Quid est?

TRANIO.

Me miserum! occidi! co. ex c. d. et t. h.

Vita ἐμφατικῶς pro *vita lauta;* nisi legendum sit *anted haec.*

710. Vulg. — — *erat: Nunc nobis omnia haec exciderunt.* Ita Camerario placuit, et similiter Angelius et Aldus, quos in prima sua editione sequitur Pareus, efficto iambo senario: *Nunc nobis istaec exciderunt omnia.* Sed MSS. et edd. primae: *Nunc nobis* (vel *nobiscum*) *communia haec exciderunt. Communia* deliciis opponuntur, quas memoravit senex.

714. *ut voluimus*) Vid. Mil. 117.

715. Minus concinne codd. *deseruit.*

716. Vulg. — — *quomodo, pessume? Quaene* (male Ernest. *Quae ne*) *subducta erat tuto in terra?* Sed MSS. et edd. primae, *pessumo*, nec nisi V. C. a manu altera et edd. aetatis mediae, in his Iunt. et Ald. *pessime.* Non igitur hoc verbum seni tribuendum, sed modo pessimo navem suam deseri a vento dicit Teanio.

SIMO

Qui?

TRANIO

Quia venit navis, nostrae navi quae frangat ratem.
i. t. c.

SIMO

Vellem, ut tu velles, Tranio. Quid est negotî, eloquere.
i. t. c.

TRANIO

Herus peregre venit.

SIMO

Tuosne? Tunc, tunc contendetur. Indet
In ferriterium; post . . . .

TRANIO

Per genua te obsecro, ne indicium
Hero facias.

SIMO

E me quidem, ne metuas, nil *rescibit*.

TRANIO

Patrone, salve.

SIMO

Nil moror mi istiusmodi clientis.

TRANIO

Nunc hoc, quod ad te noster me misit senex . . . . i. s.

Dein haec et similia dicimus *Subducere naves in terram*, *milites in aciem*, *copias in collem*, non *in terra*, *in acie*, *in colle*; nec probo, quae de *In* praepositione promiscue vel cum accusandi vel cum auferendi casu iuncta secundum alios disserit Pareus in lexico Plautino.

719. Solocce legitur, *Velim ut velles*. Porro MSS. et vett. edd. *Velim ut tu velles*, quod metro congruit. Vid. de hac formula loquendi Muret. Varr. Lectt. IX, 8. MSS. etiam, — *Tranio, est negotii?* non: — *Tranio, sed quid e. n.?* sicut vulgo. Quamquam τὸ *quid* certe genuinum est.

720 sqq. Vulg. — TR. *herus peregre venit*. SI. *tunc* (vett. edd. *tuusne* pro *tunc*) *tibi* (hoc abest MSS. et edd. primis) *Chorda* (MSS. et vett. edd. *cor*) *tenditur: inde in ferriterium* (libri vett. *inde ferr.*, *inde ferit iterum*): *Postea in crucem recta*. TR. *nunc te ego per genua*. (MSS. et vett. edd. horum nihil habent nisi *Postea enua*; ed. princeps: *postea hem obs.* Inserta sunt a Camerario.) *Obsecro, ne indicium hero facias meo.*

SIMO

Hoc mihi responde primum, quod ego te rogo:
Iam de istis rebus voster quid sensit senex?

TRANIO

Nil quidquam.

SIMO

Numquid increpitavit filium?

TRANIO

Tam liquidust, quam liquida esse tempestas solet.
Nunc te hoc orare iussit opere maxumo,
Vt sibi liceret inspicere has aedis tuas.

SIMO

Non sunt venales.

TRANIO

Scio equidem istuc; sed senex
Gynaeceum aedificare volt hic in suis
Et balineas et ambulacrum et porticum.

SIMO

Sed quid consomniavit?

TRANIO

Ego dicam tibi.
Dare volt uxorem filio quantum potest:
Ad eam rem facere volt gynaeceum novom.
Nam sibi laudavisse hasce ait architectonem
Nescio quem, esse aedificatas has sane bene:
Nunc hinc exemplum capere volt, nisi tu nevis . . . .

SI. *E me*, *Ne quid* (vett. edd. *quidem*) *metuas*, *nihil sciet* etc. Vide, an haec probabiliter restituerimus. *Contendetur*, verbis, iurgio. *Indet in ferriterium*, ut *indere aliquem lecticae*, *indere cervicem vinculo fasciae* apud Tacitum; et frequens huius verbi usus apud Nostrum. Reliquae mutationes metri gratia sunt a me factae; sunt autem et paucae et facillimae.

727. *increpitavit*) Ita Decurtatus. Vulgo *increpavit*, quod rarioris verbi interpretamentum.

734. Vulgo versu ἀκεφάλῳ: SI. *Quid consomniavit?* TR. ego *dicam tibi*. Iunt. Ald. *Quid is cons.?* Pareus metro pessumdato: *Quid ille cons.? Sed* interceptum puto a simili personae nota, quam sequitur. Vid. Curc. 43, Amph. 938.

737. Vulg. inconcinne: *Nam sibi laudasse hasce ait arch.* Vel reponendum vidi *laudavisse*, vel *aiit*, de

SIMO

Nae illic malo quidem ab opere exemplum petit.

TRANIO

Quia hic *audivit* esse aestatem perbonam;
Subdiu coli *absque sole* perpetuom diem.

SIMO

Imo edepol vero, quom usquequaque umbra est, tamen
Sol semper hic est usque a mani ad vesperum;
Quasi flagitator adstat usque ad ostium;
Neque umbra mi usquam est, nisi si in puteo quaepiam est.

TRANIO

Quid? Sarsinatis ecqua est, si umbram non habes?

SIMO

Molestus ne sis. Haec sunt sicut praedico.

TRANIO

Attamen inspicere volt.

SIMO

Inspiciat, si lubet.
Si quid erit, quod illi placeat, de exemplo meo

quo dictum Amph. 128; sed illud verisimilius videbatur.

740. Vulg. itidem ἀμέτρως, *ille*. Tò *quidem* non comparebat in manu scriptis.

741. Vox *audivit* addita a Camerario. Iunt. et Ald. *Quia hic aestatem constat esse perbonam.*

742. Idem haec supplevit. MSS. *Sub diu col* (hic lacuna erat in V. C.) *perp. d.* Edd. primae: *Subdiu*, vel *Subdio, perp. d.* Iunt. Ald. *Nam subdiu sol agit hic perp. d. Subdiu* διϲυλλάβως pronuntiandum. Vid. Amph. prol. 74.

744. *mani*) Vid. ad Amph. 10.

746. Vulg. nullis numeris: *Nec mihi umbra usquam est, nisi in puteo quaepiam est.* Poteram rescribere: *Neque mihi umbra usquam est, nisi si in p. q. e.*; nisi sub ictu ponere volui τὸ *umbram*, tanquam vocem graviorem. *Nisi si* pro *Nisi* passim restituendum scriptoribus, de quo vid. Epid. 270. Nam *Nisi* priore syllaba porrecta rarum est, ut monui Amph. 124.

750. Tò *quod* vocalem literam elidit metri gratia. Vid. Amph. prol. 74. Legi tamen posset: *S. q. e. quod sibi placeat* etc., de quo usu *Se* pronominis vid. Cas. 91, ut vulgatum *illi* pro interpretamentu habendum esset.

Ipse aedificato.

TRANIO

Eon'? voco huc hominem?

SIMO

Voca.

TRANIO

Alexandrum magnum atque Agathoclem aiunt maxumas
Duo res gessisse: quid mihi fiet tertio,
Qui solus facio facinora inmortalia?
Vehit hic clitellas, vehit hic autem alter senex.
Novitium mihi quaestum institui non malum:
Nam muliones mulos clitellarios
Habent; ego homines habeo clitellarios.
Magni sunt oneris; quidquid inponas, vehunt.
Nunc hunc haud scio an conloquar. Congrediar.
co. ex b. d. et i. h.
Heus, Theuropides!

THEVROPIDES

Hem, quis nominat me?

TRANIO

Hero servos multum suo fidelis.
Quod me miseras, adfero omne inpetratum. b. t.

751. *Eon'? voco* — Praesentia pro futuris. Vid. Ba. 859. Caeterum vulgo: — — *hominem.* SI. *i voca.* Sed τὸ *i* abest libris vett. Interrogari illa *voco huc hominem*, iam alii animadverterunt.

752. *Alexandrum*) Vid. R. Bentleii Schediasma de metris Terentt. cap. 8.

755. *Vehit hic clitellas*) Vid. supra 419.

758. *homines habeo*) Ita Iunt. Ald. Vulgo minus concinne: *habeo homines.*

760. Ab hoc versu novam scenam incipiunt vett. edd. De genere hoc versuum asynartetorum monui Amph. 422. Frustra autem hic turbant vett. editores et novitii critici atque emendatores, vim illi quidem formulae *Haud scio an* minus assecuti, quam recte declarant, alios ne commemorem, Lambinus ad h. l. et P. Manutius ad Cic. Epistt. famm. IX, 9.

761. Tò *Hem* vulgo desideratur non sine versus damno, quod recte legitur in vett. edd.

763. (*Quod*) Ita V. C. a manu pri-

THEVROPIDES

Quid illi, obsecro, tam diu destitisti?

TRANIO

Seni non erat otium: id sum opperitus.

THEVROPIDES

Antiquom obtines hoc tuom, tardus ut sis.

TRANIO

Heus tu, si voles verbum hoc cogitare,
Simul flare sorbereque haud factu facile est:
Ego hic esse et illic simulde haud potui. co. ex b. d. et i. h.

THEVROPIDES

Quid nunc?

TRANIO

Vise, specta, tuo arbitratu.

THEVROPIDES

Age, duc me.

TRANIO

Non moror.

THEVROPIDES

Subsequor te. as. ex 2 i. h.

ma; h. e. quod id attinet, quapropter me miseras. Vulgo minus bene: *Quo m. m.*

764. Vulg. duriore numero: *Quid illic, obsecro, tam diu restitisti.* *Destitisti* MSS. et vett. edd.

765. erăt) Vid. Amph. 483.

766. *Antiquom obtines hoc tuum*) Similiter Terentius Andr. IV, 5, 22: MY. *O optume hospes, pol, Crito, antiquum obtines,* ubi Donatus: «*Antiquum, inquit,* absolute dixit, ut *aequum*, aut *bonum*, quod antiqui solebant: aut certe per ἔλλειψιν, id est morem et ingenium.» Idem Eunuch. 1011: — GNA. *Non cognosco vostrum tam superbum.* Et ipse Noster Trin. 412: LES. *Haud nosco tuum?*

767. Τὸ *verbum* metri gratia non elidendum. Vid. Amph. 341.

768. Pessimo exemplo vox *factu* omissa in vulgatis, quae conspicitur in MSS. et vett. edd. versuique plane necessaria est.

769. Vulgo inconcinne, *simul*. Decurt. et vett. edd. *simul et haud p.*, quomodo saepius corruptum est *d* illud ephelcysticum, ut monui Amph. prol. 149. Caeterum vid. ibid. 69. De hoc versuum genere dictum ad Amph. 422.

771. Vid. ibidem. Caeterum vulgo legitur *Num moror?* sed in editionibus vett. *Non moror*, quod simplicius adeoque, ni fallor, verius

TRANIO

Senex ipse te ante ostium, eccum, opperitur. b. t.
Sed est moestus, sese hasce vendidisse . . . co. ex b. d. et i. h.

THEVROPIDES

Quid tandem?

TRANIO

Orat, ut suadeam Philolachi,
Vt istas remittat sibi.

THEVROPIDES

Haud opinor.
Sibi quisque ruri metit. Si male emtae b. t.
Forent, nobis istas redhiberi haud liceret.
Lucri quidquid est, id domum trahere oportet.

TRANIO

Misericordiam tamen habere hominem oportet.

THEVROPIDES

Morare hercle.

Passim haec confundi monitum supra 335. Vid. etiam ad Asin. 84.

773 sq. Vulg. *Sed moestus est, se hasce vendidisse.* TH. *Quid tandem?* TR. *orat ut suadeam Philolacheti* etc. Ita haec constarent asynarteto ex 2 iamb. hyperc. composito et baccheo tetram.; sed saepius metra mutarentur.

779 sqq. Vulgo: — — *oportet. Misericordias iam habere haud hominem oportet.* TR. *Morare hercle, cum verba facis. subsequere.* TH. *fiat. Do tibi ego operam.* TR. *senex illic est* etc. Versu primo ista *iam habere haud* non comparebant in MSS.; vett. autem edd., quo loco haec exhibent, post 883, praeferunt: *Mis. tandem habere hom. op.*, in quibus agnovi id, quod dedi, *Mis. tamen h. h. o.*, verbaque Tranioni attribuenda vidi. Sequente versu MSS. nihil dant praeter hoc *Morare hercle facis subsequere.* Quum autem morari etiam paulisper Theuropidem velit servus subdolus, ut moneat, ne mentionem emtarum a filio aedium iniiciat coram Simone, id quod, ab hero cupido interpellatus, facit demum 787 sqq. verba *Morare hercle* Theuropidi adscripsimus, et contra emendata ista *Facis subsequere* Tranioni, quibus in aedes Simonis properanti silicernio obtemperat. Eiusdem haud dubie, ad Simonem iam reversi, non Theuropidis, ut volunt, sequentia sunt illa: *Do tibi ego operam*, quae simul cum proximis *Senex ille est* submissa voce dicit; clara vero addit: *Hem, adduxi hominem tibi*, ut haec audiat herus impatiens, neque de perlato ad Simonem nuncio suo dubitet.

TRANIO

Face subsequare.

THEVROPIDES

Fiat. co. ex b. t. et i. h.

TRANIO

Do tibi ego operam. Senex ille est. — Hem, adduxi hominem tibi. t. t. c.

SIMO

Salvom te advenisse peregre gaudeo, Theuropides.

THEVROPIDES

Dî te ament.

SIMO

Inspicere te aedis has velle aiebat mihi.

THEVROPIDES

Nisi tibi est incommodum.

SIMO

Imo commodum. I intro atque inspice.

TRANIO

At enim mulieres . . . .

SIMO

Cave tu ullam floccifaxis mulierem.
Qualibet perambula aedis oppido, tanquam tuas.

THEVROPIDES

Tanquam?

TRANIO

Ah, cave tu illi obiectes nunc in aegritudine,
Te has emisse. Non vides hunc, voltu ut est tristi senex?

THEVROPIDES

Video.

TRANIO

Ergo inridere ne videare et gestire admodum,

784. Vell. edd. *Imo est comm.*
787. *Tanquam?* Vid. Amph. 341, Mil. 62.
788. Inconcinne libri : *non tu vides hunc. Tu* istud ortum ex sequente *ui-*.

Noli facere mentionem, ted emisse.

THEVROPIDES

Intellego,

Et bene monitum duco, atque esse existumo humani ingenî.

Quid nunc?

SIMO

Quin tu is intro atque otio perspectas, ut lubet?

THEVROPIDES

Bene benigneque arbitror te facere.

SIMO

Factum edepol volo.

TRANIO

Vide, vestibulum hoc ante aedem et ambulacrum quoiusmodi!

THEVROPIDES

Luculentum edepol profecto!

TRANIO

Age specta, postis quoiusmodi,

Quanta firmitate facti et quanta crassitudine!

THEVROPIDES

Non videor vidisse postis pulcriores.

SIMO

Pol mihi

791. Vulgo perversis numeris: *Et bene monitum duco, atque te existumo humano ingenio.* Sequor MSS. Sambuc. et vett. edd. Etiam MSS. Camerar. a manu prima, *humani*, non *humano*.

792. Itidem inconcinne legitur, *otiose.* Saepius haec inter se permutata. Vid. Epid. 614 sq.

793. Formulae gratiam agentis et promtitudinem officiorum declarantis, de quibus vide, sis, Capt. 776, Mil. 1145, Aul. 103, Pers. 309. Vulgo autem hunc versum inter et sequentem inculcantur 819 sq., importuno quidem loco, quum adhuc ante aedes adstantes isti colloquantur de externa earum conditione ac facie. Quos versus ibi ponendos intellexi, ubi de interioribus earum partibus dicere coepit Simo versu 818.

794. Vulg. inconcinne: TR. *Viden' vestibulum ante aedis hoc? et amb. q.?* Vett. edd. *Vide Ae....... Aedis* pro *Aedes* passim et Hic et alii, praesertim prisci. Cf. Asin. 203, Poen. 398.

Eo pretio emti fuerant olim.

TRANIO

Audin' « Fuerant » dicere?
Vix videtur continere lacrumas.

THEVROPIDES

Quanti hosce emeras?

SIMO

Tres minas pro istis duobus praeter vecturam dedi.

THEVROPIDES

Hercle quin multum inprobiores sunt, qua a primo credidi.

TRANIO

Quapropter?

THEVROPIDES

Quia edepol ambo ab infumo tarmes secat.

TRANIO

Intempestivos excisos credo; id eis vitium nocet:
Atque etiam nunc satis boni sunt, si sint inducti pice.
Non enim haec pultiphagus opifex opera fecit barbarus.
Viden' coagmenta in foribus?

THEVROPIDES

Video.

TRANIO

Specta, quam arte dormiunt!

THEVROPIDES

Dormiunt?

798. *olim*) Vid. supra ad 787. *Eo.* Acidalius Divv. in Plaut. pag. 238: «Cum pulcros postes laudaret alter, hic respondet, sane tali, id est pulcro, pretio sibi olim emtos. Nam sic explicabis simpliciter; non cum Lambino, tali pretio, ut debeant pulcerrimi esse. Pulcrum, luculentum pretium; item *pulcre vendere* et similia ubique in nostro frequentata.»

804. *sunt*) MSS. *sunt.*

805. *barbarus*) H. e. Romanus, ut recte a plerisque intelligitur, quia pulte utplurimum usi sunt veteres Romani. Poenum intelligere, quod vult Scaliger, propterea non possumus, quia laudare aedes animus est Tranioni. Vid. Curc. 148.

TRANIO

Illud quidem, ut connivent, volui dicere.
Satin' habes?

THEVROPIDES

Vt quidquid mage contemplor, tanto mage placet.

TRANIO

Viden' pictum, ubi ludificat cornix una volturios duo?
Cornix adstat; ea volturios duo vicissim vellicat.
Quaeso, huc ad me specta, cornicem ut conspicere possies.
Iam vides?

THEVROPIDES

Profecto nullam equidem illi cornicem intuor.

TRANIO

At tu isto ad vos obtuere, quoniam cornicem nequis
Conspicari, si volturios forte possis contui.

THEVROPIDES

Omnino, ut te absolvam, nullam pictam conspicio hic avem.

TRANIO

Age, iam mitto. Ignosco: aetate non quis obtuerier.

THEVROPIDES

Haec, quae possum, ea mihi profecto cuncta vehementer placent.

SIMO

Latius demum operae est pretium ivisse.

THEVROPIDES

Eu! recte edepol mones.

SIMO

Vin', qui perductet?

809. Vulgo, *ludificatur*. *Ludificare* priscis usitatum. Vidd. Parei lexic. Plaut. h. v. nos Amph. 82.

818. Vid. supra ad 793. Caeterum legitur: — *ivisse*. TH. *recte* etc. sed in MSS. — *ivisse*. TH. *et recte* etc. Hoc fuisse credidi: *eu*, *recte* etc.

THEVROPIDES

Apage istinc perductorem: non placet.
Quidquid est, errabo potius, quam perductet quispiam.

SIMO

Eho, istunc, puere, circumduce hasce aedis et conclavia. 821
Nam egomet ductarem, nisi mi esset ad forum negotium.

THEVROPIDES

Apage istum a me perductorem: nil moror ductarier.

SIMO

Aedis dico ego.

THEVROPIDES

Intro eo igitur sine perductore?

SIMO

Ilicet.

THEVROPIDES

Ibo igitur.

SIMO

Etiam, sis.

TRANIO

Video, ne canis...?

THEVROPIDES

Agedum, vide. 825

820. Subabsurde libri: SI. *Quid, quid est?* TH. *errabo potius* etc. Nam cur tantopere, repetito *quid*, miretur Simo, perduci se nolle Theuropidem? Reponendum continue: *Quidquid est, errabo potius* etc. Vid. ad 823. *Quidquid rei sit*, h. e. sive aedes intus inspicere operae pretium sit, sive non sit, errare se malle dicit Theuropides, quam perduci. Ludere autem videtur verbo *Perducere*, quod ambiguum est, sicut *Ductari* versu 823. De repetitionibus verborum patheticis monui Aul. 588, Curc. 274.

821. Vulg. inconcinne, *puer*.

823. Post hunc versum denuo leguntur ista *Quidquid est*, de quibus egi 820; et hoc quidem loco plane sic exhibentur, ut illic ea emendavimus; quo minus etiam de veritate correctionis dubitandum est.

824. Vulg. SI. *Aedis dico.* TH. *ergo intro eo sine perductore?* SI. *i, licet.* MSS. — TH. *ergo intro eo igitur sine* etc.; unde rescribendum putavi: SI. *Aedis dico ego.* TH. *Intro eo igitur* etc. Saepissime mixta *eo*, *ego*, *ergo* et similia. Vid. Men. 570, 859, Mil. 414, 1233.

825. Vulg. TH. *Ibo intro igitur.*

TRANIO

St, abi: canis est. Abi dierecta! Est! Abin' hinc — in malam crucem?
At etiam restas? Abi istinc!

SIMO

Nil periculi est. Age.

TRANIO

Tam placida est, quam — foeta.

SIMO

Quavis ire intro audacter licet.
Eo ego hinc ad forum.

THEVROPIDES

Fecisti commode. Bene ambula. —
Tranio! — *Tranio*, age, canem istam a foribus abducas face,
Etsi non metuenda est.

TR. *mane sis: videam ne canis.* TH. *agedum vide.* Sed MSS. TH. *I. i. i.* TR. *est nam sis* etc. In illo *est nam* agnoscere mihi videor *Etiam*, quo verbo affirmat Simo, licere alteri seni introire in aedes suas. Dein quum istis *Agedum vide* respondere videatur ad quaestionem servi senex, reposui *Video, ne canis* (forte adsit)...? usurpato praesenti pro futuro, de quo eius usu vid. Ba. 859. *Etiam* pro *Ita*, sicut infra 962 et passim.

862. Libri minus apposite: TR. *Est.* TH. *ubi canis est?* TR. *ubi dierecta. st! abin' hinc in malam crucem?* Vett. edd. *abi* pro *ubi;* MSS. — *dierecta est* etc. De lineola a me interposita vid. Ba. 468. Cf. 828.

827. Inconeinne legitur: *At etiam restas? st! abi istinc.* SI. *nihil periculi est, age.*

828. Vulg. *Tam placida est, quam est aqua; vise. ire intro a. l.* Sed Decurt. et initio etiam V. C., item edd. primae: *T. p. est quam foeta. qua visere intro a. l.;* unde Pareus: *T. p. e. quam est feta; quavis eire intro a. l.*, quod et nos vidimus reponendum esse, nisi quod *ire* istud homini ἀρχαίῳ condonavimus. Ridicule autem *quam foeta*, quum foetae canes et quae pepererunt, mordaciores esse soleant; quem iocum lineola ista indicavi, de qua modo ad 826. Vulgata lectio inepta est, quia et tranquilla et turbata datur aqua, ut, si aquam tantummodo dixeris, ut hic fiet, si sic legendum, alter, utra intelligenda sit, nesciat. Nam quod placet Turnebo Adverss. XVI, 10, aquam dici, quum aequata sit, ut in tranquillitate, undam in tempestate, cupio magis credere, quam possum.

830. Vulg. nomen *Tranio* semel perscribitur. Vid. Amph. 436. Minus quoque recte libri, *abducat.* Ipsum Tranionem abducere canem

TRANIO

Quin tu illam adspice, ut placide adcubat!
Nisi molestum vis videri te atque ignavom ....

THEVROPIDES

Iam, ut lubet.
Sequere hac igitur.

TRANIO

Equidem haud usquam a pedibus abscedam tuis.

TRANIO. THEVROPIDES.

TRANIO

Quid tibi visum est *hoc* mercimonî?

THEVROPIDES

Totus gaudeo. t. t. c. IV, 1.

TRANIO

Num nimio emtae tibi videntur?

THEVROPIDES

Nunquam edepol ego me scio
Vidisse usquam abiectas aedis, nisi modo hasce.

TRANIO

Ecquid placent?

THEVROPIDES

Ecquid placeant, me rogas? Imo hercle vero perplacent.

TRANIO

Quoiusmodi gynaeceum? quid porticum?

THEVROPIDES

Insanum bonam.

iubet, tanquam *suam in suis* aedibus, non servum aliquem Simonis, tanquam alienam in alienis. Hoc ἠθικόν. Nam aliquem intelligi posse in *abducat*, non est dubium. Vid. Asin. 433.

834. Abest τὸ *hoc* libris veteribus; sed requiritur a versu.

835. Male omissum *ego* in edd. recentioribus, quod et antiquae praebent et MSS. Itidem autem id exposcit metrum.

838. *Insanum bonam*) H. e. valde bonam. Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Insanum malum*, nos ad Trin. 640.

Non equidem ullam in publico esse maiorem hac existumo.

TRANIO

Quin ego ipse et Philolaches in publico omnis porticus
Sumus commensi.

THEVROPIDES

Quid igitur?

TRANIO

Longe omnium longissuma est.

THEVROPIDES

Dî inmortales, mercimonî lepidi! *Si* hercle nunc ferat
Sex talenta magna argenti pro istis praesentaria,
Nunquam accipiam.

TRANIO

Si hercle accipere cupias, ego nunquam sinam.

THEVROPIDES

Bene res nostra conlocata est istoc mercimonio.

TRANIO

Me suasore atque inpulsore id factum audacter dicito.
Quin subegi, foenore argentum ab danista ut sumeret,
Quod isti dedimus arrhaboni.

THEVROPIDES

Servavisti omnem ratem.
Nempe octoginta debentur huic minae?

TRANIO

Haud numo amplius.

THEVROPIDES

Hodie accipiat.

841. Tò *Si* nec MSS. neque edd. vett. habent. *Ferat.* Intell. aliquis. Vid. Asin. 433.

844. Absurde libri: *N. a.* TR. *si, herc, te accipere cupies, e. n. s.* Edd. primae: *Si recte accipere* etc.; Iunt. et Ald. recte: *si hercle accipere* etc. Ipso *hercle* repetito orationem senis irridet servulus. Cf. 856. *Cupias*, ut *ferat* in verbis senis, usurpato modo potentiali, qui unice aptus loco. Vid. Aul. 42.

848. *Quod* vocalem elidit. Vide Amph. prol. 74.

TRANIO

Ita enimvero. Ne qua causa subsiet,
Vel mihi denumerato; ego illi porro denumeravero.

THEVROPIDES

At enim ne quid captioni mihi sit, si dederim tibi!

TRANIO

Egone te ioculo modo ausim dicto aut facto fallere?

THEVROPIDES

Egon' abs te ausim non cavere, ne quid committam tibi?

TRANIO

Quian' tibi unquam quidquam, postquam tuos sum, verborum dedi?

THEVROPIDES

Ego enim cavi recte.

TRANIO

Enim debes gratiam.

THEVROPIDES

Atqui animo meo.
Sat sapio, si abs te modo uno caveo.

TRANIO

Tecum sentio.

THEVROPIDES

Nunc abi rus: dic, me advenisse, filio.

855. Vulgo: *Quia tibi unquam — dedi.* Et sic quidem MSS. et edd. antiquissimae. Iunt. et Ald. *Quin tibi* etc. Taubmannus non male, *Quia— dedi?* quamquam reponere praestitisset *Quian' tibi — dedi?* Cf. 1083. Sed aeque bonum, quod excudi iussi: *Quid? tibi — dedi?* Literas *d* et *a* facillime inter se commutari monitum Cist. argum. 7.

856. Vulg. corruptis numeris: TH. *Ego enim cavi recte. eam mihi debeo gratiam atque animo meo.* Haec correctio Acidalii, quum Camerarius edidisset: *Ego enim cavi recte.* TR. *eam mihi debes gratiam atque animo meo.* Nam MSS. *E. e. c. r.* TR. *eam debis* (sic V. C. initio, secundum Pareum, vel *debis*; sed post, *debes*) *gratiam a. a. m.* et edd. vett. *E. e. c. r.* TR. *eandem inis grat.* TH. *atque a. m.* Inde meam lectionem concinnavi. Tò *Enim* itidem irridens servus repetit, sicut *Hercle* supra 844. *Atqui* adversantis est, ut passim.

857. *Tecum sentio*) Haec aversus a sene Tranio, non sine risu et gestu nequiore.

858. Frustra libri: TH. *Nunc abi, i rus* etc. Abest τὸ *i* editionibus vett.

TRANIO

Faciam, ut voles.

THEVROPIDES

Curriculo iube in urbem veniat iam simul tecum.

TRANIO

Licet.

Nunc ego me illa per posticum ad congerrones conferam:

Dicam, ut hic res sint quietae, atque hunc ut hinc amoverim.

PHANISCVS. ALIVS SERVOS. THEVROPIDES.

PHANISCVS

Servi, qui, quom culpa caruit, tamen malum metuont, hi as. ex t. d. et i. d. c. IV, 2.

Esse heris solent utibiles: nam illi, nihil qui metuont,

Postquam sunt malum meriti, stulta sibi expetunt consilia:

Exercent sese ad cursuram; sed enim si sunt reprehensi,

859. Vulgo numeris durissimis: TH. *Curriculo abi*, *iube in urbem veniat* etc. Vett. edd.: *Curriculo ubi iube in urbem* etc. fraude manifestiore, siquidem iam apparet, τὸ *ubi*, ortum ex simili sequente *iube*, quum a sententia abhorrere videretur, sedulo in *abi* mutatum esse.

862. *caruit*) Vulgo, *carint* Et sic sane MSS. et edd. principes (nam sequiores *carent*, quod metro non sufficit). Sed quid postea? aut quid sibi vult istud *carint?* «Pro *careant*,» inquit Taubmannus. At ego aio, malae notae esse istud verbi et reponendum *cum culpa caruit*, i. e. quum culpa caruit eis, servis, qua euallage legitur Curc. 17: *Caruitne febris te heri vel nudius tertius*, *Et heri coenavistine?* Ceterum his simillima habentur Men. 876 sqq.

864. Τὸ *malum* extrito *a* pronuntiandum, sicut *malo* infra 866. Vid. supra ad 848.

865. Immisso glossemate et depravate edd.: *Exercent sese ad cursuram*, *fugiunt. sed Hi*, *si reprehensi sunt* etc. Plane otiosum istud *in*, quod ex compendio τοῦ *enim* ortum arbitror.

Faciunt malo, peculio quod nequeunt: augent ex pauxillo. t. t.
Disparant mihi pectora et consiliia malam rem prius t. t. c.
Quam ut meum
Vt adhuc fuit, mihi corium esse oportet as. ex 2 i. h.
Sincerum, atque ut vetem verberari.
Si huic imperabo, probe tectum habebo:
Malum quom inpluit ceteros, ne inpluat mihi. b. t.
Nam ut servi volunt esse herum, ita solet: as. ex b. d. et i.
Boni *bonis* sunt, inprobi sunt maleficis. i. s.

866 sqq. Vulgo haec fere secundum Camerarium ita expleta exhibeotur: – *reprehensi sunt, faciunt a malo Peculium, quod nequeunt* facere de suo. *Augent ex pauxillo*, thesaurum iode *parant. Mihi in pectore consilii* quod est, Lubet cavere *malam rem prius, Quam ut meum* tergum exsinceratom fiat. Horum quae literis romanis excudi iussi, absunt a manu scriptis et editionibus vetustis, in quibus versu secundo legitur *peculio*, oon *peculium*, quae cooiectura est Angelii, a Palmerio atque Acidalio probata. « Servi enim, *inquit Acidalius Divv. in Plautum pag.* 239, ex fuga reprehensi a malo peculiom faciont, id est e verberibus thesaurum mali colligont: quod sequenti versu magis explicatur: *Augent ex pauxillo* etc.» Sed ista emendatione nihil opus, verum legendom: *faciunt malo, peculio quod nequeunt: augent ex pauxillo.* Servos igoavos malo, h. e. mala re sive infortunio et poenis, id facere ait Phaniscus, qood peculio suo facere non possint, ut id ex pauxillo augeant; qua sententia nulla aptior ad rem, nulla scripturae codicum propior. A qua nec longe abeunt, quae porro dedi, *disparant mihi pectora et consilia.* Nam reliqua huius loci intacta malui relinquere, quam sic sarcire. Quamquam modestius etiam in his coocinnaudis versatus est Camerarius, quam bonus ille Nicolaus Angelius, Iuntioae curator editionis, saepius a me laudatae, qui ita haec restituere sibi visus est: — — *faciunt a malo peculium. Quod nequeunt, augent ex pauxillulo. At illud superat adhuc mihi in pectore consili, Malam rem prius cavendam multo esse, quam ut meum Tergum subiciam culcitram vibicibus.* Nam quibus in his homo in diversum abit a caeteris editoribus, ex ipsius cerebello profecta esse, quovis pignore certarim. Sed missos faciamus hos hariolos.

869. Vid. de hoc metro ad Amph. 422.

870. Inconcinne edd. vulgares, *uti.*

872. Itidem ἀμέτρως libri: *M. cum i. e., non impl. m.* MSS. et edd. vett., — *ne impl. m.*, quam lectionem temere mutavit Camerarius.

873 sqq. Vid. ad Amph. 422.

874. MSS. depravate: *Bonis sum*

Nam nunc domi nostrae tot vivont pessumi
Pecull sui prodigi plagigeruli. b. t.
Vbi, advorsum ut eant, vocantur, hero: « Non eo! molestus ne sis! t. t.
Scio, quo properas! gestis iam! aliquo hercle ire foras vis, mula, pastum! »
Bene merens hoc pretium inde abstuli. Abii foras: as. ex t. d. et i.
Solus nunc eo hero advorsum ex servis plurimis.
Hoc die crastini quom herus resciverit, c. t.
Nae castigabit eos bubulis exuvis.
Postremo *ego* minoris pendo tergum illorum, quam meum. t. t. c.

(vel *sunt*) *improbis sunt malus fuit*; edd. primae: *Boni improbi malus fuit.* Impudenter refinxit Angelius: *Bonus cum probis est. malus cum malis.*

875. Vulg.: *Nam nunc domi nostrae tot pessumi vivunt*, qui versus, si posterior syllaba in *domi* producatur, est iambus scazon, quod genus metri ab usu poëtarum comicorum et dramaticorum in genere abhorret ita, ut in toto hoc gyro tres tantum eiusmodi versus repererim, Pseud. 1308, Euripidis Hecub. 1083 sq., qui in unum coniungendi sunt, et Iphigen. Aulid. 1371. Quamobrem malui transpositis verbis *pessumi vivunt* effingere iambum senarium, qualis est antecedens: nec tamen repugnabo, si quis malit, verborum ordine immutato, elisis autem *o* et *u* vocalibus in *domi* et *pessumi*, qua de re vid. Amph. prol. 74, accipere hunc versum pro asynarteto, ex duabus penthemimerihus iambicis composito, quales sunt 869 sqq.

877. Vox *Vbi* non liquescit. Vid. Amph. 341.

878. *Ire foras vis, mula, pastum.* Haec speciem proverbii habent.

879. Vulg.: — — *bene merens Hoc pretium inde abstuli. ita abii foras.* Sed MSS. ignorant istud *ita*, neque edd. vett. agnoscunt, quae: *b. m. H. p. unde* (Iunt. Ald. *ubi*) *auscultavi foras.* Eiusmodi versus asynartetos Plautus etiam Rud. 329 sq. usurpavit.

881. Tò *quom*, sub ictu cretici positum, non liquescit. Vid. Amph. 149.

882. Vulgo, *exuviis*: sed duae posteriores syllabae huius verbi in unam contrahendae sunt metri causa, sicut *gratis* dicitur pro *gratiis*. Vid etiam Amph. prol. 74.

883. Tò *ego* addidi, ne vox *Postremo* bis acueretur, quae iam sequente vocali litera accentum a media syllaba ad primam transfert. Vid. Mil. 501, et de accentu retracto Asin. 143. Pronomina temere nunc addi, nunc omitti solere a librariis, ibidem monui 843.

Illi erunt bucaedae multo potius, quam ego sim restio.

SERVOS

Mane tu atque adsiste eloco, Phanisce! as. ex b. d. et i. h.

Etiam respicis?

PHANISCVS

Mihi molestus ne sis.

SERVOS

Vide, ut fastidit simia! i. d.

PHANISCVS

Mihi sum: lubet esse: quid id tu curas? as. ex b. d. et t.

SERVOS

Manesne eloco, inpure parasite?

PHANISCVS

Qui parasitus sum ego?

SERVOS

Enim dicam: cibo perduci poteris quovis. t. t.
Ferocem facis, quia te herus tam amat?

PHANISCVS

Vah, as. ex 2 i. h.

885 sq. Vid. Amph. 422. *Respicis*, quod etiam Acidalio in mentem venit Divv. in Plaut. pag. 240, ad metrum quadrat, cui inimicum est, quod vulgo exhibetur, *respice*.

887. Clausula, de qua vid. Epid. 197 sq.

888 sq. Vid. Capt. 428 sqq. Pronomen *tu*, quod vulgo desideratur, comparet in Iunt. et Ald., neque abesse potest, si metrum salvum velis.

890. Non trochaicus tetrameter hic est versus, ut olim arbitrabar, sed asynartetus ex illis, qui constant troch. dim. et iambo dim. hypercat., de quibus monui Ba. 1160. Ista ratione inita, elidendum esset *i* in *cibo*, quum satius sit plene exaudiri verbum totius sententiae gravissimum.

891 sq. Vid. 869. Ceterum MSS. et vett. edd. priore versu: *Ferocem facis, quia te eratus* (vel *aeratus*) *amat. uha* (hoc verbi abest edd.) *oculi* etc Sero video, illud *aeratus* editionum procul dubio verum esse, ut eu Phaniscum ferocire dicat alter servulus, quod ametur ab aerato, qui muneribus non parcat, quum ipse turpia aut nihil aut pauxillum argenti accipere soleat pro copia sui facta. Puer ille Pseud. 769 sqq.: *Quoi servitutem di danunt lenoniam Puero atque eidem si addunt turpitudinem: Nae illi, quantum ego nunc corde consipio meo, Malam rem magnam multasque aerumnas danunt! Velut haec mi evenit servitus, ubi ego omnibus Parvis magnisque miseriis prae-*

Oculi dolent!

SERVOS

Cur?

PHANISCVS

Quia fumus molestus.

SERVOS

Tace, sis, faber, qui cudere soles plumbeos! i. s.

PHANISCVS

Non potes tu cogere me, ut tibi maledicam: novit herus me. t. t.

SERVOS

Suam quidem pol culcitullam oportet.

PHANISCVS

Si sobrius sies, t. t. c.
Male non dicas.

SERVOS

Tibin' obtemperem, quom tu nequeas mihi?

PHANISCVS

At tu mecum, pessume, ito advorsus.

SERVOS

Quaeso hercle, abstine

fulcior; Neque ego amatorem mi invenire ullum queo, Qui amet me, ut curer tandem nitidiuscule etc. Apertius etiam res dicitur Pers. 282 sq.: SAG. *Video ego te, iam incubitatus es.* PAE. *Ita sum. Quid id attinet ad te? At non sum ita, ut tu, gratiis.* Amari autem Phaniscum vult ab hero, sicut versu 895 intelligitur. Cuius pueri speciem laodat Theuropides infra 928.

893. Vulg.: — *qui cudere soles plumbeos nummos.* Sed τὸ *nummos* versui refragatur et ex margine videtur irrepsisse. Martialis Epigramm. X, 74, 4: *Centum merebor plumbeos die toto.* Et sic passim ἐλλειπτικῶς *plumbei* dicuntur *nummi plumbei.*

895. Inconcinne libri, *sis.*

896. Minus bene legitur: *Tibi obt.*

897. Vulgo itidem iugulato versu: — *pessume, i advorsus.* MSS.: *Pessimi tu adversus*, unde Pareus perperam fecit: *pessume, i tu adv.*, quum modo idem pronomen legerimus. *Ito* iam Taubmanno in mentem venit. Iovitis autem maou scriptis et editionibus vett. et versu legitur: SER *Quaeso hercle, Phanisce, abstine* etc. Nomen illud uescio qua de causa infersit Camerarius.

Iam sermonem de istis rebus.

PHANISCVS

Faciam, et pultabo foris.
Heus, ecquis hic est, maxumam qui foribus his defendat i. t. c.
Iniuriam? Ecquis exit huc atque aperit? — Hinc quidem nemo
Exit foras. Vt addecet nequam homines esse, ita sunt.
Sed eo mage cauto est opus, ne huc exeat, qui male me mulcet. t. t.
Hic quidem neque convivarum sonitus item ut antehac fuit, t. t. c.
Neque tibicinam cantantem neque alium quemquam audio.

THEVROPIDES

Quae illaec res est? quid illice homines quaerunt apud aedis meas?
Quid volunt? quid introspectant?

PHANISCVS

Pergam pultare ostium.
Heus, reclude, heus, Tranio! Etiam aperis?

THEVROPIDES

Quae haec est fabula?

PHANISCVS

Etiamne aperis? Callidamati nostro advorsum venimus.

900. Libri frustra: *Ecquis, ecquis huc exit*, quod nec metro congruit. Sequor Pareum.

901. *ita*) Vid. Amph. 475.

903. *item*) Pravo numero libri, *itidem*.

905. Vulgo minus concinne, *illi*. MSS., teste Pareo, *illic* vel *illis*; edd. primae, *illic*. — Tò *i* in *quid* elidendum metri gratia. Vid. Amph. prol. 74. Cf. 909.

907. *Etiăm*) Vid. Amph. 116, 341. De usu vocabuli ad significandam indignationem dictum Curc. 187, 607.

THEVROPIDES

Heus, vos, pueri, quid istic agitis? quid istas aedis frangitis?

PHANISCVS

Herus hic noster potat.

THEVROPIDES

Herus hic voster potat?

PHANISCVS

Ita loquor.

THEVROPIDES

Puere, nimium es delicatus.

PHANISCVS

Eii advorsum venimus.

THEVROPIDES

Quoi homini?

PHANISCVS

Hero nostro. Quaeso, quotiens dicundum est tibi?

THEVROPIDES

Puer, hic nemo habitat: nam ted esse arbitror puerum probum.

PHANISCVS

Non hic Philolaches adulescens habitat hisce in aedibus?

909. Tò *quia* item elidendum utroque loco. Vid. ad 905.

911. Codd. ἀμέτρως: *Puer —. Ei* — Correxit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 240. Verbis *Puere, nimium es delicatus* impatientius responsum illud Phanisci *Ita loquor* improbat Theuropides, quod responsum eius esse videbatur, qui denuo se interrogari moleste ferret, ut nihil, nisi quod ipsi agunt, placere solet hominibus delicatulis et morosis. Fero etiam Gronovii interpretationem, ut *delicatus* h. l. dicatur ludens vel illudens nec serio agens, quomodo habes Men. 290: *Hein, delicias facis*; Mil. 972: *Vide modo.* PA. *Vah, delicatus! quae te tanquam oculos amet*; Poen. 149 sq.: — — MIL. *Assum apud te, eccum.* AG. *At ego elixus sis volo.* MIL. *Enimvero, here facis delicias.*

912. Nec *Quoi* neque *homini* liquescit. Vid. Amph. 149, 341. Syllaba *-ni* in *homini* pro brevi est vocali sequente, Graecorum more.

914. Tò *in* vulgo abest, quod metri causa accessivi ex Iunt. et Ald.

SERVOS

Hic senex cerebrosus certe est.

PHANISCVS

Erras pervorse, pater:
Nam nisi hinc hodie emigravit aut heri, certo scio
Hic habitare.

THEVROPIDES

Quin sex mensis iam hic nemo habitat.

SERVOS

Somnias.

THEVROPIDES

Egone?

SERVOS

Tu.

THEVROPIDES

Tu nae. Molestus. Sine me cum puero loqui.

PHANISCVS

Nemo habitat? Habitat profecto: nam heri et nudiustertius,
Quartus, quintus, sextus, usque, postquam hinc peregre eius pater
Abiit, nunquam hic triduom unum desitum est esse et bibi.

THEVROPIDES

Quid ais?

918. Vulgo incertum quo seusu: *Tu ne molestus*. Reponendum procul dubio: *Tu nae. Molestus* (*es*: vid. Amph. 168). Passim sic depravata formula *Tu nae*. Vid. Capt. 790. Quod *sis* intelligere videntur lu verbis *ne molestus*, falluntur, ul significavi Mil. 554.

919. Vulg.: Pha. *Nemo habitat? hem!* Th. *ita profecto*. Ph. *nam* etc. Vett. edd. — *loqui. Nemo habitat hic*. (Iunt. Ald. *Da*. hic inserunt, h. e. *Daniscus* ἀντὶ τοῦ *Phaniscus*) *habitat profecto. nam* etc. Hoc saue verius: nam vulgatis istis *ita profecto* nescias aiat an neget Theuropides quemquam habitare iu suis aedibus.

921 sq. Vulgo minus usitate: *triduum in unum*. Hic quoque sequor vett. edd. Vidd. lexica. Cf. Pers. 37.

PHANISCVS

Triduom unum est haud intermissum hic esse et bibi,
Scorta duci, pergraecari, fidicinas, tibicinas
Ducere.

THEVROPIDES

Quis istaec faciebat?

PHANISCVS

Philolaches.

THEVROPIDES

Qui Philolaches?

PHANISCVS

Quoi patrem Theuropidem esse opinor.

THEVROPIDES

Heu *heu*, occidi,
Si haec hic vera memorat! Pergam porro percontarier.
Ain' tu, istic potare solitum Philolachem istum, quisquis est,
Cum hero vostro?

PHANISCVS

Hic, inquam.

THEVROPIDES

Puere, praeter speciem stultus es.
Vide, sis, ne forte ad merendam quopiam devorteris,
Atque ibi meliuscule, quam sat fuerit, biberis.

PHANISCVS

Quid est?

THEVROPIDES

Ita dico: ne ad alias aedis perperam deveneris.

PHANISCVS

Scio, qua me ire oportet, et, quo venerim, novi, loci.

928. *Cum* non liquescit. Vid. ad 881.

932. Inepte libri: — *et quo venerim, novi loqui.* Bene I. Gulielmius Verisimill. I, 1: — *et quo venerim novi loci*, quod merito in ordinem re-

Philolaches hic habitat, quoius est pater Theuropides,
Qui postquam pater ad mercatum abivit hinc, tibicinam
Liberavit.

THEVROPIDES

Philolaches ergo?

PHANISCVS

Ita: Philematium quidem.

THEVROPIDES

Quanti?

SERVOS

Triginta talentis.

PHANISCVS

Μὰ τὸν Ἀπόλλω, sed minis.

THEVROPIDES

Ain', minis triginta amicam destinatam Philolachi?

PHANISCVS

Aio.

THEVROPIDES

Atque eam manu emisissed?

cipit Pareus. «Locus, *inquit Gulielmius*, loquus, ut cocus coquus, secor sequor, alia promiscue scribebant; et παρέλκον elegans est, simile istis *ubi loci*, *huc locorum*, *huc viciniae* etc.» Vid. ad Amph. 510, Aul. 388.

937. *destinatam Philolachi*] Sic vulgo, quomodo, tanquam ex MSS. Palatt. edidit Pareus. Quamquam Taubmannus negat, sic in illis legi, sed praeferre eos et edd. vett. *destinatum Philolachem*, quod quidem de editionibus verum etiam ipse affirmare possum. Pro *destinavisse* id accipit Mercerus ad Non. pag. 89, sicut verba activa et passiva promiscue usurpari monitum Amph. 82. Gulielmius Quaestt. in Most. cap. 2: «Interpres, *inquit*, mavult *destinatum*. Ego *destinatam Philolachi* antique, ut *Chremi*. Destinata, emta. Lucilius apud Nonium *Tribus in libertatem millibus destinat*. Supra hac fabula (621) de emtis aedibus: *Quid? eas quanti destinat?* Rudente (prol. 45 seq.): *Minis triginta sibi puellam destinat, Datque arrhabonem et iureiurando adligat.* e quibus locis colligas, *destinare* esse emtione facta arrhabonem dare, ceterum pretium in diem differre.»

938. 940. Vulgo inconcinne: *emisisse* — *domino*. Vid. Amph. prol. 149.

PHANISCVS

Aio.

THEVROPIDES

Et postquam eius pater
Hinc siet profectus peregre, perpotasse adsiduo
Tuo cum dominod?

PHANISCVS

Aio.

THEVROPIDES

Quid? is hic aedis emit proxumas?

PHANISCVS

Non aio.

THEVROPIDES

Quadraginta etiam dedit huic, quae essent pignori?

PHANISCVS

Neque illuc aio.

THEVROPIDES

Hei, perdis!

PHANISCVS

Imo suom patrem illic perdidit.

THEVROPIDES

Vera cantas? Vana vellem!

PHANISCVS

Patris amicus videlicet.

THEVROPIDES

Heu, edepol eum patrem miserum praedicas!

PHANISCVS

Nihil hoc quidem est,
Triginta minae, prae quam alios dapsilis sumtus facit.

942. *Neque* priorem vocalem metri gratia elidit. Vid. 502, 905.

945. Pareus manu scriptos praeferre ait *T. m. praeterquam al. d. s. f.* Si res ita esset, legi posset *Mnae triginta, praeterquam alios* etc. Sed ne hiscit quidem Taubmannus de ista lectione.

Perdidit patrem. Vnus istic servos est sacerrumus,
Tranio; is vel Herculi conterere quaestum possiet.
Edepol *nae* med eius patris miseret, qui quom istaec sciet
Facta ita, amburet misero eii corculum carbunculus.

THEVROPIDES

Si quidem istaec vera sunt.

PHANISCVS

Quid merear, quamobrem mentiar?
Heus vos, ecqui hasce aperit?

SERVOS.

Quid ita pultas, ubi nemo intus est?

PHANISCVS

Alio credo comissatum abisse: abeamus nunc ïam.

THEVROPIDES

Puere, iamne abis? Libertas — paenulae est tergo tuo.

PHANISCVS

Mihi, nisi herum uti metuam et curem, nihil est qui tergum tegam.

948. Vulgo hiante versu: *Edepol me eius patris miseret: qui cum istaec sciet* etc. Vocula *ne* (h. e. *nae*) a sequente simili *me* videtur esse intercepta.

949. Inconcinne libri, *ei*.

951. Vulgo itidem minus concinne, *aequis*. Inusitatum vero est, quod exhiberi solet: *Quid istac pultas* etc. MS. decurt.: *Q. ista p.*, edd. vett. recte: *Q. ita p.* Neque haec Theuropidi tribuenda, quod vulgo fit, sed alteri servulo: nam si senex diceret, adhuc eum credere, necesse foret, non habitatam esse domum suam neque se delusum a Tranione: quod refutant verba eius in scena proxima *Perii hercle* etc.

953. Libri soloece: *Libertas paenula est tergo tuo. Libertas paenulae*, sicut *libertas omnium rerum* apud Livium XXXIV, 2 extr. Ipse Noster Amph. prol. 104 sq.: *Nam ego vos novisse credo iam, ut sit meus pater, Quam liber harunc rerum multarum siet.* Lineolam addidi, de qua vid. Ba. 468.

THEVROPIDES. SIMO.

THEVROPIDES

Perii hercle! quid opust verbis? Vt verba audio, i. s. IV, 3.
Non equidem in Aegyptum hinc modo vectus fui,
Sed etiam in terras solas orasque ultimas
Sum circumvectus: ita, ubi nunc sim, nescio.
Verum iam scibo: nam eccum, unde aedis filius
Meus emit. Quid agis tu?

SIMO

A foro incedo domum.

THEVROPIDES

Numquid processit ad forum hoc die novi?

SIMO

Etiam.

THEVROPIDES

Quid tandem?

SIMO

Vidi ecferri mortuom.

THEVROPIDES

Hem,
Novom!

SIMO

Vnum vidi mortuom ecferri foras.
Modo eum vixisse aiebant.

THEVROPIDES

Vae capiti tuo!

960. Vulgo: *quid ais tu?* Recte Iunt. et Ald.: *quid agis tu?* cui convenit senis responsum: *A foro incedo domum.* Saepissime haec confusa.

961. Inconcinne libri, *hodie.* Vid. ad Men. 410.

962. *Etiam*) Vid. supra 825.

964. *Vae capiti tuo*) Vid. Epid. 21.

SIMO

Quid tu otiosus res novas requiritas?

THEVROPIDES

Quia hodie adveni peregre.

SIMO

Promisi foras:
Ad coenam ne me te vocare censeas.

THEVROPIDES

Haud postulo edepol,

SIMO

Verum cras, nisi quis prius
Vocaverit me, vel apud te coenavero.

THEVROPIDES

Ne istuc quidem edepol postulo. Nisi quid magis
Es occupatus, operam mihi da.

SIMO

Maxume.

THEVROPIDES

Minas quadraginta accepisti, quod sciam,
A Philolachete?

SIMO

Nunquam numum, quod sciam.

965. Vulgo interpretatione ἀμέτρῳ: *Quid tu ut otiosus* etc.

967. itidem inconcinne Gronovius et Ernestius: *Ad coenam ne me tu te vocare censeas.* Soloece autem Taubmannus: *A. c. ne me tu evocare c.*, siquidem in hac re nunquam usurpatur *Evocare*. Sequimur Pareum, qui sic, ut nos, nihil monito lectore, tanquam ex manu scriptis Camerarianis, edidit. Minus autem recte interpungitur: —*foras*, *Ad coenam ne* etc. Vid. Curc. 654.

972. *quod sciam*) Itidem soloece libri: *quas sciam*. Iunt. Ald. *quasi iam*. Per irrisionem illud *Quod sciam* repetit Simo in responsione. Cf. 844.

THEVROPIDES

Quid?
A Tranione servo*lo*?

SIMO

Multo id minus.

THEVROPIDES

Quas arrhaboni tibi dedit?

SIMO

Quid somnias?

THEVROPIDES

Egone? At quidem tu, qui istoc te speras modo
Potesse dissimulando infectum hoc reddere.

SIMO

Quid autem?

THEVROPIDES

Quod me absente tecum hic filius
Negotî gessit.

SIMO

Mecum ut ille hic gesserit,
Dum tu hinc abes, negotia? quidnam, aut quo die?

THEVROPIDES

Minas tibi octoginta argenti debeo.

SIMO

Non mihi quidem hercle; verum, si debes, cedo.
Fides servanda est, ne ire inficias postules.

THEVROPIDES

Profecto non negabo debere, et dabo.
Tu cave, quadraginta accepisse hinc ne neges.

974. Vulgo nullis numeris: TH. *Quid, a Tranione servo?* SI. *multo id minus.* De *quid* seorsim posito vid. Mil. 951.

979 sq. Soloece libri: — — SI. *Mecum ut ille hic gesseret, Dum tu hinc abes, negotii?*

SIMO

Quaeso edepol, huc me adspecta, et responde mihi.
Te velle uxorem aiebat tuo nato dare:
Ideo aedificare hic velle aiebat in tuis.

THEVROPIDES

Hic aedificare volui?

SIMO

Sic dixit mihi.

THEVROPIDES

Hei mihi, disperii! vocis non habeo satis!
Vicine, interii, perii!

SIMO

Numquid Tranio
Turbavit?

THEVROPIDES

Imo mi exturbavit omnia.
Deludificatust me hodie indignis modis.

SIMO

Quid tu ais?

THEVROPIDES

Haec res sic est, ut narro tibi.

986. « De lacuna, *inquit Acidalius Divv. in Plaut. pagg.* 240 *sq.* suspiceris insigni ante istum versum *Quaeso edepol* etc.: nam abruptus sermo videtur, et debent alia praecessisse, quibus ab argenti debitione ad aedium inspectionem gradus fiat. Scilicet de aedium emtione alterum contendere, alterum negare prius, aliaque oportuit invicem agere, quam ad extremum hoc delaberentur. An vero de industria Plautus ista dissimulavit? Ita est. Consulto reiecit omnem eam narrationem, ne saepius in scena contra legem comicam et cum spectatorum taedio eadem iterarentur. Atque id ipse in fine innuit: TH. *Eadem ego opera haec tibi narravero, Quis me exemplis hodie ille ludificatus est.* »

987. *aiebat*) Intelligendum *Tranio*, qui haud longe abhinc nominatus est, vel *Aliquis*, de quo vid. Asin. 433.

991. Minus apte codd.: *Vicini. Vicine* iam Acidalio in mentem venit, ut ad hunc solum Simonem exclamet senex. Taubmannus quoque: « Malim *Vicine*, vel euphoniae causa. »

992. Vulgo τὸ *mi* abest, non sine detrimento versus.

993. Vid. sequentem annotationem.

Deludificatust me hodie in perpetuom modum.
Nunc te obsecro, ut me bene iuves operamque des.

SIMO

Quid vis?

THEVROPIDES

I mecum, obsecro te, una simul . . . .

SIMO

Fiat.

THEVROPIDES

Servorumque operam et lora mihi cedo.

SIMO

Sume.

THEVROPIDES

Eademque operad haec tibi narravero,
Quis med exemplis hodie ludificatus est.

995. Vulg. ineoneinne: *Te ludificatus et me hodie in p. m.* MSS. Iunt. Ald. etc.: *Deludificatust* (*Deludificatus est*) *me hod. in p. m.*, unde Aeidalius l. l. ad. 986: *Ludificatust med hodie in perp. m.* Sed de glossa est utrumque pronomen, ut sero intelligo, et reponendum: *Deludificatust hodie in perpetuom modum.* Haec scripseram, quum repente animum percussit, malae notae esse etiam versu 993 pronomina. Se solum hoc toto loco cogitat queriturque Theuropides, et recte, quia ludificatio servuli sibi soli fraudi fuit et detrimento. Hine *Hei mihi, disperii.... interii, perii!* et ipso vs. 993: *mi exturbavit omnia*, non: *Hei nobis, disperiimus, interiimus* etc. Quod vero validissimum est argumentum, versu 995, ubi prius dicta, paulum immutata, repetit, sicut verbis *ut narro tibi* significatur, metro non congruunt ambo pronomina, ut modo vidimus: ergo nec versu 993, quem hic respicit, genuina esse possunt, sed reponendum est: TH. *Imo mi exturbavit omnia. Deludificatust me hodie indignis modis.* SI. *Quid tu ais?* TH. *Haec res sic est, ut narro tibi: Deludificatust me hodie in perpetuom modum.* Versibus mediis *me* et *tu* pronomina non elidenda. Vid. Amph. 149.

1000. Inconcinne edd: *Qui me exemplis hodie ille ludificatus est.* Taubmanuus: *Qui me et te exemplis hodie eludificatust est*, quod falsum arguitur iis, quae praecedente annotatione disputavimus. MSS. et vett. edd.: *Quis* (edd. *Quibus*) *me ex. h. eludificatus* (*ludificatus*) *est.* Tò e in *eludificatus* e praecedente voce videtur adhaesisse.

TRANIO. THEVROPIDES.

TRANIO

Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit;
t. t. c. V, 1.
Atque equidem, quid id esse dicam verbum nauci, nescio.
Nam herus postquam rus me misit, filium ut suom arcesserem,
Abii illa per angiportum ad hortum nostrum clanculum,
(Ostium quod in angiportu est), horti patefeci foris;
Eaque eduxi omnem legionem, et maris et feminas.
Postquam ex obsidione in tutum eduxi maniplares meos,
Capio consilium, ut senatum congerronum convocem;
Quem quom convocavi, atque illi me e senatu segregant.
Vbi ego video, vorti rem in meo foro, quantum potest
Facio idem, quod plurimi alii, quibus res timida aut turbida est:
Pergunt turbare usque, uti ne quid sit conquiescere.
Nam scio equidem, nullo pacto iam esse posse clam senem.

1001. *Qui*) Vid. Amph. modo l. l.

1005. Vulgo: *Ostium quod in angiportu est.* Hoc non fuit mutandum, etsi commodum habet sensum id, quod dedi *Ost. quo in a. e.*, ut ad eam partem horti se ivisse dicat Tranio, ubi ostium sit in angiportu. Sed affectatum hoc, locusque sic interpungendus: *Abii illa per angiportum ad hortum nostrum clanculum (Ostium quod in angiportu est), horti* etc. *Ostium q. in a. e.*, hoc est: *quoniam ost. in a. e.*, vel: *nam ost. in a. e.* Hoc non animadvertens Acidalius Divv. in Plaut. pag. 241, sed τὸ *quod* pro relativo pronomine accipiens, frustra turbat.

1006. *legionem*) Vid. Amph. 116, 341.

1009. *me e senatu segregant*) H. e. me solum reliquerunt, aufugerunt. Ridicule autem, qui se ipsi segregarunt, se, Tranionem, segregasse ait.

1012. Vulgo: *Pergunt turbare usque, ut ne quid possit conquiescere.* Sed MSS.: — *ut ne quid sit conqu.*, h. e. ut non aliquo modo, (*quid*: vid. supra 523) vel nullo modo, conquiesci liceat.

Sed quid hoc est, quod foris concrepuit proxuma vicinia?
Herus hic meus quidem est. Gustare ego eius sermonem volo.

THEVROPIDES

Eloco intra limen adstate illi, ut, quom extemplo vocem,
Continuo exiliatis. Manicas celeriter connectite.
Ego illum ante aedis praestolabor ludificatorem meum,
Quoius hic ego ludificabo corium, si vivo, probe.

TRANIO

Res palam est. Nunc te videre meliust, quid agas, Tranio.

THEVROPIDES

Docte atque astu mihi captandum est cum illo, ubi huc advenerit.
Non ego illi extemplo ita meum ostendam sensum: mittam lineam;
Dissimulabo, me horum quidquam scire.

TRANIO

O mortalem malum!
Alter hoc Athenis nemo doctior dici potest.
Verba dari illi non magis hodie quisquam, quam lapidi, potest.
Adgrediar hominem; adpellabo.

THEVROPIDES

Nunc ego illunc veniat velim.

TRANIO

Si quidem pol me quaeris, adsum praesens praesenti tibi.

1016. Libri inconcinne, *illic*. Iam alii emendarunt. Vid. Amph. 596.

1020. *meliust*) H. e. *bene est*. Vid. ad Aul. 289.

1021. *Astu*) Ἀμέτρως libri, *astute*. Vid. Cas. 372. — *Mihi captandum est cum illo*, prisce, quomodo dicuntur *Cavere*, *Orare*, *Queri*, *Osculari cum aliquo*. Vidd. Taubm. et Gronov. ad h. l.

1026. Insulse libri: *Nunc ego ille huc veniat velim*. Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 242: « Veteres (libri) *illum*, Plautinissime; et malum illis, qui mutarunt. »

THEVROPIDES

Euge, Tranio, quid agitur?

TRANIO

Veniunt ruri rustici,
Philolachesque etiam aderit.

THEVROPIDES

Edepol opportune mi advenis.
Nostrum ego hunc vicinum opinor esse hominem audacem et malum.

TRANIO

Qui dum?

THEVROPIDES

Quia negat novisse vos ....

TRANIO

Negat?

THEVROPIDES

Nec vos sibi
Numum unquam argenti dedisse.

TRANIO

Abi, ludis me. Credo, haud negat.

THEVROPIDES

Quid iam?

TRANIO

Scio, iocaris nunc tu: namque illic quidem haud negat.

THEVROPIDES

Imo edepol negat profecto, neque se has aedis Philolachi
Vendidisse.

TRANIO

Eho, an negavit sibi datum argentum, obsecro?

1029. Vulg.: *Philolaches iam hic aderit.* Sed V. C. *Philolaches qui etiam adheret*, h. *Philolachesque etiam aderit*; quod melius, ut et se rure iam rediisse, et Philolachem adfuturum dicat Tranio.

1033. Inconcinne edd.: — *nam ille quidem haud negat.*

THEVROPIDES

Quin iusiurandum pollicitus est dare, si vellem, mihi,
Neque se hasce aedis vendidisse, neque sibi argentum datum.
Dixi istuc idem ego illi.

TRANIO

Quid ait?

THEVROPIDES

Servos pollicitust dare,
Suos mihi omnis quaestioni.

TRANIO

Nugas! nunquam edepol dabit.

THEVROPIDES

Dat profecto.

TRANIO

Quin cita illum in ius.

THEVROPIDES

Si veniat.

TRANIO

Tu mane.

1037. MSS. — *argentum datum est*, *arg. dat. esse.* Tῷ *esse* in ordinem recepto haberemus trochaicum tetram. acatal, cui fortasse locus hic, ubi affectus gliscunt. Vid. Amph. 596.

1038. «*Dixi ego istuc idem illi.* Hoc ridicule Lambinus interpretatur. Ego censeo, versum unum et fortassis alterum hic deesse. Nam Tranio quaedam interfatus est ad Simonem redarguendum, quae eadem iam senex ait se quoque ipsi dixisse. Non vana ea suspicio, quam ipsa quidem res ingerit.» Acidal. Divv. in Plaut. pagg. 242 sq.

1039. *Nugas*) Vid. Capt. 534.

1040 sqq. Vulgo sic et hoc ordine leguntur: TH. *Dat profecto.* TR. *quin et illum in ius iube ire.* TH. *iam mane. Experiar, ut opinor. certum est.* TR. *mihi hominem cedo.* TH. *Quid si igitur ego arcessam homines?* TR. *factum iam esse oportuit: Vel hominem iube aedes mancipio poscere.* TH. *uno hoc primum volo, Quaestioni accipere servos.* TR. *faciundum edepol censeo. Ego interim* etc. Bene Acidalius Divv. in Pl. pag. 243: «Quicunque, *inquit*, verborum istorum sensus *Vel iube aedes mancipio poscere*, in quibus et alii obhaeserunt: is quidem versus *Quid si igitur* etc. transpositus est omnino, et verba praeterea quaedam non suae personae adscribuntur. Sic autem omnia putamus restituenda: TH. *Dat profecto.*

THEVROPIDES

Experiar, ut opinor. Certum est, *Tranio.*

TRANIO

Mihi hominem cedo!

Vel hominem iube mancupio aedis posci.

THEVROPIDES

Imo hoc primum volo,

Tr. *quin et illum in ius iube ire.* Th. *itan'?? mane: Experiar, ut opinor: certum est. mihi huc hominem cedo.* Tr. *Vel iube aedes mancipio poscere.* Th. *imo hoc primum volo, Quaestioni accipere servos.* Tr. *fac. ed. c.* Th. *Quid si* etc. Res ita geritur, qoae per se tamen clara. Non credere simulabat Tranio, servos in qoaestionem datum iri: quod quum senex certus asseveraret: Etiamsi dentur, inquit ille, tamen et illum in ius voca. Ibi, quid faciendum sibi, senex deliberat: et itane censes? inquit: maue, nt mecum etiam cogitem. Quumqoe cogitasset aliquamdiu, inclinat eo, nt iure experiri velit; mox idem plane statuit, et uti solet in comoediis, poscit hominem sibi dari, ut statim ad iudicem com illo. Tum servus nt magis incitaret, subiicit de aedibus maocupio poscendis: sed, ut nunc verba leguntnr, dubie, uti nescias, quem poscere eas velit. Lambinus ad filium Theuropidis trahit; incommode, ut opinor. De Simone magis intelligi qoeat, neque commode tamen hoc quoque satis. An autem *iubeo* legendom, ut herum Theuropidem ipsum iubeat servus vel mancipio negatas sibi aedes postulare? Quidquid huius est, ubi Tranio haec dixit, differt seuex itionem in ius, na sic elaberetur ille interim, quem comprehendere per servos quasi quaestionarios vellet, ac prius hos accipere velle quaestioni ait, deinde legibus experiri. Quid faciat? assentit Traoio; quumque vocaturus illos senex esset, id quoque permittit; sed de loco sibi cavet, non imprudens insidiarum, quae velut inscio struerentur. »

Sic ille, felix quidem in ponendo toto, sed in singulis aberrans. Nam versu 1040 MSS.: Th. *D. p.* Tr. *quin et illum in ius si veniam mane.* Vude reponendum vidi: *Quin cita illum in ius.* Th. *Si veniat.* (qood tanquam verentis est, ut veniat Simo.) Tr. *Tu mane.* (Ridicule manere in iure senex iubetur hominem, qoi nnnqoam eo est venturns.) Sequente versu ab Acidalio inculcatum *huc* neque est in libris nec versum expedit. Tranionis igitur nomen excidisse arbitrabar, sicut supra 483. Verba autem *Mihi hominem cedo* libris auctoribus servulo sunt attribuenda, comice gestientis et adversario iam quasi insultantis; quae lascivia non decet senem tristem nec nisi de someodo supplicio cogitaotem. Dein quod attinet ista *Vel hominem iube* etc., passivum requiri vidit Dousa Centurionat. pag. 312. Sed reponendum metri causa *posci*, non *poscier*, quod ei placebat, et locus sic accipiendus, ut Theuropides intendere iubeatur Simoni litem *mancipi*, h. e. de mancipio tradito et post abnegato. (*Mancipio* igitur ex-

Quaestioni accipere servos.

TRANIO

Faciundum edepol censeo.

THEVROPIDES

Quid, si igitur ego arcessam homines?

TRANIO

Factum iam esse oportuit.
Ego interim hanc aram occupabo.

THEVROPIDES

Quid ita?

TRANIO

Nullam rem sapis: i. t.
Ne enim illi huc confugere possint, quaestioni quos dabit.
t. t. c.
Hic ego tibi praesidebo, ne interbitat quaestio.

THEVROPIDES

Surge.

TRANIO

Minume.

THEVROPIDES

Ne occupassis, obsecro, aram.

TRANIO

Cur?

THEVROPIDES

Scies.
Quia enim id maxume volo, illi ut istoc confugiant. Sine:
Tanto apud iudicem hunc argenti condemnabo facilius.

TRANIO

Quod agis, id agas. Quid tu porro serere vis negotium?
Nescis tu, quam meticulosa res sit ire ad iudicem.

plicandum *Ob mancipium* et *aedis* habendum pro genitivo singularis, sicut usurpari interdum τὸ *aedes* eo numero monni supra 794.) Atque ita quidem haec mihi videntur restituta et in luce sua posita.

1046. *Nē*) Vid. Amph. 149.

1051. MSS. *Quod agas, id agas.*

THEVROPIDES

Surgedum hinc: est consulere igitur quiddam quod tecum volo.

TRANIO

Sic tamen hinc consilium dedero: nimio plus sapio sedens;
Tum consilia firmiora sunt de divinis locis.

THEVROPIDES

Surge! ne nugare! adspicedum contra me!

TRANIO

Adspexi.

THEVROPIDES

Vides?

TRANIO

Video: huc si quis intercedat tertius, pereat fame.

THEVROPIDES

Quidum?

TRANIO

Quia *enim* quaesti nil siet: mali hercle ambo sumus.

THEVROPIDES

Perii!

TRANIO

Quid tibi est?

THEVROPIDES

Dedisti verba.

TRANIO

Qui tandem?

THEVROPIDES

Probe
Med emunxti.

TRANIO

Vide, sis, satine recte: num mucci fluont?

1058. Vulgo hiante versu: *Quia nihil quaesti siet.*

1060. Inconcinne libri *Me emunxti.* Vid. Amph. prol. 149.

THEVROPIDES

Imo etiam cerebrum quoque omnem e capite emunxti meo.
Nam omnia malefacta vostra reperi radicitus;
Non radicitus quidem hercle, verum etiam eradicitus.
Nunquam edepol hodie *haec* inultus designaveris: tibi
Iam iubebo ignem et sarmenta, carnufex, circumdari.

TRANIO

Ne faxis: nam elixus esse, quam assus, soleo suavior.

THEVROPIDES

Exempla edepol faciam ego in te.

TRANIO

Quia placeo, exemplum expetis?

THEVROPIDES

Loquere: quoiusmodi reliqui, quum hinc abibam, filium?

TRANIO

Cum pedibus, manibus, cum digitis, auribus, oculis, labris.

THEVROPIDES

Aliud te rogo.

TRANIO

Aliud ergo nunc tibi respondeo.
Sed eccum tui gnati sodalem video huc incedere,
Callidamatem: illo praesente mecum agito, si quid voles.

1061. *omnĕm*) Vid. Amph. 116, 341.

1064. Libri depravate: *Nunquam edepol hodie inultus destinaverim tibi.* Bene Acidalius, nisi quod vulgatum *tibi* servari potest: « Nota, *inquit*, Lambini aliorumque commenta. Rudem ego sententiam dicam, sed quae fortasse praevaleat istis nimium argutis. Nam quid si scribatur; *Nunquam edepol haec hodie inultus designaveris mihi.* Ad Curtium ostendimus errorem perpetuum in verbis *destinare* et *designare*: quem quis negat hic committi quoque potuisse? Mens quidem senis ita commodissime exprimatur. »

1071. Τοῦ *video* vocalis o longa h. l. non eliditur, sed corripitur ante *h* literam cum vocali. Vid. Amph. 341.

CALLIDAMATES. THEVROPIDES. TRANIO.

CALLIDAMATES

Vbi somnum sepelivi omnem *omnem*que obdormivi crapulam, t. c. V, 2.
Philolaches venisse dixit mihi suom peregre huc patrem,
Quoque modo hominem advenientem servos ludificatus sit;
Ait, metuere sese illius in conspectum occedere.
Nunc ego de sodalitate solus sum orator datus,
Qui a patre eius conciliarem pacem. Atque eccillum optume.
Iubeo te salvere, et, salvos quom advenis, Theuropides,
Peregre, gaudeo. Hic apud nos hodie coenes. Sic face.

1073. Vulgo hiante versu, nisi τὸ *atque* non liquescat, quae ratio durissima: *Vbi somnum sepelivi omnem, atque obdormivi crapulam.* Vett. edd. *V. s. sep. omnemque ob. crap.* Vtroque et manuscriptorum *omnem* et editionum *omnemque* recipiendo versum restituimus.

1074. Vulgo sententia et metro aeque mancis: *Philolaches venisse mihi suum peregre huc patrem.* Alii alia infersere, Angelius et Aldus *dixit*, Camerarius *narravit*, Tauhmannus *ait.* Optime convenire versui mihi videbatur Angelianum illud *dixit.*

1075. Inconcinne libri, *siet.*

1078. Vox gravis *pacem* non eliditur. Vid. ad 1071.

1080. Inepte atque inconcinne libri: *Peregre, gaudeo. hic apud nos hodie coenes.* TH. *sic talem, Callidamate* etc. Perbene Scioppius Suspp. Lectt. I, 3: «Non, *inquit*, temerarium et sic de nihilo est, quod in utroque Ioachimi codice scriptum fuit disertim: *hic apud nos hodie cenes sic tale.* fuitque quum inde fingerem: *cenassis face.* Dixi nuper in *Verisimilibus* et dico etiam in *de Ratione emendandi ex ingenio*, *t* et *f* saepe sibi cessisse invicem. tum vero puto *l* pro *t*, ut saepe, ita et hic scriptum fuisse. *t* autem et *c* in manuscriptis libris valde similia sunt. Sic et Poenulo act. V, sc. 2, vs. 75, *tace* pro *face* scriptum fuerat: ubi vulgo *Maledicta hinc aufer, linguam compescas, tace*, legendum adsero cum libris Camerarii *compescas face*, et facile mihi de eo viri docti adsentientur. Fuit etiam quum mallem *coenae sistas te*, vel *siste te*, nec amici non probabant. Sed nimirum verissima corrigendi ratio est, quum unumquemque auctorum ex se ipso corrigimus, quare aliis Plauti locis cum hoc ipso collatis et

THEVROPIDES

Callidamate, di te ament. De coena facio gratiam.

CALLIDAMATES

Quin venis?

TRANIO

Promitte: ego ibo pro te, si tibi non lubet.

THEVROPIDES

Verbero, etiam inrides?

TRANIO

Quian' me pro te — ire ad coenam autumo?

THEVROPIDES

Non enim ibis: ego ferare faxo, ut meruisti, in crucem!

CALLIDAMATES

Age, mitte istaec: ito ad coenam.

TRANIO

Dic venturum. Quid taces?

CALLIDAMATES

Sed tu istuc quid confugisti indu aram, inscitissumus?

TRANIO

Adveniens perterruit me. — Loquere nunc, quid fecerim.

ductu litterarum in lectione scripta curiose observato, tam non dubito de lectione mea, ut Apollinem nihil unquam verius e tripode profatum credam. Lego autem: *hic apud nos hodie cenes, sic face.* Iam quaeso haec Plauti loca mecum considera, Sticho act. I, sc. 3, (171 sqq): *Oratio una interiit hominum pessume, Atque optuma hercle meo animo et scitissuma, Qua ante utebantur VENI ILLO AD CENAM, SIC FACE, Promitte vero, ne gravare, est commodum, Volo inquam fieri, non amittam quin eas.* Et eadem fabula act. III, sc. 2, (449 sqq.): *Cenabis apud me, quoniam salvus advenis.* EP. *Vocata est opera.* GE. *num quidem tam grave est? Promitte.* EP. *certum est.* GE. *sic fac, inquam.* EP. *certa res'st.* Hanc itaque lectionem iam constitui. »

1083. Vid. Ba. 468.

1085. Vulgo pro arbitrio nec salvo numero sic legunt: CA. *Age mitte ista, et ito ad me ad coenam.* TR. *dic* etc. MSS. *A. m. ista ac ito* etc.; vett. edd. *A. m. ista haec et me ad c.* Eaedem edd. non male, *dic iturum.*

1086. Vulgo minus concinne, *in aram.* Vid. Bu. 897. *Confugisti* non elidendum, qua de re vid. Amph. 341. — *inscitissumus.* H. e. *inscitissume.* Cf. Truc. 901 et Vechneri Hellenolex. I, 2, 13.

Nunc utriusque disceptator, eccum, adest: age, disputa.

THEVROPIDES

Filium conrupisse aio te meum.

TRANIO

Ausculta modo.

Fateor potavisse; amicam liberasse, absente te;
Foenori argentum sumsisse; id esse absumtum praedico.
Numquid fecit, nisi quod faciunt summis gnati generibus?

THEVROPIDES

Hercle mihi tecum cavendum est: nimis quam es orator catus.

CALLIDAMATES

Sine me dum istuc iudicare. Surge: ego isti adsedero.

1090. *potavisse*) Vulgo, *peccavisse.* Illud non nolebat Acidalius, quia ordine omnia facinora commemoret, et peccata sane videri nolit Tranio. Hoc rectissimum: nam nihil aliud quam filios quosvis summo loco natos fecisse Philolachem ait servus, neque igitor peccavisse, ut qui receptum in hoc genere morem sit secutus. Nosquam autem alias, ubi horum facinorum fit mentio in fabola, potationes non commemorantur. Grumio 19 sq.: *Nunc, dum lubet licetque*, pota, *perde rem* — — — — — — — — — *Dies noctisque* bibite, *pergraecamini!* Simo 707 sqq: *Musice hercle agitis aetatem ita, ut vos decet:* Vino, *victu, piscatu probo, electili, Colitis vitam.* 920 sqq: — — *Postquam hinc peregre eius pater Abiit, nunquam hic triduom unum desitum est* esse et bibi. TH. *Quid ais?* PHA. *Triduom unum est haud intermissum hic* esse et bibi — — — — (TH.) *Ain', tu istic* potare *solitum Philolachem istum, quisquis est, Cum hero vostro?* — — — — TH. *Ain', minis triginta amicam destinatam Philolachi?* PH. *Aio.* TH. *Atque eam manu emisissed?* PH. *Aio.* TH. *Et postquam eius pater Hinc siet profectus peregre*, perpotasse *adsiduo Tuo cum domino?* Theuropides infra 1114: *Imo me praesente amato*, bibito, *facito quodlubet.* Et ipse Tranio 35 sq.: *Lubet* potare, *amare, scorta ducere.* quomodo Poen. 530: *Potare, amare volt.* Suspeosum tenebat Acidalium, quod infra Callidamates ait: — — *nos deliquimus: Foenus, sortem sumtumque omnem, quid amica est, omnia Nos dabimus.* Sed eius loci quum diversa ratio videatur, eadem est: nam ut hic peccavisse eum negat Tranio, sed communia iu se admisisse et quae non tanti sint, ut propterea irascatur senex, ita illic Callidamates non amicum, sed se deliquisse ait, seque igitur foenus, sortem et omnem sumtum, quo amica emta sit, daturum. Quamobrem non dubitandum, quin recte reposuerimus *potavisse.*

1094. Inconcinne libri, *istic.* Vid. Cas. 430.

THEVROPIDES

Maxume. Accipito hanc ad te*te* litem.

TRANIO

Enim istaec captio est.
Fac, ego ne metuam igitur, et tu ut meam timeas vicem.

THEVROPIDES

Iam minoris omnia facio, prae quam me quibus modis
Ludificatus est.

TRANIO

Bene hercle factum et factum gaudeo.
Sapere istac aetate oportet, qui sunt capite candido.

THEVROPIDES

Quid ego nunc faciam, si amicus Diphilus aut Philonides ....

TRANIO

Dicito iis, quo pacto tuos te servos ludificaverit:
Optumas frustrationes dederis in comoediis.

CALLIDAMATES

Tace parumper: sine vicissim me loqui. — Ausculta.

THEVROPIDES

Licet.

CALLIDAMATES

Omnium primum sodalem me esse scis gnato tuo.
Is adiit me: nam eum prodire pudet in conspectum tuom.
Propterea, quae fecit, quia te scire scit. Nunc te obsecro.
Stultitiae adulescentiaique eius ignoscas. Tuost;

1095. Item corrupto numero exhibetur: — *ad te litem.* Vid. Ba. 684 sq.

1096. Pronomen *tu* non eliditur. Vid. ad 1086. Verba *igitur et* non habebantur in chirographis.

1097. Sic probabiliter locum hunc restituit Camerarius, nisi quod τὸ *me* ex sequente versu huc transtulit Gruterus metri causa: nam vulgo legitur: — *prae quam quibus modis Me ludificatus est.* MSS. *Iam minoris....cio praequam q. m.*; edd. primae: *Iam minori scio predum Te. quibus modis*, quomodo etiam V. C. a manu secunda, nisi quod is *monere — predem* pro *minori — predum*; Iunt. Ald.: *Iam minoris fecero praedem. Te. quid iam quibus modis Me lud. es.*

1107. Vulgo inconcinne, *adolescentiaeque.* Vid. Epid. 497.

Scis, solere illanc aetatem tali ludo ludere;
Quidquid fecit, nobiscum una fecit; nos deliquimus:
Foenus, sortem, sumtumque omnem, quid amica est, omnia
Nos dabimus, nos conferemus, nostro sumtu, non tuo.

THEVROPIDES

Non potuit venire orator magis ad me inpetrabilis,
Quam tu: neque *ego* illi sum iratus neque quidquam suscenseo;
Imo me praesente amato, bibito, facito quodlubet.
Si hoc pudet, fecisse sumtum, supplicid habeo satis.

CALLIDAMATES

Dispudet.

THEVROPIDES

Dabo istam veniam.

TRANIO

Quid me fiet nunc ïam?

THEVROPIDES

Verberibus, lutum, caederę pendens!

TRANIO

Tamenetsi pudet?

THEVROPIDES

Interimam hercle te ego, si vivo!

1110. *quid*) Vulgu itidem ἀμέτρως: *qui*. Vid. Amph. prol. 149. Camerarius feceral *quanti*. Vid. Scioppii Suspp. Lectt. I, 3, qui laudat Men. 449, Pers. 653 et fragmentum Hortuli Plautinae, quod profert Festus v. *Sub corona venire*.

1115. Vulgu depravato numero, *supplicii hab. s.* Acidalius Divv. in Plaut. p. 245: *supplicii iam h. f.* Sed vid. ad 1110.

1116. MSS. et pleraeque edd. vett. *Dispudet istam veniam*. Aliquot edd. primariae, teste Pareu: *Dispudet dat ist. v.* Camerarius putabat, si legeretur *Dispudet dari istam veniam*, omnia fore integriora, quod Lambinus tanquam certum retulit in Commentaria. Sed rectius, upinur, Theuropides: *Dabo istam veniam* (filio; servu non dabo). Vnde Tranio: *Quid me fiet nunc ïam* (cui tu veniam te daturum negas, certe non affirmas)? et Callidamates: *Fac istam cunctam gratiam*.

1118. Libri corrupto metro: *Interimam hercle ego, si vivo*.

CALLIDAMATES

Fac istam cunctam gratiam:
Tranio remitte, quaeso, hanc noxiam causa mea.

THEVROPIDES

Aliud quidvis inpetrari perferam a me facilius,
Quam ut non istum ego pro suis factis pessumis pessum premam.

CALLIDAMATES

Mitte, quaeso *te*, istunc.

THEVROPIDES

Hem, viden', ut restat furcifer?

CALLIDAMATES

Tranio, quiesce, si sapis.

THEVROPIDES

Tu quiesce hanc rem modo
Petere; illum ego verberibus, ut quietus sit, subegero.

CALLIDAMATES

Nihil opus profecto est. Age iam, sine ted exorarier.

THEVROPIDES

Nolo ores.

CALLIDAMATES

Quaeso hercle.

THEVROPIDES

Nolo, inquam, ores.

CALLIDAMATES

Nequidquam nevis:
Hanc modo unam noxae veniam, quaeso, da causa mea.

1119. Inconcinne libri *Tranioni*. *Tranio* rescribendum esse, iam Acidalio in mentem venit. Sic supra 543 habes *Tranium* pro *Tranionem*, Amphit. prol. 99 *Electrum* pro *Electryone*, Pseud. 1240 *Dolum* pro *Dolonem*; quomodo etiam *Balli* pro *Ballionis* reponendum vidi metri gratia ibid. 626.

1122. *Te* pronomen vulgo abest, ruente versu. MSS. *Mitte que sis tum vident*, *mitteque sis tumc*; edd. primae: *Mitte quaeso tu me*. An dederat Plautus: TR. *Mitte*, *quaeso*, *tu med!* TH. *Hem*, *viden'*, *ut restat furcifer?* Vix arbitror.

1127. Inepte libri: *Hanc modo unam noxiam*; *unam*, *quaeso*, *fac c. m.* Vi-

TRANIO

Quid gravaris? quasi non cras iam conmeream aliam noxiam:
Ibi utrumque, et hoc et illud, poteris ulcisci probe. 1129

CALLIDAMATES

Sine ted exorem.

THEVROPIDES

Age, abi! abi inpune! Hem, huic habeto gratiam.

CANTOR

Spectatores, fabula haec est acta: vos plausum date.

cinae *noxaeueniam* et *noxiamunam*; nec valde dissimiles *d* et *f* literae in scriptis, ut facile ex *dacausa* oriri potuerit *facausa*, mox *fac causa*, ut nunc legitur: nam *facere veniam* inusitatum.

1129. Tò *Ibi* non eliditur. Vid. ad 1086. Acidalius Divv. in Pl. pag. 245 secundum nescio quos libros emendabat *Ibi tum*. Taubmannus inepte, *Ibi ibi utrumque* etc.

PERSA

DRAMATIS PERSONAE

Toxilvs, } *servi.*
Sagaristio, }
Satvrio, *parasitus.*
Sophoclidisca, *ancilla.*
Lemniselene, *meretrix.*
Paegnivm, *puer.*
Virgo.
Dordalvs, *leno.*

ARGVMENTVM

Profecto domino suos amores Toxilus
Emit, atque curat, leno ut emittat manu;
Raptam quoque ut emat de praedone virginem
Subornata suadet sui parasiti filia,
Atque intricatum ludit potans Dordalum.

Vs. 3. Vulgo soloece: *Raptamque ut emeret d. p. v.*, *Subornata suadet* etc. Iunt. Ald.: *Raptamque ut is emat d. p. v.*

5. Vulgo versu impedito: *Atque ita intricatum* etc. Tò *ita* ortum, ni fallor, ex sequente syllaba.

TOXILVS. SAGARISTIO.

TOXILVS

Qui amans egens ingressus est princeps amoris in vias, i. t. I, 1.
Superavit aerumnis suis aerumnas Herculaneas;
Nam cum leone et cum excetra, cum cervo, cum apro Aetolico,
Cum avibus Stymphalicis, cum Antaeo, deluctari mavelim,
Quam cum amore. Ita fleo miser quaerendo argento mutuo;
Nec quidquam nisi « Non est » sciunt mihi respondere, quos rogo.

SAGARISTIO

Qui hero suo servire volt bene servos servitutem, i. t. c.
Nae illum edepol multa in pectore suo conlocare oportet,

Vs. 2. Prorsus inconcinne libri: *Superavit aerumnis is suis aerumnas Herculis*. Tò *is*, quod officit versui et ex antecedente *-is* procul dubio est ortum, recte abest ab editionibus vett. Pro *Herculis* MSS. *Herculi*, de qua forma genitivi eiusmodi nominum dixi Ba. 894. Sed vox τρισύλλαβος non sufficit metro, sufficit id, quod reposui, *Herculaneas*. Hoc scriptum *Herculanas* postremam syllabam facile perdiderit, a sequente simili *nam* interceptam.

5. *cūm*) Vid. Amph. 149. — Caeterum libri « *ita fio miser*. » Quid? fio miser? an nondum est? Nugae! Legendum *fleo miser*. Mil. 1322: Pl. *Sin magis vis, ambo mittam*. Py. *Nolo; retineas*. Pa. *Fleo miser*. Pseud. 73: *Quin fles?* et ibidem 94: Ps. *Quid fles, cucule? Vives*. Ca. *Quid ego ni fleam* etc. Poen. 964: *Vt adflet, quo illud gestu faciat facilius!* Terentius Hec. III, 3, 25: *Nequeo quin lacrumem miser*. Et ita passim *lacrumarum*, neque gaudio tantum effusarum, de quibus vidd. inttpp. ad Terentii Ad. III, 3, 55, mentio fit in comoediis.

8. *pectorē*) Vid. Amph. 1. Cf. 19.

Quae hero placere censeat praesenti atque absenti suo. i. t.

Ego nec lubenter servio, nec satis sum hero ex sententia;
Sed quasi lippo oculo meus me herus manum abstinere haud quit tamen,
Quin mi imperet, quin me suis negotiis praefulciat.

TOXILVS

Quis illic est, qui contra me adstat?

SAGARISTIO

Quis illic est, qui contra me adstat? t. t.

TOXILVS

Similis est Sagaristionis.

SAGARISTIO

Toxilus hic quidem meus amicust.

TOXILVS

Is profecto est.

SAGARISTIO

Esse eum opinor.

TOXILVS

Congrediar.

SAGARISTIO

Contra adgrediar. as. ex t. d. et i. d. c.

TOXILVS

O Sagaristio, dî ament te.

11. Similia habes Ba. 869 sqq.

12. *quin me suis negotiis praefulciat*) Sic et Pseud. 773. sq.: — *haec mi evenit servitus, ubi ego omnibus Parvis magnisque miseriis praefulcior.* Quomodo, aliis monentibus ad h. l., *columen familiae* dicitur servus fidelis Phorm. II, 1, 57, ad quem locum Donatus: «Columen, *inquit*, culmen, an columen columna? Vnde Columellae apud veteres dicti servi maiores domus. Lucilius XXII: *Servo' neque infidus domino neque inutili' quoiquam, Lucili columella hic situ', Metrophanes*» etc.

13. Vulgo, praemature illato versu asynarteto, quales sunt 15 sq., Toxilum dicentem faciunt: *Quis hic est, qui contra me adstat?*

SAGARISTIO

O Toxile, dî dabunt, quae exoptes.

Vt vales?

TOXILVS

Vt queo.

SAGARISTIO

Quid agitur?

TOXILVS

Vivitur. c. t.

SAGARISTIO

Satisne ergo ex sententia?

TOXILVS

Si eveniunt, quae exopto, satis. i. t.

SAGARISTIO

Nimis stulte amicis utere.

TOXILVS

Quid iam?

SAGARISTIO

Imperare oportet. i. t. c.

TOXILVS

Mihi quidem tu iam eras mortuos, quia non te visitavi.

SAGARISTIO

Negotium edepol ....

TOXILVS

Ferreum fortasse?

18. Inconcinne libri, *Satin' ergo* etc.

19. Itidem nullis numeris legitur: SA. *Nimis stulte amicis utere.* TO. *quid iam?* SA. *quia iam imperare oportet.* Ineptum quoque istud *iam* in responsione Sagaristionis: nam cur, quaeso, iam imperare amicis alter oporteat? cur non semper, si unquam? Sed nata ista *quia iam* ex similibus *quid iam*, quae antecedunt. Literas *a* et *d* facile inter se permutari monitum Cist. argum. 7. — *uterĕ*. Vid. ad 8.

20. Tò *quidem* μονοσυλλάβως pronuntiandum metri gratia, *iam* autem non elidendum. Vid. Amph. prol. 74, Amph. 149. — *non te*. Ita MSS. Vulgo *te non*, quod nescio qua de causa primus induxisse videtur Angelius.

SAGARISTIO

Plusculum annum
Fui praeferratus apud molas tribunus vapularis.

TOXILVS

Vetus iam istaec militia est tua.

SAGARISTIO

Satin' tu usque valuisti?

TOXILVS

Haud probe. i. t.

SAGARISTIO

Ergo edepol palles.

TOXILVS

Saucius factus sum in Veneris proelio;
Cupido sagitta cor meum transfixit.

SAGARISTIO

Iam servi hic amant?

TOXILVS

Quid ergo faciam? dîsne advorser, quasi Titani? i. tr. h.
Cum dîs belligerem, quibus sat esse non queam? i. s.

SAGARISTIO

Vide modo, ulmeae catapultae tuom ne transfigant latus. t. t. c.

TOXILVS

Basilice ago eleutheria.

SAGARISTIO

Quid iam?

TOXILVS

Quia herus peregri est.

SAGARISTIO

Ain' tu? peregri est? t. t.

TOXILVS

Tute si tibi bene esse pati potes, veni. Vives mecum:

29. *ago*) Inconcinne libri *agito*. 30. Tò *veni*, e literam elidit metri

Basilico accipiere victu.

SAGARISTIO

Vah, iam scapulae pruriunt, t. t. c.
Quia te istaec audivi loqui.

TOXILVS

Sed hoc med unum excruciat.... i. t. c.

SAGARISTIO

Quidnam id est?

TOXILVS

Haec dies summa hodie est, liberan' mea siet amica, an
Sempiternam servitutem serviat.

SAGARISTIO

Quid nunc vis ergo?

TOXILVS

Tuom tibi me facere potis es sempiternum.

SAGARISTIO

Quemadmodum? t. t. c.

TOXILVS

Vt mihi des numos sexcentos, quos pro capite illius pendam, t. t.

causa. Vid. Amph. prol. 74. Vulgo autem haec omnia fere ἄμετρα circumferuntur.

32. Vulgo, *Q. te i. a. l.* To. *sed h. me u. e.* Duplici accentu verbi *audivi* offensus, malim nunc reponere: *Quia te istaec audivi loqui.* To. *Sed hoc med unum excruciat...* (i. t. c.) Bis etiam sic acuenda vox; sed ea regione versus iambici facilius talis fertur, quam in trochaïco.

33. *dies* μονοσύλλαβον. Vid. ad 30.

35. Vulgo: To. *Facere amicum tibi me potis es sempiternum.* Sa. *quemadmodum?* MSS. et edd. primae; *cum tibi me* etc., omissis illis *Facere ami-*, quae non male secundum Iuntinam atque Aldinam addidit Camerarius. Sed quum has edd. praeferre viderem: *tu tibi me facere potis es sempiternum:* a Plauto relictum esse mihi persuasi: *tuum tibi me facere p. e. s.; tuum*, quod in *tum*, mox *cum*, mutari proclive fuit: vid. Most. 1080. Nam *Tuus* in servis, familiaribus, amicis, amantibus denique usurpari notum est, qua de re cf. Amph. 401, Ba. 1155, Terent. Andr. V, 6, 12, ubi Donatus: «*Tuus est nunc Chremes*) Lucilius in secundo (al. septimo):

Quos continuo tibi reponam hoc triduo aut quatriduo. t. t. c.
Age, fi benignus! subveni! i. d.

SAGARISTIO

Qua tu confidentia rogare a med argentum tantum t. t.
Audes, inpudens? Quin si egomet totus veneam, vix recipi
Potis est, quod tu me rogas: nam tu aquam a pumice postulas nunc,
Qui ipsus sitiat.

TOXILVS

Sicne hoc te mihi facere?

SAGARISTIO

Quid faciam?

TOXILVS

Rogas? t. t. c.
Alicunde exora mutuom.

SAGARISTIO

Tu fac idem, quod rogas me. i. t. c.

TOXILVS

Quaesivi; nusquam reperi.

SAGARISTIO

Quaeram equidem, si quis credat.

Nunc praetor tuus est, meu' si discesserit horno Gentilis.» Horat. Odd. I, 25, 7; quomodo dicuntur etiam *Meus*, *Suus*, *Noster*, *Vester:* vidd. Ba. 69, Mil. 793, Rud. 1147; Terent. Andr. IV, 4, 26, nosque ad Epid. 331.

37. Vulgo, *in hoc triduo*, quomodo *triduum in unum* perperam legi monnimus Most. 921 sq. Hoc quidem loco supposititiam esse praepositionem et ex litera praecedente ortam, vel metro arguitur.

38. Vid. de huiusmodi clausulis Epid. 197 sq. — *Fi benignus.* Cf. 49.

41. *Potis est*) Ita MSS. et edd. primae; nam mediae, *pote est.* Praesens adhibitum pro futuro; qua de re vid. Ba. 859. Languet prae hoc ἄμετρον Camerarii *potessit*, quod mutatum a librariis ob ignorantiam antiquitatis inepte coniicit Taubmannus.

42. Vulgo minus concinne, *Siccine.* Itidem autem invitis MSS. et vett. edd. exhibent, *Rogasne?* quod nec metro satis convenit, quum in transitu a versibus trochaïcis tetr. acata-

TOXILVS

Nempe habeo in mundo?

SAGARISTIO

Si id domi esset mihi, iam pollicerer.

Hoc meum est, ut faciam sedulo.

TOXILVS

Quidquid erit, recipe te ad me.

Quaero tamen ego item sedulo.

SAGARISTIO

Si quid erit, iam scies.

TOXILVS

Obsecro i. t.

Resecroque te, operam da hanc mihi fidelem!

SAGARISTIO

Ah, odio me enicas!

TOXILVS

Amoris vitio, non meo, nunc tibi morologus fio. i. t. c.

lecticia ad iambicos poni soleant trochaïci catalectici; quamquam liberiorem in hoc genere Sarsinatem ostendi Men. 43.

45. Male libri affirmate: *Nempe habeo in mundo.* Nec melius Paris. Iunt. Ald. Basil., *N. habes i. m.*, quod frustra defensum it Dousa Centurionat. pag. 451. Rogat Toxilus, an argentum in mundo habeat, h. e. an sibi paratum sit; quomodo *Nempe* in interrogationibus usurpatur, praesertim apud Nostrum. Vid. Horat. Tursellin. de particc. lat. orat. h. v. §. 2; Terent. And. I, 2, 24.

47. Satis inepte legitur atque inconcinne: SA. *Quaere tamen;* (vel) ego *item sedulo*, *si quid erit*, *faciam ut scies*. Se quaesivisse mutuum Toxilus dixit, sed nusquam reperisse, ad quae Sagaristio: *Quaeram equidem*, *si quis credat*, quod idem est ac si dixisset: *Age*, *desiste quaerere: ego pro te rem experiar.* Cur igitur hoc loco tamen illum quaerere id iubeat? Nempe corrupta haec, et haud dubie legendum, immissa Toxili persona, *Quaero* (h. e. *Quaeram:* vid. 41) *tamen ego item sedulo.* Vrbane Toxilus, etsi alter se quaesiturum promisit neque sibi ipsi bene etiam successit id negotii, tamen se quoque operam denuo navaturum, praesertim in re sua, dicit. Deinde MSS. et vett. edd.: *si quid erit iam ut scias;* unde Angelius, *s. q. e. faxo iam u. s.*; Camerarius, *s. q. e. faciam u. s.*, sicut vulgo legitur; nos faciliore medicina et quae a metro non abhorreat: *si quid erit*, *iam scies.* Tò *scies* pro monosyllabo. Vid. Amph. prol. 74. — *Obsecro resecroque.* Cf. Aul. 635 sq., quem locum laudat etiam Dousa Centurionat. pag. 454.

SAGARISTIO

At pol ego abs te concessero.

TOXILVS

Iam abis? Bene ambulato.
Sed recipe quam primum potes! cave mihi quaestioni
Fuas! Vsque hero domi, malum dum excoxero lenoni.

SATVRIO.

I, 2.

Veterem atque antiquom quaestum *quaesitum* malo,
Servo atque obtineo et magna cum cura colo:
Nam nunquam quisquam meorum maiorum fuit,
Quin parasitando paverint ventres suos;
Pater, avos, proavos, abavos, atavos, tritavos,
Quasi mures, semper edere alienum cibum,
Neque edacitate eos quisquam poterat vincere,
Neque his cognomen erat duris capitonibus.

50. Inconcinne libri *Iamne abis?* siquidem τὸ *Iam* sequente enclitico nequit corripi.

51. Vulgo interpretatione ἀμέτρῳ: *Sed recipe te quam p. p.* Vid. Merc. 487.

53. Vulgo ex coniectura Camerarii: *Veterem atque antiquom quaestum meum alimoniae.* MSS. et vett. edd. *V. a. a. quaestum malo;* V. C. *V. a. a. quaestum mali.* Legendum, nisi fallor: *Veterem atque antiquom quaestum quaesitum malo; quaesitum malo* h. e. per malum, per malitiam, per malefactum. Cf. Cas. 525, Trin. 11 et lexica. Astutas autem parasitorum sycophantias intelligi, versus 56 et 60 comparanti facile liquebit. *Quaestum quaesitum* κατ' ἰδιοπάθειαν, de qua dixi Mil. 480 sq. Simile a simili interceptum, sicut solet fieri.

60. Vulgo: *His cognomentum erat duris capitonibus.* Sed MSS. *Neque tis cogn., Neque hus cogn.;* edd. primariae: *Neque his cogn.;* mediae: *Namque his cogn.*, quae correctio videtur esse eius, qui duros capitones interpretaretur, sicut vulgo, impudentes, quum stupidi sint intelligendi respectu ad verba *durum caput*, h. e. insulsum, quomodo *durum aut rusticum* dixit Cicero de Offic. I, 35, 9, *durum ingenium* Seneca epist. 58 sub initium. Non stolidos fuisse maiores suos ait Saturio, itaque illos laudat, ut decet, quos imitari se profiteatur, non vituperat, ut volunt editores, quod impium, absurdum et ab indole huius loci alienum. Vulgatum quoque *cognomentum* metri causa mutandum erat in *cognomen.*

Vnde hunc ego quaestum obtineo et maiorum locum;
Neque quadruplari me volo: neque enim decet
Sine meo periclo ire aliena ereptum bona;
Neque illi, qui faciunt, mihi placent (plane loquor);
Nam publicae re causa quicumque id facit
Mage, quam sui quaesti, animus induci potest,
Eum esse civem et fidelem et bonum;
Sed legirupa, qui damnet, duit in publicum
Dimidium. Atque *est* etiam in ea lege adscribier:
Vbi quadruplator quempiam iniexit manum,
Tantidem ille illi rursus iniiciat manum:
Vti aequa parti prodeant ad Trisviros.
Si id fiat, nae isti faxim nusquam adpareant,
Qui hic albo reted aliena oppugnant bona.

62. *me*) Vid. Amph. 356.

67. Verba *civem* et *fidelem* non elidenda metri gratia. Vid. Amph. 341. Hoc non adverteus Acidalius Divv. in Plaut. pag. 409 frustra nuvat.

68. Absurde libri: *Sed legirupam qui damnet, det in publicum Dimidium* etc. Quid? ut is, qui leges migrantem damnet, hoc est accusando efficiat ut damnetur, quumodo saepius usurpantur *Damnare* et *Condemnare*, is igitur ut non modu praemiis ornandus, sed etiam puniendus sit? Cave credas. Reponendum *legirupa*, h. e. quadruplator, sive accusator malevulus, aliorum bonis inhians, quorum quaestus iam tum erat Romae uberrimus: quamquam Athenas potius intelligendas puto, utpote in poëta Atheniensi, quem Plautus vertit. *Duit* metri causa rescribendum fuit.

69. Vulgo minus rectis sententia et versu: *Dimidium: atque etiam mea lege adscribitor.* Acidalius l. l. ad 67: *D. atque aequum etiam in ea lege adscribier;* bene quidem, quod *in ea lege*, male, quod *aequum*, quo minime indigemus. Nam *adscribier* quidem V. C. et edd. vett.; Decurtatus autem *adscribere*, quod eodem redit. Tò *est* probabiliter addidisse mihi videor, siquidem id, ita scribi solitum ē, facile intercipi potuit a sequente verbo.

70. *quempiam iniexit manum*) H. e. si iaciet manum in quempiam. Similiter Truc. 718: *Post id ego manum te iniiciam quadrupli, venefica.* Frustra Acidalius, *quoipiam.*

71. *illi*) Malim *illum*, sicut *quempiam*. Facile *illū* in *illi* degeneraverit.

72. Pessime edd. *Vbi aequa. Vti* vel *Vt aeq.* MSS. et vett. edd., quod ipsa sententia requirit.

73. Libri forma loquendi minus usitata: *Si id fiat, ne isti faxim usquam appareant* etc. Iunt. et Ald., quas sequitur Parens, recte: *S. i. f., nae i. f. nusquam app. Nae* et *Ne* passim confusa in libris scriptis.

74. Recte Scaliger: «*Albo*, inquit,

Sed sumne ego stultus, qui rem curo publicam,
Vbi sunt magistratus, quos curare oporteat?
Nunc huc introibo: visam hesternas reliquias,
Quierint recte, nec ne; num fuerit febris;
Opertaen' fuerint, ne quis obreptaverit.
Sed aperiuntur aedes: remorandust gradus.

TOXILVS. SATVRIO.

TOXILVS

Omnem rem inveni, ut sua sibi pecunia i. s. I, 3.
Hodie illam faciat leno libertam suam.
Sed eccum parasitum, quoius mi auxilio est opus.
Simulabo, quasi non videam: ita adliciam virum.
Curate istic vos atque adproperate ocius,
Ne mihi morae sit quidquam, ubi ego intro advenero.
Conmisce mulsum: struthea coluteaque adpara,

rete dixit Plautus, ut idem dicit *homines creta sese occultare* (Aul. 671) et Ennius *Medeam gypsatis manibus*. Quae omnia translatione dicta sunt de iis, qui dolos suos praetextu exornant, et illis aliquam bonam causam praetendunt, puta leges et iura, aut simile; quas fraudes εὐπροσώπους καὶ εὐπροφασίστους Graeci vocant etc.» Vidd. etiam Erasmi Adagg. I, 5, 53 sq. et Acidalius Divv. in Plaut. p. 410. Non intelligendum secundum Gulielmii Quaestt. in Pers. c. 1 album praetoris, in quo is edicta, actiones, interdicta proposita habebat, ut *albo rete* vel *reti* dicatur per epexegesin, id est tanquam *reti*, ut ait Gronovius. Multo minus vel reponendum *albo pariete*, quod legitur in edd. Paris. Brix. Iunt. Ald., vel *albod ariete*, h. e. εὐπροσώπῳ et praetextu honesto exornato, quod in mentem venit Acidalio l. l. et Pareo imposuit. — Ceterum vulgo *rete*. Vid. Amph. prol. 149.

76. *sunt*) MSS. *sint*, non male.

78. Libri inconcinne, *quieverint*. Correxit Dousa Centur. pag. 457.

81. *sua sibi*) Vid. Capt. prol. 5.

87. Vulgo, *colutheaque*. Sed recte Gronovius: «*Coluteaque appara*. Quia *struthea* sunt mala Cydonea, non videntur illis incommode iungi *colutea*, si accipiamus pro fructu arboris coluteae, cuius est descriptio apud Theophrastum de plantis l. III, c. 17: ἴδιον δὲ καὶ ἡ κολυτέα περὶ Λιπάραν, δένδρον μὲν εὐμέγεθες· τὸν δὲ καρπὸν φέρει ἐν λοβοῖς ἡλίκον φακός. Nec mirum, arborem dici *coluteam*, fructum *coluteum*, ut olea et oleum. *Struthearum* meminit Plinius lib. XV, capp.

Bene ut in scutris concaleant, et calamum iniice.
Iam pol ille hic aderit, credo, congerro meus.

SATVRIO

Me dicit! euge!

TOXILVS

Lautum credo a balineis
Iam hic adfuturum.

SATVRIO

Vt ordine omnem rem tenet!

TOXILVS

Collyrae facite ut madeant et colliphia,
Incocta ne mihi detis.

SATVRIO

Rem loquitur meram:
Nihil sunt crudae, nisi quas madidas glutias.
Tum nisi cremore crasso est ius collyricum,
Nihil est macrum illud epicrocum perlucidum.
Quasi iuream esse ius decet collyricum.
Nolo in vesicam quod eat, in ventrem volo.

TOXILVS

Prope me hic nescio quis loquitur.

SATVRIO

Te, o mi Iupiter

11 et 14.» Acidalius Divv. in Plaut. pag. 411: «Aut, *inquit*, mutilus est hodie hic locus, aut ratio fugit olim Plinium, qui myrrhae seu vini murrhati mentionem hic fieri scripsit H. N. XIV, 3: *Lautissima apud priscos vina erant myrrhae odore condita, ut apparet in Plauti fabula, quae Persa inscribitur, quamquam in ea et calamum addi iubet.* Liquet, ad hunc plane locum respexisse magnum illum Naturae mysten: ubi quum sane calami mentio exstet, nulla est tamen illius murrhini condimenti. Hoc, qui Plinio magis faveat, dixerit; illud, qui Plauti locum diligentius ponderarit. Neque enim ulla Plautini textus inconcinnitas apparet, undequidquam deesse deprehendatur, et sensus est omnino plenus: ad quem neque facere videri possit aut murrhati aut ullius adeo vini mentio. quamquam sane *mulsum* tamen ibi liquido perscriptum, pro qua ipsa voce suspicari liceat Plinium legisse *murrham*, atque hanc, ut utrique ratio constet, in Plauto reponendam etc.»

90. Vulgo ex interpretatione, *balneis*. MSS. *balinencis*; edd. vett. *balineis*.

Terrester, coëpulonus conpellat tuos.

TOXILVS

O Saturio, opportune advenisti mihi!

SATVRIO

Mendacium edepol dicis, atque haut tē decet:
Nam Esurio venio, non advenio Saturio.

TOXILVS

At edes iam: nam intus ventris fumant focula.
Calefieri iussi reliquias.

SATVRIO

Pernam quidem
Ius est adponi frigidam postridie.

TOXILVS

Ita fieri iussi.

SATVRIO

Ecquid halecis?

TOXILVS

Vah, rogas?

SATVRIO

Sapis multum ad Genium.

TOXILVS

Sed ecquid meministi *tu*, here
Qua de re ego tecum mentionem feceram?

SATVRIO

Memini: ut muraena et conger ne calefierent:
Nam nimio melius oppectuntur frigida.
Sed quid cessamus proelium conmittere?

100. Vulgo barbare, *Terrestris.*

104. Inepte hic et infra 140 libri, *edis.* Edd. vett. hoc loco, *edes*, quas sequor. Eaedem: *A. e. iam*, *nam intus* etc., quod praeferendum mihi videbatur vulgatae lectioni *At edes! nam iam intus* etc.

108. Inconcinne legitur: SA. *S. m. a. G.* To. *sed ecquid meministi*, *here* etc. *E* litera in *Sed* elidenda: vid. Amph. prol. 74.

110. De *congro* Dousa Centur. pag. 458 confert Mil. 751.

112. Similia sunt Men. 103 sqq.

Dum mane est, omnis esse mortalis decet.

TOXILVS

Nimis pene mane est.

SATVRIO

Mane quod tu occeperis
Negotium agere, id totum procedit diem.

TOXILVS

Quaeso, animum advorte huc. Iam here narravi tibi
Tecumque oravi, ut numos sexcentos mihi
Dares utendos mutuos.

SATVRIO

Memini et scio,
Et te me orare, et mihi non esse, quod darem.
Nihili parasitust, quoi quidem argentum est domi:
Lubido extemplo coepere est convivium,
Tuburcinari de suo, si quid domi est.
Cynica esse e gente oportet parasitum probum:
Ampullam, strigilem, scaphium, soccos, pallium,
Marsupium habeat; inibi paulum praesidî,
Qui familiarem vitam suam oblectet modo.

TOXILVS

Iam nolo argentum: filiam utendam tuam
Mihi da.

SATVRIO

Nunquam edepol quoiquam etiam utendam dedi.

TOXILVS

Non ad istoc, quod tu insimulas.

SATVRIO

Quid eam vis?

116. Edd. horridiore numero: To. *Q. a. advorte: hoc enim iam here n. t.* Non legebatur τὸ *enim* in V. C. Camerariano.

117. *Tecumque oravi*) Vid. Ba. 459.

120. Vulg. *Nihilo parasitus est, quoi argentum domi est.* MSS. — *domid esse*, — *domi idem*. In his agnosco *domi cidem*, h. e. *cuidem* pro *quidem*, de qua scribendi ratione vid. ad Cas. 449.

TOXILVS

Scies:

Quia forma lepida et liberali est.

SATVRIO

Res ita est.

TOXILVS

Hic leno neque te novit neque gnatam tuam.

SATVRIO

Me ut quisquam norit, nisi ille, qui praebet cibum!

TOXILVS

Ita est. Hoc tu reperire mi argentum potes.

SATVRIO

Cupio hercle.

TOXILVS

Tum tu me sine illam vendere.

SATVRIO

Tun' illam vendas?

TOXILVS

Imo alium adlegavero,
Qui vendat, qui peregrinum se esse praedicet;
Sicut istic leno sex huc menses Megaribus
Nondum est quom conmigravit.

SATVRIO

Pereunt reliquiae.
Posterius tamen istuc potest.

TOXILVS

Scin', quam potest?
Nunquam hercle hodie hic prius edes, ne frustra sies,
Quam, te hoc facturum, quod rogo, adfirmas mihi;

137 sq. Male auctore Camerario legitur: *Siquidem hic leno nondum sex menses Megaribus Huc est cum commigravit.* MSS. et edd. primae, *Sicut istic leno* etc. Vid. Mil. 692. Metri causa transponenda erant verba per synchysin, de qua dixi Amph. 378.

140. Perperam libri, *edis.* Inconcinne quoque *sis*, quod iam alii animadverterunt. Cf. 104.

Atque nisi gnatam tecum huc iam quantum potest
Adducis, exigam hercle ego te ex hac decuria.
Quid nunc? quid est? quin dicis, quid facturus sis?

SATVRIO

Quaeso hercle, me quoque etiam vendas, si lubet,
Dum saturum vendas.

TOXILVS

Hoc si facturus, face.

SATVRIO

Faciam equidem, quae vis.

TOXILVS

Bene facis. Propere abi domum:
Praemonstra docte, praecipe astu filiae,
Quid fabuletur: ubi se natam praedicet;
Qui sibi parentes fuerint, subrepta unde sit.
Sed longe ab Athenis esse se gnatam autumet;
Et ut adfleat, quom ea memoret.

SATVRIO

Etiam tu taces?
Ter tanto peior ipsa est, quam illam tu esse vis.

TOXILVS

Lepide hercle dicis. Sed scin', quid facias? Cape
Tunicam atque zonam, et chlamydem adferto et causiam,
Quam ille habeat, qui hanc lenoni huic vendat....

SATVRIO

Heu probe!

147. *Bene facis*) Vid. Capt. 776.

152. *Et ut adfleat*) Similiter Poen. 964: *Vt adflet.* Horatius epist. ad Pisonn. 101, ex Fabri et Bentleii emendatione verissima: *Vt ridentibus arrident, ita flentibus adflent Humani voltus.*

152. *Etiam tu taces?* Formula indignantis. Vid. Curc. 187, 607.

153. *peior*) H. e. callidior: nam saepe *Malus Astutum* et *Malitia Dolum* sonant apud veteres. Cf. Epid. 534, Mil. 441 sq. Truc. 417 sq. 436, 466.

TOXILVS

Quasi sit peregrinus.

SATVRIO

Laudo.

TOXILVS

Tum gnatam tuam
Ornatam adduce lepide in peregrinum modum.

SATVRIO

Πόθεν ornamentad?

TOXILVS

Abs chorago sumito.
Dare debet: praebenda Aediles locaverunt.

SATVRIO

Iam faxo hic aderunt. Sed ego horumce nihil scio.

TOXILVS

Nihil hercle vero. Nam ubi ego argentum accepero,
Continuo tu illam a lenone adserito manu.

SATVRIO

Sibi habeant, si non extemplo ab eo abduxero.

TOXILVS

Abi et istuc cura. Interibi ego puerum volo
Mittere ad amicam meam, ut habeat animum bonum,
Med esse ecfecturum hodie. Nimis longum loquor.

157. Vulgo inconcinne et inepte: To. *Quasi sit peregrinus.* Sa. *laudo.* To. *et tu tuam gnatam tamen* etc. Acidalius Divv. in Plaut. pag. 412 tentabat: To. *et gnatam autem tuam*, *Et tu tuam gnatam item.*

159. Vulgo, *ornamenta*. Vid. supra 74.

161. Inconcinne libri, *horum*. MSS. *horunc*.

SOPHOCLIDISCA. LEMNISELENE.

SOPHOCLIDISCA

Satius fuit, indoctae, inmemori, insipienti dicere totiens; as. ex t. d. et i. d. c. II, 1.
Nimis tandem me quidem pro barda et pro rustica reor habitam.
Quamquam ego vinum ecbibo, at una mandata non consuevi.
Me quidem iam satis tibi spectatam censueram esse et meos mores:
Nam equidem te iam sector quintum hunc annum, quom interea, credo,
Cucus si in ludum iret, posset iam, ut literas probe sciret,
Quom interim tu ingenium meum fans non edidicisti atque infans.
Potin' ut taceas? potin' ne moneas? Scio et calleo et conmemini:

168. Vid. de hoc metro tom. I, p. [illegible].

169 sqq. Vulgo interpretationibus inconcinnis: *Nimis tandem me quidem pro barda et pro rustica reor habitam Esse abs te. quanquam ego vinum bibo, at mandata non consuevi simul bibere Vna. me equidem iam satis* etc. Dein non *Bibere* aliquid pro eo quod est oblivisci, sed dicitur *Ebibere*. Sosia Amph. 472: *Non ego cum vino simitud ecbibi imperium tuom.* Tum MSS. versu tertio: *Vnam quidem iam* etc., edd. primae: *Vnam equidem iam* etc.

172. *interea*) Itidem ἀμέτρως libri, *interim*. MSS. *interiam*.

173. Simili vitio hic versus premitur, qui vulgo sic habet: *Cucus si in ludum iret, potuisset iam fieri ut probe litteras sciret. Posse* pro *Fieri posse* veteribus usitatum, sicut monui Aul. 342. Eleganter autem dedi *posset* pro illo vulgatarum *potuisset*, quod tamen ferri potest. Vid. Courad. Heusingeri praefatio edit. Cicer. de Officc. pagg. 58 sq. Si probas *posset*, vox *ludum* non est elidenda, ut metrum constet.

175. Putide atque item inconciune libri: *Potin' ut taceas? potin' ne moneas? memini et scio et calleo et commemini.* Tò *memini* petitum ex 184.

Pol amas misera; id tuos scatet animus. Tibi istuc placidum ut sit, faciam.

LEMNISELENE

Miser est, qui amat.

SOPHOCLIDISCA

Certo is nihili quidem, qui nihil amat. Quid
Ei homini opus vita? — Ire decet med, herae obsequens ut fiam:
Libera mea opera ocius ut sit. Conveniam hunc Toxilum: eius
Auris, quae mandata, onerabo. t. d.

TOXILVS. PAEGNIVM. SOPHOCLIDISCA.

TOXILVS

Satin' haec tibi sunt plana et certa? satin' haec meministi et tenes? t. t. c. II, 2.

PAEGNIVM

Melius, quam qui docuisti.

TOXILVS

Aiin' vero, verbereum caput?

PAEGNIVM

Aio enimvero.

TOXILVS

Quid ergo dixi?

PAEGNIVM

Ego recte apud illam dixero.

176. Haud melius legitur: *ego istuc placidum tibi ut sit, faciam*. De *ego* perperam inculcato vid. Asin. 843.

178. Vulgo versu impedito: *quid ei homini opus vita est?*

180. Itidem ἀμέτρως libri: *eius aures, quae mandata sunt, onerabo*. Tò *sunt* ab interprete est. Vid. Amph. 168.

182. *Aiin'* pro vulgato *ain'* reponendum esse, metrum fuit indicio. Vid. Amph. 128.

TOXILVS

Non edepol scis.

PAEGNIVM

Da hercle pignus, ni omnia memini et scio.

TOXILVS

Equidem, si scis tute, quot habeas hodie digitos in manu,
Eo dem pignus tecum.

PAEGNIVM

Audacter, si lubido est perdere.

TOXILVS

Bona pax sit potius.

PAEGNIVM

Tum tu igitur sine me ire.

TOXILVS

Et iubeo et sino.
Sed ita volo curare, ut domi sis, quom ego te esse illi censeam.

PAEGNIVM

Faciam.

TOXILVS

Quo ergo is nunc?

PAEGNIVM

Domum: uti domi sim, quom illi censeas.

TOXILVS

Scelus tu pueri es, atque ob istanc rem aliquid te ego peculiabo. t. t.

PAEGNIVM

Scio, fide hercle herili ut soleat inpudicitia opprobrari,
Nec subigi queantur unquam, ut pro fido habeant indicem. t. t. c.

188. Formula. Cf. Amph. 804.

192. Insulse libri: *Nec subigi queantur unquam, ut pro ea fide habeant indicem.* Pistoris, *indicem.* « Quin continuo, *inquit*, palam fiat; quin omnibus indicetur. » Qui sensus quomodo ex verbis vulgatis, τῷ *indicem*

TOXILVS

Abi modo.

PAEGNIVM

Ego laudabis faxo.

TOXILVS

Sed has tabellas, Paegnium,
Ipsi Lemniselenae fac des, et, quae iussi, nuntiato. t. t.

SOPHOCLIDISCA

Cesso ire ego, quo missa sum? t. d. c.

PAEGNIVM

Eo ego.

TOXILVS

I sane; ego domum ibo. Face rem hanc cum cura geras! t. t. c.
Vola curriculo!

PAEGNIVM

Istuc marinus passer per circum solet.
Ille hinc abiit intro huc. Sed quis haec est, quae me advorsum incedit? t. t.

SOPHOCLIDISCA

Paegnium hic quidem est.

PAEGNIVM

Sophoclidisca haec peculiarist eius,
Quo ego sum missus.

SOPHOCLIDISCA

Nullus esse peior hoc puero perhibetur
Hodie. Conpellabo.

tantum reposito, eliciatur, nescio. Rescripsi: — *ut pro fido habeant indicem.* Non adduci posse ait puer servulos, *ut indicem habeant pro fido*, h. e. revera fido, non lucri illicitique commercii causa hero omnia indicante. Non inepte cum his comparentur Mostellaria 862 sqq.

195. Clausula. Vid. ad Ba. 1114 sq. Curc. 112.

198. Vulgo inconcinne: *Illic abiit hinc intro huc. sed quis haec quae m. a. i.?* MSS. et vett. edd. *sed quis haec est, q. m. a. i.?*

PAEGNIVM

Conmorandum est apud hanc obicem. t. t. c.

SOPHOCLIDISCA

Paegnium, deliciae pueri, salve, quid agis? ut vales?

PAEGNIVM

Sophoclidisca, dî me amabunt.

SOPHOCLIDISCA

Quid med? utrum?

PAEGNIVM

Hercle *te*,
Si, uti digna es, faciant, odio hercle habeant et faciant male.

SOPHOCLIDISCA

Mitte male loqui.

PAEGNIVM

Quom, ut digna es, dico, bene, non male, loquor.

SOPHOCLIDISCA

Quid agis?

PAEGNIVM

Feminam scelestam te, adstans contra, contuor. 206

SOPHOCLIDISCA

Certe, equidem puerum peiorem, quam te, novi neminem.

PAEGNIVM

Quid mali facio, aut quoi male dico?

SOPHOCLIDISCA

Quoi pol cunque occasio est.

PAEGNIVM

Nemo homo ita arbitratust unquam.

203. Vulgo invitis MSS. et edd. vett. *Hercle nescio. Sed si ut digna.* etc. Tò *te* a praecedente *-le* interceptum puto.

205. *Quom — loquor*) Cf. Curc. 508 sq.

208. *mali* monosyllabum. Vide Amph. prol. 74.

SOPHOCLIDISCA

At pol multi esse ita sciunt.

PAEGNIVM

Heia!

SOPHOCLIDISCA

Heia!

PAEGNIVM

Tuo ex ingenio mores alienos probas.

SOPHOCLIDISCA

Fateor ego esse profecto me, ut decet lenonis familiae.

PAEGNIVM

Satis iam dictum habeo.

SOPHOCLIDISCA

Sed quid tu? confitere, ut te autumo.

PAEGNIVM

Fatear, si ita sim.

SOPHOCLIDISCA

Iam abi: vicisti.

PAEGNIVM

Abi nunc ïam.

SOPHOCLIDISCA

Ergo hoc mi expedi,

Quo *te* agis?

PAEGNIVM

Quo tu?

SOPHOCLIDISCA

Dic tu: prior rogavi.

PAEGNIVM

At post scies.

SOPHOCLIDISCA

Eo quidem hinc haud longe ego.

210. Prius *Heia* non elidendum. Vid. Mil. 62.

211. De proceleusmatico *Fateor* e- vid. Amph. 356.

214. Libri corrupto metro, *Quo agis?*

215. Eodem vitio laborant vulgata haec: *Eo ego hinc haud longe.* Sequor Iunt. Ald.

PAEGNIVM

Et quidem haud longe ego.

SOPHOCLIDISCA

Quo ergo scelus?

PAEGNIVM

Ni sciero prius ex te, tu ex me nunquam hoc, quod rogitas, scies.

SOPHOCLIDISCA

Nunquam ecastor hodie scibis, priusquam ex ted audivero.

PAEGNIVM

Itane est?

SOPHOCLIDISCA

Itane est?

PAEGNIVM

Mala!

SOPHOCLIDISCA

Scelestus!

PAEGNIVM

Decet me.

SOPHOCLIDISCA

Et me quidem addecet.

PAEGNIVM

Quid ais? certumne est celare, quo iter facias, pessuma?

SOPHOCLIDISCA

Obfirmastin' occultare, quo te inmittas, pessume?

216. Vulgo numero durissimo, *Nisi sciero.* Expressimus easdem edd.

218. Vulg. *Mala es.* Reposui *Mala,* ut *Scelestus*, utrobique intellecto *es*, de quo vid. Amph. 168. Male autem libri: PA. *decet me.* SO. *me quidem haud decet.* Peius Angelius et Aldus; PAE. *me haud decet.* SO. *me* etc., quum potius Sophoclidiscae oratio ad Paegnii corrigenda esset: nam ipsius fere verba puero ingerit haec mala merx, iisdem repetitis irridens eum, de quo genere ioci monui Most. 844. Cf. 221, imo totam scenam. Scriptum *haddecet* pro *addecet* degenerasse videtur in *haud decet.* Vid. Asin. 24.

219. *quō*) Vid. Amph. 149.

PAEGNIVM

Par pari respondes dicto: abi iam, quando ita certa rest.
Nihili facio scire. Valeas.

SOPHOCLIDISCA

Adsta!

PAEGNIVM

At propero.

SOPHOCLIDISCA

Et pol ego item.

PAEGNIVM

Ecquid habes?

SOPHOCLIDISCA

Ecquid tu?

PAEGNIVM

Nil quidem.

SOPHOCLIDISCA

Cedo manum ergo.

PAEGNIVM

Estne haec manus?

SOPHOCLIDISCA

Vbi illa est furtifica altera, laeva?

PAEGNIVM

Domi eccam: huc nullam attuli.

SOPHOCLIDISCA

Nescio quid habes.

PAEGNIVM

Ne me attrecta, subagitatrix!

221. Vulgo: — *res est*, immisso trochaïco acat. Vid. Amph. 596.

223. Inconcinne libri, *Nil equidem*. Iunt. et Ald. neutrum horum habent. — *Estne haec manus?* Eleganter. H. e. Nonne haec est manus? Vidd. Heusinger. ad Cicer. de Offic. III, 17, 2; Parei lex. Plaut. v. *Ne* pro *Nonne*, locisque ibi laudatis adde Ba. 590, Cas. 188.

224. Vox gravis *Domi* non eliditur. Vid. Amph. 341.

SOPHOCLIDISCA

Sin te amo?

PAEGNIUM

Male operam locas.

SOPHOCLIDISCA

Qui?

PAEGNIUM

Quia enim nihil amas, quom ingratum amas.

SOPHOCLIDISCA

Temperi hanc vigilare oportet formulam atque aetatulam,
Ne, ubi vorsipellis fias, foede semper servias.
Tu quidem haud etiam es octoginta pondo.

PAEGNIUM

At confidentia
Militia illa militatur multo mage, quam pondere.
At ego hanc operam perdo.

SOPHOCLIDISCA

Quid iam?

PAEGNIUM

Quia peritis praedico.
Sed ego cesso.

SOPHOCLIDISCA

Mane.

PAEGNIUM

Molesta es.

227. *Temperi*) Ita MSS. Vulgo, *Tempori*.

228. Vulgo versu ὑπερμέτρῳ: *Ne ubi capillus versipellis fiat, foede semper servias.* MSS. *fias*. Scires, τὸ *capillus* immissum esse a glossatore. Decurtatus initio: *N. u. ullus vers.*

229. Τὸ *quidem* μονοσυλλάβως pronuntiandum. Vid. ad 208.

231. *peritis*) Ita edd. vett., in his primae, eleganter illato plurali numero pro singulari. Vid Mil. 792 sq. Vulgo ex interpretatione, ut arbitror, *peritae*. — Itidem vero ὑπερμέτρως libri: *Atque ego hanc nunc operam perdo.*

232. Vulg. turbato numero: *Sed ego cesso.* So. *mane.* PAE. *molesta es.*

SOPHOCLIDISCA

Ergo ero quoque, nisi scio,
Quo agas te.

PAEGNIVM

Ad vos.

SOPHOCLIDISCA

Et pol ego ad vos.

PAEGNIVM

Quid eo?

SOPHOCLIDISCA

Quid id ad te attinet?

PAEGNIVM

Enim non ibis nunc vicissim, nisi scio.

SOPHOCLIDISCA

Odiosus's.

PAEGNIVM

Lubet.
Nunquam hercle istuc exterebrabis tu, ut sis peior, quam ego siem.

SOPHOCLIDISCA

Malitia certare tecum miseria est.

PAEGNIVM

Merx tu mala es.

SOPHOCLIDISCA

Quid *id* est, quod metuas?

PAEGNIVM

Idem istuc, quod tu.

SOPHOCLIDISCA

Dic ergo . . . .

So. *ero quoque*, *nisi scio* etc. MSS. et edd. primae: — So. *ergo quoque* etc. Vtrumque *ergo* et *ero* recipiendum in ordinem.

233. *Quŏ*) Vid. 219.

234. Inconcinne legitur *odiosus es.* Contractione utendum erat, qualis est etiam Rud. 773 etc.

235. *peior*) H. e. callidior. Vide supra 153. Cf. vers. sqq.

237. Vulg. — So. *dic ergo*, *quid est?* Sed verba *quid est?* absunt ma-

PAEGNIVM

Dic ergo. t. t.

Ne hoc quoiquam homini edicerem, omnes muti ut loquerentur prius, t. t. c.

Edictum est magnopere mi

SOPHOCLIDISCA

Et mihi, ne quoiquam homini crederem,

Omnes muti uti loquerentur prius hoc, quam ego. At tu hoc face:

Fide data credamus.

PAEGNIVM

Novi. Omnes sunt lenae levifidae, i. t.

Neque tipullae levius pondust, quam fide lenoniae. t. t. c.

SOPHOCLIDISCA

Dic, amabo.

PAEGNIVM

Dic, amabo.

SOPHOCLIDISCA

Nolo ames.

PAEGNIVM

Facile inpetras.

SOPHOCLIDISCA

Tecum habeto.

PAEGNIVM

Et tu hoc taceto.

SOPHOCLIDISCA

Tacitum erit.

PAEGNIVM

Celabitur.

SOPHOCLIDISCA

Toxilo has fero tabellas, tuo hero.

nu scriptis et edd. vett. Itidem ista repetitione expediendum duxi locum, de qua supra 218.

238 sq. Vulgo dissolutis scopis: PAE. *Ne hoc —— prius.* So. *Et edictum est magnopere mihi, ne cuiquam homini crederem; Omnes* etc. Versu secundo MSS. et vett. edd. neque notam personae So. neque sequentem copulam agnoscunt. Vide, an reliqua expediverim.

PAEGNIVM

Abi: eccillum domi.

Ast ego hanc ad Lemniselenem, tuam heram, obsignatam abietem.

SOPHOCLIDISCA

Quid istic scriptum?

PAEGNIVM

Iuxta tecum, si tu nescis, nescio,
Nisi fortasse blanda verba.

SOPHOCLIDISCA

Abeo.

PAEGNIVM

Atque ego abiero.

SOPHOCLIDISCA

Ambula.

SAGARISTIO

Opulento, incluto, Ope gnato, supremo, valido, viripotenti, t. t. II, 3
Opes, spes, bonas copias commodanti, b. t.
Lubens vitulorque merito: b. tr. c.

246. Inconcinne libri, nisi τὸ *ego* non liquescere dicas, qua de re vid. supra ad 224: *At ego* etc.

247. Tὸ *Quid* vocalem elidit. Vid. ad 208.

248. Vulgo hiante versu et omnino male: *At ego abiero.* Saepius confusa *Ac* et *At.* Sic perpetuo in superioribus, velut 219: PAS. *Decet me.* So. *Et me quidem addecet*; 222: PAE. *At propero.* So. *Et pol ego item*; 233: PAE. *Ad vos.* So. *Et pol ego ad vos*; 244: So. *Tecum habeto.* PAE. *Et tu hoc taceto.* Ad quam faciem Acidalius rescribebat, *et ego abiero.* Sed hoc metro non sufficit.

249. Vulgo, *inclyto.* MSS. *induto*, h. e. *incluto.* Vidd. Mil. 430, Scioppii Suspp. Lectt. pagg. 12 sqq.

251. Ita MSS. et vett. edd. Vulgo inconcinne: *lubens meritoque vitulor*, quae adduntur versui antecedenti. — *Lubens merito.* Vid. de hac formula solemni in precibus, gratiarum actionibus et suppliciis deorum, quae in multis inscriptionibus exstat, I. Gulielmii Quaestt. in Pers. cap. 2.

Quia meo amico amiciter hanc commoditatis copiam as. ex t. d. et i. d. br.
Mutui dat nunc argenti, uti egenti opem adferam;
Quod ego non mage somniabam neque opinabar neque censebam, t. t.
Eam fore mihi occasionem, ea nunc quasi decidit de coelo.
Nam herus meus me Eretriam misit, domitos boves ut sibi mercarer;
Dedit argentum: nam ibi mercatum dixit die esse septimi, t. t. c.
Stultus, qui hoc mihi daret argentum, quoius ingenium noverat:
Nam hoc argentum abutar alibi; boves quos emerem, non erant.
Nunc et amico prosperabo et Genio meo bona multa faciam. t. t.
Diu quo bene sit, die uno absolvam. Tax tax tergo erit. Non curo:
Nam amico homini bobus domitis mea ex crumena largiar. t. t. c.
Nam id demum lepidum est, triparcos, vetulos, avidos, aridos,

252. Dixi de hoc metro tom. I, p. 128.

253. Inepte atque inconcinne libri: *Danunt argenti mutui, uti egenti opem afferam.* Reponebat iam olim Lipsius *danit*, quia hae gratiae uni Iovi dicantur; sed hoc ἄμετρον.

256. Tò *boves* elisa *u* litera pronuntiandum. Vid. Amph. prol. 90. Cf. 259.

257. *die* pro monosyllabo. Vid. ibid. 74.

259. *boves*) Vid. 256.

261. Inepte et barbare libri: *Diu quod bene erit, die uno absolum.* Non hoc argento *diu bene erit* Sagaristioni, sed in breve tempus, *diem.* Rescribendum igitur usurpato modo potentiali, de quo vid. Aul. 42: *Diu quo bene sit* etc. Caeterum immissa interpretatione inconcinna legitur: *Tax tax tergo meo erit: non curo.*

262. Minus recte, seu sententiae seu metri rationem habeas, codd. *Nunc amico* etc. *Năm.* Vid. Amph. 149.

263. Itidem ex interpretatione libri · *N. i. d. l. est, triparcos homines,*

Bene admordere, qui alliatum servo obsignant cum sale. i. t.
Virtust, occasio ubi admonet, dispicere. Quid faciet mihi?
Verberibus caedi iussit, conpedes inponi. Vapulet!
Ne sibi me credat supplicem fore. Vae illi! mihi iam nil novi
Obferri potis est, quin sim peritus. as. ex 2 i. h.
Sed Toxili puerum Paegnium eccum.

PAEGNIVM. SAGARISTIO.

PAEGNIVM

Pensum, quod datum est, confeci; nunc prodeo domum.

SAGARISTIO

Mane, etsi properas, t. t. II, 4.

vetulos, *a.*, *a.* Versus non recipit τὸ *homines.*

264. Vulg. *Bene admordere*, *qui salinum servo obsignant cum sale.* Non male Meursius Exercc. critt. I, 215: « Cur, *inquit*, *salinum* cum sale? Inepta ταυτολογία. Leg.: — *qui allium servod obsignant cum sale.* Nam *allium* et *sal* cibus erat pauperum servorumque. Persius Sat. IV, 30: — *tunicatum cum sale mordens Cepe* etc. » Sed reponendum potius *B. a. qui alliatum s. o. c. s.* Loco verborum *qui salinum* MSS. *quis alienum*; vett. edd. *qui alienum* vel *qui alium* Most. 45: *Sine alliato fungi fortunas meas.* Et nihil aliud est quam alliatum Persii illud *tunicatum cepe cum sale.*

266. *Vapulet*) Festus v. *Vapula Papiria*: « *Vapula* tum dici solitum, quum vellent minitantibus significare, se eos negligere et non curare. Plautus in Foeneratrice: *Liberta*, *salve*; *vapula*, *Papiria.* Aelius hoc loco *Vapula* positum esse ait pro *Dole*, Varro pro *Peri*, teste Terentio in Phormione (V, 6, 10) etc. » Cf. Asin. 459, Curc. 563.

268. *potis est*) Sic metri gratia rescribendum vidi pro vulgato *potest.* De hoc genere versuum vid. Amph. 422.

270. Vulgo putide atque inconcinne: *Pensum meum*, *quod datum' st*, *confeci. nunc propero domum.* SA. *mane*, *etsi Properas* etc. Aut dicendum erat: *Pensum meum confeci*, aut, *Pensum*, *quod datum est*, *confeci*: nam utrumque idem. Sed glossema est τὸ *meum*, ut ex metro intelligitur. Deinde MSS. non *propero domum*, sed *prodomum*, h. e. *prodeo domum* pro *eo domum*, quomodo *prodire ad forum* pro *ire* Men. 130 et similia dici solent. Verba *domum* et *Mane* elisis o et *a* vocalibus sunt pronuntianda. Vid. ad 257.

Paegnium! ausculta!

PAEGNIVM

Emere oportet, quem obedire tibi velis. t. t. c.

SAGARISTIO

Adsta!

PAEGNIVM

Exhibeas molestiam, ut opinor, si quid debeam, i. t.
Qui nunc tamen sic es molestus.

SAGARISTIO

Scelerate, etiam respicis?

PAEGNIVM

Scio ego, quid sim aetatis: eo istuc maledictum inpune auferes. t. t. c.

SAGARISTIO

Vbi Toxilus est, tuos herus?

PAEGNIVM

Vbi lubet illi, neque te consulit. i. t.

SAGARISTIO

Etiam dicis, ubi est, venefice?

PAEGNIVM

Nescio, inquam, ulmitriba tu. t. t. c.

SAGARISTIO

Maledicis maiori.

PAEGNIVM

Prior promeritus perpetiare. i. t. c.
Servam operam, linguam liberam herus me iussit habere.

272. Minus apte edd. SA. *At sta.* MSS. et vett. edd. *Asta*, h. e. *Adsta.* Vid. Parei lex. Plaut. v. *Adstare* pro *Stare.* — *molestiam.* Vid. Amph. 1.

273. Libri ταυτολόγως atque inconcinne: *Qui nunc sic tam es molestus.*

276. Vulgo nullis numeris: SA. *Etiamne dicis, ubi sit, venefice?* PAE. *nescio, inquam, ulmitriba tu.* MSS. *Etiam dicis.* Saepe mixta est et *sit*, ut monuimus Men. 666, 803. *I* vocalis in *nescio* elidenda, ut versus constet. Vid. ad 257.

278. *liberam*) Vid. ad 272.

SAGARISTIO

Dicisne mi, ubi sit Toxilus?

PAEGNIVM

Dico, ut perpetuo pereas.

SAGARISTIO

Caedere tu hodie restibus.

PAEGNIVM

Tua quidem, cucule, causa!
Non hercle, si os praeciderim tibi, metuam, morticine.

SAGARISTIO

Video ego te, iam incubitatus es.

PAEGNIVM

Ita sum. Quid id attinet ad te?
At non sum ita, ut tu, gratiis.

SAGARISTIO

Confidens!

PAEGNIVM

Sum hercle vero:
Nam ego me confido liberum fore, tu te nunquam speres.

SAGARISTIO

Potin', ut molestus ne sies?

PAEGNIVM

Quod dicis, facere non quis.

SAGARISTIO

Abi in malam rem!

PAEGNIVM

At tu domum: nam ibi tibi parata praes est.

281. *morticine*) *Cadaverosam faciem* dixit Terentius Hec. III, 4, 27.

282. *Video — es*) H. e. argentum stupris meruisti, proptereaque ferocem facis. Vid. ad Most. 891 sq.

283. *gratiis*) Quia morticinus et omnino turpis es.

284. Perperam libri, *speras*. Nam quomodo sciat Paegnium, alterum id non sperare, quod sperare servos omnes consentaneum est? Legendum *speres*, h. e. sperare possis. Vid. supra ad 261.

286. *praes est*) Ausonius de Dictis VII Sapientum: *Sponde; noxa praes est*. Ad quod Scaliger Lectt. Auson.

SAGARISTIO

Vadatur hic me.

PAEGNIVM

Vtinam vades desint, in carcerem ut sis!

SAGARISTIO

Quid hoc?

PAEGNIVM

Quid est?

SAGARISTIO

Etiam, scelus, male loquere?

PAEGNIVM

Tandem ut liceat,
Quom servos sis, servom tibi maledicere.

SAGARISTIO

Itane? specta!
Quin dedero . . . .

PAEGNIVM

Nil: nam nil habes.

SAGARISTIO

Dî deaeque te omnes perdant,
Nisi te hodie, si prehendero, defigam in terram colaphis!

PAEGNIVM

Amicus sum: eveniant volo tibi, quae optas. Atque id fiat,

II, 21: « *Praes est*, *inquit*, id est, adest, vel praesto est, πάρεστι. Graecus interrogatus, si πάρεστι, respondet potius πάρα quam πάρειμι. Sic Romanus interrogatus, an *praeses?* respondebat: *praes*, non *praes sum*. Festus, inquit, *praedem* dictum esse, quod interrogatus a populo si praesesset, respondebat *praes*, supple *sum*. *Praesesse* antiquitus significat praesentem esse, παρεῖναι: unde superest participium *praesens*. » Vid. quoque Scaliger ad Fest. v. *Praes*, Palmer. Spicileg. fol. 224.

287. *in carcere*) Malim propemodum: *in carcerem ut sis*, h. e. ut eas in carcerem, ut eo tibi sit eundum. Vid. Amph. 545, Cas. 368.

290. Ineple legitur, *quid dedero*. Sequor Iunt. et Ald.

Tu ut me defigas; te cruci ipsum propediem alii adfigent.

SAGARISTIO

Quin te dî deaeque .... Scis, quid hinc porro dicturus fuerim,
Ni linguae moderari queam. Potin', abeas?

PAEGNIVM

Abigis facile:
Nam *iam* umbra mea intus vapulat.

SAGARISTIO

Vt istunc dî deaeque perdant!
Tanquam proserpens bestia, est bilinguis et scelestus.
Hercle illum abiisse gaudeo. Foris aperite! Ecce autem,
Quem convenire maxume cupiebam, egreditur intus!

TOXILVS. SAGARISTIO. SOPHOCLIDISCA.

TOXILVS

Paratum iam esse dicito, unde argentum sit futurum. i. t. c. II, 5
Iubeto habere animum bonum: dic me illam amare multum.
Vbi se adlevat, ibi me adlevat. Quae dixi ut nuntiares,
Satin' ea tenes?

SOPHOCLIDISCA

Mage calleo, quam aprugnum callum callet.

293. Vulgo: *Tu me defigas*; sed MSS. el vett. edd. *Tunc m. d.*, *Tum m. d.*, h. e. *Tu ut m. d.*

296. Libri minus concinne: *Nam umbra m. i. v.* Vmbram suam quasi iam vapulare dicit a Toxilo, quum ipse nondum adsit.

298. Αμέτρως codd. — *aperite. eccere autem*. Sequor vett. edd.

299. *egreditur intus*) Vid. Merc. 698.

TOXILVS

Propere abi domum.

SAGARISTIO

Nunc huic ego graphice facetus fiam:
Subnixis alis me inferam atque amicibor gloriose.

TOXILVS

Sed quis hic ansatus ambulat?

SAGARISTIO

Magnifice conscreabor.

TOXILVS

Sagaristio hic quidem est. Quid agitur, Sagaristio? ut valetur?
Ecquid, quod mandavi tibi, est nunc in te speculae?

SAGARISTIO

Adito:
Videbitur: factum volo. Venito! promoveto!

TOXILVS

Quid hoc hic in collo tibi tumet?

SAGARISTIO

Vomica est: pressare parce:
Nam ubi qui mala tetigit manu, dolores cooriuntur.

TOXILVS

Quando istaec innata est tibi nam?

SAGARISTIO

Hodie.

304. Male libri: *Propera*, *abi domum*. Neque opus reponi *abidum*, quod quibusdam placet; certe non metri causa: siquidem verba *Propere abi* efficiunt proceleusmaticum, pedem metricum, in versibus trochaïcis et iambicis aeque usitatum, sicut monui Amph. 356. De correpto *i* in *abi* vid. Asin. 731.

306. *hic*) Vid. Amph. 136.

307. Tò *quidem*, *i* literam elidit. Vid. supra ad 257.

308. Vulg. *Ecquid*, *quod mandavi tibi? estne quid in te speculae?* SA. *adito*. Abest τὸ *quid* a manu scriptis et edd. primis. *est nĕ* degenerasse videtur in *estne*. *Nunc*, quia antea non fuit.

309. *Factum volo*) Vid. de hac formula Most. 793.

310. *hŏc*) Vid. ad 306.

TOXILVS

Secari iubeas.

SAGARISTIO

Metuo, ne inmaturam secem, ne exhibeat plus negotî.

TOXILVS

Inspicere morbum tuom lubet, *Sagaristio.*

SAGARISTIO

Abi, atque cave, sis,
A cornu.

TOXILVS

Quid iam?

SAGARISTIO

Quia boves bini hic sunt in crumena.

TOXILVS

Emitte, sodes: ne enices fame! sine ire pastum.

SAGARISTIO

Enim metuo, ut possim reicere in bubilem, ne vagentur.

TOXILVS

Ego reiiciam: habe animum bonum.

SAGARISTIO

Credetur; commodabo.
Sequere hac, sis: argentum hic inest, quod dudum me rogasti.

TOXILVS

Quid tu ais?

SAGARISTIO

Dominus me boves mercatum Eretriam misit;
Nunc mi Eretria erit haec tua domus.

314. Vulgo hiante versu: To. *Inspicere morbum tuum lubet.* SA. *abi atque cave sis* etc. Passim in nominibus personarum errare scribas monui Amph. 436.

315. *bini*) V. C. *boni.*

318. Inconcinne libri, *Creditur.*

319. Simili vitio exhibetur, *argentum hic est.* Facile perierit praepositio.

320. *tū*) Vid. Amph. 149.

TOXILVS

Nimis tu facete loquere;
Atque omne ego argentum tibi actutum incolume redigam:
Nam iam omnis sycophantias instruxi et conparavi,
Quo pacto ab lenone auferam hoc argentum . . . .

SAGARISTIO

Tanto melior.

TOXILVS

Et mulier ut sit libera, atque ipse ultro duit argentum.
Sed sequere me: ad eam rem usus est tua mihi opera.

SAGARISTIO

Vtere, ut vis.

SATVRIO. VIRGO.

SATVRIO

Quae res bene vortat mi et tibi et ventri meo, i. s. III, 1
Perennitatisque adeo huic perpetuo cibo;
Vt mihi supersit, suppetat, superstitet.
Sequere hac, mea gnata, me cum dîs volentibus.
Quoi re opera detur, scis, tenes, intellegis:
Communicavi tecum consilia omnia.
Ea causa ad hoc exemplum te exornavi ego:
Venibis tu hodie, virgo.

VIRGO

Amabo, mi pater,

322. Tò *tibi* non liquescit. Vid. Amph. 341. Vel legendum *tibid*, de quo adi, sis, nos Amph. prol. 149.

324. *Tanto melior*) Vid. Men. 338 sq.

325. *duit*) Ἀμέτρως libri, *det*. Sequor editionem Mediol. anni 1500.

328. Quum possel dicere *Perennitatique perpetui cibi* enallage ridicula intulil *Perennitatisque perpetuo cibo*. Nihil hic mutandum.

Quamquam lubenter escis alienis studes,
Tuin' ventris causa filiam vendis tuam?

SATVRIO

Mirum, quin regis Philippi causa aut Attali
Te potius vendam, quam mea, quae sis mea.

VIRGO

Vtrum pro ancilla me habes, an pro filia?

SATVRIO

Vtrum hercle magis in ventris rem videbitur:
Meum, opinor, imperium in te, non in me tibi est.

VIRGO

Tua istaec potestas est, pater; veruntamen,
Quamquam res nostrae sunt, pater, pauperculae,
Modice et modeste meliust vitam vivere:
Nam si ad paupertatem admigrant infamiae,
Gravior paupertas fit, fides sublestior.

SATVRIO

Enimvero odiosa es.

VIRGO

Non sum, neque me esse arbitror,
Quom parva natu recte praecipio patri:
Nam inimici famam non ita, ut nata est, ferunt.

SATVRIO

Perant eantque in maxumam malam crucem!
Non ego omnis inimicitias pluris aestumo,
Quam mensa inanis nunc si adponatur mihi.

VIRGO

Pater, hominum inmortalis est infamia;
Etiam tum vivit, quom esse credas mortuam.

SATVRIO

Quid? metuis, ne te vendam?

339. *mě*) Vid. ad 320. 341. Malim, *Mihi opinor*, etc.

VIRGO

Non metuo, pater;
Verum insimulari nolo.

SATVRIO

At nequidquam nevis:
Meo modo istuc potius fiet, quam tuo
Fiat. Quae haec res sunt?

VIRGO

Cogita hoc verbum, pater.
Herus si minatus est malum servo suo,
Tametsi id futurum non est, ubi captum est flagrum,
Dum tunicas ponit, quanta adficitur miseria!
Ego nunc, quod non futurum est, formido tamen.

SATVRIO

Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quae praeter sapiet, quam placet parentibus.

VIRGO

Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quae reticet, si quid fieri pervorse videt.

SATVRIO

Malo cavere meliust te.

VIRGO

At si non licet
Cavere, quid agam? nam ego tibi cautum volo.

SATVRIO

Malusne ego sum?

VIRGO

Non es, neque me dignum est dicere;
Verum ei re operam do, ne alii dicant, quibus licet.

357. *Meo modo*) H. e., ut volo, ut mihi placet. Cf. Asin. 136, Parei lex. Plaut. v. *Modo suo aliquid facere.*

358. *Quae haec res sunt*) Vid. Asin. 458, et de *Haec* pro *Hae* a me reposito Epid. 207.

360. Inconcinne libri, *tamenetsi.* Sequor vett. edd., in his primas.

SATVRIO

Dicat, quod quisque volt; ego de hac sententia
Non demovebor.

VIRGO

At, meo si liceat modo,
Sapienter potius facias, quam stulte.

SATVRIO

Lubet.

VIRGO

Lubere per me tibi licere intellego;
Verum lubere haud liceat, si lubeat mihi.

SATVRIO

Futura es dicto obediens, an non, patri?

VIRGO

Futura.

SATVRIO

Scis nam, tibi quae praecepi?

VIRGO

Omnia.

SATVRIO

Et id, ut subrepta fueris?

VIRGO

Docte calleo.

SATVRIO

Et qui parentes fuerint?

VIRGO

Habeo in memoria.

375. Vulgo secundum Pistorem: *Verum lubere haud lubeat, si liceat mihi*, quae sic explicat iste emendator: «Ait parasitus *Lubet*. id captans virgo, Video, inquit, ita rem comparatam, ut tibi, quod lubeat, per me quidem liceat. Verum si liceat mihi, vel si in manu mea res esset, mihi non lubeat lubere, id est Ego hoc nollem.» Verum haec sententia inepta est, quum nemo prohibere possit, ne nobis aliquid vel lu-

Necessitate me, mala ut fiam, facis;
Verum videto, ubi me voles nuptum dare,
Ne haec fama faciat repudiosas nuptias.

SATVRIO

Tace, stulta: non tu nunc hominum mores vides,
Quoiusmodi hic cum fama facile nubitur?
Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur.

VIRGO

Ergo istuc facito ut veniat in mentem tibi,
Me esse indotatam.

SATVRIO

Cave, sis, tu istuc dixeris,
Nec te indotatam dicas, quoi dos sit domi.
Pol (deum virtute dicam et maiorum meum)
Librorum eccillum habeo plenum soracum.
Si hoc adcurassis lepide, quoi re operam damus,
Dabuntur dotis tibi inde sexcenti logi,
Atque Attici omnes, nullum Siculum acceperis.
Cum hac dote poteris vel mendico nubere.

VIRGO

Quin tu me ducis, si quo ducturus, pater?
Vel tu me vende, vel face, quod tibi lubet.

beat, vel non lubeat; perstandumque est in veterum lectione codicum qua scriptorum qua impressorum hac: *Verum lubere haud liceat, si lubeat mihi.* Non aequo secum iure agi dicit puella, sed patri lubere, quod sibi velle non liceat.

387-389. Haec vulgo sic ordinantur, *Me essa* — *Pol* — *Ne te* —. Transponendum esse versum medium, suboluit Acidalio Divv. in Plaut. pag. 417. Sed nec bene ista iungebantur *Cave sis tu istuc dixeris*, *Ne te* etc. quomodo neminem locutum scio.

390. Alterutra vocum *Librorum* et *eccillum* non est elidenda, et praestat non liquescere *Librorum*, tanquam graviorem. Vid. supra ad 322. Frustra Iunt. Ald. *Librorum enim eccillum* etc.

393. Vidd. interpretes ad h. l., nos ad Merc. prol. 10.

SATVRIO

Bonum aequomque oras. Sequere hac.

VIRGO

Dicto sum audiens.

DORDALVS.

Quidnam esse acturum hunc dicam vicinum meum, i. s. III, 2
Qui mihi iuratust, sese hodie argentum dare?
Quodsi non dederit atque hic dies praeterierit,
Ego argentum, ille iusiurandum amiserit.
Sed ibi concrepuit foris. Quisnam egreditur foras?

TOXILVS. DORDALVS.

TOXILVS

Cura istuc intus; iam ego domum me recipiam. i. s. III, 3.

DORDALVS

Toxile, quid agitur?

TOXILVS

Eho, lutum lenonium,
Conmixtum coeno, sterculinum publicum,
Inpure, inhoneste, iniure, inlex, labes popli,
Pecuniai accipiter, avide atque invide,

400. *dies* monosyllabum. Vid. ad 257.

403. Inconcinne libri, *Curate.*

405. Vulgo, *Commictum coenum*, quae Palmerii est coniectura. Libri vett., *Commixtum coeno*, quod non erat cur tam fastidiose sperneret vir doctus. Leno audit lutum, congerrones eius *coenum*. Nihil planius. *Sterculinum*. Sic, vel *stercilinum* MSS. Probavit hanc scripturam Bentleius ad Phaedri Fabb. III, 12, 1. Vulgo solenni errore, *sterquilinium*.

407. Vulgo inconcinne, *Pecuniae*. Minus bene Angelius et Aldus, *Pecuniarum*.

Procax, rapax, trahax (trecentis versibus
Tuas inpuritias traloqui nemo potest),
Accipin' argentum? Accipe, sis, argentum, inpudens!
Tene, sis, argentum! etiam tu argentum tenes?
Possum te facere, ut argentum accipias, lutum,
Qui nisi iurato mihi nil ausus credere?

DORDALVS

Sine respirare me, tibi ut respondeam.
Vir summe populi, stabulum servitutium,
Scortorum liberator, sudiculum flagri,
Conpedium tritor, pistrinorum civitas,
Perenniserve, lurco edax, furax, fugax,
Cedo, sis, mi argentum! da mihi argentum, inpudens!
Possum a te exigere argentum? argentum, inquam, cedo!
Quin tu mi argentum reddis? nilne te pudet?
Leno te argentum poscit, solida servitus,
Pro liberanda amica, ut omnes audiant.

TOXILVS

Tace, obsecro, hercle! nae tua vox valide valet!

DORDALVS

Referundae ego habeo linguam natam gratiae.

411. *Accipin' argentŭm*) Vid. ad 322. *Etiam tu argentum tenes?* Vid. Curc. 187, 607.

415. V. C. *popli*; sed huius verbi prior syllaba solet corripi. — *servitutium*. Ita Colerus, non improbante etiam Gronovio. Vulgo *servitricium*, de quo rectissime idem vir eruditus: « Sic dici servum plenum tricarum, dolorum, captionum, ut sit vocabulum factum a servis et tricis, insolens et intolerandum existimo. » Ceterum quae ipsi in mentem veniebant: *stabulum meretricium*, *stabulum ferriterium*, et inconcinna sunt et dissimiliora codicum scripturae.

416. Corrupte libri, *subiculum*, quod quid sibi velit, scio cum ignarissimis. Recte Meursius Exercitatt. critt. I, pag. 215, sicut olim et Pius, *sudiculum*. Paulus, Festi epitomator: « *Sudiculum* flagelli genus erat, quod vapulantes sudantes fecit. » Ridicule igitur Toxilus vocatur *sudiculum flagri*, h. e. qui saepius id exercendo quasi ipsum flagrum sudare faciat. Cf. infra 785, Capt. 571.

419 sqq. Cf. Most. 581 sqq.

Eodem mihi pretio sal praehibetur, quo tibi.
Nisi me haec defendet, nunquam delinget salem.

TOXILVS

Iam omitto iratus esse. Id tibi suscensui,
Quia te negabas credere argentum mihi.

DORDALVS

Mirum, quin tibi ego crederem, ut *tu* idem mihi
Faceres, quod passim faciunt argentarii!
Vbi quid credideris, citius extemplo a foro
Fugiunt, quam ex porta ludis quom emissust lepus.

TOXILVS

Cape hoc, sis.

DORDALVS

Quin das?

TOXILVS

Numi sexcenti hic erunt
Probi, numerati: fac sit mulier libera,
Atque huc continuo adduce.

DORDALVS

Iam faxo hic erit.
Non hercle, quoi nunc hoc dem spectandum, scio.

TOXILVS

Fortasse metuis in manum concredere.

DORDALVS

Mirum, quin. — Citius iam a foro argentarii

430. Αμέτρως libri: — *crederem, ut idem m.*

436. *faxo hic erit*) Vid. Amph. 833, Curc. 582. Cf. 443.

439. Male interpungitur: *Mirum. quin citius* etc. Bene Acidalius Divv. in Plaut. pag. 418: «Tu *Mirum quin* coniunge, et integro puncto a reliquis separato. E praecedentibus enim ἀπὸ κοινοῦ ad hoc repetes *Mirum quin tibi in manum concredam*, vel *Mirum quin metuam*: id est Omnium metuo. Sic enim Plautus ubique formula ista utitur, in qua frustra Lambinus se multis locis torquet. Fuit hic paulo ante: DOR. *Mirum quin tibi ego crederem*. Et superius: *Mirum quin regis Philippi causa aut Attali Te potius vendam*. Et ubique exemplorum copia, quae commode ac-

Abeunt, quam in cursu rotula circumvortitur.

TOXILVS

Abi istac advorsis angiportis ad forum;
Eadem istaec facito mulier ad me transeat
Per hortum.

DORDALVS

Iam hic faxo aderit.

TOXILVS

At ne propalam.

DORDALVS

Sapienter sane.

TOXILVS

Supplicatum cras eat.

DORDALVS

Ita hercle vero.

TOXILVS

Dum stas, reditum oportuit.

TOXILVS. SAGARISTIO. VIRGO.

TOXILVS

Si quam rem adcures sobrie aut frugaliter, i. s. IV, 1.
Solet illa recte sub manus succedere.
Atque edepol ferme ut quisque rem adcurat suam,
Sic ei procedunt postprincipia denique.

cipere satius est, quam de interpretatione per aequivalentia verba frustra satagere.»

441. Vulg. *Abi istac avorsis a. a. f.* Sed recte vett. edd.: *A. i. advorsis a. a. f.* Monstrat τῷ *istac* angiporta: ergo vidit ea: ergo *adversa* erant, non *aversa*.

449. Male edd.: *Sic ei procedunt post principia denique;* nec melius libri vett.: *S. e. procedit p. principio d.*, quae sic refingit Acidalius Divv. in Pl. pag. 418: *Atque edepol ferme ut quisque rem accurat suam Principio, sic ei procedit post denique.* Recte I. Scaliger in Coniectaneis: «Castrense, *inquit*, proverbium est *A postprincipiis incipere, In postprin-*

Si malus aut nequam est, male res vortunt, quas agit;
Sin autem frugi est, eveniunt frugaliter.
Hanc ego rem exorsus sum facete et callide:
Igitur bene proventuram confido mihi.
Nunc ego lenonem ita hodie intricatum dabo,
Vt ipsus sese, qua se expediat, nesciat.
Sagaristio, heus, exi atque educe virginem,
Et istas tabellas, quas consignavi tibi,
Quas tu attulisti ab hero meo usque e Persia.

SAGARISTIO

Numquid moror?

TOXILVS

Euge, euge, exornatus basilice!
Tiara ut lepidam lepide condecorat schemam!

cipiis stare, In postprincipiis esse. Varro loquens de disciplinis mathematicis apud Agellium: *Sed haec*, inquit, *aut omnino non discimus, aut prius desistimus, quam intelligamus, cur discenda sint. Voluptas autem vel utilitas talium disciplinarum in postprincipiis existit, quum perfectae absolutaeque sunt; in principiis vero ipsis ineptae atque insuaves videntur.* In quibus non solum usus huius proverbii patet, etiam explicatur proverbium ipsum. Et ipse Varro hic quoque exponit proverbium, quum subiungit *id est: ab his potius temporibus, quam superioribus.* Sed et Plautus in Persa idem usurpavit: *Atque edepol ferme ut quisque rem accurat suam, Sic ei procedunt postprincipia denique.* Nam male hodie legitur *Sic ei procedit post principia* etc.: neque enim haec disiuncta, sed coniuncta *postprincipia.* »

458. Hoc versu vulgo finitur scena, et reliqua usque ad versum 466 actus quarti secundam constituunt, quae rectius in unam cum superioribus coniungi sensit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 418.

459. Edd. primae, *ornatus*, quod ferri potest, τοῦ *moror* posteriore syllaba producta; qua de re vid. Amph. prol. 38.

460. Vulgo: *Tiara ornatum lepide condecorat suum.* Et sic sane MSS. et vett. edd., nisi quod hae: *condecora*, τῷ *t* a sequente voce intercepto. Sed Acidalius Divv. in Plaut. pag. 419: «E Prisciani, *inquit*, vetere scriptura, quae haec lib. 6: *Theatrum lepidum cum decora schema*, (vel secundum Putschium pag. 679: *Th. lepida condecorat schema.* Bo.) etsi mirifice quoque corrupta, integerrima tamen omnium, novam integriorem et non dubie Plauti germanam istam facio: *Tiara ut lepidam lepide condecorat schemam!* Geminandam vocem, semel in Prisciano scriptam, Canterus et Palmerius olim viderunt: sed in reliquis uterque nimium deinde aberravit, etsi magis ille, ac

Tum hanc hospitam autem crepidula ut graphice decet!
Sed satin' estis meditati?

SAGARISTIO

Tragici et Comici
Nunquam aeque sunt meditati.

TOXILVS

Lepide hercle adiuvas.
Age, illuc abscede procul e conspectu et tace.
Vbi cum lenone me videbis conloqui,
Id erit adeundi tempus; nunc agite, ite vos.

DORDALVS. TOXILVS.

DORDALVS

Quoi homini dì propitii sunt, aliquid obiiciunt lucri.
t. t. c. IV, 2.

pueriliter quidem, quum *theatrum* a Grammatico arreptum in theatrum et scenam huius fabulae pertraxit. Alii vocabulum *ornatum* mordicus tenuarunt, quia ad mensuram versus implendam quadrabat. Id tamen manifestum glossematium est alterius *schemam*, quod ipsum ideo vitatum, quia numeris videbatur repugnare. Sed, o boni, corripitur inque fine versus ponitur et Amphitruone (prol. 117): *Quod ego huc processi sic cum servili schema;* neque Latini semper, et minus Comici, naturam ac modulum originis Graecae sunt secuti. Quod posui autem, *ornatum* esse huius vocis glossam, audacter posui; nec moveor auctoritate magni viri, qui *schemam* in Amphitruone penulae servilis genus interpretatur. Fallitur, et unde autem sic interpretatur? quisve its unquam usus? Plautus utrobique pro habitu accipit, quem Graeca vox ipsa sonat. Hic Persicum reliquum habitum tiara imposita lepide condecorare dicitur; illic Mercurius, qui deus sit, excusat, quod servili habitu seu ornatu, Sosiae scilicet aemulus, in scenam procedere non dubitarit. Nec iuvat, quod fortasse penulam indutus ibi tamen, utpote peregre venientem assimulans. Quid enim? ideo generis significationem adstringemus speciei? Comprehendit in se schema et penulam et alium quemvis ornatum. Neque postea deposita penula, quum omnem habitum servi Sosiae porro Mercurius imitaretur, non incessit cum servili schema.« Hanc viri sagacis emendationem recipere in ordinem nullus dubitavi, quum auctoritate niteretur grammatici, de cuius aliorumque eius ordinis virorum scriptis olim exaratis quid mihi vi-

Nam ego hodie conpendi feci binos panes indies:
Ita mea ancilla quae fuit hodie, sua nunc est: argento vicit: t. t.
Iam hodie alienum coenabit, nil gustabit de meo. t. t. c.
Sumne probus, sum lepidus civis, qui Atticam hodie civitatem t. t.
Maxumam maiorem feci atque auxi civi femina? t. t. c.
Sed ut ego hodie fui benignus! ut ego multis credidi!
Nec satis a quiquam homine accepi: ita prorsus credebam omnibus;
Nec metuo, quibus credidi hodie, ne qui in iure mi abiurassit. t. t.
Bonus volo iam ex hoc die esse; quod neque fiet neque fuit. t. t. c.

TOXILVS

Hunc ego hominem hodie in transennam doctis inducam dolis;
Itaque huic insidiae paratae sunt probe: adgrediar virum.
Quid agis?

DORDALVS

Credod.

TOXILVS

Vnde agis te, Dordale?

DORDALVS

Credo tibi.

deretur, significavi Men. 754, Most. 456.

469. *Ita*) H. e. *quia*. Vid. Cist. 393–395. – *sua*. H. e. *libera*. Cf. Men. 940. De metro vid. Amph. 596. Cf. 471, 475, 481.

470. *Iam*) Vid. Amph. 149.

475. Libri minus probo numero: — *ne quis mihi in iure abiurassit*.

477. *inducam*) Vulgo inconcinne: *ducam*. *Inducam in transennam*, sicut *Inducere in errorem*, *in malum consuetudinem* et similia dicuntur.

478. *Itaque*) H. e. *Et quoniam*. Vid. supra 469.

479. *Dordalē*) Vid. Aul. 109 sqq. Male Iunt. et Ald.: To. *V. a. te nunc Dordale?*

TOXILVS

Dî dent, quae velis! Eho, iam manu emisisti mulierem?

DORDALVS

Credo pol, credo, inquam, tibi.

TOXILVS

Iam liberta auctus?

DORDALVS

Enicas.

Quin tibi dico credere.

TOXILVS

Dic bona fide: iam libera est?

DORDALVS

I ad forum ad praetorem: exquaere, siquidem credere mihi non vis. t. t.

Libera, inquam, est. Ecquid audis?

TOXILVS

At tibi dî benefaciant omnes!

Nunquam enim posthac tibi nunc tuorum quod nolis volam. t. t. c.

DORDALVS

Abi, ne iura: satis credo.

TOXILVS

Vbi nunc tua liberta est?

DORDALVS

Apud ted.

TOXILVS

Aiin? t. t.

480. Legitur numero clarissimo: *eho, an iam m. e. m.?*

481. Inconcinne libri: — *auctus es?* Do. *enicas.* Vid. Amph. 168.

482. Vulgo interpretatione itidem ἀμέτρῳ: *Quin tibi me dico credere.*

483. Frustra et nullo numero edd. *I, i ad forum* etc. Tò *I* cum sequente litera vocali coalescit, qua de re monui Ba. 716.

485. Obscure codd.: *Numquam enim posthac, nec tuorum quod nolis, volam.* Perperam exaratum *nec* pro nč, h. e. *nunc.* Vid. ad Mil. 926, Asin. 647, Aul. 16. *Tuorum*, i. e. tuorum negotiorum. Terentius Heaut. IV, 5, 35: *Ita tu istaec tua misceto, ne me admisceas.*

486. Edd. scabro numero: — Do.

Apud me est?

DORDALVS

Aio, inquam; apud ted est, inquam.

TOXILVS

Ita me dî ament, ut ob istanc rem
Multa tibi bona instant a me: nam est res quaedam, quam occultabam
Dicere tibi; nunc eam narrabo, unde tu pergrande lucrum as. ex t. d. et i. d. c.
Facias. Faciam, uti memineris mei, dum vitam vivas.

DORDALVS

Benedictis tuis benefacta aures meae expostulant auxilium.

TOXILVS

Tuom promeritum est, merito ut faciam. Et facturum ut scias, tabellas
Has tene; perlege.

DORDALVS

Haec quid a me?

TOXILVS

Imo ad te attinent: tua refert.
Nam*que* e Persia ad me adlatae modo sunt istae a meo domino.

DORDALVS

Quando?

TOXILVS

Haud dudum.

DORDALVS

Quid istaec narrant?

Apud te. To. *ain'.* Vid. Amph. prol. 149, Amph. 128.

489. Vid. de hoc metro tom. I, pag. 128.

492—493. Vulgo pravis numeris et immissis interpretamentis: To. *Tuum promeritum'st merito ut faciam. et ut me scias esse facturum, Tabellas tene has, pellege.* Do. *hae quid ad me?* To. *imo ad te attinent, Et tua refert. nam e Persia ad me allatae modo sunt istae a meo domino. Scias* versu primo pro monosyllabo est. Vid. Amph. prol. 74.

495. *Istaec*) Vid. Parei lex. Plaut. h. v. MSS. ex interpretatione, *istae.*,

TOXILVS

Ex ipsis percontare:
Ipsae tibi narrabunt.

DORDALVS

Cedo sane mi.

TOXILVS

At recitato clare.

DORDALVS

Tace, dum perlego.

TOXILVS

Verbum haud faciam. t. d.

DORDALVS

» Salutem dicit Toxilo Timarchides i. s.
» Et familiae omni. Si valetis, gaudeo;
» Ego valeo recte et rem gero et facio lucrum,
» Neque isto redire his octo possum mensibus.
» Itaque hic est, quod me detinet, negotium:
» Eleusipolim Persae cepere in Arabia,
» Plenum bonarum rerum atque antiquom oppidum;
» Ea conparatur praeda, ut fiat auctio
» Publicitus: ea res me domo expertem facit.
» Operam atque hospitium ego isti praehiberi volo,
» Qui tibi tabellas adfert. Cura, quae is volet:
» Nam is honores mihi suae domi habuit maxumos. »
Quid id ad me aut ad meam rem refert, Persae quid rerum gerant, i. t.
Aut quid herus tuos?

TOXILVS

Tace, stultiloque: nescis, quid te instet boni.
Nequidquam tibi Fortuna faculam lucrificam adlucere volt.

497. Clausula horum asynartetorum, de quibus vid. ad 489.

503. Libri interpretatione inconcinna: *Eleusipolim Persae cepere urbem in Arabia.*

511. Hiulce legitur; — *nescis, quid*

DORDALVS

Quae istaec est Fortuna lucrifica?

TOXILVS

Istas, quae norunt, roga; t. t. c.
Ego tantundem scio, quantum tu, nisi quod perlegi prior.
Sed, ut occoepisti, ex tabellis nosce rem.

DORDALVS

Bene me mones.
Fac silentium.

TOXILVS

Nunc ad illud venies, quod refert tua.

DORDALVS

» Iste, qui tabellas adfert, adduxit simul i. s.
» Forma expetunda liberalem mulierem,
» Furtive advectam ex Arabia penitissuma;
» Eam te volo adcurare, ut istic veneat;
» At suo periculo is emat, qui eam mercabitur:
» Mancupio neque promittet neque quisquam dabit.
» Probum et numeratum argentum ut accipiat, face.
» Haec cura, et hospes cura ut curetur. Vale. »

TOXILVS

Quid igitur? postquam recitasti, quod erat cerae creditum, t. t. c.
Iam mihi credis?

DORDALVS

Vbi nunc ille est hospes, hasce qui attulit?

TOXILVS

Iam hic, credo, aderit: arcessivit illam a navi.

instet boni. V. C. teste Pareo, *n. quid te inst. b.*

515. *Sed, ut occoepisti*) Cf. Curc. 43.

516. Tò *silentium* eliso *i* posteriore efferendum est. Vid. supra ad 492.

517. *Iste* quomodo pronuntiandum videatur, significatum Asin. 770.

518—519. *mulierem furtivam adv.*) Malim: — *mulierem, Furtive advectam ex Arabia penitissuma.* Ad sequentem vocem oculis aberrans librarius *furtivam* scripsisse videtur, ut *advectam.* Vid. ad Aul. 237.

527. Inconcinne codd., *arcessit.*

DORDALVS

Nil mi opust
Litibus neque tricis. Quamobrem numerem ego argentum foras?
Nisi mancupio accipio, quid eo mihi opus mercimonio?

TOXILVS

Tacen', an non taces? Nunquam ego te tam esse matulam credidi.
Quid metuis?

DORDALVS

Metuo hercle vero: sensi ego iam conpluriens,
Neque mi haud inperito eveniet, tali ut in luto haeream.

TOXILVS

Nil periculi videtur.

DORDALVS

Scio istuc; sed metuo mihi.

TOXILVS

Mea quidem nihil istuc refert; tua ego refero gratia,
Tibi uti recte conciliandi primo facerem copiam.

DORDALVS

Gratiam habeo; sed te de aliis, quam alios de te, suaviust
Fieri doctos

TOXILVS

Ne quis vero ex Barbaria penitissuma
Persequatur! Etiam tu illam destinas?

DORDALVS

Videam modo
Mercimonium.

TOXILVS

Aequa dicis. Sed optume, eccum, ipse advenit

531. *compluriens*) Ita MSS., ut *quotiens*, *totiens*. Vulgo, *compluries*.

532. Vid. de duplice negatione Asin. 819, Epid. 650. — *tali ut in luto haeream*. Similiter Terentius Phorm. V, 2, 15: *In eodem luto haesitas*.

Hospes ille, qui has tabellas attulit.

DORDALVS

Hiccine est?

TOXILVS

Hic est.

DORDALVS

Haeccine illa est furtiva virgo?

TOXILVS

Iuxta tecum aeque scio,
Nisi quia adspexi. Et quidem edepol liberalist, quisquis est.

DORDALVS

Sat edepol concinna facie est.

TOXILVS

Vt contemtim carnufex! —
Taciti contemplemur formam.

DORDALVS

Laudo consilium tuom.

SAGARISTIO. VIRGO. TOXILVS. DORDALVS.

SAGARISTIO

Satin' Athenae tibi *sunt* visae fortunatae atque opiparae?
t. t. c. IV, 3.

VIRGO

Vrbis speciem vidi, mores hominum perspexi parum.

TOXILVS

Numquid principio cessavit verbum docte dicere?

540. *Hic est*) Vid. Amph. 136.

545. Vulgo hiante versu: *Satin' Athenae tibi visae f. a. o.*

547. Libri corrupto numero: *Numquid in princ.* etc.

DORDALVS

Haud potui etiam in primo verbo perspicere sapientiam.

SAGARISTIO

Quid id, quod vidisti? ut munitum muro tibi visum oppidum est? i. t.

VIRGO

Si incolae bene sunt morati, pulcre munitum arbitror; t. t. c.
Perfidia et Peculatus ex urbe et Avaritia si exulant,
Quarta Invidia, quinta Ambitio, sextad Obtrectatio,
Septumum Periurium ....

TOXILVS

Euge!

VIRGO

Octava Indiligentia,
Nona Iniuria, decumum, quod pessumum adgressu, Scelus.
Haec ni aberunt, rebus servandis centuplex murus parum est.

TOXILVS

Quid ais tu?

DORDALVS

Quid vis?

TOXILVS

Tu in illis es decem sodalibus;
Te in exilium ire hinc oportet.

DORDALVS

Quid iam?

TOXILVS

Quia periurus es.

552. Αμέτρως legunt *sexta*. Vid. Amph. prol. 149.

555. Vulgo immisso glossemale, quod versus respuit: *Haec nisi inde aberunt*.

557. *Tē*) Vid. ad 470.

DORDALVS

Verba quidem haud indocte fecit.

TOXILVS

Ex tuo, inquam, usu est: eme hanc.

DORDALVS

Edepol quin, quom hanc mage contemplo, mage placet.

TOXILVS

Si hanc emeris,
Dî immortales! nullus leno te alter erit opulentior;
Evortes tuo arbitratud homines fundis, familiis;
Cum optumis viris rem habebis; gratiam cupient tuam;
Venient ad te comissatum.

DORDALVS

At ego intromitti *vetuero.*

TOXILVS

At enim illi noctu occentabunt ostium, exurent foris:
Proinde tu tibi iubeas concludi aedis foribus ferreis,
Ferreas aedis conmutes, limina indas ferrea,
Ferream seram atque anellum: ne, si ferro parseris,
Ferreas tibi tute inpingi iubeas crassas conpedis.

DORDALVS

I in malum cruciatum!

TOXILVS

I sane! — Hanc eme. Ausculta mihi.

559. Libri frustra usurpato anacolutho: Do. *Edepol qui cum hanc magis contemplo, magis placet* etc. nom haud dubie legendum *Edepol quin* etc. ut *Hercle quin tu recte dicis* Merc. 404.

561. Vulgo, *arbitratu.* Vid. 552.

563. *vetuero*) Hoc erat in coniecturis Camerarii, quod magis placet quam eiusdem viri optimi commentum *Non volo.* Lambinus addidit, quod vulgo legitur, *non sinam.*

566. *Ferreas aedis commutes*) H. e. commutando pares tibi sive acquiras. Mil. 326 sq.: Sce. *Vae capiti tuo!* Pa. *Tuo istuc, Sceledre, promitto fore, Nisi oculos orationemque aliam commutas tibi;* quamquam ibi non male alia reposuisse mihi videor.

567. Codd. iugulato versu, *annulum.*

569. Tò *cruciatum* non liquescit. Vid. Amph. 341. Immisso autem glossemate inconcinno legitur: — *hanc*

DORDALVS

Modo uti sciam, quanti indicet.

TOXILVS

Vin' huc vocem?

DORDALVS

Ego illo accessero.

TOXILVS

Quid agis, hospes?

SAGARISTIO

Venio; adduco istanc, ut dudum dixeram.
Nam heri in portum noctu navis venit; venire hanc volo,
Si potest; si non potest, ire hinc volo, quantum potest.

DORDALVS

Salvos sis, adulescens.

SAGARISTIO

Si quidem hanc vendidero pretio suo.

TOXILVS

Atqui aut hoc emtore vendes pulcre, aut alio non potes.

SAGARISTIO

Esne tu huic amicus?

TOXILVS

Tanquam dî omnes, qui coelum colunt.

DORDALVS

Tum tu mi es inimicus certus: nam generi lenonið
Nunquam ullus deus tam benignus fuit, quin fuerit — propitius.

eme atque ausculta mihi. Vid. Capt. 336.

570. *uti*) Sic MSS., quod metro melius convenit, quam *ut* vulgatum.

571. Vulgo, *Quid ais?* Opportunius esse *Q. agis?* sensit Acidalius Divv. in Plaut. 420. Vid. Most. 960. — Inconcinne autem legitur: — *adduco hanc, uti d. d.* Pronomina *Hic* et *Iste* promiscue usurpantur in praesentibus. Capt. 655 sq.: *Abducite istum actutum ad Hippolytum fabrum: Iubete huic crassas conpedes inpingier.* Et sic passim.

574. Tò *quidem* elisa *i* vocali pronuntiandum est. Vid. supra ad 492.

578. Vulgo: — — — *nam generi lenonio Nunquam ullus deus tam benignus fuit, qui fuerit propitius.* Longe facetius est, quod praebent edd.

SAGARISTIO

Hoc age. Opusne est hac tibi emta?

DORDALVS

Si tibi venisse est opus,
Mihi quoque emta est; si tibi subiti nihil est, tantundem est mihi.

SAGARISTIO

Indica; fac pretium.

DORDALVS

Tua merx est: tua indicatio est.

TOXILVS

Aequom hic orat.

SAGARISTIO

Vin' bene emere?

DORDALVS

Vin' tu pulcre vendere?

TOXILVS

Ego scio hercle, utrumque velle.

DORDALVS

Age, indica prognariter.

SAGARISTIO

Prius dico: hanc mancupio nemo tibi dabit. Iam scis?

DORDALVS

Scio.
Indica, minumo daturus qui sis, qui duci queat.

TOXILVS

Tace, tace: nimis tu quidem hercle homo stultus es pueriliter.

DORDALVS

Quid ita?

TOXILVS

Quia enim te ex puella prius percontari volo,

primae: — *quin fuerit propitius*, nam ridicule deum, qui lenonibus fuerit benignus, eundem et propitium fuisse dicit, quod idem est. Tam gestu adiuvandum, h. e. tantilla in re, vel minimo in negotio.

Quae ad rem referunt . . . .

DORDALVS

Atquin hercle tu me monuisti haud male.
Vide, sis: ille ego doctus leno pene in foveam decidi,
Ni hic adesses. Quantum est adhibere hominem amicum, ubi quid geras!

TOXILVS

Quo genere aut qua in patria sit nata, aut quibus parentibus:
Ne temere hanc te emisse dicas suasu atque inpulsu meo.
Nisi molestum est, percontari hanc paucis hic volt.

SAGARISTIO

Maxume,
Suo arbitratu.

TOXILVS

Quid stas? adi tute, atque ipsus itidem roga,
Vt tibi percontari liceat, quae velis, etsi mihi
Dixit dare potestatem eius; sed ego te malo tamen
Ipsum eum adire, ut ne contemnat te ille.

DORDALVS

Satis recte mones.
Hospes, volo ego hanc percontari.

SAGARISTIO

A terra ad coelum quidlubet.

DORDALVS

Iubedum ea huc accedat ad me.

SAGARISTIO

I sane, ac morem illi gere. —

588. Vulgo: *Q. a. r. r.* Dor. *et quidem hercle t. m. m. h. m.* MSS. et vetustissimae edd.: *Q. a. r. r.* Dor. *et qui hercle etc.*; Iunt. Ald.: *atqui h.* *Atquin* reposui metri causa. Rud. 664: La. *atquin, quia vetas, utramque iam mecum abducam simul.*

589. *doctus*) H. e. callidus. Cf. Capt. 719, et Parei lex. Plaut. h. v.

594. *Adi, adi tute atque ipse*)

Percontare, exquaere quidvis.

TOXILVS

Age, age nunc tu, i prae. Vide, ut
Ingrediaris auspicato.

VIRGO

Liquidum est auspicium.

TOXILVS

Tace. —
Concede, sis: iam ego illam adducam.

DORDALVS

Age, ut rem esse in nostram putas. i. t.

TOXILVS

Sequere me. — Adduco hanc, si quid vis ex hac percontarier. t. t. c.

DORDALVS

Enim volo te adesse.

TOXILVS

Haud possum, quin huic operam dem hospiti,
Quoi herus iussit. Quid, si hic non volt me adesse una?

SAGARISTIO

Imo i modo.

TOXILVS

Do ego tibi operam.

DORDALVS

Tibi ibidem das, ubi tu tuom amicum adiuvas.

TOXILVS

Exquaere. — Heus tu, advigila.

Inepte et depravato metro libri: *Quid stas? abi tute* etc. Adire Sagaristionem, non abire, iubetur leno. Cf. 597, qui locus geminus. Malim autem nunc reponere: *Suo arbitratu.* To. *Quid stas? adi tute atque ipsus itidem roga* etc. Non optime quidem sic acuitur vox *ipsus*: sed vid. ad Asin. 159, Cist. 69.

601. Inconcinne libri: — — *vide Vt ingrediare auspicato* etc. Male autem verba *Liquidum est auspicium* Dordalo tribuuntur, quem non est allocutus modo Toxilus, sed puel-

VIRGO

Satis est dictum. Quamquam ego serva sum,
Scio ego officium meum, ut, quae rogitet, vera, ut accepi, eloquar.

TOXILVS

Virgo, probus est hic homo.

VIRGO

Credo.

TOXILVS

Non diu apud hunc servies.

VIRGO

Ita pol spero, si parentes facient officium suom.

DORDALVS

Nolo ego te mirari, si nos ex te percontabimur
Aut patriam tuam, aut parentes.

VIRGO

Cur ego id mirer, mi homo?
Servitus mea mi interdixit, ne quid mirer meum malum.

TOXILVS

Divi istam perdant! ita cata est et callida. i. s.
Habet cor. Quam dicit, quod opust!

DORDALVS

Quod nomen tibi est?

TOXILVS

Nunc metuo ne peccet.

VIRGO

Lucridi nomen in patria fuit. t. t. c.

TOXILVS

Nomen atque omen quantivis est pretî. Quin tu hanc emis? —

lam, quae, prodire iussa a Sagaristione, tanquam pudibunda, restiterat. Dordalo sequentia dicuntur verba servi *Concede, sis: iam ego illam adducam.*

614 sq. Iambi senarii loco clausu-

Nimis pavebam ne peccaret. Expedivit.

DORDALVS

Si te emam,
Mihi quoque Lucridem confido fore te.

TOXILVS

Tu si hanc emeris,
Nunquam hercle hunc mensem vortentem, credo, servibit tibi.

DORDALVS

Ita velim quidem hercle.

TOXILVS

Optata ut evenant, operam addito. —
Nihil adhuc peccavit etiam

DORDALVS

Vbi tu nata es?

VIRGO

Vt mihi
Mater dixit, in culina, in angulo ad laevam manum.

TOXILVS

Haec erit tibi fausta meretrix: nata est in calido loco,
Vbi rerum omnium bonarum copia est sapidissuma. —
Tactust leno, qui rogarat, ubi nata esset, diceret.
Lepide lusit.

DORDALVS

At ego patriam te rogo quae sit tua.

VIRGO

Quae mihi sit, nisi haec, ubi nunc sum?

DORDALVS

At ego illam quaero, quae fuit.

larum positi. Vid. ad Epid. 197 sq.

621. Vulgo pravis accentibus *évenïánt*. Vid. ad Aul. 110, Mil. 501.

625. *sapidissuma*) Languide libri, *saepissume*. Taubmannus: « Languere, *inquit*, Acidalio hoc videtur, et

VIRGO

Omne ego pro nihilo esse ducto quod fuit, quando fuit.
Tamquam hominem, quando animam ecflavit, quid eum quaeras, qui fuit?

TOXILVS

Ita me dî bene ament, sapienter! atque quidem miseret tamen.

DORDALVS

Sed tamen, virgo, quae patria est tua? age, mi actutum expedi.
Quid taces?

VIRGO

Dico equidem. Quando hic servio, haec patria est mea.

TOXILVS

Iam de istoc rogare omitte. Non vides, nolle eloqui,
Ne se suarum miseriarum in memoriam inducas?

DORDALVS

Quid est?
Captusne est pater?

quaerit, an fuerit *copissima*; an potius ad sequentem versum pertineat: — — *copia est*. To. *scitissime Tactus est leno*. quod ultimum praeter MSS. et cusos in contextum editionis suae primae retulit Pareus; qui si fecundum excussisset pectus, elicuisse forsan potuisset *copia est sapidissuma*. » Sic tanquam nolenti excidit huic interpreti, quale vel maxime volenti nihil nunquam. Certe huc ipsa sententia prorsus ducit.

630. *ecflavit*) Ita priscorum more MSS., vel potius *etflavit*, quod eodem redit, ut recte monet Pareus. Vulgo ex interpretatione, *efflavit*.

631. Soloece libri: *atque equidem miseret*. Vid. Men. 451.

633. Vulgo, receptis in ordinem interpretamentis: VIR. *Dico equidem patriam. quandoquidem hic servio, haec patria est mea*. Nam verba *Quid taces?* huic versui procul dubio sunt adiungenda, secus ac vulgo fit, neque reponendum cum Acidalio Divv. in Plaut. pagg. 421 sq., exclusis verbis *Sed tamen*, quae optimae sunt notae: Do. *Ita me dii bene ament, sapienter. atque equidem miseret: tamen Virgo, quae patria est tua? age, actutum expedi. quid nunc taces?*

636. Codd. depravato numero: — *sed quod habuit, id perdidit*. Tò id ex antecedente syllaba ortum videatur.

VIRGO

Non captus; sed, quod habuit, perdidit.

TOXILVS

Haec erit bono genere nata: nil scit, nisi verum loqui.

DORDALVS

Quis fuit? dic nomen.

VIRGO

Quid illunc miserum memorem, qui fuit?
Nunc et illunc Miserum et me Miseram aequom est nominarier.

DORDALVS

Quoiusmodi est in populo is habitus?

VIRGO

Nemo quisquam acceptior:
Servi liberique amabant.

TOXILVS

Hominem miserum praedicas:
Quom ipsus perditus probe est et benevolentis perdidit.

DORDALVS

Emam, opinor.

TOXILVS

Etiam « Opinor? »

DORDALVS

Summo genere esse arbitror.

TOXILVS

Divitias tu ex istac facies.

637. Verbum *bono* elisa o litera priore efferendum. Vid. supra ad 492.

642. Vulgo: *Cum ipsus prope perditus est, et benevolentes perdidit.* Quid? ut is non plane, sed prope perditus dicatur, qui, *quod habuit, perdidit?* qui ab omnibus miser audit et iis, qui fuerit, tanquam mortuus? Apage tam ineptam sententiam a Plauto! Rescribendum: *Quom ipsus perditus probe est* etc. *Probe* in re mala, sicut saepius, praesertim apud Nostrum. Capt. 556, *Pereo probe!*

643. *Emăm*) Vid. ad Amph. 341.

DORDALVS

Ita dî faxint!

TOXILVS

Eme modo.

VIRGO

Iam hoc tibi dico: actutum ecastor meus pater, ubi me sciet
Venisse, aderit huc, et abs te me redimet . . . .

TOXILVS

Quid nunc?

DORDALVS

Quid est?

TOXILVS

Audin', quid ait?

VIRGO

Nam etsi res sunt fractae, amici sunt tamen.

DORDALVS

Ne sis plora: libera eris actutum, si crebro cades.
Vin' mea esse?

VIRGO

Dum quidem ne nimis diu tua sim, volo.

TOXILVS

Satin' ut meminit libertatis? Dabit haec tibi grandis bolos.

646. Ineptissime libri atque inconcinne: *Venisse huc, aderit hic, et me absentem redimat.* To. *quid nunc?* Do. *quid est?* Ergo aderit pater apud filiam, et tamen absentem redimet. Miror profecto patientiam editorum, talia probantium. MSS. *τὸ me* non habent, quod latere in *absentem* facile intellexi, ut reponeretur *et abs te me redimet*, quae lectio simillima vulgatae.

648. *Ne sis plora*) Vid. ad Mil. 181. — *cades.* Vid. Parei lexic. Plaut. h. v. C. Barth. Adverss. XXIII, 5: « Impurus homo irridet simul philosophicum veteris scitum, morbi comitialis simiam esse Venerem, quo qui tanguntur, cadunt; inde iste *cadere* pro *venerem pati* usurpat. Pierius Valerianus lib. II, cap. 58 de comitialibus: *Item his, qui saepius cadunt, clystere infunduntur haec* etc.»

Age, si quid agis! Ego ad hunc redeo. — Sequere. —
Reduco hanc tibi.

DORDALVS

Adulescens, vin' vendere istanc?

SAGARISTIO

Mage lubet, quam perdere.

TOXILVS

Tum tu pauca in verba confer: qui datur, tanti indica.

SAGARISTIO

Faciam ita, ut te velle video. Habe tibi centum minis.

DORDALVS

Nimium est.

SAGARISTIO

Octoginta.

DORDALVS

Nimium est.

SAGARISTIO

Numus abesse hinc non potest,
Quod nunc dicam.

DORDALVS

Quid id est ergo? eloquere actutum atque indica.

SAGARISTIO

Tuo periclo sexaginta haec da*bi*tur argenti minis.

651. *Age, si quid agis*) Vid. Mil. 215.

654. Edd. immisso glossemate putido atque inconcinno: SA. *Faciam ita, ut te velle video. ut emas, habe tibi centum minis.* Ceterum MSS.: — *habe trecentis minus, habe trecentum m.* Alii *tercentum minis.* Sed recte probat Taubmannus Venetae Pap. lectionem *h. tibi centum minis*, eamque veram esse inde apparere ait, quod, Dordalo lenone nimium id dictitante, *octoginta* dicat: nam alias nimis esse absurdum a *trecentis* statim ad *octoginta* descendere. Deceptos autem esse istis Toxili verbis (660) *Non edepol minis trecentis cara est.* Minime mala haec coniectura; quamquam fieri quoque potuit, ut librarii *t* literam cum virgula in capite, quod compendium est τοῦ *tibi* in manu scriptis, perperam acciperent.

657. *dabitur*) Minus recte libri et versu adulterato, *datur.*

DORDALVS

Toxile, quid ago?

TOXILVS

Dî deaeque te agitant irati, scelus,
Qui hanc non properes destinare!

DORDALVS

Habebo.

TOXILVS

Eu, praedatus probe!
(Abi, argentum effer huc.)
Non edepol minis trecentis cara est. Fecisti lucri.

SAGARISTIO

Heus tu, etiam pro vestimentis huc decem accedent minae.

DORDALVS

Abscedent enim, non accedent.

TOXILVS

Tace, sis: non tu illunc vides
Quaerere ansam, infectum ut faciat? Abin' atque argentum petis?

DORDALVS

Heus tu, serva istunc!

TOXILVS

Quin tu intro is?

DORDALVS

Abeo atque argentum adfero.

659. *Habebo*) Sic Decurtatus et vett. edd., quod vividius lectione vulgarium codicum *habeto*. Quae hunc versum inter et sequentem leguntur, *Abi, argentum effer huc*, spuria esse, metrum est indicio. Nam hanc clausulam esse ex iis, de quibus dixi supra pag. 275, non adducor ut credam, sed potius a quopiam actore ex versu 664 petita haec existimo, sicut additus est ab aliena manu prologus Casinae.

662. Abscedere vult a summa decem minas propterea, quod nova mulieri vestimenta facienda sint, argento emenda suo.

TOXILVS

Edepol dedisti, virgo, operam adlaudabilem, i. s.
Probam et sapientem et sobriam.

VIRGO

Si quid bonis
Boni fit, esse idem et grave et gratum solet.

TOXILVS

Audin' tu, Persa, ubi argentum hoc acceperis,
Simulato, quasi eas prorsum in navem.

SAGARISTIO

Ne doce.

TOXILVS

Per angiportum rursum te ad me recipito
Illac per hortum.

SAGARISTIO

Quod futurum est, praedicas.

TOXILVS

At, ne cum argento protinam permutes domum,
Moneo te.

SAGARISTIO

Quod te dignum est, me dignum esse vis?

TOXILVS

Tace; parce voci: praeda progreditur foras.

DORDALVS

Probae hic argenti sunt sexaginta minae,
Duobus numis minus.

SAGARISTIO

Quid ei numi sciunt?

668. Vulgo inconcinne: To. *Audin' tu, Persa, ubi argentum ab hoc acceperis.* Possis tamen et reponere *A. t., P., ubi ab hoc arg. acc.*

675. Itidem inconcinne libri: *Probati hic arg.* etc. MSS. teste Pareo, *Probat hic* etc., h. e. *Probae hic* etc. Vid. ad Cas. 319. Supra 434 sq. *Numi sexventi hic erunt Probi, numerati.*

676. Codd. minus expedito metro: *D. n. minus est. Quid ei numi sciunt?* Similiter Truc. 274 sq. STRA. *Quid*

DORDALVS

Crumenam hanc emere, aut facere uti remigret domum.

SAGARISTIO

Ne non sat esses leno, id metuebas, miser,
Inpure, avare, ne crumenam amitteres?

TOXILVS

Sine, quaeso: quando leno est, nil mirum facit.

DORDALVS

Lucro faciundo ego auspicavi in hunc diem:
Nil mihi tam parvi est, quin me id pigeat perdere.
Age, accipe hoc, sis.

SAGARISTIO

Hunc in collum, nisi piget,
Inpone.

DORDALVS

Vero fiat.

SAGARISTIO

Numquid ceterum
Me voltis?

TOXILVS

Quid tam properas?

SAGARISTIO

Ita negotium est:
Mandatae quae sunt, volo deferre epistolas;
Geminum autem fratrem servire audivi hic meum:
Eum uti requiram ego atque uti redimam, volo.

TOXILVS

Atque edepol tute me conmonuisti haud male:

maceria illa ait, in horto quae est, quae in noctis singulas Latere sit minor, qua is ad vos damni permensust viam? et Aristophanes Thesm. 143: τί βάρβιτος λαλεῖ κροκωτῷ; ad quem locum recte L. Hotibius Lectt. Aristoph. pag. 117: «H. e. quid barbitus dicit, quid dicendum habet, crocotae? quid illi cum hac est rei? Friget prae hac librorum lectione Brunchio probata Valckenarii correctio τί β. μέλει κρ.; »

Videor vidisse hic forma persimilem tui,
Eadem statura.

SAGARISTIO

Quippe qui frater siet.

DORDALVS

Sed scire velimus, quod tibi nomen siet.

TOXILVS

Quid attinet, nos scire?

SAGARISTIO

Ausculta ergo, ut scias:
Vaniloquidorus, Virginisvendonides,
Nugipalamloquides, Argentiexterebronides,
Tedigniloquides, Numdesexpalponides,
Quodsemelarripides, Nunquameripides *postea*.

DORDALVS

Heu hercle nomen multimodum scriptu est tuom.

SAGARISTIO

Ita sunt Persarum mores: longa nomina
Contortiplicata habemus. Numquid ceterum
Voltis?

DORDALVS

Vale.

694—697. Vid. de fictis his nominibus Mil. 14, Epid. 340. Legitur autem vulgo *Nugipolyloquides*, male inculcata voce graeca inter duas latinas. MSS. et edd. primae, *Nugipiloquides*, *Nugipilo qui des*, in quibus scripturis agnoscere mihi videbar id, quod dedi, *Nugipalāloquides*. Sequente versu exhibetur *Nummorumexpalponides*, quum MSS. et vett. edd. praeferant *Nundesexp.* vel *Numdesexp.* Hoc plane verum esse intellexi. Versu 697 τὸ *postea* probabiliter additum a Camerario, sed inconcinne ponitur ante *eripides*, quod sequi debet.

698. Inepte atque ἀμέτρως edd. *Heu hercle nomen multis modis scriptum est tuum.* Nam quomodo, quaeso, scriptum dicatur nomen hominis, de quo nomine scribendo nemo cogitavit? Legendum *H. h. nomen multimodum scriptu est tuum*, ut multismodis scribi posse dicatur nomen Sagaristionis. *Multimodū scriptū* facile degeneraverit in *multis modis scriptū*, h. e. *m. m. scriptum*. *Multimodis* in mentem venerat Dousae Centurionat. pag. 478, de qua voce vid. Ba. 350.

701. *Vale — Et vos.* Vid. ad Cas. 104. Caeterum vulgo, *nam animus* etc.; sed MSS. teste Pareo, *iam ani-*

SAGARISTIO

Et vos. Iam animus in navi est meus.

DORDALVS

Cras ires potius, hodie hic coenares. Vale.

TOXILVS

Postquam illic abiit, dicere hic quidvis licet.
Nae, hic tibi dies inluxit lucrificabilis:
Nam non emisti hanc, verum fecisti lucri.

DORDALVS

Ille quidem iam scit, quid negotî gesserit,
Qui mihi furtivam meo periclo vendidit:
Argentum accepit, abiit; qui ego nunc scio,
An iam adseratur haec manu? quo illum sequar?
In Persas? nugas.

TOXILVS

Credidi gratum fore
Beneficium meum apud te.

DORDALVS

Imo equidem gratiam
Tibi, Toxile, habeo: nam te sensi sedulo
Mihi dare bonam operam.

TOXILVS

Tibin' ego? imo; — sed mihi.

nus etc., rectius quidem, quod propterea se cito abire fingit Pseudopersa, quia iam animus eius sit in navi.

704. *lucrificabilis*) Haud scio an hoc verbo usus sit poëta propterea quia vicinum est τῷ *luctificabilis*, qualis dies haec futura erat lenoni. Persius sat. I, 77 sq. *Sunt, quos Pacuviusque et verrucosa moretur Antiopa, aerumnis cor luctificabile fulta.*

705. *Fecisti lucri* pro *Lucrifecisti* per tmesin, de qua vid. Ba. 518, Mil. 914.

710. *Nugas*) Vid. ad Capt. 534.

713. Vulgo secundum Gulielmium: — To. *Tibin' ego? imo servii*, quem iocum, si quis esse possit, nimis exilem recte censet Acidalius Divv. in Plaut. pag. 424; nec tamen melior lectio, cui ipse favet, *imo serio*, praesertim si sic personae ordinentur: To. *Tibin' ego?* Do. *Imo serio*, *Atat* etc. Libri vett. tam scripti quam excusi non *seruii* sed *serui*, in quo latere puto *setm*, h. e. *set mihi:* nam *m* cum virgula superscripta compen-

DORDALVS

Attat! oblitus sum intus dudum edicere,
Quae volui edicta. Adserva hanc.

TOXILVS

Salva est haec quidem.

VIRGO

Pater nunc cessat.

TOXILVS

Quid, si admoneam?

VIRGO

Tempus est.

SATVRIO. TOXILVS. VIRGO.

TOXILVS

Heus, Saturio, exi! nunc est illa occasio i. s. IV, 4
Inimicum ulcisci.

SATVRIO

Ecce me! numquid moror?

TOXILVS

Age, illuc abscede procul e conspectu et tace.
Vbi cum lenone me videbis conloqui,
Tum turbam facito.

SATVRIO

Dictum sapienti sat est.

dium est τοῦ *mihi* in codicibus. Sic enim iocum habemus lepidissimum, ut bonam se operam dedisse dicat Toxilus, sed sibi. Aversus autem et submissa voce pronuntiat verba *Sed mihi*, ne ab altero exaudiantur.

718. Verbum *ulcisci* non eliditur. Vid. Amph. 341.

719. Minus apte libri: To. *Age, illuc abscede procul e conspectu.* SA. *tace.* To. *Vbi* etc. Et hunc locum et geminum, qui est supra 464 sqq.

DORDALVS. TOXILVS.

DORDALVS

Transcidi loris omnis adveniens domi, i. s. IV, 5
Ita mihi supellex squalet atque aedes meae.

TOXILVS

Redis tu tandem?

DORDALVS

Redeo.

TOXILVS

Nae ego hodie bonam
Tibi vitam feci.

DORDALVS

Fateor: habeo gratiam.

TOXILVS

Num quidpiam aliud me vis?

DORDALVS

Vt bene sit tibi.

TOXILVS

Pol istuc quidem omne iam ego usurpabo domi:
Nam iam inclinabo me cum liberta tua.

SATVRIO. DORDALVS. VIRGO.

SATVRIO

Nisi ego illunc hominem perdo, perii. Atque optume
i. s. IV, 6

secundum vett. edd. correxit Acidalius Divv. in Plaut. pagg. 419 sq.

724. *Naĕ*) Vid. Amph. 149.

725. Minus bene edd. *fateor habere gratiam*. *Habeo*, non *habere*, V. C.

727. *iăm*) Vid. ad 724.

729. Vulgo: SA. *Nisi ego illunc hominem perdo!* DO. *perii!* SA. *atque optume* etc. quae est arena sine calce; quod suboluit etiam Acidalio Divv.

Eccum ipsum ante aedis!

VIRGO

Salve multum, mi pater.

SATVRIO

Salve, mea gnata.

DORDALVS

Hei, Persa me pessumdedit!

VIRGO

Pater hic meus est.

DORDALVS

Hem, quid? pater? Perii oppido!
Quid ego igitur cesso infelix lamentarier?
Minas sexaginta?

SATVRIO

Ego pol te faciam, scelus,
Te quoque etiam ipsum ut lamenteris.

DORDALVS

Occidi!

SATVRIO

Age, ambula in ius, leno.

DORDALVS

Quid me in ius vocas?

SATVRIO

Illi apud praetorem dicam.

DORDALVS

Sed ego . . . .

SATVRIO

In ius voco.

DORDALVS

Nonne antestaris?

in Plaut. pagg. 424 sq. Conf. Poen. 237 sqq. 250.

737. Vulgo continue: SA. *Illi apud praetorem dicam: sed ego in ius voco. Sed ego non eo*, vel quiddam simile, dicturum Dordalum interpellat, iratum agens, parasitus.

SATVRIO

Tuan' ego causa, carnufex,
Quoiquam mortali libero auris atteram,
Qui hic commercaris civis homines liberos?

DORDALVS

Sine dicam.

SATVRIO

Nolo.

DORDALVS

Audi.

SATVRIO

Sum surdus. Ambula!
Sequere hac, scelesta feles virginaria!
Sequere hac, mea nata, me usque ad praetorem.

VIRGO

Sequor.

TOXILVS. SAGARISTIO. LEMNISELENE

TOXILVS

Hostibus victis, civibus salvis, re placida, pacibus perfectis, t. t. V, 1
Bello extincto, re bene gesta, integro exercitu et praesidiis,
Cum bene, Iupiter, iuvisti, dique alii omnes coelipotentes,
Ea vobis gratis habeo atque ago: quia probe sum ultus meum inimicum.
Nunc ob eam rem inter participes dividam praedam et participabo.

744. *pacibus*) Vid. ad Asin. 159.
746. Vulgo interpretatione inconcinna: *Cum bene nos, Iuppiter, iuvisti* etc.
748. Vox *dividam* eliso *i* posteriore pronuntiandum est. Vid. Amph. prol. 74.

Ite foras: hic volo ante ostium et ianuam meos participes bene accipere *ego*. Statuite hic c. o.
Lectulos: ponite hic, quae adsolent. c. tr.
Hic statui volo primum aquolam mihi, unde ego omnis hilaros, lubentis, t. t.
Laetificantis faciam ut fiant, quorum opera haec mihi facilia factu
Facta sunt, quae volui ecficere: nam improbus est homo, qui accipere
Scit beneficium et reddere nescit.

LEMNISELENE

Toxile mi, ego cur sine te sum?
Cur tu autem sine me es?

TOXILVS

Agedum ergo, accede, mea, ad me, et amplecteris.

LEMNISELENE

Ego vero. Oh, nihil mage dulce est! t. t. claus.
Sed, amabo, oculus meus, quin lectis nos actutum commendamus? t. t.

TOXILVS

Omnia, quae tu vis, ea cupio.

LEMNISELENE

Mutua fiunt a me.

TOXILVS

Age, age ergo,

749. Tò *ego* metri causa addidimus cretici, cuius haec formam manifesto prae se ferunt. De eo cf. Cas. 503—6, Amph. 81.

751. *ŏmnis*) Vid. ad Cas. 690.

753. *accipere*) Ita V. C. vulgo inconcinne, *sumere*.

754. *mī*) Vid. ad 724.

755. *et amplecteris*) Ita V. C.: nam vulgo itidem ἀμέτρως: *atque amplectere sis. Amplecteris* placet etiam Acidalio Divv. in Plaut. pag. 426.

758. Vulgo ter τὸ *age* legitur, sed bis tantum in editionibus vetustis, prout metro convenit. Posterius *i* in nomine *Sagaristio* liquescit, de qua re vid. Amph. prol. 74.

Tu, Sagaristio, adcumbe in summo.

SAGARISTIO

Ego nil moror; cedo parem, quam pepegi.

TOXILVS

Temperi.

SAGARISTIO

Mi istuc temperi sero est.

TOXILVS

Hoc age: adcumbe! hunc diem süavem
Meum natalem agitemus amoenum! date aquam manibus! ponite mensam!
Do hanc tibi florentem florenti. Tu hic eris dictatrix nobis.
Age, puere, a summo septenis cyathis hos committe ludos.

759. Libri inconcinne: SA. *ego nihil moror* etc. Vid. Asin. 843. — *O* litera prior in *moror* elideuda, sicut *e* posterior in utroque *Temperi*. Cf. annot. praeced. *Quam pepigi* pro vulgatis *Quem pepigi* recte reposuit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 426. Amicam dicit.

761. *ponite*) Vulgo interpretatione inconcinna, *apponite*.

762—768. Haec vulgo perversis numeris et traiectis verbis, praesertim illis *Bene omnibus nobis*, sic exhibentur: *Do hanc tibi florentem florenti: tu hic eris dictatrix nobis. age, puere*, (Male τὸ *nobis* induci iussit Bentleius ad Horat. Sermm. II, 2, 123.) *A summo septenis cyath. comm. h. lud. move manus; propera. Paegnium, tarde cyathos mihi das, cedo sane. Bene mihi, bene vobis, bene amicae meae.* (Edd. vett. *meae amicae*. Quoniam migrare solent interpretamenta, τὸ *meae* pro glossemate habui, quum praesertim versus excludere voculam videretur. Sed vid. ad 759.) *Optatus hic mihi dies datus hodie'st ab dis, quia te licet liberam me amplecti* LE. *Tua factum opera. Bene omnibus nobis. hoc mea manus tuae poculum donat, Vt amantem amanti decet.* TO. *cedo.* LE. *accipe.* TO. *Bene ei, qui invidet mihi, Et ei qui hoc gaudio gaudet.* Versu horum penultimo Acidalius Divv. in Pl. p. 427, Vallam et Lambinum nimis superbe spernens, pro arbitrio reposuit *qui non invidet mihi*, ut similis sit haec sententia illis Most. 299 sq. *Haec qui gaudent, gaudeant perpetuo suo semper bono; Qui invident, ne unquam eorum quisquam invideat prorsus commodis.* Sed hoc non est refutare illos, qui minime absurde in *invido*, cui bene precatur Toxilus, intelligunt Sagaristionem, tanquam eum, qui neque liberam neque tam venustam, quam alter, habeat amicam. Vltimo versu V. C. *et ei qui hoc gaudet*; Decurt. *et ei qui hoc gaud . . . . .*

Move manus! propera! tarde cyathos, Paegnium, mihi das. Cedo sane!
Bene mihi! bene vobis! bene amicae meae! bene omnibus nobis!
Optatus mi hic dies datus hodie est ab dîs, quia te licet amplecti
Liberam me.

LEMNISELENE

Tua factum opera. t. d. claus.
Hoc mea manus tuae poclum donat, amantem amanti uti decet. t. t. c.
Accipe!

TOXILVS

Cedo! Bene ei, qui mi invidet, et qui hoc gaudet gaudio!

DORDALVS. SAGARISTIO. LEMNISELENE. PAEGNIVM.

DORDALVS

Qui sunt, qui erunt, quique fuerunt, quique sunt futuri posthac, t. t. V, 2
Solus ego omnibus facile antideo, miserrumus hominum ut vivam.
Perii, interii! pessumus hic mihi dies hodie inluxit: corruptor
Ita me Toxilus perfabricavit, itáque meam rem divexavit.
Verriculum argenti miser eieci; neque, quamobrem eieci, habeo.

Sed vett. edd. ita, ut vulgo legitur.
763. *manus* pro monosyllabo est. Vid. ad 758. Concinnius autem foret, *Move manus propere! tarde etc.*

769. *qui erunt*) Vid. Amph. 149. Simillima his habentur Ba. 1044 sqq.
773. Vulgo: *Vehiculum argenti miser eieci, amisi: neque quamobrem*

Qui illum Persam atque omnis Persas atque etiam omnis personas as. ex t. d. et i. d. c.
Male dî omnes perdant: ita misera Toxilus haec mihi concivit:
Quia fidem ei non habui argenti, eo mi has machinas molitust.
Quem pol ego ut non in cruciatum atque in conpedis, si vivam,
Si quidem huc unquam herus redierit, quod spero.... Sed quid ego adspicio?
Hoc vide! quae haec fabula est? Pol hic quidem potant. Adgrediar.
Bone vir, salve, et, bona liberta.

TOXILVS

Dordalus hic quidem est.

SAGARISTIO

Quin iube adire. t. t.

eieci, habeo. Recte Pistoris, nisi quod τὸ *amisi*, deletum tanquam otiosum ab Acidalio Divv. in Pl. p. 427, frustra defeudit: «Mihi videtur scriptum fuisse: *verriculum argenti eieci*, ut sit idem, quod *Aureo hamo piscatus sum* (quod proverbium seculo Augusti postea celebratum est). Hoc enim vult: Magnum argentum profudi, sperans, id mihi lucro futurum. nunc et pecuniam amisi, et id quod captabam. Quod Acidalius ad illud trahit *Plaustrum perculi*, vix quadrat. *Plaustrum percellere* concinnius dicitur, quam *Plaustrum eiicere. Eiicere* proprie dicitur de retibus piscatorum. Quo etism pertinebit illud *neque, quamobrem eieci, habeo.* — *Eieci verriculum argenti*, i. e. aureo hamu piscatus sum. — *nec quamobrem eieci habeo*, id est, piscis, quem captabam, evasit: non sum nactus, quod petebam. Hoc proprie est *aureo hamo piscari.*»

774. Vid. de hoc metro tom. I, p. 128.

775. *misera*) Ita Pistoris, quod et sententiae et metro quadrat. Vulgo: *Male di omnes perdant! ita miser! Toxilus haec mihi concivit.*

776. Vulgo minus bene: — *eo mihi eas mach. mol.*

777. *cruciatŭm*) Vid. Amph, 116, 341. Ex interpretatione autem irrepsit istud *cogam*, quod legitur post *compedis*: nam genuinum non esse, metrum est indicio, nisi reponas: *Quem pol ego ut non in cruciatum ac compedis cogam, si vivam* etc.

778. Itidem ex interpretatione libri: *Siquidem huc unquam herus redierit eius, quod spero* etc.

780. Inconcinne libri: o *bone vir, Salveto, et tu, bona liberta.*

TOXILVS

Adi, si lubet. — Agite, adplaudamus. Dordale, homo lepidissume, salve.
Locus hic tuos est: huc adcumbe. — Fer aquam pedibus! praeben', puere?

DORDALVS

Ne, sis, me uno digito attigeris: ne te ad terram, scelus, adfligam.

PAEGNIVM

At tibi hoc ego continuo cyatho oculum excutiam tuom! t. t. c.

DORDALVS

Quid ais, crux, stimulorum tritor? quomodo me hodie vorsavisti? t. t.
Vt me in tricas coniecisti? quomodo de Persa manus mi adita est?

TOXILVS

Iurgium auferas, si sapias.

DORDALVS

At, bona liberta, haec scivisti!
(Et me celavisti.)

LEMNISELENE

Stultitia est, quoi bene licet esse, eum praevorti litibus. t. t. c.
Posterius istaec te magis par agere est.

DORDALVS

Cor mihi uritur! i. t.

782. Haud melius eodem nomine edd. — *ferte aquam pedibus. praeben' tu, puere?* Vnum puerum, Paegnium, vocat Toxilus. Legendum igitur *fer*, non *ferte*.

785. *stimulorum tritor*) Cf. 416.

787. Vulgo inconcinne: *Iurgium hinc auferas*. Edd. vett. *I. auf. hinc*. Scires, vagans illud *hinc* esse suppositium. Quae hunc versum inter et sequentem leguntur, uncinis a me inclusa, haec *Et me celavisti*, ex margine recepta fuisse, metrum arguit. MSS. et vett. edd. *Ea me celavisti*.

TOXILVS

Da illi cantharum; extingue ignem, si uritur, caput ne ardescat. t. t.

DORDALVS

Ludos me facitis, intellego, *intellego.* c. t.

TOXILVS

Vin' cinaedum novom tibi dari, Paegnium?
Quin elude, ut soles, quando hic liber locust! —
Hui!
Babae, basilice te intulisti et facete! b. t.

PAEGNIVM

Decet me facetum esse, et hunc inridere
Lenonem lubido est, quom dignus est. as. ex b. d. et i.

TOXILVS

Perge, ut coeperas.

PAEGNIVM

Hoc, leno, tibi!

DORDALVS

Perii, perculit me prope!

PAEGNIVM

Hem, serva rursum! b. t.

DORDALVS

Delude, ut lubet, herus dum abest hinc!

PAEGNIVM

Viden', ut
Tuis dictis pareo? b. d.

DORDALVS

I!

PAEGNIVM

Sed quin tu meis contra item dictis servis, b. t.
Atque hoc, quod tibi suadeo, facis?

790. Alterum *intellego*, quod abest vulgo, metrum creticum requirit.

793–94. *Hui!* Vid. Mil. 951.

796. Libri nullo numero: *Lenonem lubido 'st, quando dignu'st.* Compendia verborum *Quom*, *Quando*, *Quoniam* similia esse, ut facile inter se

DORDALVS

Quid est id?

PAEGNIVM

Restim tu cape tibi crassam ac suspende te! c. t.

DORDALVS

Cave, sis, med attingas: ne tibi hoc scipione malum dem as. ex t. d. et i. d. c.

Magnum!

PAEGNIVM

Vtere: te condono.

TOXILVS

Iam, Paegnium, da pausam.

DORDALVS

Ego pol vos eradicabo.

PAEGNIVM

At te ille, qui supra nos habitat, t. t.

Qui tibi male volt maleque faciet. Non hi dicunt; verum ego. t. t. c.

TOXILVS

Age, circumfer mulsum! bibere da usque plenis cantharis!

Iamdiu factum est, postquam bibimus; nimis diu sicci sumus.

DORDALVS

Dî faciant, ut id bibatis, quod vos nunquam transeat!

PAEGNIVM

Nequeo, leno, quin tibi saltem staticulum, olim quem Hegea 811

commutentur, monui Men. 879. — De metro vid. Aul. 92-95.

805. *Magnŭm*) Vid. Amph. 341. Inconcinne autem τὸ *iam* bis legitur in codicibus. Caeterum post verbum *pausam* lacunae erant in MSS., et maior in Decurtato; sed in editionibus vett. nullae sunt; de quibus lacunis quid mihi saepe videretur, significavi supra Tom. II, pag. 91.

809. *Iamdiu* *i* literam elidit. Cf. 836. Vid. Amph. prol. 74.

811. Edd. recentiores inepte refragantibusque veteribus et MSS. et metro: *Nequeo, leno, quin tibi saltem staticulum dem, olim* etc. Τὸ *saltem*

Faciebat. Vide vero, si tibi satis placet.

SAGARISTIO

Me quoque volo
Reddere, Diodorus quem olim faciebat in Ionia.

DORDALVS

Malum ego vobis dabo, nisi abitis!

SAGARISTIO

Etiam muttis, inpudens?
Iam ego tibi, si me inritassis, Persam adducam denuo.

DORDALVS

Iam taceo hercle. At tu Persa es, qui me usque admutilavisti ad cutem! i. t. 816

TOXILVS

Tace, stulte: hic eius geminust frater.

DORDALVS

Hiccine?

TOXILVS

Ac geminissumus. t. t c.

DORDALVS

Dî deaeque et te et geminum fratrem excrucient!

SAGARISTIO

Qui te perdidit:
Nam ego nihil merui.

DORDALVS

At enim, illic quod meruit, tibi id obsit volo.

male pro adverbio habuerunt, quum sit verbum, proprie quod dicitur; id quod bene animadvertit Lambinus, frustra ob id reprehensus ab Acidalio calidiore Divv. in Plaut. pag. 428, tanquam scilicet non diceretur latino *Staticulum saltare*, quod tam latinum est, quam quod maxime. Nam quod etiam dicitur pro eodem *Staticulum dare*, nihil ad rem.

812. *Me*) Vid. ad Amph. 356.

814. *Etiam muttis*) Vid. Curc. 187, 607.

817. Minus concinne libri: *Hiccine'st?*

819 sq. Iidem ἀμέτρως legitur: *At enim, quod ille meruit, tibi* etc., et sequente versu: *Agite, sultis, hunc ludificemus, nisi non dignu'st* etc., ubi MSS. *nisi si indignust*. Tà *hunc* de glossa.

TOXILVS

Agite, sultis: ludificemus, nisi si indignum est.

SAGARISTIO

Nunc opust.

LEMNISELENE

At me haud par.

TOXILVS

Eo credo, quia ne inconciliavit, quom te emo.

LEMNISELENE

At tamen . . . .

TOXILVS

Non «At tamen!» Cave ergo, sis, malo, et sequere me.
Te mihi dicto audientem esse addecet: nam hercle absque me
Foret et meo praesidio, hic faceret te prostibilem propediem.
Sed ita pars libertinorum est, nisi patrono qui advorsatust, t. t.
Nec satis liber sibi videtur, nec satis frugi, nec sat honestus,
Ni ei obfecit, ni male dixit, ni grato ingratus repertust.

LEMNISELENE

Pol benefacta tua me hortantur, tuo ut imperio paream. t. t. c.

TOXILVS

Ego sum tibi patronus plane, qui huic pro te argentum dedi:

821 sq. Iisdem vitiis haec laborant in vulgatis: LE. *At me haud par est.* TO. *eo credo, quia non inconciliavit, cum te emo.* LE. *Attamen.* TO. *non tamen* etc. Posteriore versu vox *malo* pro monosyllaba est, *a* litera elisa. Vid. supra ad 809.

826. *nec sat hon.*) Ita Sarracenus, prout requirit metrum. Vulgo: *n. satis hon.*

827. *Ni ei obfecit*) Inepte MSS. et edd. primae: *Ni id efficit.* Iunt. Ald. *Ni illi officit*, quod merito nonnullis placuit. Sed versus vult *offecat.*

Κολάφιζε hunc. Volo ludificari.

LEMNISELENE

Ego meo in loco curabo t. t.

Sedulo.

DORDALVS

Certo illi homines nescio quid mihi mali t. t. c.
Consulunt, quod faciant.

SAGARISTIO

Heus vos!

TOXILVS

Quid ais?

SAGARISTIO

Hiccine Dordalus leno t. t.
Est, qui hic liberas mercatur virgines? hicne est, qui fuvit
Quondam fortis?

DORDALVS

Quae haec rest? Heu, κολαφίζει! malum vobis dabo.

TOXILVS

At t. t. c.
Tibi nos dedimus dabimusque etiam.

DORDALVS

Heu, natis pervellit.

PAEGNIVM

Licet.

830. Κολάφιζε *hunc.* Hoc exculpsimus ex depravatis codicum scripturis *hice hunc*, *hic est hunc*, *hic est hic est hunc*. Cf. 834. Alii Pro *hisce hunc* —, *Graphice hunc* —, *Promisce hunc* —, etc.

831. Τὸ *illi* non liquescit. Vid. Amph. 341. Vel legendum metri gratia, *illice.*

833. Edd. sententia et metro mancis: — *qui hic liberas virgines?* in quo inepte intelligi putant *mercatur.* Recte id verbum perscriptum est in Decurtato et editionibus primis, forte omissum est in V. C. Item inconcinne legitur *hiccine est*, *qui fuit* etc.

834. *fortis*) H. e. pulcher. Vid. Mil. 1092. Κολαφίζει. Sic legendum esse, recte coniecit Acidalius Divv. in Pl. pag. 429. Vulgo, inusitata loquendi formula: *colaphum icit*, pro quo suppositum istud Lambini *colaphum ducit* inconcinnum est. Acidalius l. l., « Latinis, *inquit*, hic literis

Iamdiu saepe sunt expunctae.

DORDALVS

Loquere tu etiam, frustum pueri? t. t.

LEMNISELENE

Patrone, i intro, amabo, ad coenam.

DORDALVS

Ignaviam num meam tu inrides?

LEMNISELENE

Quiane te voco, bene tibi ut sit?

DORDALVS

Nolo mihi bene esse.

LEMNISELENE

Ne sit.

TOXILVS

Quid igitur? sexcenti numi quid agunt? quas turbas dànunt? t. t. c.

DORDALVS

Male disperii! sciunt referre probe inimico gratiam.

TOXILVS

Satis sumsimus iam supplicî?

DORDALVS

Fateor; manus do.

TOXILVS

Et post dabis i. t.

Sub furcis. Intro abi igitur.

scriptum Κολαφίζει. quippe solet miscere graeca ad hunc modum Plautus, et in latina vocabula alibi quoque non dissimiliter alia abierunt. » Cf. 830. Τὸ *Malum* μονοσυλλάβως proferendum. Vid. ad 809.

836. *Iamdiu*) Vid. ibidem.

837. Τὸ *i* cum vocali sequente coalescit. Vid. Ba. 716. Absurde autem legitur: — *coenam*. Do. *mea ignavia, tu nunc me irrides?*

840. *sciunt* pro monosyllabo est. Vid. ad 809.

841. Vulgo inusitate atque inconcinne: *manus vobis do.*

842. Τὸ *igitur*, quod vulgo desi-

SAGARISTIO

In crucem!

DORDALVS

An parum hic exercitum
Hice habent me?

TOXILVS

Convenisse Toxilum te memineris. t. t. c.
Spectatores, bene valete. Leno periit: plaudite.

deratur, ex Iunt. et Ald. editionibus petivi metro sarciendo.

843. Vitiose libri *Hisce* pro *Hice*. Vid. ad Men. 338 sq.

POENVLVS

DRAMATIS PERSONAE

AGORASTOCLES, *adolescens*.
MILPHIO, *servos*.
ADELPHASIVM, } *meretrices*.
ANTERASTYLIS, }
LYCVS, *leno*.
ANTHEMONIDES, *miles*.
ADVOCATI.
COLLYBISCVS, *villicus*.
SYNCERASTVS, *servos*.
HANNO.
GIDDENEME, *nutrix*.
PVER.

ARGVMENTVM

Puer septuennis surripitur Carthagine.
Osor mulierum adoptat hunc emtum senex
Et facit heredem. Eius cognatae duae
Nutrixque earum raptae. Mercatur Lycus
Vexatque amantem. At ille cum auro villicum
Lenoni obtrudit; inde eum furto adligat.
Venit Hanno Poenus, gnatum hunc fratris reperit,
Suasque agnoscit, quas perdiderat, filias.

V. 3. *heredĕm*) Vid. ad Amph. 341. Vulgo: *Et facit heredem. eius pueri cognatae duae.* Et sic quidem edd. recentiores, in his Brix. Iunt. Ald., sed primae et MSS. istud *pueri* non agnoscunt, quod frustra defensum eunt viri docti.

6. Vulgo inconcinne: *Lenoni obtrudit: ita eum furto alligat.* Sequor Iunt. et Ald.

PROLOGVS

Achilem Aristarchi mihi conmentari lubet; i. s.
Inde mihi principium capiam ex ea tragoedia.
Sileteque et tacete atque animum advortite:
Audire iubet vos imperator histricus,
Bonoque ut animo sedeant in subselliis
Et qui esurientes et qui saturi venerint.
Qui edistis, multo fecistis sapientius;
Qui non edistis, saturi fite fabulis.
Nam quoi paratum est, quod edit, nostra gratia
Nimia est stultitia sessum inpransum incedere.
Exsurge, praeco, fac populo audientiam.
Iamdudum exspecto, si tuom officium scias.
Exerce vocem, quam per vivisque et colis!
Nam nisi clamabis, tacitum te obrepet fames.
Age, nunc reside, duplicem ut mercedem feras.
Bonum factum est, edicta ut servetis mea.
Scortum exoletum ne quis in proscenio
Sedeat, neu lictor verbum aut virgae muttiant,

V. 1. *Achilem*) Ita MSS., teste Pareo, quomodo legendum censuit, si recte habeat vulgatum *commentari*, Graecorum more, mediam huius nominis syllabam passim corripientium, Muretus Varr. Lectt. XVII, 14. Vulgo *Achillem*, versu impedito.

2. *Inde* pro monosyllabo videtur esse. Vid. Asin. 770. Cf. infra 72, 109.

10. Iocus inexpectatus: nam contrarium dicturus esse videbatur.

13. *quam per*) Anastrophe, de qua vid. Aul. prol. 39.

16. *Bonum factum*) Vidd. Brissonii Formulae. Cf. infra 45.

Neu dissignator praeter os obambulet,
Neu sessum ducat, dum histrio in scena siet.
Diu qui domi otiosi dormierunt, decet
Animo aequo nunc stent, vel dormire temperent.
Servi ne obsideant, liberis ut sit locus,
Vel aes pro capite dent; si id facere non queunt,
Domum abeant, vitent ancipiti infortunio:
Ne et hic varientur virgis et loris domi,
Si minus curassint, quando heri veniant domum.
Nutrices pueros infantis minutulos
Domi ut procurent, neu quae spectatum adferant:
Ne et ipsae sitiant et pueri pereant fame,
Neve esurientes hic, quasi hoedi obvagiant.
Matronae tacitae spectent, tacitae rideant;
Canora hic voce sua tinnire temperent;
Domum sermones fabulandi conferant:
Ne et hic viris sint et domi molestiae.
Quodque ad ludorum curatores attinet,
Ne palma detur quoiquam artifici iniuria,
Neve ambitionis causa extrudantur foras,
Quo deteriores anteponantur bonis.
Et hoc quoque etiam, quod pene oblitus fui:
Dum ludi fiunt, in popinam, pedisequi,

21. *Diu* μονοσυλλάβως pronuntiandum metri gratia. Vid. Amph. prol. 74. *Dormierunt* penultimam syllabam brevem habet, sicut *Steterunt* in Virgiliano isto versu *Obstupui steteruntque comae* etc. et passim alibi. Cf. Poen. 94.

27. *heri veniant*) Ita MSS. et vett. edd., longe quidem melioribus numeris, quam vulgatae edd., quae: *veniant heri*.

34. *Domum sermones fabulandi conferant*) Perbene Gronov: « Quam, *inquit*, proclive est rescribere *fabulando*, aiunt. Certe, si *domi* legeretur. Sed differunt *Domi conferre sermones fabulando* et *Domum conferre sermones fabulandi*. Nam est alius sermo fabulandi, alius obiurgandi, alius orandi, alius deprecandi, alius literarum, ut Pseud. I, 1, 98. »

36 sqq. Cf. Amph. prol. 64 sqq.

40. *quoque etiam*) Frequentat hunc pleonasmum Comicus. Vid. Parei lex. Plaut. mantiss. h. v. et Vechneri Hellenolex. I, 2, 6.

Inruptionem facite; nunc, dum occasio est,
Nunc, scribilitae dum aestuant, occurrite.
Haec, imperata quae sunt pro imperio histrico,
Bonum hercle factum pro se quisque ut meminerit.
Ad argumentum nunc vicissatim volo
Remigrare, ut aeque mecum sitis gnarures.
Eius nunc regiones, limites, confinia
Determinabo: ei re ego finitor factus sum.
Sed, nisi molestum est, nomen dare vobis volo
Comoediai; sin odio est, dicam tamen,
Si quidem licebit per eos, quibus est in manu.
Carchedonius vocatur haec comoedia;
Latine Plautus, Patruos pultiphagonides.
Nomen iam habetis; nunc rationes ceteras
Accipite: nam argumentum hoc hic censebitur.
Locus argumento est suom sibi proscenium;
Vos iuratores estis: quaeso, operam date.
Carthaginenses fratres patrueles duo
Fuere summo genere et summis divitiis.
Eorum alter vivit, alter est ecmortuos.
Propterea apud vos dico confidentius,
Quia mihi pollinctor dixit, qui eum pollinxerat.
Sed illi seni, qui mortuos est, ei filius
Vnicus qui fuerat, abditivos a patre,

47. Vulgo *ignarures*, in quo iocus quaeritur ineptus. Vel metri indicio falsa ea vox arguitur. Similiter Most. 95 sq. *Auscultate, argumenta dum dico ad hanc rem: Simul gnarures vos volo rem esse mecum.* Cf. Parei modo laudatum lexicon v. *Gnarures.*

52. Vulgo frustra asperato versu: *per illos.*

57. Quid sibi velit hic versus, parum intelligo. — De forma *Suus sibi* dictum Capt. prol. 5. Cf. infra 97.

60. *V* litera elidenda in *divitiis.* Vid. supra ad 21.

63. *pollinxerat* pro *pollinxit.* Vid. Amph. prol. 81.

64. Tò *e* in *Sed* liquescit. Vid. ad 21. Vulgo autem legitur inconcinne: – *est, filius.* Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 370: « Aio inserendum *qui mortuust, ei filius Vn.* Plauti repetitio est *illi, ei*, quam versus hic deposcit. »

Puer septuennis subripitur Carthagine
Sexennio prius quidem, quam moritur pater.
Quoniam perisse sibi videt gnatum unicum,
Coniicitur ipse in morbum ex aegritudine;
Facit illum heredem fratrem patruelem suom;
Ipse abiit ad Acheruntem sine viatico.
Ille, qui subripuit puerum, Calydonem avehit;
Vendit eum domino hic diviti quoidam seni,
Cupienti liberorum, osori mulierum.
Emit hospitalem is filium inprudens senex
Puerum illum, eumque adoptat sibi pro filio,
Eumque heredem fecit, quom ipse obiit diem.
Is illic adulescens habet in illisce aedibus.
Revortor rursus denuo Carthaginem.
Si quid mandare voltis aut curarier,
Argentum nisi qui dederit, nugas egerit;
Verum qui dederit, mage maiores egerit.
Sed illi patruo huius, qui vivit senex,
Carthaginensi duae fuere filiae.
Altera quinquennis, altera quadrimula,
Cum nutrice una periere. A Magalibus
Eas qui subripuit, in Anactorium devehit,
Venditque has omnis, et nutricem et virgines,
Praesenti argentod homini (si leno est homo),
Quantum hominum terra sustinet, sacerrumo.

72. *Ille*) Vid. supra ad 2.

78. *habet*) Vulgo ex interpretatione, *habitat*. Non solet inferri post dactylum anapaestus, ut dudum alii monuerunt. *Habere* hoc sensu et ap. Hunc et alios satis frequens.

80 sqq. Cf. Men. 50 sqq.

85. Tò *qu* in *quadrimula* pro duplici litera accipiendum, ut antecedens vocalis producatur. Vid. Aul. 109 sqq. Hoc non advertentes Pylades, Angelius et Aldus, inferserunt *autem* ante *quadrimula*, quod ferri non potest, quum *i* in hac voce sit porrectum.

86. *Magalibus*) Recte sic Camerarius, Lambinus, Dousa, quod etiam in Appiani Punicis reponendum censeo, ubi vulgo notios Μέγαρα substituerunt, sicut hoc ipso loco

Vosmet nunc facite coniecturam ceterum,
Quid id sit hominis, quoi Lyco nomen siet.
Is ex Anactorio, ubi prius habitaverat,
Huc in Calydonem conmigravit haud diu
Sui quaesti causa. Is in illis habitat aedibus.
Earum hic adulescens alteram ecflictim perit
Suam sibi cognatam inprudens, neque scit, quae siet,
Neque eam unquam tetigit (ita eum leno macerat),
Neque quidquam cum ea fecit etiamnum stupri,
Neque duxit unquam, neque ille voluit mittere:
Quia amare cernit, tangere hominem volt bolo.
Illanc minorem in concubinatum sibi
Volt emere miles quidam, qui illam deperit.
Sed pater illarum Poenus, postquam perdidit,
Mari terraque usquequaque quaeritat.
Vbi quamque in urbem est ingressus, eloco
Omnis meretrices, ubi quisque habitant, invenit;
Dat aurum, ducit noctem; rogitat postibi,
Vnde sit, quoiatis, captane an subrepta sit,
Quo genere gnata, qui parentes fuverint.
Ita docte atque astu filias quaerit suas.
Et is omnis linguas scit; sed dissimulat sciens
Se scire: Poenus plane est; quid verbis opust?
Is heri huc in portum navi venit vespere.
Pater harunc idem huic patruos adulescentulo est.

MSS. *Magaribus*, vett. edd. *Megaribus*. Virgilius Aen. I, 421 de Carthagine: *Miratur molem Aeneas, magalia quondam.* et iterum ibid. IV, 259: *Vt primum alatis tetigit magalia plantis.*

97. *Suam sibi*) Vid. supra 57. Caeterum vulgatae inconcinne: *Suam sibi cognatam imprudens, neque scit quae ea Sit, neque eam unquam tetigit: ita eum leno macerat.* MSS. — *neque sit que aesit, neque quae sit;* el similiter vett. edd.

99. *cūm*) Vid. Amph. 149.

104. Vulgo — *postquam eas perdidit;* sed MSS., teste Pareo: — *illarum* (V. C. *illi...im*) *poenus pesquam, m. perd.*

106. *urbēm*) Vid. Amph. 341.

109. *Vnde*) Vid. supra ad 2.

110. Inconcinne libri, *fuerint.* Etiam alii senserunt.

Iamne hoc tenetis? Si tenetis, ducite.
Cave dirumpatis: quaeso, sinite transigi.
Ehem, pene oblitus sum reliqüom dicere!
Ille, qui adoptavit hunc sibi pro filio,
Is illi Poeno huiusce patri hospes fuit.
Is hodie huc veniet reperietque hic filias
Et hunc sui fratris filium, ego ut didici quidem.
Ego ibo: ornabor; vos aequo animo noscite.
Hic, qui hodie veniet, reperiet suas filias
Et hunc sui fratris filium. Dehinc ceterum
Valete, adeste. Ibo: alius nunc fieri volo.
Quod restat, restant alii qui faciant palam.
Valete atque adiuvate, ut vos servet Salus.

116. Recte, ni fallor Scaliger in Coniectaneis: « Alludit, *inquit*, hoc loco ad ludum puerorum, qui ducebant sparteam restem, et tamdiu trahebant, donec aut rumperent, aut alteruter, omissa funis prehensione, in nates caderet. » Nec tamen negarim cum Gronovio obscoenitatem his subesse, quum et *Tenere* et *Ducere* et *Dirumpere* sint in verbis nuptis, neque difficulter eodem etiam *Transigi* referri possit. Vid. Parei lexic. Plaut. his verbis.

119. Vulgo deteriore numero: — *hunc pro filio sibi.* Vid. ad Amph. 355.

AGORASTOCLES. MILPHIO.

AGORASTOCLES

Saepe ego res multas tibi mandavi, Milphio, i. s. I,
Dubias, egenas, inopiosas consilî,
Quas tu sapienter, docte et cordate et cate
Mihi reddidistid opiparas opera tua;
Quibus pro benefactis fateor deberi tibi
Et libertatem et multas gratas gratias.

MILPHIO

Scitum est, per tempus si obviam it, verbum vetus:
Nam tuae blanditiae mihi sunt, quod dici solet,
Gerrae germanaed, atque ededol ἄλυροι λύραι.
Nunc mihi blandidicus es; heri in tergo meo
Tris facile corios contrivisti bubulos.

AGORASTOCLES

At amans per amorem si quid feci, Milphio,
Ignoscere id te mi aequom est.

MILPHIO

Haud vidi magis.

Vs. 2. Asyndeton. Vid. ad Capt. 336.

4. *reddidistid*) Vid. ad Amph. prol. 149. Pessime Angelius et Aldus, immisso septenario: *Mihi reddidisti certas, opiparas opera tua.*

9. Vulgo: *Gerrae germanae atque edepol liroe liroe.* Nihili prorsus ista *liroe liroe*, quae quominus pro λῆροι, λῆροι accipiantur, obstat prosodia verbi spondaici, quod extremo iambico non convenit. Credebam igitur huc facere illud *Cytharissare nescit* apud Aristophanem Vesp. 994, et reponendum esse: *Gerrae germanae atque edepol* ἄλυροι λύραι, h. e. *lyrae non lyrae, lyrae* ἄμουσοι quales sunt indoctorum. De *d* addito in *germanae* vid. supra ad 4.

11. Simile est *stimulorum tritor* Pers. 785.

13. *Haud vidi magis*) Vidd. Muret. Varr. XVII, 16, et Parei lexic. Plaut. h. v. Sic etiam Merc. 715: *Haeres? Haud vidi magis.*

Et nunc ego amore pereo: sine te verberem,
Item ut tu mihi fecisti, ob nullam noxiam;
Post id locorum tu mihi amanti ignoscito.

AGORASTOCLES

Si tibi lubido est aut voluptati, sino.
Suspende, vinci, verbera! Auctor sum; sino.

MILPHIO

Si auctoritatem postera defugeris,
Vbi dissolutus tu sies, ego pendeam.

AGORASTOCLES

Egone istuc ausim facere, praesertim tibi?
Quin si feriri video te, extemplo dolet.

MILPHIO

Mihi quidem hercle.

AGORASTOCLES

Imo mihi.

MILPHIO

Istuc mavelim.
Sed quid nunc tibi vis?

AGORASTOCLES

Cur ego apud te mentiar?
Amo inmodeste.

MILPHIO

Meae istuc scapulae sentiunt.

AGORASTOCLES

At ego hanc vicinam dico, Adelphasium, meam,
Lenonis huius meretricem maiusculam.

MILPHIO

Iampridem equidem istuc ex te audivi.

19. *postera*) Ita MSS.; h. e. postera die. Vulgo *postea*.

AGORASTOCLES

Differor
Cupidine eius. Sed lenone istoc Lyco,
Illius domino, non lutum est lutulentius.

MILPHIO

Vin' tu illi nequam dare nunc?

AGORASTOCLES

Cupio.

MILPHIO

En, me dato.

AGORASTOCLES

Abi dierectus!

MILPHIO

Dic mihi vero serio:
Vin' dare malum illi?

AGORASTOCLES

Cupio.

MILPHIO

Hem, eundem me dato:
Vtrumque faxo habebit, et nequam et malum.

AGORASTOCLES

Iocare.

MILPHIO

Vin' tu illam hodie sine damno tuo
Tuam libertam facere?

AGORASTOCLES

Cupio, Milphio.

35 sq. Vulgo male: AG. *Iocare.* MI. *Vin' tu illam hodie sine damno et dispendio Tuo, tuam libertam facere?* AG. *cupio, Milphio.* «Quod, inquit *Acidalius Divv. in Pl. pag.* 372, cum ipsa dimensio prodit ultro, tum antiquae subindicant editiones, quibus absunt voces *et dispendio.* Eas certum est delendas, atque ita utrumque versum componendum: AG. *Iocare.* MI. *Vin' tu illam hodie sine damno tuo Tuam libertam facere?* etc. neque versuum alteri neque toti sententiae quidquam dece-

MILPHIO

Ego faciam ut facias. Sunt tibi intus aurei
Trecenti numi Philippei?

AGORASTOCLES

Sexcenti quoque.

MILPHIO

Satis sunt trecenti.

AGORASTOCLES

Quid iis facturus?

MILPHIO

Tace.
Totum lenonem tibi cum tota familia
Dabo hodie dono.

AGORASTOCLES

Quid facturus?

MILPHIO

Iam scies.
Tuos Collybiscus nunc in urbe est villicus.
Eum hic non novit leno. Satin' intellegis?

AGORASTOCLES

Intellego hercle; sed, quo evadas, nescio.

MILPHIO

Non scis?

AGORASTOCLES

Non hercule.

MILPHIO

At ego iam faxo scies.
Ei dabitur aurum, ut ad lenonem deferat

det.» Quidquid autem obloquitur Taubmauuus, apparet, verbum *dispendio* a glossatore adscriptum esse, quod deinde alii, adiecta copula, in ordinem receperuut.

39. *facturus*) Intelligendum *es*. Vid. Amph. 168. Cf. 41. Male τὸ *iis* omissum ab Ernestio.

41. *facturus*) Cf. 39.

45. *Non scis?* Vid. Aul. 655. Cf. Meu. 217. — Caeterum libri inconcinne *hercle*. Vid. Merc. 701.

Dicatque, se peregrinum esse ex alio oppido;
Amare velle atque obsequi se animo suo:
Locum sibi velle liberum praeberier,
Vbi nequam faciat clam, ne quis sit arbiter.
Leno ad se accipiet, auri cupidus, eloco;
Celabit hominem et aurum.

AGORASTOCLES

Consilium placet.

MILPHIO

Rogato, servos veneritne ad eum tuos.
Ille me censebit quaeri: continuo tibi
Negabit. Quid tum dubitas, quin extempulo
Dupli tibi, auri et hominis, fur leno siet?
Neque, id unde efficiat, habet: ubi in ius venerit,
Addicet praetor familiam totam tibi.
Ita decipiemus fovea lenonem Lycum.

AGORASTOCLES

Placet consilium.

MILPHIO

Imo etiam ubi expolivero
Magis, hoc tum demum dices; nunc etiam rude est.

AGORASTOCLES

Ego in aedem Veneris eo, nisi quid vis, Milphio.
Aphrodisia hoc die sunt.

MILPHIO

Scio.

AGORASTOCLES

Oculos volo
Meos delectare munditiis meretriciis.

54. *Ille* pro monosyllabo videtur esse. Vid. Asin. 770.

63. Vulgo: *Aphrodisia hodie sunt*, MI. *scio hoc*. AG. *oculos volo* etc. Tò *hoc* abest manu scriptis et veteribus edd. Vnde intellexi reponendum esse *hoc die*. Vid. Men. 410.

MILPHIO

Hoc primum agamus, quod consilium cepimus.
Abeamus intro, ut Collybiscum villicum
Hanc perdoceamus ut serat fallaciam.

AGORASTOCLES

Quamquam Cupido in corde vorsatur, tamen
Tibi auscultabo.

MILPHIO

Faciam, ut facto gaudeas. —
Inest amoris macula huic homini in pectore,
Sine damno magno quae elui ne utiquam potest;
Itáque hic scelestus est homo leno Lycus,
Quoi iam infortunî intenta ballista est probe,
Quam ego haud multo post mittam e ballistario.
Sed Adelphasium exit, eccam, atque Anterastylis.
Haec est prior, quae meum herum dementem facit.
Sed evocabo. Heus, i foras, Agorastocles,
Si vis videre ludos iucundissumos!

AGORASTOCLES

Quid istuc tumulti est, Milphio?

MILPHIO

Hem amores tuos,
Si vis spectare.

AGORASTOCLES

O multa tibi dî dent bona,
Quom mi obtulisti hoc tam lepidum spectaculum!

67. *serat*) Vulgo *ferat*; sed recte I. Gulielmius Verisimill. I, 7: « Vulgati, *inquit*, libri omnes *ferat*, infi-cete. At nostrum illud (*serat*) praeterquam quod usitatissimum loquendi genus, etiam iocum ex ambiguo, more Plauti, captat: de villico enim sermo est. »

71. Vulgo *neutiquam*. Scribendum esse *ne utiquam*, vel metrum hoc loco est indicio. Vid. nos ad Terentii Andr. 302.

72. *homŏ*) Vid. Amph. 475.

79. *Quid*, *i* literam elidit. Vid. ibidem prol. 74. — *Hĕm*. Vid. Amph 149.

ADELPHASIVM. ANTERASTYLIS. MILPHIO. AGORASTOCLES. ANCILLA.

ADELPHASIVM

Negotî sibi qui volet vim parare, b. t. I, 2.
Navem et mulierem, istaec duo comparato:
Nam nullae magis res duae plus negotî
Habent, forte si occeperis exornare;
Neque unquam sat istae duae res ornantur,
Neque eis ulla ornandi satis satietas est.
Atque haec ut loquor, nunc modo docta dico:
Nam nos usque ab aurora ad hoc quod diei est
Ex industria ambae concessamus nunquam
Lavari aut fricari aut tergeri aut ornari,
Poliri, expoliri, pingi, fingi; et una
Binae singulis quae datae ancillae nobis,
Eae nos lavando, eluendo, operam dederunt;
Adgerundaque aqua sunt viri duo defessi.
Apagesis, negotî quantum in muliere una est!
Sed vero duae, sat scio, maxumo uni
Poplo quoilubet plus satis dare potissunt,
Quae noctis diesque omni in aetate semper

83. *istaec*) Inconcinne libri, *haec*; quae verba saepius confusa. G. Hermannus De Mettr. pag. 204, vel potius V. Reizius, cui maximam partem emendationum in his bacchiacis ibi perscriptarum deberi ait G. Hermannus: — *duo sibi comparato*. Sed hoc est hariolari.

85. *occeperis*) Vid. ad Ba. 1135 sq.

86. *sat istae*) Ita G. Hermannus l. l. ad 83. Codd. ἀμέτρως, *satis hae*.

90. Minus concinne libri: *E. i. ambae nunquam concessavimus*. MSS., teste Pareo, *concessumus*, quod tamen accipiendum pro *concessavimus* eodem modo, quo *cantat* pro *cantavit* Aul. 276, ubi videnda annotata. De *u* litera passim elidenda monui Amph. pr. 90. Cf. Propert. II, 16, 3, 9 etc.

92 sq. *pĭngi*, *Bĭnae*) Vid. ad Amphitr. 422, Men. 661 sq. Cf. 95, 104.

94. *dedĕrunt*) Vid. supra prol. 21.

95. *Adgerundaque* pronuntiandum ut *Adg'rundaque*, metri gratia. Vid. supra ad 79, et de molosso pro bacchio ad 92 sq.

Ornantur, lavantur, tergentur, poliuntur.
Postremo modus muliebris nullust, neque unquam
Lavando et fricando sumus saturae. b. tr.
Nam quae lauta est, nisi perculta est, meo quidem animo quasi inlauta est. t. t.

ANTERASTYLIS

Miror quidem, soror, te istaec sic fabulari, b. t.
Quae tam callida et docta sis et faceta:
Nam quom sedulo munditer nos habemus,
Vix aegreque amatorculos invenimus.

ADELPHASIVM

Ita est; verum hoc unum tamen cogitato:
Modus omnibus in rebus, soror, optumum habitu est;
Nimia omnia nimium exhibent negotium hominibus ex se. i. t. c.

ANTERASTYLIS

Soror, cogita, amabod, item nos perhiberi, b. t.
Quasi salsa muriatica esse autumantur
Sine omni lepore et sine süavitate:
Nisi multa aqua usque et diu macerantur,
Olent, tangere ut non velis. Sumus item nos
Eius seminis: mulieres sunt insulsae ad-

102. Clausola. Vid. ad Epid. 517. Caeterum pro *sumus saturae* vulgo legitur *scimus facere*. Sententiae integrandae alii addunt *pausam*, alii *finem*. Sed praestat sequi Mearsium Exercitatt. critt. I, pag. 198 et edd. Iunt. Ald., quorum ille, *sumus*, hae, *saturae*.

103. *quae lauta*) Mirifice MSS. *qua clavata*. Edd. vett. *quae lavata*, sicut vulgo legitur; recentioris, *quae elauta*. — Sententia proverbialis metro diverso graviter effertur, sicut similis 110. Cf. 121. — *quăsi*. Vid. ad Capt. 956.

104. Metro pessumdato exhibetur: *Miror equidem*. *I* litera in *quidem* elidenda, qua de re vid. supra 79, et de molosso pro baccheo ad 92 sq.

109. *sorŏr*) Vid. Amph. prol. 38.

110. De metro cf. quae nos ad 103.

111. Inconcinne libri, *amabo*. Vid. Amph. prol. 149.

112. *Quasī*) Vid. ad Aul. 669, 772. Sic *Nisī* 114.

114. *Nisī*) Vid. praeced. annot.

115. Vulgo: *Olent, salsa sunt, tangere* etc. Glossema inconcinnum recte delevit G. Hermannus l. l. supra ad 83.

modum atque invenustae sine munditia et sumtu.

MILPHIO

Coqua est haec quidem, Agorastocles, ut ego opinor:
Scit, muriatica ut macerent.

AGORASTOCLES

Quid molestus?

ADELPHASIVM

Soror, parce, amabo. Sat est, istuc alios
Dicere nobis, ne nostra etiam nosmet loquamur vitia.
as. ex t. d. et i. d. c.

ANTERASTYLIS

Quiesco ergo.

ADELPHASIVM

Amo te. Sed hoc nunc responde b. t.
Mihi: sunt hic omnia, quae ad deum pacem oportet
Adesse?

ANTERASTYLIS

Adcuravi. b. d.

AGORASTOCLES

Diem pulcrum et celebrem et venustatis plenum, b. t.
Dignum Veneri pol, quoi sunt Aphrodisia hodie!

MILPHIO

Ecquid gratiae, quom huc foras te evocavi?
Iam non me donari cado vini veteris
Decet? dic dari! — Nil respondes? — b. tr.
Lingua huic excidit, ut ego opinor. — Quid hic, malum,
adstans obstipuisti? t. t.

119. *Quid molestus* (es)? Vid. Amphit. 168.

121. *ne nostra etiam nosmet loquamur vitia*) Haec quoque sententia quasi proverbialis metro proprio discriminis causa non inepte est conscripta. Cf. supra 103, 110.

124. Vulgo interpretatione inconcinna, *Omnia accuravi*. Tò *Omnia* petitum ex antecedente versu.

130. *Quid*, *i* literam elidit. Vid. Amph. prol. 74. Cf. 133.

AGORASTOCLES

Sine amem! Ne obturba, ac tace! t. d. c.

MILPHIO

Taceo.

AGORASTOCLES

Si tacuisses, iam istuc Taceo non natum foret. t. t. c.

ANTERASTYLIS

Eamus, mea soror.

ADELPHASIVM

Eho, amabo, quid illo nunc properas?

ANTERASTYLIS

Rogas?
Quia herus nos apud aedem Veneris mantat.

ADELPHASIVM

Maneat pol. Mane:
Turba est nunc apud aram. An te ibi vis inter istas vorsarier
Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias,
Miseras, schoeno delibutas, servolicolas sordidas,
Quae tibi olant stabulum statumque sellam et sessibulum merum,
Quas adeo haud quisquam unquam liber tetigit neque duxit domum,
Servolorum sordidulorum scorta diobolaria?

MILPHIO

I in malam crucem! tun' audes etiam servos spernere,
Propudium? Quasi bella sit, quasi eampse reges ductitent!
Monstrum mulieris! tantilla tanta verba funditat,

141. *I* cum sequente vocali coalescit. Vid. Ba. 716. Cf. infra 164.

143. Inconcinne legitur, *En monstrum* etc. Tò *En* non comparebat in veteri codice, et Decurtatus eius loco praeferebat *Et*, quod ex antecedente syllaba videtur ortum.

Quoius ego nebulai cyatho septem noctis non emam.

AGORASTOCLES

Dî inmortales omnipotentes, quid est apud vos pulcrius?
Quid habetis, mage qui inmortalis vos credam esse, quam ego siem,
Qui haec tanta oculis bona concipio? nam Venus non est Venus;
Hanc equidem Venerem venerabor, me ut amet posthac propitia.
Milphio, heus, ubi es?

MILPHIO

Assum apud te, eccum.

AGORASTOCLES

At ego elixus sis volo.

MILPHIO

Enimvero, here, facis delicias.

AGORASTOCLES

De te quidem haec didici omnia.

MILPHIO

Etiamne, ut ames eam, quam nunquam tetigeris? Nihil id quidem est.

AGORASTOCLES

Deos quoque edepol et amo et metuo, quîs ego tam abstineo manus.

144. Αμίτρως libri, *nebulae*, nec placent, qui invitis libris veteribus reponunt: *vel nebulae*; multo minus, qui: *Q. e. obolo aerato septem* etc. Mire autem quaedam edd., in his principes *Proh nebulae cuius ego cyatho* etc., *Pro nebulae huius ego cyatho* etc. *Nebulam* vocat puellam vel propterea, quod veste Coa, quae nebulae instar, incedebat, vel, quod malim cum aliis, in his Turnebo Adverss. XX, 1, visam sibi ventosam atque arrogantem, sicut *nimbatam* dicit infra 217.

145. *quid*) Vid. ad 130.

149. *At*) Versui inprimis hoc necessarium, quod praebent vett. edd.

150. Tò *quidem* pro monosyllabo est. Vid. 130.

151. Inepte atque inconcinne libri: *nihil illic quidem est.*

152. *tam*) Male eodem nomine edd., *tamen.* Vid. Ba. 1135 sqq.

ANTERASTYLIS

Ecastor, quom ornatum adspicio nostrum ambarum, poenitet,
Exornatae ut simus.

ADELPHASIVM

Imo vero sane commode:
Nam pro herili et nostro quaestu satis bene ornatae sumus.
Non enim quaestus consistet, sumtus si im superat, soror:
Eo illud satius est, quod satis est, habitu, quam quod plus sat est.

AGORASTOCLES

Ita me dî ament, illa ut me amet, malim quam dî, Milphio;
Nam illa mulier lapidem silicem subigere, ut se amet, potest.

153. Vulgo numeris pessumdatis, *Heu ecastor*. Scriptum forte *Hecastor* pro *Ecastor* sic degeneraverit. Vid. Asin. 24.

156. Vulgo horridiore metro: *Non enim potest quaestus consistere, si eum sumptus superat, soror.* Pro *consistere* MSS. *non consistet*. Huius glossema istud vulgatarum *potest consistere*. Deinde metri maxime causa *im* reposui pro *eum*, quod item ex interpretatione videtur irrepsisse. Vid. Mil. 1409.

157. Absurde libri nec salvo numero: *Eo illud satiust satis quod satis est, habitus plus quam sat est.* Acidalius Divv. in Plaut. pag. 374: « Versus, *inquit*, intricatae sententiae, quam eleganti correctione tamen extricavit elegantissimus Dousa F., a quo leviter abeo maloque sic restitui, ut magis illa sit aperta: *Eo illud satiust satis, quod satis est, habitu, quam quod plus sat est.* Eam ob causam, inquit, habitu satius est sive melius habetur haberive potest illud *satis, quod est satis*, quam illud, *quod plus sat* sive plus quam sat est. » Sed sibi non constat hic vir doctus, Dousae filio plus iusto tribuens, cuius haec emendatio: *Eo illud satiust satis, quod satis est, habitu, quam plus quam sat est.* Nam cui, quaeso, placeat putidum istud *satis, quod satis est?* Bene tamen Dousa: *habitu*, bene item Acidalius: *quam quod plus sat est*, quae in libris a non intelligentibus scribis traiecta puto. Haec accipiens, deleto priore *satis*, quod haud dubie natum ex antecedente *satius*, locum persanavi: nam facete mulier, usurpato oxymoro, dum ambigue infert τὸ *satius*, id, quod satis sit, satius esse dicit, quam quod sit plus satis.

158. Malim meliore numero: *illa ut me amet.* — *mĕ*. Vid. Amph. 149.

MILPHIO

Pol id quidem haud mentire: nam tu es lapide silice stultior, i. t.

Qui hanc ames.

AGORASTOCLES

Ac vide, sis: cum illac nunquam limavi caput. t. t. c.

MILPHIO

Curram igitur aliquo ad piscinam aut ad lacum: limum petam.

AGORASTOCLES

Quid eo opust?

MILPHIO

Ego dicam: ut illice et tibi limem caput.

AGORASTOCLES

I in malam rem!

MILPHIO

Ibi sum equidem.

AGORASTOCLES

Pergis?

MILPHIO

Taceo.

AGORASTOCLES

At perpetuo volo.

MILPHIO

Enimvero, here, meo me lacessis ludo, et delicias facis.

ANTERASTYLIS

Satis nunc lepide ornatam credo, soror, te tibi viderier;
Sed ubi exempla conferentur meretricum aliarum, ibi tibi 167
Cordolium erit, si quam ornatam melius forte adspexeris.

161. *illuc*) Ita MSS. Vulgo, *illa*.

162. *aut ad lacum*, quod metrum requirit, teste Pareo legebatur in veteri codice.

164. *I*) Cf. 141.

168. *adspexerit*) Invitis MSS. et editionibus vett., proculcato autem metro, legitur *conspexeris*.

ADELPHASIVM

Invidia in me nunquam innata est neque malitia, mea soror;
Bono med ingenio esse ornatam quam auro, multo mavolo. i. t.
Aurum fortuna invenitur, natura ingenium bonum: t. t. c.
Bonam ego, quam beatam, me esse nimio dici mavolo.
Meretricem pudorem gerere mage decet quam purpuram,
Magisque meretricem pudorem, quam aurum, gerere condecet:
Pulcrum ornatum turpes mores peius coeno conlinunt;
Lepidi mores turpem ornatum facile factis conprobant.

AGORASTOCLES

Eho tu, vin' tu facinus facere lepidum et festivom?

MILPHIO

Volo.

AGORASTOCLES

Poten' mihi auscultare?

MILPHIO

Possum.

AGORASTOCLES

Abi domum, ac suspende te.

MILPHIO

Quamobrem?

AGORASTOCLES

Quia iam nunquam audibis verba tot tam suavia.
Quid tibi opust vixisse? Ausculta mihi modo, ac suspende te.

171. Soloece libri et sententia inconcinna *Aurum in fortuna invenitur.* Tò *in* natum ex *m* antecedente, sicut Most. 921. Vt *natura*, non *in natura* scilicet ingenium bonum, ita *fortuna*, non *in fortuna*, aurum inveniri ait Adelphasium.

MILPHIO

Si quidem tu es mecum futurus pro uva passa pensilis.

AGORASTOCLES

At ego amo hanc.

MILPHIO

At ego esse et bibere.

ADELPHASIVM

Eho tu, quid ais?

ANTERASTYLIS

Quid rogas?

ADELPHASIVM

Viden' tu? pleni sordium oculi qui erant, iam splendent mihi?

ANTERASTYLIS

Imo etiam in medio oculo paulum sordet.

ADELPHASIVM

Cedo, sis, dexteram.

AGORASTOCLES

Vt tu quidem huius oculos inlutis manibus tractes ac teras? i. t.

ANTERASTYLIS

Nimia nos socordia hodie tenuit.

ADELPHASIVM

Qua de re, obsecro? t. t. c.

ANTERASTYLIS

Quia iam non dudum ante lucem ad aedem Veneris venimus,
Primulum ut inferremus ignem in aram.

182. *Ehō*) Vid. Amph. 475.

183. *quid ais?* Vid. ad Merc. 481.

184. *sordet*) Ita MSS. Male edd. vett., *parum sordis est.* Vulgatae, *paullum sordi 'st* pro eo quod est *p. sordist*, h. e. *sordis est.*

185. *inlutis*) Sic itidem MSS. Vulgo ex interpretatione, *illotis.* — *ac teras.* Edd. vett., in his Mediolanensis et Iuntina, quas saepe laudo, *aut teras*, quod non deterius.

188. Vulgo: *Primae ut inf.*; sed V. C. *Prima cum ut inf.*; Decurtatus, perperam omisso *ut*, *Prima cum inf.*

ADELPHASIVM

Ah, non facto est opus:
Quae habent nocturna ora, noctu sacruficatum ire occupant;
Priusquam Venus expergiscatur, prius deproperant sedulo
Sacruficare: nam vigilante Venere si veniant eae,
Ita sunt turpes, credo ecastor, Venerem ipsam e fano fugent.

AGORASTOCLES

Milphio!

MILPHIO

Edepol Milphionem miserum! quid nunc vis tibi?

AGORASTOCLES

Obsecro hercle, ut mulsa loquitur!

MILPHIO

Nil nisi laterculos,
Sesamum, papaveremque, triticum et frictas nuces.

AGORASTOCLES

Ecquid amare videor?

MILPHIO

Damnum, quod Mercurius minume amat.

AGORASTOCLES

Nam quidem edepol lucrum amare nullum amatorem addecet.

ANTERASTYLIS

Eamus, mea germana.

ADELPHASIVM

Age, sis, uti lubet. Sequere hac.

Haec non longe distant ab eo, quod dedi, *Primulum ut inf.* Frequentat hoc adverbium uterque Comicus.

189. *Quaë*) Vid. Amph. 149.

197. Vulgo inconcinne: *Namque edepol lucrum amare n. a. a. Nam quidem* priscis usitatum. Cf. Capt. 324 et lexica. Interceptum -dē a sequente *ede-*.

ANTERASTYLIS

Sequor.

AGORASTOCLES

Eunt hae. Quid si adeamus?

MILPHIO

Adeas.

AGORASTOCLES

Primum prima salva sis;
Et secunda tu secundo salve in pretio; tertia
Salve extra pretium.

ANCILLA

Tum pol ego et oleum et operam perdidi.

AGORASTOCLES

Quo te agis?

ADELPHASIVM

Egone? In aedem Veneris.

AGORASTOCLES

Quid eo?

ADELPHASIVM

Vt Venerem propitiem.

AGORASTOCLES

Eho, an irata est? Propitia hercle est. Vel ego pro illa spondeo.

ADELPHASIVM

Quid tu agis? quid mihi molestus, obsecro?

AGORASTOCLES

Ah, tam saeviter?

ADELPHASIVM

Mitte, amabo!

AGORASTOCLES

Quid festinas? Turba nunc illi est.

ADELPHASIVM

Scio.

Sunt illi aliae, quas spectare ego et me spectari volo.

AGORASTOCLES

Qui lubet spectare turpis, pulcram spectandam dare?

ADELPHASIVM

Quia mercatus hodie apud aedem Veneris est meretricius;
Eo conveniunt mercatores: ibi ego me ostendi volo.

AGORASTOCLES

Invendibili merci oportet ultro emtorem adducere:
Proba merx facile emtorem reperit, tametsi in abstruso sita est.
Quid ais tu? quando illi mecum caput et corpus copulas?

ADELPHASIVM

Quo die Orcus ab Acherunte mortuos amiserit.

AGORASTOCLES

Sunt mihi intus nescio quot nummi aurei lymphatici.

ADELPHASIVM

Deferto ad me: faxo actutum constiterit lymphaticum.

MILPHIO

Bellula hercle est!

AGORASTOCLES

I dierecte in maxumam malam crucem!

MILPHIO

Quam magis adspecto, tam magis est nimbata et nugae merae.

212. Vulgo ὑπερμέτρως: *Quid ais tu? quando illi apud me mecum caput et corpus copulas?* Male feci, quum induxi τὸ *mecum*, quod salva sententia vix abesse potest, et retinui ista *apud me*, quae procul dubio a glossatore sunt adscripta. Digito suas aedes monstrat Agorastocles: nam domum secum ducere solebant meretrices, praesertim melioris notae; vid. supra 139.

216. Libri: *Bellula hercle.* AG. *i dierecte in maxumam malam crucem!* Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 375: «Inserendum a veteribus (velut Iunt. Ald.) *hercle est*, quod sententiae nihil, versus aliquantum interest.»

217. *nimbata*) Vid. supra ad 144. Aberrant, qui nimbos intelligunt, h. e. fascias frontales, quas hodieque

AGORASTOCLES

Segrega sermonem: taedet. — Age, sustolle hoc amiculum.

ADELPHASIVM

Pura sum: conperce, amabo, me adtrectare, Agorastocles.

AGORASTOCLES

Quid agam nunc?

ADELPHASIVM

Si sapias, curam hanc facere conpendî potes.

AGORASTOCLES

Quid? ego non te curem? — Qnid ais, Milphio?

MILPHIO

Ecce odium meum! —

Quid me vis?

AGORASTOCLES

Cur mi haec irata est?

MILPHIO

Cur haec irata est tibi?

Cur ego id curem nam? qui istaec mage mea est curatio?

AGORASTOCLES

Iam hercle tu peristi, ni illam mihi tam tranquillam facis,

adhibere solent mulieres: nam si talem fasciam gestasset Adelphasium, primo adspectu id vidisset servus, neque post *magis nimbata* ipsi videri potuisset puella, quam antea.

221. Ineptissime edd.: *Quid ego nunc te curem?* h. e. *Cur e. n. t. c.?* Non male Acidalius l. l. ad 216: *Quid ego non curem? quid ais, mi Milphio?* etc. Sed rectius haud dubie nos, quia scripturam librorum propius: *Quid? ego non te curem?* etc. *Non* et *Nunc* saepius mixta docui Asin. 84, Most. 338.

223. Vulgo: *Cur ego id curem? namque istaec magis tua est curatio.* Sed sic pro arbitrio refinxerunt manu scriptorum lectionem hanc: *C. e. i. c.? n. i. magis mea est curatio:* quum rescribendum esset: *Cur ego id curem nam? qui istaec mage mea est curatio?* h. e. Curnam ego id curem? quamobrem id ego magis curem, quam tu ipse? quid id ad me? De *Nam* transposito dixi Capt. 731. *Magis* pro *potius* passim Hic et alii.

224. Codd. impedito versu, *nisi illam* etc.

Quam mare olim est, quom ibi alcedo pullos educit suos.

MILPHIO

Quid faciam?

AGORASTOCLES

Exora, blandire, expalpa!

MILPHIO

Faciam sedulo;
Sed vide, sis, ne tu oratorem hunc pugnis pectas postea.

AGORASTOCLES

Non faciam, non.

MILPHIO

Aequius in me sit.

AGORASTOCLES

Morare.

ADELPHASIVM

I! male facis:
Bene promittis multa ex multis; omnia incassum cadunt.
Liberare iuravisti me haud semel, sed centies.
Dum te exspecto, neque aliam usquam mihi paravi copiam,
Neque istuc usquam adparet. Ita nunc servio nihilo minus.
I, soror. — Abscede tu a me.

225. *quŏm*) Vid. ad 158.

228. Vulgo: AG. *Non faciam.* AD. *nos eamus nunc. etiam morare? male facis.* Ita hunc locum emendare sibi visus est Acidalius Divv. in Plaut. pag. 376, quum Camerarius, veteres fere secutus editiones, excudi iussisset: AG. *N. f.* AD. *nos eamus. nunc etiam morare.* AG. *malefacis.* « Abire, *inquit Acidalius*, vult Adelphasium cum sorore tandem, sed etiam tunc ab Agorastocle retentatur: quo dicit *etiam morare?* » Non improbo hanc explicationem, sed aliud voluisse Plautum certo scio: nam MSS: *Non faciam.... non ae cuius in me esset morare et malefacis*, in quibus facile deprehendi id, quod dedi: AG. *Non faciam, non!* MI. *Aequius in me sit.* AG. *Morare.* AD. *I! male facis.* Τὸ *Non* repetitum παθητικῶς. Vid. Aul. 588, Curc. 274. *Sit* modus potentialis, de quo dixi Aul. 42. *Aequius* quam vicinum sit τῷ *ae cuius*, norunt ii, qui scripta vetera versarunt. Vid. ad Cas. 449. Reliqua per se clara.

233. *sorŏr*) Vid. Amph. prol. 38. — Caeterum vulgo: *perii. eho! quid agis, Milphio?* quasi alienas res agente Milphione, quom propterea re-

AGORASTOCLES

Perii! Ecquid agis Milphio?

MILPHIO

Mea voluptas, mea delicia, mea vita, mea amoenitas,
Meus ocellus, meum labellum, mea salus, meum savium,
Meum mel, meum cor, mea colostra, meus molliculus caseus ....

AGORASTOCLES

Mene ego illaec patiar praesente dici? Discrucior miser,
Nisi ego illum iubeo quadrigis cursim ad carnuficem rapi!

MILPHIO

Noli, amabo, suscensere hero meo causa mea!
Ego faxo, si non irata es, — numulum pro te dabit

prehendatur a domino, quod non ita agat, ut iussus est supra 224 sqq. Vnice convenit *Ecquid agis?* et eo ducunt scripturae manu exaratorum et editionum principum, *perii, quid agis?* (certe V. C. τὸ *eho* non habebat), *p. eo quid agis?* Formula *Ecquid agis?* illustrata Mil. 177 sqq.

234. *mea delicia*) Vulgo, *meae deliciae*. Sed A. Gellius Noctt. Attic. XIX, 8: « *Inimicitiam* tamen, *inquit*, sicut *inscientiam* et *impotentiam* et *iniuriam*, quae ratio est quamobrem C. Caesar vel dictam esse a veteribus vel dicendam a nobis non putat, quando Plautus, linguae latinae decus, *deliciam* quoque ἑνικῶς dixerit pro deliciis? *Mea*, inquit, *voluptas*, *mea delicia*.» Huic consentit Nonius h. v., monente Mercero; et ipse Noster Rud. 338: *Otium ubi erit, tum tibi operam ludo et deliciae dabo*; et Truc. 877: *Ad me, delicia?* plane ut hoc loco. Grammaticorum exemplaria Plautinis fere antiquiora esse, monui Men. 754, Most. 456.

237. *Discrucior miser, nisi ego illum iubeo quadrigis cursim ad carnuficem rapi!* Similiter Pers. 729: *Nisi ego illunc hominem perdo: perii!* ubi frustra haeserunt interpretes.

240. Vulgo omnino pessime: *Si non ego faxo, irata es, nimium pro te dabit.* MSS.: *Ego faxo, si non irata es, nimium* (vel *uinnium*) *pro te d.*, *Ego faxo s. non irata es pro te ta.* Edd. vett.: *Ego faxo: sine.* Mil. *irata es nimium* etc., *Ego enim faxo, sine.* Mi. *irata es nimium* etc. Vulgata lectione offensus Turnebus Adversarr. XV, 6, reposuit: *Ego faxo, si non irata es, nummulum pro te dabit*, « id est, *inquit*, te pecunia sua liberabit. » Sed rectius id Lambinus ita accipit, quasi vile et parvi pretii scortum dicatur Adelphasium, ut numulo liberari possit. In hoc sane iocus consistit servuli puellam irridentis; quem iocum non odoratus Muretus Varr. Lectt. XVII, 17: « Si uno nummulo, *inquit*, liberari potuisset Adelphasium, non diu servisset. Dixerat pau-

Ac te faciet ut sis civis Attica atque libera.

ADELPHASIVM

Quin abire sinis? quid vis tibi? Qui bene volt, bene visitem.

MILPHIO

Si ante quidem mentitust, nunc iam dehinc erit verax tibi.

ADELPHASIVM

Abige te hinc, sis, sycophanta.

MILPHIO

Pareo.

AGORASTOCLES

At scin', quomodo?

lo ante Agorastocles, sibi domi esse sexcentos nummos Philippos. Retineo igitur vulgatam scripturam, neque ipsam exolescentium librorum testimonio destitutam: AD. *Ego faxo. sine!* MIL. *irata es nimium. argentum pro te dabit.* Minatur enim puella amatori suo. Ego, inquit, faxo, ut eum poeniteat, quod mihi verba tam diu dederit: sine modo. Tum ei Milphio, ut iussus erat, subblanditur *Argentum* autem *dare pro aliquo*, aut *pro capite alicuius*, unde ἀργυρώνητοι, apud Comicos frequentissimum. » Haec Camerario imposuerunt; sed nos Tornebi emendationem uoice veram esse intelleximus, cuius sensus, prout a Lambino explicatus est, ut magis claresceret, et appareret, praeter exspectationem, quum magnum quid dicturus videretur, minimum dicere Milphionem, lineolam appinxi, de qua vid. ad Ba. 468.

241. Inconcinne libri: *Atque te faciet* etc.

242. Vulgo: AD. *Quin abire sinis? quid vis tibi? Qui bene volunt, bene vis item.* MSS. recte, *visitem*, quam vocem pessime divellit Tornebus l. l. ad 240, h. e. priscorum lingua, *videam*, modo potentiali. Glossae Papiae, laudatae a Boxhornio ad h. l.: *Visere, visitare: videre, cupide intueri.* Praeterea metri causa reponendum vidi *volt* pro *volunt.* Dicit igitur Adelphasium, *bene*, h. e. bonis oculis seu lubenter, eum se videre, qui sibi bene velit; sed Agorastoclem bene sibi velle non videri, ut qui multa promittat nec fidem servet. Ad quae servus recte: *Si ante quidem mentitust, nunc iam dehinc erit verax tibi.*

244. Vulgo: *Abscede hinc, sis, sycophanta;* sed edd. vett.: *abiice te dehinc sis sycophanta*, h. e. *abige te hinc*, quod idem frequentiori *apage te.* Nam g et c literas misceri monuimus Curc. 682.

Reliqua huius versus ante Scioppium ita legebantur: MI. *Pareo.* AD. *scin' quomodo?* Sed is Suspp. Lectt. IV, 15: « In utroque, *inquit*, Camerariano disertim scriptum fuerat: *at scin', quomodo?* quare velim ibi Adel-

MILPHIO

Sine te exorem, sine te prendam auriculis, sine dem savium!
Iam hercle ego faciam plorantem illum, nisi te facio propitiam;
Atque hic me ne verberullum faciat, nisi te propitio,
Male formido: novi ego huius mores morosi malos.
Quamobrem, amabo, mea voluptas, sine ted exorarier.

AGORASTOCLES

Non ego homo trioboli sum, nisi ego illi mastigiae
Exturbo oculos atque dentis! Hem voluptatem tibi!

phasii nomen tolli. nam duae istae literae ex *at* depravatae sunt; putoque esse haec verba Milphionis, q. d. *ego vero tibi parebo. at scin' quomodo?* nempe ut te exorem, te osculer.» Sic ille ineptissime: nam si parebit Adelphasio servulus, h. e. si abibit, quomodo tandem fieri poterit, ut eam auriculis prehendat saviumque det obsistenti? Nihilominus istam distinctionem Taubmannus, minimi vir iudicii, adoptavit, quem temere secuti sunt recentiores, quum verba *At scin' quomodo* (nam ita legendum etiam ipse arbitror secundum MSS.) Agorastocli tribuenda essent, servo sic infortunium minanti, si se nolente abscesserit ab Adelphasio. Vid. de hac formula Amph. 200.

246. Inconcinne libri, *hercule*. Vid. ad Merc. 701.

247. Vulgo: *Atque hic me ne verberet (illud faciet, nisi te propitio) Male formido.* Hanc Mureti emendationem, Varr. Lectt. XVII, 17 propositam, certatim invaserunt, in qua ne mica quidem Plautini salis et sermonis. Haud melius tamen manu scriptorum lectionem: *Atque hic me ne verberet, illum faciat, nisi te propitio, Male formido*, secundum Turnebum et Lambinum ita explicat Taubmannus: «Atque ego male formido, nisi te propitiam reddo, ne hic me verberet et *illum faciat*, i. e. referat illum herum saevum et plagas mihi inferentem. Haec autem pronuncians servus gestu fustuario aut virgis vapulantium adiuvabat, herumve plagas intentantem exprimebat.» Longe rectius Gronovius: «Muretum, *inquit*, secuti sunt: atque ita sane in codice Academico video. Non temere tamen est, quod Turnebi, Lambini, Camerariani codd. consentiunt exhibendo *illum faciat*: non quasi hoc explicandum censeam, ut illi tentarunt, et infeliciter: sed quod sub hoc corrupto putem longe aliud latere. Vide an sit: *Atque hic me ne verberabilem faciat, nisi te propitio, male formido.* Vtitur eadem voce in Aulularia (585).» Sententiam Plauti propemodum assecutus: nam quod ei placet *verberabilem*, nec sententiae satis convenit, sonans quippe *verberibus dignum*, quum verberatum procul dubio dicat servus, et ad metrum minus quadrat,

Hem mel! hem cor! hem colostram! hem salutem! hem savium!

MILPHIO

Inpias, here, te: oratorem verberas.

AGORASTOCLES

Iam istoc magis!
Etiam ocellum addam et labellum et linguam!

MILPHIO

Ecquid facies modi?

AGORASTOCLES

Siccine ego te orares iussi?

MILPHIO

Quomodo ergo orem?

AGORASTOCLES

Rogas?
Sic enim diceres, sceleste: Huius voluptas, te obsecro,
Huius mel, huius cor, huius labellum, huius lingua, huius savium,
Huius colostra, huius salus amoena, huius festivitas,
Huius cura, huius studium, huius dulciculus caseus, mastigia;

nisi *i* litera elidatur, quod durissimum. *Verberullum* ioci causa finxisse mihi videtur Comicus, quod similiter a *Verbero* derivatur atque *Homullus* ab *Homo*, *Lenullus* a *Leno*, *Catullus* a *Cato*. Metuit servus, ne verberonem, h. e. plagitribam, se faciat dominus iratus.

252. Edd.: *Hem mel, hem cor, hem labellum, hem salutem* etc. Sed si iam hic *labellum* intulit Agorastocles, quid est quod in proximis idem se additurum dicit? Nempe haec pugnantia. Et similiter supra 236 Milphio: *Meum mel, meum cor, mea colostra* etc.

255. *orares*) Ita MSS., κατ' ἔλλειψιν τοῦ *ut*, de qua dixi Amph. 142. Vulgo ex interpretatione, *orare*.

258. Abest hic versus a Decurtato et editionibus quibusdam primis.

259. Pro hoc versu duo in editionibus leguntur huiusmodi: *Huius colostra, huius dulciculus caseus, mastigia, Huius cor, huius studium, huius savium, mastigia.* Posteriorem omittunt edd. Iunt. Colon. Ald., quae tamen, utpote recentiores, praeiudicio esse vetustis non possunt, ut recte monet Taubmannus. Equidem horum quae in superioribus sublecta erant, *huius savium, mastigia*, confidenter

Omnia illa, quae dicebas tua esse, ea memorares mea.

MILPHIO

Obsecro hercle te, voluptas huius atque odium meum,
Huius amica mammeata, mea inimica et malevola,
Oculus huius, lippitudo mea, mel huius, fel meum,
Vt tu*te* huic irata ne sis; aut, si id fieri non potest,
Capias restim ac te suspendas cum hero et vostra familia:
Nam mihi iam video propter te victitandum sorbilo,
Itaque iam quasi ostreatum tergum ulceribus gestito
Propter amorem vostrum.

ADELPHASIVM

Amabo, men' prohibere postulas,
Ne te verberet, mage quam ne mendax me advorsum siet?

ANTERASTYLIS

Aliquid huic responde, amabo, commode, ne incommodus
Nobis sit: nam detinet nos nostro de negotio.

ADELPHASIVM

delevi, verbum *cor* autem lenissima mutatione in *cura* transformavi, quo vel sequens *studium* ducere videbatur. Stratippocles Epid. 128: *Illam amabam olim; nunc iam alia cura inpendet pectori.* Virgilius Eclog. X, 22 sqq.: *Galle, quid insanis? inquit, tua cura Lycoris Perque nives alium perque horrida castra secuta est.* Propertius Elegg. I, 1 extrema: — — *sua quemque moretur* Cura, *neque assueto mutet amore locum.* Et sic passim. Quibus factis reliqua velut sponte in unum versum coniungebantur. Dixi autem de *u* et *o* literarum commutatione ad Aul. 590. Neque *A* *II* et *N* dissimiles esse in codicibus, sciunt, qui circa eos assidui.

265. Vulgo: — — *potest.* ADEL. *Capias restim, ac te suspendas cum hero et vostra familia.* «Adelphasium, *inquiunt*, irata servum interpellat, ne sermonem absolvat suum.» Audio: sed servum impudentem decet talis sermo, pudentem virginem non decet.

266. *sorbilo*) Nihil novi de hac voce in medium proferre possum. An reliquerat Plautus *sordido*, h. e. sordidato, lugenti, quia semper vapulat?

Verum. — Etiam tibi hanc amittam noxiam unam,
Agorastocles.
Non sum irata.

AGORASTOCLES

Non es?

ADELPHASIVM

Non sum.

AGORASTOCLES

Da ergo, ut credam, savium.

ADELPHASIVM

Mox dabo, quom ab re divina rediero.

AGORASTOCLES

I ergo strenue.

ADELPHASIVM

Sequere me, soror.

AGORASTOCLES

Atque (audin'?) etiam Veneri dicito
Multam meis verbis salutem.

ADELPHASIVM

Dicam.

272. Vulgares edd. continue: AD. *Verum etiam tibi hanc amittam noxiam unam, Agorastocles.* Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 377: «AD. *Verum Etiam tibi* etc. Particula assentientis est *Verum*, qua hic Adelphasium respondet Anterastylidi sorori, monenti: *Aliquid huic responde, amabo, commode, ne incommodus Nobis sit, nam detinet nos de nostro negotio.* Talis eius usus passim in Comicis. Noster Asinaria 766): PA. *Scio, captiones metuis.* DI. *verum.* Men. (919): ME. *Liberem ego te?* MES. *Verum, quandoquidem, here, te servavi.*» Confert etiam Terentii Andr. 739, Ad. 517, Eun. 296, Heaut. 942, 962. Et geminum illi *Vero* esse monet, velut legatur Ad. 442 seq.: — — DE. *An quidquam est etiam amplius?* HE. *Vero amplius.* Huic quum obtemperasset Taubmannus, denuo refragati sunt nescio qua de causa Gronovius Ernestiusque.

274. Tò *I* cum sequente vocali coalescit. Cf. infra 293. Vid. Ba. 716.

275. *sorŏr*) Vid. Amph. prol. 38. Minus recte distinguitur: *Atque audin' etiam? Veneri* etc. et 277: *Atque audin'? respice.*

AGORASTOCLES

Atque hoc audi.

ADELPHASIVM

Quid est?

AGORASTOCLES

Paucis verbis rem divinam facito. Atque (audin'?) respice. —
Respexit. Itidem pol Venerem credo facturam tibi.

AGORASTOCLES. MILPHIO.

AGORASTOCLES

Quid nunc mi es auctor, Milphio?

MILPHIO

Vt me verberes i. s. I, 3.
Atque auctionem facias: nam inpunissume
Tibi quidem hercle vendere hasce aedis licet.

AGORASTOCLES

Quid iam?

MILPHIO

Maiorem partem in ore habitas meo.

AGORASTOCLES

Supersede istis verbis.

MILPHIO

Quid nunc vis tibi?

278. Vulgo inconcinne, *Respexit. Idem pol* etc.

280 sqq. Acidalius Divv. in Plaut. pag. 378: « In emendatione, *inquit*, principii scenae *Quid nunc* etc. concurrerunt elegantissime docti viri Lipsius et Muretus, hic Variis, ille Antiquis Lectionibus; ad explicationem alii postea accurrerunt, quorum sententiae diversae ab auctoris mente prorsus aberrant. Neque locum plane cepit quisquam omnium, ut nihil in eo desideres: nisi in Mureto sane minimum, qui proxime accessit. Reliqui abeunt alius alio longius, unus longissime, qui *aedes* hic, ut supra Milite (310), accipit de servili capite, quasi servus ipse se vendi velit.

AGORASTOCLES

Trecentos Philippos Collybisco villico
Dudum dedi, priusquam evocasti me foras.
Nunc obsecro te, Milphio, hanc per dexteram
Perque hanc sororem laevam, perque oculos tuos,
Per meos amores perque Adelphasium meam
Perque tuam libertatem.

MILPHIO

Hem, nunc nihil obsecras.

AGORASTOCLES

Mi Milphidisce, mea commoditas, mea salus,
Fac, quod facturum te esse promisti mihi,
Vt ego hunc lenonem perdam.

MILPHIO

Perfacile id quidem est.
I, adduce testis tecum; ego intus interim
Iam et ornamentis meis et sycophantiis
Tuom exornabo villicum. Propera atque abi!

AGORASTOCLES

Fugio.

Atque usum eius vocis istum et totam locutionem ad Militem satis refutavimus: hic satis est ineptum talem sensum iterum dixisse, et id ostenso saltem genuino probavisse. Hunc enim qui viderit, illum et alios ultro reprobabit. Est verus autem simplicissimus: licere amatori iam aedes ipsius vendere, quoniam in ore suo verberabilissimo maximam iam partem habitet. Atque aedes dico ipsam domum, in qua adolescens habitabat, quam diserte signat δεικτικῇ particula *Has*, quae tamen in errorem induxit plerosque, tanquam in servum directa. At cogitandum hoc cuilibet est, digressis meretriculis una servum atque herum domum tendere, atque in via vel iam ante aedes ipsas haec inter eos agitari etc.»

285. Vulgo nullis numeris: *Dedi dudum, priusquam me evocasti foras.* Rescripsi *evocavisti*, et τὸ *dedi* μονοσυλλάβως pronuntiandum existimavi, sicut infra 1044 *perdidi* contrahendum est in δισύλλαβον. Sed nunc malim verbis transpositis: *Dudum dedi, priusquam evocasti me foras.*

288. Inconcinne libri: *Perque meos amores* etc.

291. Itidem ἀμέτρως legitur: *promisisti*. Vidd. grammatici et Pareus lexici Plaut. mantiss. v. *Syncope*.

293. Vid. supra ad 274.

MILPHIO

Meum est istuc magis officium, quam tuom.

AGORASTOCLES

Egone, si istuc lepide ecfexis . . . .

MILPHIO

I modo.

AGORASTOCLES

Vt non ego te hodie . . . .

MILPHIO

Abi modo!

AGORASTOCLES

Emittam manu . . . .

MILPHIO

I modo!

AGORASTOCLES

Non hercle meream — ah!

MILPHIO

Vah, abi modo!

AGORASTOCLES

Quantum Acherunte est mortuorum . . . .

MILPHIO

Etiamne abis?

AGORASTOCLES

Neque quantum aquai est in mari . . . .

MILPHIO

Ne abiturus es?

297. Frustra edd.: AG. *Egone? egone? si istuc lepide effexis!* Aliquot edd. primae semel tantummodo praeferunt τὸ *Egone.* — *I modo.* Vid. de eiusmodi repetitionibus Cas. 485 sqq.

299. *ah*) MSS. et vett. edd. *oh*, vel *oh oh.*

300. *Acherunte*) Ita vett. edd. prisce. Vulgo, *Acheronte.* — *Etiamne abis?* Vid. ad Curc. 187, 607.

301. Vulgo horridioribus numeris: AG. *Neque quantum aquae est in mari.* MI. *abiturusne es?* De *Ne* transposito vid. Ba. 1135 sqq.

AGORASTOCLES

Neque nubis omnis quantum est . . . .

MILPHIO

Pergin' pergere?

AGORASTOCLES

Neque stellae in coelo . . . .

MILPHIO

Pergin' auris tundere?

AGORASTOCLES

Neque hoc, neque illuc, neque — enimvero serio —
Neque hercle vero — quid opust verbis? — quippini? —
Quod uno verbo — dicere hic quidvis licet —
Neque hercle vero serio — scin', quomodo?
Ita me dî amabunt — vin', bona dicam fide?
Quod hic inter nos liceat — ita me Iupiter —
Scin', quam? — vide tu — credin', quod ego fabuler?

MILPHIO

Si nequeo facere, ut abeas, egomet abiero:
Nam isti quidem hercle orationi est Oedipo
Opus coniectore, Sphingi qui interpres fuit.

AGORASTOCLES

Ille hinc iratus abiit: nunc mihi cautio est,
Ne meamet culpa meo amori obiexim moram.
Ibo atque arcessam testis: quando amor iubet
Obedientem me esse servo liberum.

302. Vulgo versu manco: AG. *Neque nubis quantum*. MI. *pergin' pergere?* V. C. *Neque nubes omnes quantum* etc. Tò *omnes* contemnendum non esse, iam alii intellexerunt.

314. Edd. asperato versu: *Illic hinc* etc.

LYCVS. ANTHEMONIDES.

LYCVS

Dî illum infelicent omnes, qui post hunc diem i. s. II.
Leno ullam Veneri unquam inmolarit hostiam,
Quive ullum thuris granum sacruficaverit!
Nam ego hodie infelix dîs meis iratissumis
Sex inmolavi agonas, nec potui tamen
Propitiam Venerem facere utid esset mihi.
Quoniam litare nequeo, abii illinc eloco
Iratus; exta vetui prosicarier,
Neque illa adspicere volui. Quoniam non bona
Haruspex dixit, deam esse indignam credidi.
Eo pacto avarae Veneri pulcre adii manum.
Quando id, quod sat erat, satis habere noluit,
Ego pausam feci. Sic ago: sic me decet.
Ego faxo posthac dî deaeque ceteri

322. Vulgo: *Sex immolavi agnos*, *nec potui tamen* etc. Versui facile succurras reponendo *immolavid*. Sed agni nou fuere sacri deae Cypridi, verum columbae. Assentio igitur viris doctis, *agonas* reponentibus. Ovidius Fast. I, 331: — *pecus antiquus dicebat agonia sermo*. Isidorus in glossis: *Agones*, *victimae*. *Agonia*, *hostia*.

323. Inconcinne libri, *uti*. Vid. Amph. prol. 149.

326. Vulgo itidem ἀμέτρως: *Neque ea adspicere volui*.

327. Gronovius: «Indignam, *inquit*, est non meritam. Aruspex aiebat Veneri displicere sacra: ergo interpretabar sacris displicere Venerem, et nolle se illi commoda praebere, velut parum ea meritae.» Sed haec longius repetita. Melius Pisturis: — *deâ esse indigna credidi*. Camerarius, Sambucus, Lambinus, Donsa denique ediderunt *deum esse indignam c.*, quomodo Virgilius Aen. II, 632 dixit de Venere: *ducente deo*, et Graeci ὁ θεὸς καὶ ἡ θεός. Legendum, si quid video: — *deûm esse indigna credidi*, h. e. deorum esse indigna exta e. Vel praeter exspectationem, enallage ridicula, indignam deam dixit, quum exta sic dicenda essent.

330. *Sic ego*, vel *Sic egero*, ut est Capt. 425, formulae sunt certam voluntatem declarantis.

Contentiores mage erunt atque avidi minus,
Quom scibunt, Veneri ut adierit leno manum.
Condigne haruspex, non homo trioboli,
Omnibus in extis aibat portendi mihi
Malum damnumque et deos esse iratos mihi.
Quid ei divini aut humani aequom est credere?
Mina mihi argenti dono postilla est data.
Sed, quaeso, ubinam illic restitit miles modo,
Qui hanc mihi donavit, quem ego vocavi ad prandium?
Sed eccum incedit.

ANTHEMONIDES

Ita, ut occepi dicere,
Lenulle, de illac pugna pentethronica,
Qua sexaginta millia hominum uno die
Volaticorum manibus occidi meis . . . .

LYCVS

En volaticorum hominum?

ANTHEMONIDES

Ita dico quidem.

LYCVS

An, obsecro, usquam homines sunt volatici?

ANTHEMONIDES

Fuere; verum ego interfeci.

LYCVS

Quomodo

341. *Ita, ut occoepi dicere*) Vid. Curc. 43. τὸ *Ita* posteriorem syllabam producit, sicut saepius fieri monui Amph. 475.

345. Vulgo: LY. *Eh! volaticorum.* Sed MSS. et vett. edd. *Evolaticorum*, h. e., ni fallor, *En volat.* Dixi de hac particula Cist. 85. *O* litera in *volat* elidenda, qua de re vid. Amph. prol. 74. Ceterum non liquescit vox, figura a me illustrata Amph. 341, et

346. Vulgo pravo accentu τοῦ *homines*: LY. *An, obsecro, usquam sunt hominés vol.?* Τὸ *usquam* itidem non eliditur. Vid. anteced. annot.

Potuisti?

ANTHEMONIDES

Dicam. Viscum legioni dedi
Fundasque; eo praesternebant folia farferi.

LYCVS

Quoi reii?

ANTHEMONIDES

Ad fundas viscus ne adhaeresceret.

LYCVS

Perge: optume hercle peieras. Quid postea?

ANTHEMONIDES

In fundas visci indebant grandiculos globos;
Eo illos volantes iussi funditarier.
Quid multa verba? quemquem visco obfenderant,
Tam crebri ad terram accidebant quam pira.
Vt quisque acciderat, eum necabant eloco
Per cerebrum pinna sua sibi, quasi turturem.

LYCVS

Si hercle istuc unquam factum est, tum me Iupiter
Faciat, ut semper sacruficem, nunquam litem.

ANTHEMONIDES

An mi haec non credis?

350. Inconcinne libri: LY. *Quoi rei?* AN. *ne ad fundas viscus adhaeresceret.* Tò *ne*, sub ictu positum, non liquescit. Vid. Amph. 149.

351. Libri pessimo accentu, *pérturis.*

355. *terrām*) Vid. ad 346. Vett. tamen cdd. *decidebant;* sed hoc minus congruit τοῖς *Vt quisque acciderat* sequente versu.

356. Libri minus verisimiliter, *necabam.* Non omnes istos homines volaticos se solum interfecisse videri miles voluerit: nam cui rei, quum affatim adesset militum legionariorum, qui id facerent? Satis erat, rem imperare eiusque modum monstrare ipsum. Et hoc sane voluit Plautus, quod significari videtur etiam editionum quarundam veterum, in his Iuntinae atque Aldinae, lectione: — *cum necabatur illico.*

357. *sua sibi*) Vid. ad Capt. prol. 5.

259. Prorsus inconcinne libri: *Faciat, ut semper sacruficem, nec unquam litem.*

LYCVS

Credo, ut mi aequom est credier.
Age, eamus intro, dum exta referuntur.

ANTHEMONIDES

Volo
Narrare tibi etiam unam pugnam.

LYCVS

Nil moror.

ANTHEMONIDES

Ausculta.

LYCVS

Non, *non* hercle!

ANTHEMONIDES

Iam elidam caput
Tuom, nisi auscultas aut is in malam crucem!

LYCVS

Malam crucem ibo potius.

ANTHEMONIDES

Certumne est tibi?

LYCVS

Certum.

ANTHEMONIDES

Tum tu igitur die bono, Aphrodisiis,
Meretricem addice tuam mihi minusculam.

LYCVS

Ita res divina mihi fuit: res serias

360. *Credo, ut mi aequum est credier*) Vid. de hac formula ad Aul. 259.

363 sq. Itidem inconcinne libri: AN. *Ausculta.* LY. *non hercle.* AN. *tuum iam elidam caput, Nisi auscultas, aut is in malam crucem.* De *non* repetito παθητικῶς, quam repetitionem poscebat metrum, vid. Aul. 588, Curc. 274. Τὸ *nisi* priorem syllabam producit, nt interdum fieri docuimus Amph. 124.

365. Iunt. Ald. ex interpretatione: *In malam crucem ibo potius.*

368. *Ita res divina mihi fuit: res serias omnis extollo ex hoc die in alium diem.* H. e. *Quia res divina*

Omnis extollo ex hoc die in alium diem.

ANTHEMONIDES

Profestos festos habeam decretum est mihi.

LYCVS

Nunc hinc eamus intro. Sequere hac me.

ANTHEMONIDES

Sequor.

In hunc diem iam tuos sum mercenarius.

AGORASTOCLES. ADVOCATI.

AGORASTOCLES

Ita me dî ament, tardo amico nihil est quidquam inaequius, t. t. c. III, 1.
Praesertim homini amanti, qui, quidquid agit, properat omnia:
Sicut ego hos duco advocatos, homines spissigradissumos,
Tardiores quam corbitae sunt in tranquillo mari.
Atque equidem hercle dedita opera amicos fugitavi senes:
Scibam aetate tardiores: metui meo amori moram.
Nequidquam hos procos mi elegi loripedes, tardissumos.

mihi fuit, *res serias* etc. Vid. Epid. 59, Cist. 393 — 395.

370. Male edd., non immissa persona militis: *Profecto festos habeam decretum est mihi.* Recte Gronovius: «*Profecto festos* etc. reddendum est militi et legendum *Profestos*, quando MSS. *Profectos*: quod et alibi Planto pro illo subiectum in scripto animadvertimus. Mihi, inquit Anthemonides, non est illa religio, sed decretum, ut festos habeam profestos, id est pro profestis. Inde leno: *Nunc eamus intro: sequere hac me.*» De *s* et *c* literarum permutatione dictum Capt. prol. 3, Merc. prol. 16. Pareus quoque: *Profestos festos* etc., sed Lyconi haec attribuit, ut vulgo editores.

373. *inaequius*) Ita MSS. et vett. edd. Vid. Amph. 28. Vulgo ex interpretatione, *iniquius*.

376. *spissigradissumos*, *Tardiores*) Asyndeton. Vid. Capt. 336. Cf. 379.

Quin si ituri hodie estis, ite, aut ite hinc in malam crucem!
Siccine oportet ire amicos homini amanti operam datum?
Nam iste quidem gradus subcretust cribro pollinario,
Nisi cum pedicis condidicistis istoc grassari gradu.

ADVOCATI

Heus tu, quamquam nos videmur tibi plebeii et pauperes,
Si nec recte dicis nobis, dives de summo loco,
Divitem audacter solemus mactare infortunio;
Nec tibi nos obnoxii istuc, quod tu ames aut oderis.
Quom pro capite argentum dedimus, nostrum dedimus, non tuom:
Liberos nos esse oportet. Nos te nihili pendimus:
Ne tu nos amori servos tuo esse addictos censeas.
Liberos homines per urbem modico mage par est gradu
Ire; servile esse duco festinantem currere.
Praesertim in re populi placida atque interfectis hostibus
Non decet tumultuari. Sed si properabas magis,
Pridie nos te advocatos huc duxisse oportuit.
Ne tu opinere, haud quisquam hodie nostrum curret per vias,
Neque nos populus pro cerritis insectabit lapidibus.

AGORASTOCLES

At si ad prandium me in aedem vos dixissem ducere,

383. Edd. ταυτολογικῶς: *Nisi cum pedicis condidicistis sic hoc grassari gradu*. Sequor manu scriptos et edd. primas.

387. Vulgo interpretatione inconcinna: *Nec tibi nos obnoxii sumus, istuc quid tu ames aut oderis*. Vid. Amph. 168. Neque Τὸ *quid* pro *quidquid* ferri potest, sed legendum: *quod tu ames aut oderis*, h. e. sive ames sive oderis.

392. *Servile esse duco festinantem currere*) Vidd. Lindenborg. et Bentleius ad Terentii Heaut. prol. 31. Pylades quoque apud Euripidem Orest. 726: Θᾶσσον, ἢ μ' ἐχρῆν, προβαίνων, ἱκόμην, h. e. *Citius, quam me oportebat* (liberum), *adveni*.

Vinceretis cervom cursu vel clavatorem gradu.
Nunc vos quia mihi advocatos dixi et testis ducere,
Podagrosi estis ac vicistis cochleam tarditudine.

ADVOCATI

An vero non iusta causa est, quo curratur celeriter,
Vbi bibas, edas de alieno, quam velis, usque adfatim,
Quod tu invitus nunquam reddas domino, de quid ederis?
Sed tam quomodocunque, inquam, quamquam sumus pauperculi,
Est domi, quod edimus: ne nos tam contemtim conteras.
Quidquid est pauxillulum illuc, nostrum id omned intus est,
Neque nos quemquam flagitamus neque nos quisquam flagitat.
Tua causa nemo nostrorum est suos rupturus ramices.

AGORASTOCLES

Nimis iracundi estis: equidem haec vobis dixi per iocum.

399. *clavatorem*) MSS. *glabatorem*, *dabatorem*. Pius et qui sequuntur eum: *grallatorem* vel *gralatorem*. Bene Turnebus Adverss. XV, 7: «Sunt, *inquit*, clavatores, qui clava utuntur, qui κορυνήτης est vocatus; sed et calones militum, ligneas clavas ferentes: quod genus hominum et laboriosum et velox est, cursorumque interdum officio fungitur.»

403. Pessime feci, quum lectionem servavi vulgatam *quantum velis*, quae et metro minus congruit et interpretamentum procul dubio est elegantioris formae *Quam velis*. Vidd. Parei lexic. Plaut. v. *Quamvis* pro *Quantumvis* et Horat. Tursellin. de particulis lat. orat. v. *Quam*, §. 13.

404. Inconcinne libri: — *de quo ederis*. Decurtatus: *de qui ocderis*, h. e. de quid ederis, quomodo *qui* pro *quo* passim legitur apud veteres. *De d* illo epheleystico dictum Amph. prol. 149.

405. Itidem minus concinne libri: *Sed tamen quom* etc. Vid. Bs. 1135 sqq. Istud *tamen* interpretationem sapit. Sed totus versus mancus habetur in vulgatis, ubi sic legitur: *Sed tamen quomodocumque, quanquam sumus pauperculi* etc. V. C. *S. t. quo meo quam qui qui quanquam s. p.*; Decurtatus: *S. t. quo meo cum cui quanquam* etc. In his lectionibus, praesertim in veteris codicis, latere mihi visum id, quod dedi: *Sed tam quomodocunque, inquam, quamquam s. p.* Locum hic habet *Inquam*, quia tanquam παρενθέτως dicta illa *An vero non iusta causa est* —— *de quid ederis*, quibus pronuntiatis ad propositum suum revertuntur advocati, deinceps oggerunt Agorastocli, sibi

ADVOCATI

Per iocum itidem dictum habeto, quae nos tibi respondimus.

AGORASTOCLES

Obsecro hercle, operam celocem hanc mihi, ne corbitam date!
Adtrepidate saltem: nam vos adproperare haud postulo.

ADVOCATI

Si quid tu placide otioseque agere vis, operam damus;
Si properas, cursores meliust te advocatos ducere.

AGORASTOCLES

Scitis (rem narravi vobis), quod vostra opera mi opus siet
De lenone hoc, qui me amantem ludificatur tam diu,
Ei paratae ut sint insidiae de auro et de servo meo.

ADVOCATI

Omnia istaec scimus iam nos, si hi spectatores sciant.
Horunc hic nunc causa haec agitur spectatorum fabula:
Hos te satius est docere, ut, quando agas, quid agas sciant;
Nos tu ne curassis: scimus rem omnem: quippe omnes simul
Didicimus tecum una, ut respondere possimus tibi.

AGORASTOCLES

Ita profecto est; sed agite, igitur ut sciam vos scire, rem

satis esse domi, neque suorum quemquam propter eum cursurum esse et ramices rupturum.

412. *ne*) H. e. *non*, ut passim. Malim tamen propemodum *nec corbitam*. Tò *c* a sequente voce videtur esse interceptum.

421. Vulgo: *Hos te satius est docere, ut, quando agas, quid agant, sciant.* Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 380: « Sensus, *inquit*, emendationem mihi praeit *quid agas, sciant.* » Scilicet non spectatorum est agere in fabulis, sed actorum, qui inde nomen habent. Scripserint librarii *agant*, *ut sciant*. Vid. ad Aul. 237, Cist. 209.

424. Male editiones vulgatas sum

Expedite, et mihi, quae vobis dudum dixi, dicite.

ADVOCATI

Itane tentas, an sciamus? non meminisse nos ratus,
Quomodo trecentos Philippos Collybisco villico
Dederis, quos deferret huc ad lenonem, inimicum tuom,
Isque se ut adsimularet peregrinum aliunde ex alio oppido?
Is ubi tetulerit, tu eo servom quaesitum advenies tuom
Cum pecunia.

AGORASTOCLES

Meministis memoriter: servastis me. 341

ADVOCATI

Ille negabit: Milphionem quaeri censebit tuom.
Id duplicabit homini furtum: leno addicetur tibi.
Ad eam rem nos esse testis vis tibi.

AGORASTOCLES

Tenetis rem.

ADVOCATI

Vix quidem hercle (ita pauxilla est) digitulis primoribus.

AGORASTOCLES

Hoc cito et cursim est agendum. Propera iam, quantum potest!

secutus, in quibus verba *sed agite igitur* coniunguntur. Sic distinguendum: *Sed agite, igitur ut sciam* etc.: nam illis *igitur ut sciam vos scire* apodosis continetur, posita hoc loco per prolepsin. Vid. Amph. 145.

426. *ratus*) Intell. *es*. Vid. Amph. 168.

427. *Philippos*) pronuntiandum ut *Philippos*. Vid. Amph. prol. 74.

429. Vulgo interpretatione innumera: *Isque se ut assimularet peregrinum esse aliunde, ex alio oppido.*

430. Vulgo: – *tu eo quaesitum servom adventes tuom*. Sed alienus ab hoc loco modus potentialis, quum certum sit, non arbitrarium, ut Hic ait, simulatque intus tulerit argentum leno, adventurum Agorastoclem id receptum et quaesitum servum suum. Ergo reponendum *advenies*. Literae *i* et *e* facile miscentur: vidd. 875, Cas. 499, Men. 484.

433. Vulgo: *Id duplicabit omne furtum*. Sed quid sibi vult istud *omne*? Nempe forte omissa *h* litera, sicut saepe fieri monemus Asin. 492, pro *homini* exaratum *omini*, quod dein magis magisque depravatum est.

436. *Propera*) Cogitandum, hac

ADVOCATI

Bene vale igitur. Te advocatos melius celeris ducere:
Tardi sumus nos.

AGORASTOCLES

Optume itis; pessume hercle dicitis.
Quin etiam deciderint vobis femina in talos velim.

ADVOCATI

At edepol tibi nos in lumbos linguam atque oculos in solum.

AGORASTOCLES

Heia, haud vostrum est, iracundos esse, quod dixi ioco.

ADVOCATI

Nec tuom quidem est, amicis per iocum iniuste loqui.

AGORASTOCLES

Mittite istaec. Quid velim vos, scitis.

ADVOCATI

Callemus probe:

tota scena unum advocatorum pro omnibus dicere, tanquam coryphaeum. Ad quem h. l. Agorastocles: *Propera.* Sic etiam in fabulis graecis chorum nunc singulari nunc plurali numero alloquuntur. Hoc non attendentes Angelius et Aldus ediderunt *Properate*, quod ne versus quidem fert.

438. AG. *Optume itis; pessume hercle dicitis.* Acidalius Divv. in Plaut. pag. 381: «Odoror, *inquit*, transpositionem vocularum, quae sententiam in contrarium plane mutavit. Quomodo enim pessime dicebant advocati, ut iam concedamus per *εἰρωνείαν* eosdem optime ire? Contra voluit Plautus, eos optime dicere, pessime ire. Atque sic traduce: AG. *pessume itis, optime hercle dicitis.* Hoc enim ait: lingua expediti et celeres, pedibus inertissimi et tardigradissimi estis.» Sed haec tam aperta quo prolubio corrupisse dicamus scribas, et cui rei recta fecisse prava? Fallitur bonus Acidalius, dum non expendit advocatorum in praecedentibus verba ista *Bene vale igitur.* — *tardi sumus nos.* His dictis curriculo abeunt scurrae isti; unde recte Agorastocles: *Optume*, inquit, *itis* (nunc, quum minime opus); *pessime dicitis* (vos tardos esse, quum tam celeriter aufugere a me paretis).

439. *Deciderint vobis femina in talos velim*) Descriptio lumbifragii, quod advocatis precatur Agorastocles ob intempestivam celeritatem, qua aufugiunt.

443. Minus recte distinguitur in editionibus: *Quid velim, vos scitis.* Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Velle aliquem.*

Lenonem ut periurum perdas, id studes.

AGORASTOCLES

Tenetis rem.

Ecce opportune egrediuntur Milphio una et villicus.
Basilice exornatus cedit et fabre ad fallaciam.

MILPHIO. COLLYBISCVS. AGORASTOCLES. ADVOCATI.

MILPHIO

Iam tenes praecepta in corde?

COLLYBISCVS

Pulcre.

MILPHIO

Vide, sis, calleas. l. t. c. III, 2.

COLLYBISCVS

Quid opust verbis? callum aprugnum callere aeque non sinam.

MILPHIO

Fac modo, ut condocta tibi sint dicta ad hanc fallaciam.

COLLYBISCVS

Quin edepol condoctior sum, quam Tragoedi aut Comici.

MILPHIO

Probus homo es.

AGORASTOCLES

Adeamus propius. — Adsunt testes.

MILPHIO

Tot quidem

446. Vulgo ἀμέτρως: *incedit*. Vid. Ba. 1026.

447. *Iam tenes praecepta in corde*) Ita edd.; sed sane haec interrogantur.

451. Vulgo itidem corrupto metro, *Adeam*. Correxit Gruterus.

Non potuisti adducere homines magis ad hanc rem idoneos:
Nam istorum nullus nefastust; comitiales sunt meri;
Ibi habitant; ibi eos conspicias, quam praetorem, saepius.
Hodie iuris coctiores non sunt, qui litis creent,
Quam sunt hice, qui, si nihil est litium, litis emunt.

ADVOCATI

Dî te perdant!

MILPHIO

Vos quidem hercle!

ADVOCATI

Quomodo?

MILPHIO

Quin, quiqui, tamen
Et bene et benigne facitis, quom hero amanti operam datis.
Sed isti iam sciunt, negotî quid sit?

AGORASTOCLES

Omnem rem ordine. i. t.

453. *nefastust*) Metaphora a diebus ducta, ut recte Pistoris interpretatur. «Quia enim, *inquit*, die nefasto ius non dicebatur, ideo is dies quasi in foro non esse, sed forum fugere videbatur. Hoc, ait servus, non faciunt isti; nunquam absunt a foro; nunquam eximuntur. Et ita se explicat ipse servus: *Ibi habitant* etc.»

455. Inepte legitur, *qui lites creant*. Reponendum *qui* (h. e. quo, qua iuris scientia) *lites creent*, si quando nullae sunt.

456. Vulgo minus concinne et languide: *Quam sunt hi, qui si nihil est litium, lites serunt*. MSS.: — *lites semunt*, h. e. *l. emunt*, quod recte probant viri docti et intelligunt litium redemtores ac depectores, quorum in iure fit mentio.

457. Vulgo metro pessumdato. AD. *Di te perdant*. MI. *vos quidem hercle commendo, quom quiqui tamen, Et bene* etc. Τὸ *quom* deleto Acidalius Divv. in Plaut. pag. 382 haec ita explicat: «Advocatorum imprecatio praecedebat *Dii te perdant*. hanc servus in ipsos regerit, sed tecte, atque aliud simul dicens. Nam *vos quidem hercle Dii scilicet perdant* ait, dum ita videtur: vos quidem hercle *commendo*.» Iamque multa argutatur de eiusmodi tectis imprecationibus, quas ancipiti sensu dici arbitratur in no-

MILPHIO

Tum vos animum advortite igitur. Hunc vos lenonem
Lycum t. t. c.
Novistis?

ADVOCATI

Facile.

COLLYBISCVS

At ego pol eum, qua sit facie, nescio:
Enim volo mihi demonstretis hominem.

ADVOCATI

Nos curabimus.
Satis praeceptum.

AGORASTOCLES

Hic trecentos numos numeratos habet.

stro Comico: quae non adscribam, neque aliorum commenta excutiam, longe etiam hoc peiora, sed potius manu scriptis me totum dabo, quorum alter: *hercle quo meo quin quiquitamen*; alter: *hercle quo meo quam quiqui tamen*. Reperire in his sibi videbatur Gruterus: *h. quomodocunque qui tamen* etc., quomodo supra dicatur 405: *Sed tamen quomodocunque, quanquam sumus pauperculi* etc. Vellem declarasset suam coniecturam vir doctissimus: nam equidem non intelligo, quo animo, quove sensu quomodocunque perditos a diis cupiat servus eos, quos bene et benigne facere dicit, quum operam hero dent amanti. Sed recte in istis scriptorum *quo meo* Gruterus deprehendit *quomodo*, nisi quod invento uti suo nesciit: nam *m* cum virgula superscripta, quod compendium τοῦ *modo* est in scriptis, facile in *meo* potuit mutari. Legendum aio: AD. *Di te perdant!* MIL. *Vos quidem hercle!* AD. *Quomodo?* MIL. *Quin, quiqui, tamen Et bene et benigne facitis, quom hero amanti operam datis.* Male imprecantur Milphioni lacessiti ob eo advocati, quibus ille par pari respondet. Sed talem impudentiam non ferentes illi in servo liberi (*): *Quomodo?* inquiunt, quam iratorum formulam illustravi Amph. 200. Et servus metuens, ne vel hoc verbi ad rem spectet, vel offensi illi abeant, id quod iam praecedente scena faciebant, ita eos demulcet, ut eos, quiqui tandem sint, *dignine* quos dei perdant an *indigni* (quam rem in medio relinquit), bene tamen et benigne dicat facere, quod operam dent hero suo. Haec manus, ni fallor, Plauti, haec sententia.

462. Vulgo: *Eum volo mihi demonstretis hominem* etc. Sed *Eum* istud minime Plautinum. *Enim* hic locum invenit, et eleganter ponitur in primis sententiis. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

(*) *Asin.* 451: Non decet superbum esse hominem servom. *Et ib d.* 458: LE. Pergin' precari pessumo! MER. Quae res! tun' libero homini Male, servos, loquere!

ADVOCATI

Ergo nos inspicere oportet istuc aurum, Agorastocles,
Vt sciamus, quid dicamus mox pro testimonio.

AGORASTOCLES

Agite, inspicite.

COLLYBISCVS

Aurum est profecto, spectatores, comicum:
Macerato hoc pingues fiunt auro in Barbaria boves;
Verum ad hanc rem agundam Philippum est.

ADVOCATI

Ita nos adsimulabimus.

COLLYBISCVS

Sed ita adsimulatote, quasi ego sim peregrinus.

ADVOCATI

Scilicet;
Et quidem, quasi tu nobiscum adveniens hodie oraveris,
Liberum ut conmonstraremus tibi locum et voluptarium,
Vbi ames, potes, pergraecere.

MILPHIO

Heu edepol mortalis malos!

AGORASTOCLES

Ego enim docui.

MILPHIO

Quis te porro?

COLLYBISCVS

Agite, intro abite, Agorastocles:
Ne hic vos mecum conspicetur leno, neu fallaciae
Praepedimentum obiciatur.

MILPHIO

Hic homo sapienter sapit:

466. Edd.: Ag. *Agite: inspicite: aurum est.* Co. *profecto, spectatores, comicum.* Non nolebat Acidalius Divv. in Plaut. pag. 385: Ag. *Agite, inspicite aurum.* Co. *est profecto* etc. Sed hoc illo nihil melius. Recte Angelius et Aldus, ut edidimus. Lupini autem intelligitur, ut recte interpretes.

467. *in Barbaria*) H. e. in Italia. Vid. Curc. 148.

473. *Agorastocles*) Milphionem simul intelligit. Vid. ad Curc. 630.

Facite, quod iubet.

AGORASTOCLES

Abeamus. Sed vos, satis dictum est?

COLLYBISCVS

Abi.

AGORASTOCLES

Abeo. Quaeso . . .

COLLYBISCVS

Di inmortales, quin abis?

AGORASTOCLES

Abeo.

COLLYBISCVS

Sapis.

Sed tace.

ADVOCATI

Quid est?

COLLYBISCVS

Fores hae fecerunt magnum flagitium modo. i. t.

ADVOCATI

Quid id est flagiti?

COLLYBISCVS

Crepuerunt clare.

ADVOCATI

Di te perduint! t. t. c.

Pone nos recede.

COLLYBISCVS

Fiat.

477. Male distinguitur: AG. *Abeo, quaeso, dii immortales.* CO. *quin abis?* Nam cur deos invocet Agorastocles? Invocat eos Collybiscus, morarum, quas nectit iuvenis, impatiens. Nam hoc vel quiddam simile dicturus Agorastocles: Quaeso, ut rem bene administretis, neque tam tardos, quam adhuc, etiam nunc vos praebeatis, interpellatur a villico.

478. *fores* pro monosyllabo. Vid. Amph. prol. 74.

479. *Di te perduint*) Dixi de eiusmodi formulis Epid. 21.

480. *Fiat*) Vid. Asin. 805.

ADVOCATI

Nos priores ibimus.

COLLYBISCVS

Faciunt, scurrae quod consuerunt: pone sese homines locant.

AGORASTOCLES

Illic homo est, qui egreditur, leno.

COLLYBISCVS

Bonus est: nam similis malo est.
Iam ego nunc illi egredienti sanguinem exsugam procul.

LYCVS. ADVOCATI. COLLYBISCVS.

LYCVS

Iam ego istuc revortar, miles: convivas volo i. s. III, 3.
Reperire nobis commodos, qui una sient.
Interibi attulerint exta, atque eadem mulieres
Iam ab re divina, credo, adparebunt domi.
Sed quid huc tantum hominum incedunt? ecquidnam adferunt?
Et illic chlamydatus quisnam est, qui sequitur procul?

ADVOCATI

Aetoli cives te salutamus, Lyce,
Quamquam salutem ferimus inviti tibi.

481. Nihil ad rem, quae hic in medium proferuntur. Pone se alios locare dicuntur impudentes, qui alios prae se spernunt et a mensis abigunt; id quod facere solebant, scurrae famelici et soli sapere sibi visi, tanquam eloquentiae elegantiaeque arbitri. Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Scurra*. Amaro autem ioco *homines* ab iis pone se locari dicit villicus, tanquam ipsi non sint homines, quomodo supra legimus prol. 89, *Si leno est homo*. Vid. etiam Epid. 483.

483. *Bim*) Vid. supra 79.

488. Tò *quid i* litera elisa pronuntiandum. Vid. ad 478.

491. Vulgo: *Quanquam hanc salutem ferimus inviti tibi*. Istud *hanc* orationis omnem extinguit gratiam, quae sita in ambiguitate τοῦ *salutem*,

LYCVS

Fortunati omnes sitis, quod certe scio
Nec fore nec Fortunam id situram fieri.

ADVOCATI

Istic est thesaurus stultis in lingua situs,
Vt quaestui habeant male loqui melioribus.

LYCVS

Viam qui nescit, qua deveniat ad mare,
Eum oportet amnem quaerere comitem sibi;
Ego male loquendi vobis nescivi viam:
Nunc vos mihi amnes estis: vos certum est sequi.
Si benedicetis, vostra vos ripa sequar;
Si maledicetis, vostro gradiar limite.

ADVOCATI

Malo benefacere tantumdem est periculum,
Quantum bono malefacere.

LYCVS

Qui vero?

ADVOCATI

Scies.
Malo si quid benefacias, beneficium interit;
Bono si quid malefacias, aetatem expetit.

LYCVS

Facete dictum! Sed quid istuc ad me attinet?

quod et salutationem et fortunam secundam sonat. Atque de hac cogitasse advocatos, responsio lenonis de fortuna est indicio. Forte geminatum -*am* peperisse videtur *anc*, unde *hanc* exstiterit, sicut perperam addi solere *h* literam monui Asin. 24. Ceterum post hunc quoque versum 508, *Et* copula addita a fronte, legitur in vulgatis, cui nescio quamobrem hic potius quam illic locum assignari vult Acidalius Divv. in Plaut. pag. 385, quum hic caudam trahat is versiculus, illic vero optime faciat ad significandum contemtum ab advocatis Lycum, quum praesertim honoris se causa hominis advenisse dicant, nimium quidem civiliter, nisi tale quid addatur, quo verus eorum animus indicetur. Ne dicam, aliud profecto hoc loco lenonem subiecturum fuisse, si ista nunc essent recitata, nec de fortuna dicturum, quam referendam esse ad *salutem* in oratione advocatorum monui.

494. Malim leniore numero: *Iste est* etc.

506. *quid*) Cf. 488.

ADVOCATI

Quia nos honoris causa huc ad te venimus,
Quamquam bene volumus leniter lenonibus.

LYCVS

Si quid boni adportatis, habeo gratiam.

ADVOCATI

Bonum de nostro tibi nec ferimus nec damus,
Neque pollicemur, neque adeo volumus datum.

LYCVS

Credo hercle vobis: ita vostra est benignitas.
Sed quid nunc voltis?

ADVOCATI

Hunc chlamydatum quem vides,
Ei Mars iratust.

COLLYBISCVS

Capiti vostro istuc quidem!

ADVOCATI

Hunc nunc, Lyce, ad te diripiendum adducimus.

COLLYBISCVS

Cum praeda hic hodie incedet venator domum:
Canes conpellunt in plagas lepide Lycum.

LYCVS

Quis hic est?

507. Libri ex interpretatione et ἀμέτρως: *Q. n. honoris tui c. h. a. t. v.*

508. *leniter*) Ita MSS. quod ipse versus poscit. Et παρονομασία inest verbis *leniter lenonibus*. Etiam Pareus et hic et supra post 491 expressit manu scriptos, in quem ineptissime invehitur Taubmannus. Simili euphemismo nostrates olim: *ez war meslichen leit*, mediocriter illud odit, h. e. minime. Cf. infra 1014.

510. *Bonum*) Vulgo, *Boni*, in quo intelligi volunt *quidquam*; sed quo exemplo? V. C. a manu prima, *Bono*. Hoc *Bonū*, i. e. Bonum, fuisse puto, sicut *u* et o misceri solent. Vid. Aul. 590.

514. *Ei Mars iratust*) Recte hoc Boxhornius explicat ex 534.

516. *hic venator*) Se dicit. Vid. Capt. 84.

517. *Lycum*) Luditur nomine lenonis, quod lupum sonat. Iam alii animadverterunt.

518. *hic*) Vid. Amph. 136.

ADVOCATI

Nescimus nos istunc quidem, qui siet;
Nisi dudum a mane ad portum uti processimus,
Atque istunc e navi exeuntem oneraria
Videmus. Adiit ad nos extemplo exiens;
Salutat; respondemus.

COLLYBISCVS

Mortalis malos!
Vt ingrediuntur docte in sycophantiam!

LYCVS

Quid deinde?

ADVOCATI

Sermonem ibi nobiscum copulat:
Ait, se peregrinum esse, huius ignarum oppidi;
Locum sibi velle liberum praeberier,
Vbi nequam faciat. Nos hominem ad te adduximus.
Tu, si te dî amant, agere tuam rem occasio est.

LYCVS

Itane ille est cupiens?

ADVOCATI

Aurum habet.

LYCVS

Praeda haec mea est!

ADVOCATI

Potare, amare volt.

LYCVS

Locum lepidum dabo.

520. *Atque*) Vid. Epid. 208.

524. Edd. pravis numeris: LY. *Quid deinde?* AD. *sérmoném nobiscum ibi copulat.* Vid. ad Mil. 501. Iam vocali sequente τὸ *sermonem* retrahit accentum, de qua figura prosodiaca dixi Asin. 143.

528. *Anacoluthon*) Vid. ad Aul. 300. — dî. Vid. supra 79.

530. *Locum lepidum dabo*) Formu-

ADVOCATI

At enim hic clam, furtim, esse volt: ne qui sciant,
Neve arbiter sit: nam hic latro in Sparta fuit,
Vt quidem ipse nobis dixit, apud regem Attalum;
Inde nunc aufugit, quoniam capitur oppidum.

COLLYBISCVS

Nimis lepide de latrone, de Sparta optume!

LYCVS

Dî deaeque vobis multa bona dent, quom mihi
Et bene praecipitis et bonam praedam datis!

ADVOCATI

Imo, ipse ut nobis dixit, quo adcures magis,
Trecentos numos Philippos portat praesidî.

LYCVS

Rex sum, si ego illunc hodie ad me hominem adlexero!

ADVOCATI

Quin hic quidem tuos est.

LYCVS

Obsecro hercle, hortamini,
Vt devortatur ad me in hospitium optumum.

ADVOCATI

Neque nos hortari neque dehortari decet
Hominem peregrinum: tuam rem tu ages, si sapis.
Nos tibi palumbem ad aream usque adduximus:
Nunc te illum melius capere, si captum esse vis.

LYCVS

Iamne itis?

la nsitata in hoc genere. Conf. infra 565, Ba. 51.

531. *clam, furtim*) Vid. ad Capt. 336. — *furtim*. Vid. Amph. 341.

533. Τὸ *quidem* *i* literam elidit, sicut etiam 541. Vid. supra ad 478.

534. *Inde* quomodo pronuntiandum sit, vid. Asin. 770.

539. *Philippos* pro δισυλλάβῳ est. Vid. ad 533.

540. *Rex sum*) Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

541. *quidem*) Vid. ad 533.

543. *dèhortari*) Vid. ad 531.

544. *tŭ*) Vid. supra 79.

547. *Iamne itis?* Indignantis hoc

COLLYBISCVS

Quid, quod vobis mandavi, hospites?

ADVOCATI

Cum illoc te melius rem tuam, adulescens, loqui:
Illic est ad istas res probus, quas quaeritas.

COLLYBISCVS

Videre equidem vos vellem, quom huic aurum darem.

ADVOCATI

Illinc procul nos istuc inspectabimus.

COLLYBISCVS

Bonam dedistis operam mihi.

LYCVS

It ad me lucrum.

COLLYBISCVS

Illuc quidem, quorsum asinus caedit calcibus.

LYCVS

Blande conpellabo hominem. — Hospes hospitem
Salutat. Salvom te advenire gaudeo.

COLLYBISCVS

Multa tibi dî dent bona, quom me salvom esse vis.

LYCVS

Hospitium te aiunt quaeritare.

COLLYBISCVS

Quaerito.

LYCVS

Ita illi dixerunt, qui hinc a me abierunt modo,
Te quaeritare a muscis.

et aliquid boni expectantis, dum insperato destituitur. Cf. Rud. 488, 1288, Stich. 603. Lenius est illud *Iam abis?* Pers. 50.

553. H. e. retro abs te, quia asinus ferociens retro iactat calces, ut recte Taubmannus.

559 sq. Bene *muscas* interpretantur scurras, quomodo vocatos parasitos tradit Clemens Alexandrinus, et Antiphanes dixit: Δειπνεῖν ἄκλητος, μυῖα. Vid. I. Lipsii Antiqq. III, 1. Ambigue autem ponuntur *quaeritare* et *quaerere*: nam quod hominem a

AGORASTOCLES. ADVOCATI. COLLYBISCVS. LYCVS.

AGORASTOCLES

Quid est? quid vollis, testes?

ADVOCATI

Specta ad dexteram. i. s. III, 4.
Tuos servos aurum ipsi lenoni datat.

COLLYBISCVS

Age, accipe hoc, sis. Hic sunt numerati aurei
Trecenti nummi, qui vocantur Philippei.
Hinc me procura. Propere hosce absumi volo.

LYCVS

Edepol fecisti prodigum promum tibi.
Age, eamus intro.

COLLYBISCVS

Te sequor.

LYCVS

Age, age, ambula;
Ibi, quae reliqüa, alia fabulabimur.

COLLYBISCVS

Eadem narrabo tibi res Spartiaticas.

581. *aurŭm*) Vid. Amph. 341.

586. *sequŏr*) Vid. ibid. prol. 38. Nam minus recte haberent numeri, si versum ita dimetiremur: *Age ea | mus in | tro. — Te | sequor. – A | ge, age am | bula.* Vid. ad Amph. 355.

587. Vulgo: *Ibique reliqua alia fabulabimur.* I. Gulielmius Quaestt. in hanc fabulam cap. 4: «Quis, *inquit*, non videt, et numeros et sententiam concinnari meliorem, si scripserit me auctore: *Ibi, quae relliqua alia, fabulabimur.*» Recte, nisi quod scribendum est, *reliqüa*, et huius verbi prima syllaba, sicut posterior τοῦ *Ibi*, accipienda pro porrecta. Vid. Ba. 1055, et supra ad 570. Atque sic plane MSS. Pall., teste Pareo. Istud *Ibique* primus invexisse videtur Angelius.

LYCVS

Quin sequere me ergo.

COLLYBISCVS

Abduc intro: addictum tenes.

AGORASTOCLES

Quid nunc mi auctores estis?

ADVOCATI

Vt frugi sies.

AGORASTOCLES

Quid, si animus esse non sinit?

ADVOCATI

Esto, ut sinit.

AGORASTOCLES

Vidistis, leno quom aurum accepit?

ADVOCATI

Vidimus.

AGORASTOCLES

Eum vos meum esse servom scitis?

ADVOCATI

Scivimus.

AGORASTOCLES

Rem advorsus populi semper leges?

ADVOCATI

Scivimus.

AGORASTOCLES

Hem, istaec volo ergo vos conmeminisse omnia

591. — *non sinit*) Vid. ad Amph. 483.

594. Inepte libri: AG. *Rem advorsus populi saepe leges?* AD. *Scivimus.* Furta non *saepe*, sed *semper*, legibus prohibentur. Ergo reponendum: *R. a. p. semper l....* AD. *Scivimus.* Dicturus Agorastocles *scivistis?* interpellatur ab advocatis, ita, ut vox *semper* ad *Scivimus* sit referenda: ne quis *Scimus* rescribendum putet, quod antecedente versu male exhibent vett. edd.

Mox, quom ad praetorem usus veniet.

ADVOCATI

Meminimus.

AGORASTOCLES

Quid, si recenti re aedis pultem?

ADVOCATI

Censeo.

AGORASTOCLES

Si pultem, non recludet.

ADVOCATI

Panem frangito.

AGORASTOCLES

Si exierit leno, censen' hominem interrogem,
Meus servos si ad eum venit, necne . . . .

ADVOCATI

Quippini?

AGORASTOCLES

Cum auri ducentis numis Philippis?

ADVOCATI

Quippini?

AGORASTOCLES

Ibi extemplo leno errabit.

ADVOCATI

Qua de re?

AGORASTOCLES

Rogas?
Quia centum numis minus dicetur.

ADVOCATI

Bene putas.

596. *praetorĕm*) V. supra ad 581.

599. *censen'*) Inconcinne codd. *censetis*. Vnum advocatorum pro omnibus alloquitur Agorastocles, sicut tertio abhinc versu unus respondet *Censeo*, non *Censemus*. Cf. quae nos supra ad 436.

600. Libri interpretatione inconcinna, *venerit*. Vid. ad Amph. 235 et inprimis ibid. 851.

601. *Philippis* δισυλλάβως pronuntiandum. Vid. ad Amph. prol. 74.

602. Legendum leniore numero: *Ibi leno extemplo errabit* etc.

AGORASTOCLES

Alium censebit quaeritari.

ADVOCATI

Scilicet.

AGORASTOCLES

Extemplo denegabit.

ADVOCATI

Iuratus quidem.

AGORASTOCLES

Homo furti sese adstringet . . . .

ADVOCATI

Haud dubium id quidem.

AGORASTOCLES

Quantumquantum ad eum erit delatum.

ADVOCATI

Quippini?

AGORASTOCLES

Diespiter vos perduit!

ADVOCATI

Te. Quippini?

AGORASTOCLES

Ibo et pultabo ianuam hanc.

ADVOCATI

Ita. Quippini?

AGORASTOCLES

Tacendi tempus est: nam crepuerunt fores.
Foras egredier video lenonem Lycum.
Adeste, quaeso!

ADVOCATI

Quippini? *Sed*, si voles,

612. Vulgo : *Adeste , quaeso.* AD. *quippini ? quin si voles* etc. Sed τὸ *quin* abest libris antiquissimis, et inculcatum videtur ab Angelio metri causa. Longe aptius *Sed*, quod a simili, quod sequitur, *Si* videtur interceptum. Vid. ad Curc. 43.

Operire capita, ne nos leno noverit,
Qui illi malae re tantae fuimus inlices.

LYCVS. AGORASTOCLES. ADVOCATI.

LYCVS

Suspendant omnes nunc ïam se haruspices! i. s. III, 5.
Quid ego illis posthac, quod loquantur, creduam,
Qui in re divina dudum dicebant mihi
Malum damnumque maxumum portendier?
Is explicavi meam rem postilla lucro.

AGORASTOCLES

Salvos sis, leno.

LYCVS

Dî te ament, Agorastocles.

AGORASTOCLES

Magis me benigne nunc salutas, quam antidhac.

LYCVS

Tranquillitas evenit, quasi navi in mari.
Vtcunque est ventus, exin velum vortitur.

AGORASTOCLES

Valeant apùd te, quos volo, atque haud te volo.

LYCVS

Valent, ut postulatum est; verum non tibi.

AGORASTOCLES

Mitte ad me, si audes, hodie Adelphasium tuam
Die festo celebri nobilique, Aphrodisiis.

619. *postillā*) Vid. Mosl. 131.

623. Proverbium. Cf. Epid. 47.

624. *quos*) Ita MSS. et vett. edd., κατ' ἐναλλαγὴν generis. Vulgo ex interpretatione, *quas*. Similiter Epid. 568 codd. vulgares: *Quid ego? lenocinium facio, qui habeam alienos domi?* quam lectionem non male defendunt viri docti. Adelphasium autem et sororem eius intelligit Agorastocles.

LYCVS

Calidum prandisti prandium hodie? dic mihi.

AGORASTOCLES

Quid iam?

LYCVS

Quia os nunc frigefactas, quom rogas.

AGORASTOCLES

Hoc age, sis, leno: servom esse audivi meum
Apud te.

LYCVS

Apud me? nunquam factum reperies.

AGORASTOCLES

Mentire: nam ad te venit aurumque attulit.
Ita mihi renunciatum est, quibus credo satis.

LYCVS

Malus es: captatum me advenis cum testibus.
Tuorum apud me nemo est nec quidquam tui.

AGORASTOCLES

Mementote illuc, Advocati.

ADVOCATI

Meminimus.

LYCVS

Ha ha he, iam teneo, quid sit; perspexi modo.
Hi, qui illunc dudum conciliaverunt mihi
Peregrinum Spartanum, id nunc his cerebrum uritur,
Me esse hos trecentos Philippos facturum lucri:
Nunc hunc inimicum quia esse sciverunt mihi,
Eum adlegarunt, suom qui servom diceret
Cum auro esse apud me. Conposita est fallacia,
Vt eo me privent atque inter se dividant.

638. Anacoluthon. Vid. supra ad 528.

641. *quia* pro monosyllabo. Vid. supra ad 601.

Lupo agnum eripere postulant. Nugas agunt.

AGORASTOCLES

Negasne, apud te esse aurum nec servom meum?

LYCVS

Nego, et negando, si quid refert, ravio.

ADVOCATI

Peristi, leno, nam iste est huius villicus,
Quem tibi nos esse Spartiatem diximus,
Qui ad te trecentos modo Philippos detulit;
Idque adeo in istoc aurum inest marsupio.

LYCVS

Vae vostrae aetatid!

ADVOCATI

Id quidem in mundo est tuae.

AGORASTOCLES

Age, omitte actutum, furcifer, marsupium!
Manufesto fur es mihi. — Quaeso hercle, operam date,
Dum me videatis servom ab hoc abducere.

LYCVS

Nunc pol ego perii certo, haud arbitrario!
Consulto hoc factum est, mihi ut insidiae fierent.
Sed quid ego dubito fugere hinc in malam crucem,
Priusquam obtorto collo ad praetorem trahor?
Eheu! quamde ego habui hariolos haruspices,
Qui si quid bene promittunt, pro spisso evenit;
Id quod mali promittunt, praesentarium est.
Nunc ibo: amicos consulam, quo me modo —
Suspendere aequom censeant potissumum.

652. Inconcinne edd. *aetati*. Vid. Amph. prol. 149. — Tò *Vae*. Vid. Asin. 288.

660. Itidem inconcinne legitur: *Eheu! quam ego* etc. Vid. ad Amph. prol. 69.

661. *bene*) Ita MSS., cui lectioni cur praeferenda sit librorum sequiorum *boni*, non intelligo.

663. Addidi lineolam, de qua vid. Ba. 468.

AGORASTOCLES. COLLYBISCVS. ADVOCATI.

AGORASTOCLES

Age tu, progredere: ut testes videant te ire istinc foras.
t. t. c. III, 6.
Estne servos hic meus?

COLLYBISCVS

Sum mehercle vero, Agorastocles.

AGORASTOCLES

Quid nunc, sceleste leno?

ADVOCATI

Quicum litigas, . i. s.
Abscessit.

AGORASTOCLES

Vtinam hinc abierit malam crucem!

ADVOCATI

Ita nos velle aequom est.

AGORASTOCLES

Cras subscribam homini dicam.

COLLYBISCVS

Numquid me ....?

AGORASTOCLES

Abscedas; sumas ornatum tuom.

COLLYBISCVS

Non sum nequidquam miles factum: paululum
Praedae intus feci, dum lenonis familia
Dormitat: extis sum satur factus probe.
Abscedam hinc intro.

665. Codd. ἀμέτρως: *progredire.* Cf. Cas. 693, Men. 661 etc.

666. Tritius est, quod reponi iubet Acidalius Divv. in Pl. pag. 389: *Sum hercle vero;* sed ferendum alterum, ad quod exhibendum conspirant libri vett.

669. *Cras*) Cf. 676.

AGORASTOCLES

Factum a vobis comiter.
Bonam dedistis, advocati, operam mihi.
Cras mane, quaeso, in comitio estote obviam.
Tu sequere me intro. Vos valete.

ADVOCATI

Et tu vale.
Iniuriam illic insignite postulat:
Nostro servire nos sibi censet cibo.
Verum ita sunt omnes isti nostri divites:
Si quid bene facias, levior pluma est gratia;
Si quid peccatum est, plumbeas iras gerunt.
Domos abeamus nostras, sultis, nunc iam:
Quando id, quoi re operam dedimus, impetravimus,
Vt perderemus conruptorem civium.

677. *Vos valete* etc. Vid. ad Cas. 104.

680. *omnes*) Habent hoc edd. antiquae Venet. Brix. Iunt. Ald. Basil.; vulgares non habent, sed pentametrum nobis obtrudunt pro trimetro. Taubmannus, ut solet, τὸ *isti* ter poni iubet, quo nihil inficetius.

681 sq. *pluma — plumbeas*) Nota agnominationem.

MILPHIO.

Expecto, quo pacto meae technae processurae sient. i. t. IV, 1.
Studeo hunc lenonem perdere: vel meum herum miserum macerat;
Is me autem porro verberat, incursat pugnis, calcibus.
Servire amanti miseria est, praesertim qui, quod amat, caret.
Attat, e fano recipere video se Syncerastum, i. t. c.
Lenonis servom. Quid habeat sermonis, auscultabo.

SYNCERASTVS. MILPHIO.

SYNCERASTVS

Satis spectatum est, deos atque homines eius neglegere gratiam, t. t. c. IV, 2.
Quoi homini est herus consimilis, velut ego habeo hunc huiusmodi.
Neque periurior neque peior alter usquam est gentium,
Quam herus meus est, neque tam luteus neque tam coeno conlitus.
Ita me dî ament, vel in lautumiis, vel in pistrino mavelim aeta- t. t.
tem agere, praepeditus latera forti ferro, quamde apud

687. *vel*) Vulgo improbiore numero, *velut*, quod haud dubie interpretis. V. C. *uit*, quod *vel* fuisse puto; Decurt. *ut*.

690. *Attat* interiectio posteriore syllaba longa est. Terentius Andr. 98: *Percussit illico animum; attat! hoc illud est.* — *reciperĕ*. Vid. Amph. 1.

692. *neglegere*) Ita V. C., prisce, vel potius *neclegere*. Vulgo *negligere*.

693. *hunc*) Vulgo inconcinne, *nunc*. Vid. ad Capt. 812.

695 sq. *Quăm. dî*) Vid. Amph. 149.

696. Tò *vel* utroque loco elisa e litera pronuntiandum, ut metrum constet. Vid. supra ad 601. Vulgo au-

Hunc lenonem servitutem colere. Quod illuc est genus! t. t. c.
Quae illic hominum conruptelae fiunt! Di vostram fidem!
Quodvis genus ibi hominum videas, quasi Acheruntem veneris,
Equitem, peditem, libertinum, furem an fugitivom velis,
Verberatum, vinctum, addictum. Qui habet, quod det, ut*ut* homo est,
Omnia genera recipiuntur: itaque in totis aedibus
Tenebrae, latebrae; bibitur, estur, quasi in popina, haud secus.
Ibi tu videas literatas fictilis epistolas,
Pice signatas; nomina insunt cubitum longis literis:
Ita vinariorum habemus nostrae delectum domi.

MILPHIO

Omnia edepol mira sunt, nisi herus hunc heredem facit:
Nam is quidem illi, uti meditatur, verba facit emortuo.

tem sic haec leguntur: — — *mavelim Agere aetatem, praepeditus latera forti ferro mea, Quam apud lenonem hunc servitutem colere. quid illuc est genus!* Versus medius prorsum inconcinnus est; neque istud *mea* conspicitur in MSS. et editionibus vetustis. Acidalius non constat sibi Divv. l. l. ad 666, quum, Iuntinam editionem secutus, in qua, sicut etiam in Aldina, legitur *A. a. p. l. f. ferro meam*, reponi iubet explendo, ut ait, metro: *Agere aetatem, praepeditus latera forte ferro mea meam*, ut *meam* ad *aetatem* referatur, *mea* ad *latera*, quae verborum compositio nescio quid otiosi habet atque invenusti; versus autem ne sic quidem expeditus est. De usurpato trochaico tetram. acatal. vid. ad Amph. 596. *Quamde*, non semel Huic reddendum, de qua forma monui ibid. prol. 69. Denique latinius est *quod illuc est genus* quam istud *quid* i. e. g.

701. Vulgo: *furem ac fugitivum velis*. Correxit Acidalius. MSS. et vett. edd. *ad fugit.*, nisi quod V. C. *an* habuisse initio videbatur Pareo. An reliquerat Plautus *aut f.?* Facile hoc in *ad* vel *at f.* transierit. Τῷ *at* autem *ac* simillimum.

702. *Qui*) Vid. ad 695 sq. Vulgatum *ut homo est*, quod et minus recte dicitur et inconcinnum est, emendatorem invenit Gulielmium Quaestt. in hanc fabulam cap. 2.

704. *quăsi*) Vid. Capt. 956. Cf. 745.

705. *fictilis epistolas*) Recte intelligi puto γραμματικὰ ποτήρια Athenaei, quae et uno verbo ἐπιστολαὶ sunt dictae.

Et adire lubet hominem, et autem nimis eum ausculto lubens.

SYNCERASTVS

Haec quom hic video fieri, crucior: pretiis emtos maxumis
Apud nos expeculiatos servos fieri suis heris.
Sed ad postremum nihil adparet: male partum male disperit.

MILPHIO

Proinde orationem habet, quasi ipse sit frugi bonae,
Qui ipsus hercle ignaviorem potis est facere ignaviam.

SYNCERASTVS

Nunc domum haec ab aede Veneris refero vasa, ubi hostiis
Herus nequivit propitiare Venerem suo festo die.

MILPHIO

Lepidam Venerem!

SYNCERASTVS

Nam meretrices nostrae primis hostiis
Venerem placavere extemplo.

MILPHIO

O lepidam Venerem denuo!

SYNCERASTVS

Nunc domum ibo.

MILPHIO

Heus, Synceraste!

SYNCERASTVS

Syncerastum qui vocat?

710. *Et adir | ė lubet |* etc. Vid. ad Asin. 159.

712. *Apud* pro monosyllabo est, *u* eliso. Vid. ad 601.

713. Similiter τὸ *Sed* vocalem suam literam elidit, nisi hunc versum pro iambico habere malis; quod minime ineptum, quum contraria superioribus sententia inferatur.

714. Vulgo invitis Mss. *P. habet hic orationem, quasi* etc.

MILPHIO

Tuos amicus.

SYNCERASTVS

Haud amice facis, qui cum onere obfers moram.

MILPHIO

At ob hanc rem tibi reddam operam, ubi voles, ubi iusseris.
Habe rem pactam.

SYNCERASTVS

Si futurum est, do tibi operam hanc.

MILPHIO

Quo modo?

SYNCERASTVS

Vt enim, ubi mihi vapulandum est, tu*te* corium subferas.

MILPHIO

Apage.

SYNCERASTVS

Nescio, quid viri sis.

MILPHIO

Malus sum.

SYNCERASTVS

Tibi sis.

MILPHIO

Te volo.

SYNCERASTVS

At onus urget.

MILPHIO

At tu adpone, et respice ad me.

SYNCERASTVS

Fecero,
Quamquam haud otium est.

MILPHIO

Salvos sis, Synceraste.

722. *obfers*) Inconcinne libri, *offeras*. Vid. Amph. 235, 851,

SYNCERASTVS

O Milphio,
Di omnes deaeque ament . . . .

MILPHIO

Quemnam hominem?

SYNCERASTVS

Nec te nec me, Milphio,
Neque herum meum adeo.

MILPHIO

Quem ament igitur, *Synceraste?*

SYNCERASTVS

Alium quidem:
Nam nostrorum nemo dignust.

MILPHIO

Lepide loquere.

SYNCERASTVS

Me decet.

MILPHIO

Quid agis?

SYNCERASTVS

Facio, quod manufesto moechi hic haud ferme solent.

MILPHIO

Quid id est?

SYNCERASTVS

Refero vasa salva.

730. Vulgo versu μειούρῳ: *Neque herum meum adeo.* MI. *quem ament igitur?* SY. *alium quemlibet.* MSS. et edd. vett. non *alium quemlibet*, quae est coniectura Camerarii, sed *aliquem* in quo latere mihi visum *alium quidem.* Deinde nomini *Syncerasti* offecisse sequentem eius notam existimavi, sicut saepius erratum est. Vid. ad Amph. 436. — *Quĕm.* Vid. supra ad 695 sq.

732. Tò *hic* vulgo abest; verum Decurtatus, Pareo teste, praeferebat: — *manifesto hi moechi.* V. C. eodem referente: *manifesto imoechi*, quod primitus fuisse videtur *manifestoi* vel *manifestei.*

MILPHIO

Dî te et tuom herum perduint!

SYNCERASTVS

Me non perdent, illum ut perdant; facere possim, si velim,
Meum herum ut perdant, ni mihi metuam, Milphio.

MILPHIO

Quid id est? cedo.

SYNCERASTVS

Malus es?

MILPHIO

Malus sum.

SYNCERASTVS

Male mihid est.

MILPHIO

Memoradum: esse aliter decet.
Quid *id* est, quod male sit, quoi domi sit, quod edis, quod ames adfatim?
Neque triobolum ullum amicae das, sed ductas gratiis.

SYNCERASTVS

Diespiter me sic amabit . . . . .

MILPHIO

Vt quidem edepol dignus es.

SYNCERASTVS

Vt ego hanc familiam interire cupio!

733. *Dî te et tuom herum perduint!* Vid. ad Epid. 21.

736. *Malus es?* H. e. Callidusne tu es, ut rem tibi aperuisse mihi sit profuturum? Vid. ad Pers. 153. Minus bene edd. affirmate: *Malus es.—mihid.* Inconcinne libri, *mihi*. Vid. Amph. prol. 149. *Memoradum* secundum Junt. Ald. Camerar. et Lipsium recte reposuerat Taubmannus, qua de forma vid. Aul. 286. Frustra corruptam librorum veterum lectionem *memorandum* restituerunt Gronovius Ernestiusque.

737. *quoi domi sit*) Ita MSS. Edd. quoque vett. *cui* (quoi) *id omne sit.* Vulgo inconcinne, *quoi domi est.* Eodem nomine reprehendenda lectio vulgata *Quid est, quod male sit.*

739. *Diespiter* τρισύλλαβον h. l. est. Vid. ad 601.

MILPHIO

Adde operam, si cupis.

SYNCERASTVS

Sine pennis volare haud facile est: meae alae pennas non habent.

MILPHIO

Nolito edepol devellisse: iam is duobus mensibus
Volucres alae tibi erunt hircinae.

SYNCERASTVS

I in malam rem!

MYLPHIO

I tu atque herus!

SYNCERASTVS

Verum enim qui bene eum novit, cito homo pervorti potest.

MILPHIO

Quid iam?

SYNCERASTVS

Quasi tu tacere quidquam potis sis.

MILPHIO

Rectius

743. Vulgo: *Volucres tibi erunt tuae hirquinae.* Quid? tuae? alaene an pennae? Legeudum *alae*, quod sic corruptum esse videtur, postquam ei forte adhaesisset *t* litera ex antecedente verbo. Decurtatus et edd. vett. neutrum horum habent. Iidem libri recte, *hircinae.* — Tò *i* liquescit. Vid. Ba. 716.

744. *qui bene eum norit*) Ita MSS. si qua Pareo fides. Sed negat id Taubmannus, et in Aldina tantum editione legi sic contendit, in quo fallitur: nam idem Iuntina praefert; sed eam iguorare hunc interpretem monui Merc. 476, 748. Vtrum horum est, longe haec lectio praeferenda putidae atque inconcinnae vulgatae: *Verum enim qui homo eum norit, cito homo pervorti potest.*

745. *Quăsi*) Cf. 704. — Caeterum vulgo legitur: — *potis sis.* MI. *rectius Tacitus tibi resistam.* Haec vitiosa esse intellexerunt viri docti, quorum alii tentarunt: *Tacitius tibi resistam* etc., alii *Tectius tacitius tibi rem sistam* etc. Et illa quidem *rem sistam* petita sunt ex edd. Iunt. et Ald., quae non omnino improbanda, quum viam emendandi caeterorum monstrent: nam procul dubio legendum, per iocum usurpato verbo iudiciali: *Rectius tacitas tibi res sistam, quam, quod dictum est mutae mulieri;* quo-

Tacitas tibi res sistam, quam quod dictum est mutae mulieri.

SYNCERASTVS

Animum inducam facile, ut credam istuc tibi, ni te noverim.

MILPHIO

Crede audacter meo periclo.

SYNCERASTVS

Male credam et credam tamen.

MILPHIO

Scin' tu, herum tuom meo hero esse inimicum capitalem ....

SYNCERASTVS

Scio.

MILPHIO

Propter amorem?

SYNCERASTVS

Omnem operam perdis.

MILPHIO

Quid iam?

SYNCERASTVS

Quia doctum doces.

MILPHIO

Quid ergo dubitas, quin lubenter tuo hero meus, quod possiet i. t.
Facere, faciat male, eius merito? Tum autem, si quid tu adiuvas,

modo legitur Curc. 161: *sisto ego tibi me*, et Cicer. ad Attic. X, 16: *te vegetum nobis siste. Res*, h. e. res creditas; res, quas mihi dixeris. Cf. similia, quae sunt Epid. 537, Mil. 234. *Mutae* autem *mulieri* lego secundum veterem codicem Camerarii, non *malae mulieri*, sicut est in vulgatis. neque istum audio, qui *malam mulierem* interpretatur garrientem, quia videntur fuisse proverbium *Mulier, cum tacet, bona est.*

Eu facilius facere poterit.

SYNCERASTVS

At ego hoc metuo, Milphio ....

MILPHIO

Quid est, quod metuas?

SYNCERASTVS

Dum hero insidias paritem, ne ante perduar.
Si herus meus med esse locutum quoiquam mortali sciat, t. t. c.
Continuo is me ex Syncerasto Crurifragium fecerit.

MILPHIO

Nunquam edepol mortalis quisquam fiet e me certior,
Nisi hero uni meo indicasso; atque ei quoque, ut ne enuntiet
Esse id facinus ex ted ortum.

SYNCERASTVS

Male credam et credam tamen.
Sed tu tecum hoc tacitum habeto.

MILPHIO

Fide non melius creditur.
Loquere (locus occasioque est) libere: hic soli sumus.

SYNCERASTVS

Herus si tuos volet facere frugi, meum herum perdet.

754. Depravate libri: MI. *Quid est quod metuas?* SYN. *dum hero insidias parem, ne a te perdeam.* MSS. — *insidias parilem, ne a te perdiam;* edd. primae: — *insid. parem, ne a te perdiar*, h. e. ni fallor: *ins. paritem* (sicut et Pareus Gronoviusque reponendum viderunt, collato Pseud. 478, cui loco addere poterant Merc. 6,1), *ne ante perduar*, cuius verbi *perduar* glossema est, quod exhibent edd. mediae, in his Iunt. et Ald., *perdar*. Certe vel frigida vel minus verisimilia aliorum commenta *insid. paro, ne mepte perduim; insid. paritem, ne a te pendeam*, h. e. ne salus mea non sua nitatur vi, sed ex te suspensa sit, etc.

755. Inconcinne libri, *me*. Vid. ad Amph. prol. 149.

760. *Fide*) Ita MSS., quod versui magis convenit, quam vulgatum *Fidei*.

762. Tò *volet* o literam clidit. Vid.

MILPHIO

Qui id potest?

SYNCERASTVS

Facile.

MILPHIO

Fac ergo id facile noscam, ut ille possit noscere.

SYNCERASTVS

Quia Adelphasium, quam herus deamat tuos, ingenua est.

MILPHIO

Quo modo?

SYNCERASTVS

Eodem, quo soror illius altera Anterastylis.

MILPHIO

Sed qui id credam?

SYNCERASTVS

Quia illas emit in Anactorio parvolas
De praedone Siculo.

MILPHIO

Quanti?

SYNCERASTVS

Duodeviginti minis.

MILPHIO

Duas illas*nc*, *Syncerasle?*

SYNCERASTVS

Et nutricem earum tertiam.

Amph. prol. 74. — *potest.* H. e. fieri potest. Vid. Aul. 342.

764. *quăm – dĕamat*) Vid. Amph. 149, 341.

765 sqq. Perverse libri: LYN. *Eodem, quo soror illius altera Anterastilis.* MI. *sed qui id credam?* SYN. *quia Illas emit in Anactorio parvolas, duodeviginti minis, De praedone Siculo.* MI. *quanti?* SYN. *duodeviginti minis.* MI. *Duas illas?* SYN. *nutricem earum tertiam.* Delevi male repetita illa *duodeviginti minis*, quae ab alterius fine versus ad alterius forte aberrasse videantur, et ultimum horum versuum, qui pessime

Et illic, qui eas vendebat, dixit, se furtivas vendere:
Ingenuas Carthagine aibat esse.

MILPHIO

Dî vostram fidem!
Nimium lepidum memoras facinus: nam herus meus Agorastocles
Ibidem gnatus; inde subreptus fere sexennis; postibi,
Qui eum subripuit, huc devexit, meoque hero hic eum vendidit;
Is in divitias homo adoptavit hunc, diem quom obiit suom. i. t.

SYNCERASTVS

Omnia memoras, quo id facilius fiat: manu eas adserat, tr. t. c.
Suas popularis, liberali causa.

MILPHIO

Tacitus tace modo.

SYNCERASTVS

Profecto ad incitas lenonem rediget, si eas abduxerit. i. t.

MILPHIO

Quin prius disperibit faxo, quam unam calcem civerit: t. t. c.

hiat, eadem fere ratione restitui, qua supra 730. De producenda syllaba *-ror* in *soror* ante vocalem et elidendo *i* in *qua* vid. Amph. prol. 38 et 74. *Anterastylis* autem Graecorum more ubique scripsi in hac fabula, sicut Pseud. 206 legitur *Xystylis* et in Terentio secundum Bentleium *Archylis*, alibi vero passim *Thestylis*, *Phidylis*, *Erotylis*. Vid. Bentleius ad Terentii Andr. 200.

770. *aibat*) Libri numero corrupto, *aiebat*. Sic passim, eiusdem viri doctissimi exemplo, haec et similia reposui *aibas*, *aibant*, ubi vulgo horum interpretamenta ἄμετρα leguntur. Sic et *ait* per contractionem pro *aiit* dici monet Lambinus ad Aul. II, 1, 17.

772. *Inde* posteriorem vocalem abiicere videtur. Cf. Asin. 770.

777. *Tacitus tace*) Similiter Hic, fugit quo loco: *Quod boni est, id tacitus taceas tecum et gaudeas.* Qualibus abundat pleonasmis. Alioqui legi posset: *Taceas face modo.*

Ita paratum est.

SYNCERASTVS

Ita dî faxint, ne apud lenonem hunc serviam!

MILPHIO

Quin meus hercle conlibertus faxo eris, si dî volent.

SYNCERASTVS

Ita dî faxint! Numquid aliud me morare, Milphio?

MILPHIO

Valeas beneque ut tibi sit.

SYNCERASTVS

Istuc pol tibi et hero est in manu.
Vale, et haec cura clanculum ut sint dicta.

MILPHIO

Non dictum est. Vale.

SYNCERASTVS

At enim nihil est, nisi, dum calet, hoc agitur.

MILPHIO

Lepidus, quom mones,
Et ita hoc fiet.

SYNCERASTVS

Proba materiest data, si probum adhibes fabrum.

MILPHIO

Potin', ut taceas?

SYNCERASTVS

Taceo atque abeo.

MILPHIO

Mihi commoditatem creas.

779. Vox *apud* μονοσυλλάβως pronuntianda. Vid. ad 762.

782. Vulgo scabris numeris: — *sit*. SYN. *pol istuc tibi et hero tuo est in manu*. Vett. edd. *p. i. t. et tuo hero est i. m.* Scires, τὸ *tuo* esse addititium: siquidem vagari solent interpretamenta.

785. Inconcinne edd. — *data est, si* etc. Vid. ad Amph. 168.

Ille hinc abiit. Dî inmortales meum herum servatum volunt
Et disperditum hunc lenonem: tantum eum instat exitî.
Satine, priusquam unum est iniectum telum, iam instat alterum?
Ibo intro, haec ut meo hero memorem: nam huc si ante aedis evocem,
Quaeque audivistis modo, nunc eadem hic iterem, inscitia est.
Vni potius intus ero odio, quam hic sim vobis omnibus.
Dî inmortales, quanta, *quanta*, *quanta* advenit calamitas
Hodie ad hunc lenonem! Sed ego nunc est, quom me-*met* moror.
Id negotium institutum est; non datur cessatio:
Nam et hoc docte consulendum, quod modo concreditum est,
Et illud autem inserviendum consilium est vernaculum. i. t.
Remora si sit, qui malam rem mihi det, merito fecerit. i. t. c.
Nunc intro ibo; dum herus adveniat a foro, opperiar domi.

789. *iam*) MSS. *tam*, solita harum vocularum confusione, quam et alii pridem animadverterunt. Male edd. vulgares, *tum*.

790. *evocem*) Ita Gulielmius Verisimill. I, 20. Inusitate libri, facili quidem lapsu, *sevocem*.

791. Frustra edd. —*nunc si eadem hic iterem* etc.

792. Interpretatione ἀμέτρῳ legitur: *Hero uni potius intus ero odio, quam hic sim vobis omnibus*.

793. Libri versu μειούρῳ: *Di inmortales, quanta advenit calamitas!* Sequor Taubmannum.

794. Vulgo corrupto numero: — *nunc est, cum me moror*. MSS. — *n. e. cum memoret*, in quibus latere mihi visum *memet*.

796. Vulgo: *N. e. h. nocte cons.* Sed recte Gulielmius l. l. ad 790: « *Nam et hoc docte consulendum*. Nihil huc *nox* facit, et docta consilia, docta dicta, docti doli, semper Comicis in ore et sermonibus. » — *Nam*. Vid. ad Amph. 149.

799. *adveniat*) Ita MSS. et vett. edd., quas sequuntur Taubmannus et Pareus. Gronovius Ernestiusque nescio qua libidine, *advenit*.

HANNO

Yth elonim velonoth siccorathi, isemecon soth, V, 1.
Chi mlachai jithamu maslyah midabariim ischi,
Lapho canoth yth byn achi iadaedi ubynothai
Byruah rob syl elonim ubymisyrthohom.

HANNO

Memor ero deorum dearumque, urbem hanc tutantium,
Si negotia mea conficiuntur ex eorum edictis,
Vt filium mei fratris dilectissimum et meas gnatas redimam
Numine ipsorum providentiae.

800 sqq. Quae sequuntur Punica, secundum scribendi modum D. I. I. Bellermanni, gymnasiarchi Berolinensis, in tribus scriptis scholasticis, quae annis 1806, 7 et 8 edidit, propositum exarari iussimus, et eiusdem viri doctissimi interpretationem, e germanico latine a nobis versam, addidimus.

Aut nihil aut parum hic vidisse Phil. Pareum, Comici editorem, Sam. Petitum Miscellann. pagg. 58 sqq. Thom. Reinesium in Ιςορουμένοις linguae punicae, Io. Clericum in libro gallice scripto *Bibliothèque universelle et historique de l'année* 1688, seu tom. 9, pag. 256, Sam. Bochartum in Phaleg. et Canaan, Operum eius Lugduni Bat. editorum tom. 1, pagg. 721 sqq., Georg. Henr. Saphunium in Commentatione philologica, quae prodiit Lipsiae 1713, aliosque tam veteres quam recentiores, pluribus exsequitur Bellermannus, quae apud ipsum legi satius est. Excudi autem iussi emendata a viro docto Punica secundum scribendi morem Graecorum et Romanorum, non eum, qui tenet apud nostrates pronuntiandi Hebraica. Singulas singularum caussas harum interpretationum atque emendationum hic perscribere nec vacat, neque opus est, quum parvo argento prostet Bellermanni liber, quem evolvere iubeo lectores.

Byterym mothou hanoth othi helech Antidamarchon,
Is seda li; brim tüfel yth chyl schichnatham liphah.
Yth byn amys dibru tham nocuth nu Agorastocles.
Hytham hanethi hy chir saelau hok; sith nose.
Banni ed chy lo ili gebulin lasibit tham.
Bo dy aly therayn hynna, uysal ym manchid li sem.
Yth elonim velonoth siccorathi, motsim atticym meese.
Cancu biti mabel locutim beanut li, lacam tchona enus is.
Hoi chsi, lec po! anasse athar mas, conu elonim deberi tefelo na beth imi.

Ante obitum suum hospitii ius mecum exercere solebat ille bonus Antidamarchon,
Vir, qui noverat me; sed nunc in alto congregatus est cum iis, quorum habitatio in splendore.
Filium illius viri probi huc habitatum iisse dicunt, Agorastoclem.
Tessera mea hospitalis rotunda est cum signo; eam mecum fero.
Dixit mihi quidam, in hac regione illum habitare.
Vtinam aliquis hisce ex foribus exeat, quem rogem, an de eo certiorem facere me possit.
Memor ero deorum dearumque, utpote potentissimorum hac de re consiliariorum,
Liberate meos a luctu! eripite ex miseria me mea, siquidem propitii vos estis aegro!
O Spes, huc venias! Haud invitus ego perferam molestias, modo vos, dii, negotium meum adiuvetis curetisque, id quod precor, maternalem domum.

Col tam com ucro, lu anu et eni meab hoso ubere ben
haac bagorastocles.
Hatte leanech oni soth, eli iaeli, cosalim dubar termi-
com: psu spatai.
Ha od aanec lictor bedes assam limno mkilus!
(Deos deasque veneror, qui hanc urbem colunt, i. s.
Vt, quod de mea re huc veni, rite venerim,
Measque hic ut gnatas et mei fratris filium
Reperire me siritis, dî vostram fidem!
Quae mihi subreptae sunt et fratris filius.
Sed hic mihi antehac hospes Antidamas fuit.
Eum fecisse aiunt, sibi quod façiundum fuit.
Eius filium esse hic praedicant Agorastoclem.
Deum hospitalem hanc tesseram mecum fero.
In hisce habitare monstratum est regionibus.
Hos percontabor, qui huc egrediuntur foras.)

Quisque probus exsurgat et precetur: Vtinam dii exaudiant lamentationem patris innocentiae, dignoscantque nepotem ope Agorastoclis.
Inclinamini ad querelam miseriae huius, dii mei auxilii, cumulantes beneficium vestrum! Tunc a lamentando abstinebunt labra mea.
Euge, larga tunc afferam sacrificia de frumento horrei in laudem!

815. 816. Quae hos inter versus leguntur in editionibus, uncinis a me inclusa, ea recte pro Plautinis non habet idem vir doctissimus Bellermannus. Addita haec puto a nescio quo fabulae recensore, postquam in scena spectari ea desiisset, necdum linguae Punicae scientia prorsus obsolevisset.

Os Plautinum et perspicuitatem desiderat idem vir doctus supra laud. in versibus, *Vt quod de mea re huc veni, rite venerim*, et *Eum fecisse aiunt, sibi quod faciundum fuit*. Sed priorem in quo reprehendat, plane nescio, quum *De* ἀντὶ τοῦ *Propter*, et *Rite* pro eo quod est *Feliciter* passim usurpentur. Qui vero posteriore versiculo habetur, mortis euphemismus speciem quidem

AGORASTOCLES. MILPHIO. HANNO.

AGORASTOCLES

Ain'tu, tibi dixe Syncerastum, Milphio, I. S. V, 2.
Has esse ingenuas ambas subreptitias
Carthaginiensis?

MILPHIO

Aio, et, si frugi esse vis,
Eas liberali iam adseres causa manu.
Nam tuom flagitium est, tuas te popularis pati
Servire ante oculos, domi quae fuerint liberae.

HANNO

Proh dî inmortales, obsecro vostram fidem,
Quam orationem hanc aures dulcem devorant?
Creta profecto est horunc hominum oratio,
Vt mi absterserunt omnem sorditudinem!

AGORASTOCLES

Si ad eam rem testis habeam, faciam quod iubes.

MILPHIO

Quid tu mihi testis? quin tu insistis fortiter?
Aliqua Fortuna fuerit adiutrix tibi.

AGORASTOCLES

Incipere multo est, quam impetrare, facilius.

gerit ἅπαξ λεγομένον. Sed quid postea? — Sermo nisi Plautinus, certe Latinus est: nam *Se* pro *Ipsum* vel *Ipsam* adhiberi monuimus Cas. 91.

Legitur autem vulgo horum versuum nono: *Deum hospitalem ac tesseram mecum fero*, quum appareat, ipsam tesseram dici deum hospitalem. Scriptum igitur forte *anc* pro *hanc* ansam praebuisse arbitror corruptionis. Vid. ad Asin. 492. Sequente versu rectius legetur: *In hisce habitare monstratum est regionibus*, numero quoque haud paulo meliore.

824. Inconcinne libri: *Creta est profecto horum hominum oratio.* De porrecta posteriore syllaba τοῦ *Creta* vid. ad Aul. 109 sqq. Caeterum hunc versum post illum *Quam orationem* etc., quem vulgo antecedit, inserendum esse, vidit Gruterus Suspicionum II, 5. «Nihil, *inquit*, ma-

MILPHIO

Sed quaenam illa avis est, quae huc cum tunicis advenit?
Numnam a balineis, circumductus pallio?

AGORASTOCLES

Facies quidem edepol Punica est. Gugga est homo.

MILPHIO

Servos quidem edepol veteres antiquosque habet.

AGORASTOCLES

Qui scis?

MILPHIO

Viden' homines sarcinatos consequi?
Atque digitos, ut opino, in manibus non habent.

AGORASTOCLES

Quid iam?

MILPHIO

Quia incedunt cum anulatis auribus.
Adibo *ad* hosce atque adpellabo Punice.
Si respondebunt, Punice pergam loqui;
Si non, tum ad horum mores linguam vortero.
Quid ais tu? ecquid adhuc conmeministi Punice?

gis perspicuum: nam creta sordidas vestes nitidari solitas scitur ex Plinii libro XXXV, capp. 15 et 17. – Arbitror dicere Poenum orationem Agorastoclis et Milphionis eandem vim habere quam cretam: nam ut ea emaculantur vestes, sic illa omnes animo suo ablutas sordes. » Probat hanc transpositionem etiam Acidal. Divv. in Plaut. pag. 392.

830. Iidem inconcinne legitur: *S. q. illaec avis est* etc. Sed vid. Amph. 988.

831. Vulgo difficiliore numero: *Numnam it a balneis circ. pall.?* MSS. *Numnam in baliniis c. p.* edd. primae: *Numnam a balineis c. p.* Istud *in* scriptorum e praecedente *m* litera videtur ortum. Repetendum ἀπὸ κοινοῦ: *advenit*. Cf. supra 171.

832. *Punica est. Gugga est homo*) Haec, quae vulgo desunt, in pervetustis membranis se invenisse testantur Lambinus ad h. l. et Turnebus Adversarr. X, 24. *Gugga* sonat Afrum, sive hominem ex Libya, ut monet Taubmannus.

835. Libri pessimis numeris: *Atque, ut o | pinór | digitós | in manu | bus* etc. Quod reposui *Opino*, vid. Cas. 424.

836. *Quia* pro monosyllabo est. Vid. supra ad 762.

AGORASTOCLES

Nil edepol: nam qui scire potui (dic mihi),
Qui illim sexennis perierim Carthagine?

HANNO

Proh dî inmortales, plurimid ad hunc modum
Periere pueri liberi Carthagine!

MILPHIO

Quid ais tu?

AGORASTOCLES

Quid vis?

MILPHIO

Vin' adpellem hunc Punice?

AGORASTOCLES

An tu scis?

MILPHIO

Nullus me hodie est Poenus Poenior.

AGORASTOCLES

Adi atque adpella, quid velit, quid venerit,
Qui sit, quoiatis, unde sit. Ne parseris.

MILPHIO

Avo. Quoiates estis aut quo ex oppido?

HANNO

Hanno muthim balle. Bechaedreanech.

MILPHIO

Salvete.

HANNO

Sitis gratiosi, viri domini mei. In intimo meo est angor.

842. *illim*) V. C. *ilim*, Decurtat. et edd. primae, *illum*. Vulgo ex interpretatione, ut videtur, *illinc*. Vid. Ba. 285.

843. Codd. ἀμέτρως: *plurimi*. Vid. Amph. prol. 149.

846. Legitur pravo numero: Ag. *An scis?* | *Nullus* | *me est hodi* | *e* etc.

AGORASTOCLES

Quid ait?

MILPHIO

Hannonem sese ait Carthagine,
Carthaginiensem, Muthumballis filium.

HANNO

Avo . . . .

MILPHIO

Salutat.

HANNO

Donni.

MILPHIO

Doni volt tibi
Dare hic nescio quid. Audin' pollicerier?

AGORASTOCLES

Saluta hunc rursus Punice verbis meis.

MILPHIO

Avo donni hicce item inquit tibi verbis suis.

HANNO

Me bar bocca!

MILPHIO

Istuc tibi sit potius, quam mihi!

Salve . . . . — Domine mi. 853

MILPHIO

Salve, mi domine — 856

HANNO

Misellum, hominem! 857

Edd. primae antecedente versu: MI. *Quid tu ais tu?* Alterum *tu* ab hoc loco forte aberrasse puto.

856. Inepte libri: *Avo donni, hic mihi tibi inquit verbis suis.* Tò *mihi* nasulus aliquis adscripsit, quia scilicet Milphioni, non Poeno ipsi, illa *Saluta hunc* etc. dixerat Agorastocles. Similiter peccatum Ba. 468.

AGORASTOCLES

Quid ait?

MILPHIO

Miseram esse praedicat buccam sibi.
Fortasse medicos nos esse arbitrarier.

AGORASTOCLES

Si ita est, nega esse: nolo ego errare hospitem.

MILPHIO

Audi tu. Rufen nuco istam.

AGORASTOCLES

Sic volo
Profecto vera cuncta huic expedirier.
Roga, numquid opus sit.

MILPHIO

Tu, qui zonam non habes,
Quid in hanc venistis urbem aut quid quaeritis?

HANNO

Muphursa.

AGORASTOCLES

Quid ait?

HANNO

Mure lech ianna.

AGORASTOCLES

Quid venit?

MILPHIO

— Medici nuco istam. 861

HANNO

Hospitium. — Socius tibi explicabit. 865

859. *Fortasse arbitrarier.* — Vid. ad Merc. 771.

861. *nuco istam*) Haec verba nihili. Sed *rufen* vel *rofin* medicos significat in lingua hebraïca. Vid. Clariss. Bellermann. l. l. ad 800 sqq.

864. *urbĕm*) Vid. Amph. 341. Frustra Angelius et Aldus: — *aut quidnam quaeritis?*

MILPHIO

Non audis? muris Africanos praedicat
In pompam ludis dare se velle aedilibus.

HANNO

Lech lachnanim! liminichot!

AGORASTOCLES

Quid nunc ait?

MILPHIO

Ligulas, canalis ait se advexisse et nuces:
Nunc orat, operam ut des sibi, ut ea veneant.

AGORASTOCLES

Mercator, credo, est.

HANNO

Is amar binam.

AGORASTOCLES

Quid est?

HANNO

Palu, mer, gad ectha!

AGORASTOCLES

Milphio, quid nunc ait?

MILPHIO

Palas vendundas sibi ait et mergas datas,
Vt hortum fodiat atque ut frumentum metat.

AGORASTOCLES

Quid istuc ad me?

MILPHIO

Certiorem te esse volt,

Abi ad daemones! quiesce! 868
Vir dixit prudenter. 871
Ridete, cives, rem mirificam! 872

875. *volt*) Hoc in manu scriptorum lectione depravata *voli* depre-

Ne quid clam furtive accepisse censeas,
Ad messim, credo, missus hic quidem tuam.

HANNO

Muphone um sucorahim.

MILPHIO

Hem, cave, sis, feceris,
Quod hic orat.

AGORASTOCLES

Quid ait, aut quid orat? expedi.

MILPHIO

Sub cratim uti iubeas se supponi, atque eo
Lapides inponi multos, ut sese neces.

HANNO

Gun nebel balsamen ierasan!

AGORASTOCLES

Narra, quid est,
Quod ait.

MILPHIO

Non hercle nunc quidem quidquam scio.

HANNO

At ut scias, nunc dehinc Latine iam loquar.
Servom hercle te esse oportet et nequam et malum,
Hominem peregrinum atque advenam qui inrideas.

Involvitur insanus mendaciis 878
Petulantiam stolidi dominus coelorum frenet! 882

hendit Gruterus et recte recepit in ordinem Pareus. Vulgo inepte atque inconcinne, *volui*. Vid. supra ad 430.

879. Libri duriore numero: *Quod hic te orat.* Similiter Agorastocles *quid orat?* non, *quid me orat?*

880. Ἀμέτρως libri: *S. c. uti iubeas sese supponi* etc.: nam τὸ *uti* posteriorem syllabam longam habet, sicut monui Epid. 538. Sequor MSS. et edd. primas.

MILPHIO

At hercle te hominem et sycophantam et subdolum,
Qui huc advenisti nos captatum, migdilybs,
Bisulcilingua, quasi proserpens bestia.

AGORASTOCLES

Maledicta hinc aufer! linguam conpescas face!
Maledicere huic tu temperabis, si sapis:
Meis consanguineis nolo te iniuste loqui.
Carthagini ego sum natus, ut tu sis sciens.

HANNO

O mi popularis, salve!

AGORASTOCLES

Et tu edepol, quisquis es;
Et si quid opus est, quaeso, dic atque impera,
Popularitatis causad.

HANNO

Habeo gratiam;
Verum hic hospitium ego habeo. Antidamae filium,
Quaeso, conmonstra, si novisti, Agorastoclem.
Ecquem adulescentem tu hic novisti Agorastoclem?

AGORASTOCLES

Si quidem Antidamarchi quaeris adoptatitium,
Ego sum ipsus, quem tu quaeris.

HANNO

Hem, quid ego audio?

896. Vulgo, *causa*, hiante versu. Vid. ad 843.

898. Minus bene libri: *Antidamae filium Quaero, commonstra* etc. Meursius Exercc. critt. I, 209, ex libris vett. reponit *Quaeso*, quod non improbat Acidalius Divv. in Plaut. pag. 393. Sic autem Iunt. et Ald.

900. Legendum censeo: *Siquidem Antidamai quaeris ad.*, quamquam sic et supra 804 *Antidamas* audire videtur *Antidamarchus*. Bellermannus: «Hier und in einigen folgenden Stellen heisst des Agorastocles sweitter Vater (der ihn adoptirt hatte), Antidamas, da er sonst Antidamarchon genannt wurde. (?) Dieser doppelte Name einer Person kommt daher, weil Antidamas ebenfalls adoptirter Sohn eines gewissen Damarchon war (V. 915). Aus Antidamas, des Damarchon adoptirter Sohn, wurde An-

AGORASTOCLES

Antidamae gnatum me esse.

HANNO

Si ita est, tesseram
Conferre si vis hospitalem, eccam attuli.

AGORASTOCLES

Agedum, huc ostende. — Est par probe: nam habeo domi.

HANNO

O mi hospes, salve multum! nam mihi tuos pater,
Pater tuos ergod hospes Antidamas fuit.
Haec mi hospitalis cum illo fuvit tessera.

AGORASTOCLES

Ergo hic apud me hospitium tibi praebebitur:
Namque haud repudio hospitium neque Carthaginem,
Vnde sum oriundus.

HANNO

Dî dent tibi omnes, quae velis.
Quid ais? qui potuit fieri, ut Carthagini
Gnatus sis, *si* hic autem Aetolum habuisti patrem?

lidamarch. » Sed haec vereor ut ferri possint, malimque fere secundum Lipsium Antiqq. Lectt. II, 19: *Siquidem Antidamae Damarchi adoptatium, Ego sum ipsus quem tu quaeris*, in illis *Siq. Ant. Dam. ad.* ex sequentibus intellecto *quaeris.* Nam quod hanc vocem priore versu servari posse putat Lipsius, usurpatis nescio quibus elisionibus, fugit eum ratio.

907. Inconcinne libri: *Haec mihi hospitalis tessera cum illo fuit:* neque audiendi Angelius et Aldus, quos temere sequitur Acidalius, *olim* inculcantes.

909. Minus bene de versu libri: *Nam haud* etc. Sequor Acidalium Divv. in Plant. pag. 394.

910. *ómnes*) Vid. Cas. 690.

911 sq. Soloece legitur: — *qui potuit fieri, ut Carthagini Gnatus sis, hic autem habuisti Aetolum patrem?* « Sane, *inquit Acidalius Divv. in Pl. pag.* 394, *habueris* rectius erat, neque id numeris adversetur. Tamen et illud in sermone fero. » Sed ipse se traduxit Acidalius, quum haec scripsit: nam neque in sermone neque alibi ferendi sunt soloecismi. Reposuimus igitur *Gnatus sis, si hic autem Aetolum habuisti patrem. Si autem*, ut Merc. 877: *Quid, si autem animus fluctuat?* et sic passim. Raptum vi-

AGORASTOCLES

Subreptus sum illim; hic hospes Antidamas tuos
Emit me, et is me sibi adoptavit filium.

HANNO

Demarcho item ipse fuit adoptatitius.
Sed mitto de illo et ad te redeo. Dic mihi:
Ecquid meministi tuum parentum nomina?

AGORASTOCLES

Patris atque matris memini.

HANNO

Memoradum mihi,
Si novi forte aut si sunt cognati mihi.

AGORASTOCLES

Ampsagura mater mihi fuit, Iachon pater.

HANNO

Patrem atque matrem viverent vellem tibi!

AGORASTOCLES

An mortui sunt?

HANNO

Factum, quod *ego* aegre tuli:
Nam mihi sobrina Ampsagura tua mater fuit,
Pater tuos erat frater patruelis meus,
Et is me heredem fecit, quom suom obiit diem,
Quo me privatum aegre patior mortuo.
Sed si ita est, ut tu sis Iachonis filius,

detur *si* a simili *sis*, quod autecedit.

913 sq. Vulgo inconcinne: AG. *Surreptus sum illinc. hic me Antidamas hospes tuus Emit, et is me sibi ad. fil.* Sequor Lambinum. Vid. ad 842.

922. Itidem inconcinne libri: — *Factum, quod aegre tuli.* Iunt. Ald. *F., quod quidem a. t.* Sed vid. ad Asin. 843. Verba *Quod ego aegre tuli* ex formula videntur dicta: cf. Curc. 167.

923. *Ampsagura*) Sic, teste Pareo, V. C. Camerarianus, quod melius vulgato *Ampsigura*, si recte ex Hebraïcis *Eem fsach gurāh*, h. e. mater agnum (filium) amans, haec derivat Bellermannus l. l. ad 800.

924. Inepte atque ioconcinne libri: *pater tuus is erat f. p. m.* Τὸ *is* natum ex antecedente syllaba.

926. *privatŭm*) Vid. Amph. 341.

927. *sĭ*) Vid. ibid. 149.

Signum esse oportet in manu laeva tibi,
Ludenti puero quod momordit simia.
Ostende: inspiciam aperte. Age!

AGORASTOCLES

Audio.

HANNO

Atque adest.

AGORASTOCLES

Mi patrue, salve!

HANNO

Et tu salveto, Agorastocles!
Iterum mihi gnatus videor, quod te reperi!

MILPHIO

Pol istanc rem vobis bene evenisse gaudeo,
Et te moneri num nevis?

HANNO

Sane volo.

MILPHIO

Paterna oportet filio reddi bona:
Aequom est, habere hunc bona, quae possedit pater.

HANNO

Haud postulo aliter: restituentur omnia.
Suam rem sibi salvam sistam, si illo advenerit.

MILPHIO

Facito, sis, reddas, etsi hic *hic* habitat, tamen.

930. Vulgo: *Ostende, ut inspiciam, aperi.* AG. *vide, eccum adest.* Et ita quidem haec rescribi iubet Muretus Varr. Lectt. XI, 19. Sed alio vergunt MSS. et edd. primae, in quibus fere legitur: *Ostende inspice iam* (vel *inspici iam*) *aperi audi atque ades.* Vide, an probabiliter coniectaverim, secundum editores vulgares immissa Agorastoclis persona, cuius nota fraudi fuisse mihi videtur antecedenti *Age. Audio*, h. e. probo, sicut passim: nam huc non pertinent monita ad Curc. 605.

933. Verba *Pol* et *bene* liquescentibus vocalibus (priori quidem τοῦ *bene*) pronuntianda sunt. Vid. Amph. prol. 74.

939. Vulg. MI. *Facito sis reddas, etsi hic habitabit tamen.* Codd. et ve-

HANNO

Quin mea quoque iste habebit, si quid me fuat.

MILPHIO

Festivom facinus venit mi in mentem modo.

HANNO

Quid id est?

MILPHIO

Tua opus est opera.

HANNO

Dic mihi, quid lubet?
Profecto uteris, ut voles, operam meam.
Quid est negoti?

MILPHIO

Potin' tu fieri subdolus?

HANNO

Inimico possum; amico est insipientia.

MILPHIO

Inimicus hercle est huius.

HANNO

Male faxim lubens.

MILPHIO

Amat a lenone hic.

HANNO

Facere sapienter puto.

MILPHIO

Leno hic habitat vicinus.

HANNO

Male faxim lubens.

terrimae edd. — *hic habit* (habet) *tamen.* Propius hanc scripturam reponendum existimavi: — *hic habitat tamen*: nec spreverim — *hic habet tamen*, eodem sensu, nisi quod numeros tunc habebimus debiliores. Vid. ad Amph. 355. Sic infra 990, *quando hic hic adest*; quumque *hic* pronomen fere corripiatur, *hic* autem adverbium produci soleat sonaveritque *heic*, a δυσφωνίᾳ non magnopere timendum est; quamquam ne hanc quidem veteres admodum refugerunt. Vidd. Heusingeri ad Cic. de Officc. I, 4, 1,

MILPHIO

Ei duae puellae sunt meretrices servolae
Sorores; earum hic alteram ecflictim perit,
Neque eam incestavit unquam.

HANNO

Acerba amatio est.

MILPHIO

Nunc leno ludificatur.

HANNO

Suom quaestum colit.

MILPHIO

Hic illi malam rem dare volt.

HANNO

Frugi, si id facit.

MILPHIO

Nunc hoc consilium capio et hanc fabricam adparo,
Vt te adlegemus: filias dicas tuas
Subreptasque esse parvolas Carthagine,
Manuque liberali causa ambo adseras,
Quasi filiae tuae sint ambae. Intellegis?

HANNO

Intellego hercle: nam mihi item gnatae duae
Cum nutrice una sunt subreptae parvolae.

MILPHIO

Lepide hercle adsimulas. Iam principium id mihi placet.

953. *malam* pro monosyllabo est. Vid. ad 933.

957. Libri interpretatione inconcinna: *Manuque liberali caussa ambas asseras.* *Ambo* pro *ambas* accipiendum, sicut graecum ἄμφω. Merc. 225 sqq. *Mercari visus mihi sum formosam capram. Ei ne noceret, quam domi ante habui capram, Neu discordarent, si ambo in uno essent loco* etc. ubi similiter *ambo* positum pro *ambae*.

961. Vulgo: *Iam in principio id mihi placet.* Sed recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 394: «Vide, *inquit*, ne fuerit *iam principiom id m. p.* Ita enim solet Noster. Amph. (636): *Iam illud non placet principium de osculo.* Stich. (345): *Principium placet de lectis.*» Quod addit vir doctus,

HANNO

Pol mage, quam vellem!

MILPHIO

Heu, hercle mortalem catum
Malum crudumque et callidum atque subdolum!
Vt adflet, quo illud gestu faciat facilius!
Me quoque dolis iam superat architectonem.

HANNO

Sed earum nutrix qua sit facie, mi expedi.

MILPHIO

Statura haud magna, corpore aquilo est ....

HANNO

Ipsa ea est.

MILPHIO

Specie venusta, os parva atque oculis pernigris.

HANNO

Formam quidem hercle verbis depinxti probe.

neque tamen alterum minus probum esse, falli videtur: nam nihil adhuc dixit Poenus, quod ad hunc Milphionis dolum novum pertineat, nisi item sibi gnatas duas cum nutrice surreptas esse parvulas; hoc igitur esset id, quod sibi iam in principio placere dicit servus: quod absurdum est, siquidem causa non est, quamobrem id ipsi in principio magis placeat, quam in fine, quam semper. Imo nuntium eum de filiabus surreptis gratum sibi esse, tanquam principium et fundamentum fabricae, dicit Milphio.

962. *Pol mage, quam vellem!* Intell. *assimulo:* nam flendum mihi est, ubi rem recogito. Vidit hoc etiam Bellermannus l. l. ad 800.

963. *crudum*) H. e. vegetum, vividum, quomodo *crudam senectutem* dicit Virgil. Aen. VI, 304. Aberrant, qui peritum vel inhumanum interpretantur.

964. *quo illud gestu faciat facilius*) H. e. ut rem istam facilius gerat atque exsequatur, lacrymis etiam additis, τῷ *gestu* coniuncto cum *facilius* tanquam supino, quomodo *factum gerere* legitur apud Ciceronem. Durius sit interpretari illud: lacrimas, et gestu: in *gestu*, inter ipsam rem gerendam coram lenone.

967. Vulgo prius *est* desideratur, non sine versus periculo. Praebet vocem Gellius Noctt. Att. XIII, 28, ubi haec laudat.

968. Libri inconcinne: *Sp. ven.*, *ore parvo a. o. p.* Tò *parvo* item servavit l. l. Gellius.

969. *probe*) Ita Gellius. Vulgo *mihi.* Vid. ad Men. 754, Most. 456.

MILPHIO

Vin' eam videre?

HANNO

Filias malo meas.

Sed i, atque illam evoca. Si eae meae sunt filiae,
Si illarum est nutrix, me continuo noverit.

MILPHIO

Heus, ecquis hic est? Nuntiate, ut prodeat
Foras Giddeneme: est, qui illam conventam esse volt.

GIDDENEME. MILPHIO. HANNO. AGORASTOCLES. PVER.

GIDDENEME

Quis pultat?

MILPHIO

Qui te proxumust.

GIDDENEME

Quid vis?

MILPHIO

Eho, i. s. V, 3.

Novistin' tu illunc tunicatum hominem, qui siet?

GIDDENEME

Nam quem ego adspicio? Proh supreme Iupiter!
Herus hic quidem est meus, mearum alumnarum pater,
Hanno Carthaginiensis!

MILPHIO

Ecce autem mala!

971. Tò *i* cum sequente vocali coalescit. Vid. Ba. 916.

972. Pessime edd. *novit*. *Noverit* Pareus, tanquam ex MSS; item edd. vett.; quod ipse versus poscit.

974. Nomen *Giddeneme* medio e longo pronuntiandum est; quod ut fieri per versum possit, vocem *Foras* pro monosyllaba habebis; qua de re vid. supra ad 933. Cf. 985.

977—981. *quĕm. mĭ*) Vid. 927.

Praestigiator hic quidem Poenus probust:
Perduxit omnis ad suam sententiam.

GIDDENEME

O mi here, salve, salve, insperatissume,
Mihi tuisque filiis, Hanno! atque eho!
Mirari noli neque me contemplarier.
Cognostin' Giddenemen, ancillam tuam?

HANNO

Novi. Sed ubi sunt gnatae meae? id scire expeto.

GIDDENEME

Apud aedem Veneris.

HANNO

Quid ibi faciunt? dic mihi.

GIDDENEME

Aphrodisia hodie Veneris est festus dies:
Oratum ierunt deam, ut sibi esset propitia.

MILPHIO

Pol satis, scio, inpetrarunt, quando hic hic adest.

AGORASTOCLES

Eho, an huius sunt illaec filiae?

GIDDENEME

Ita, uti praedicas.
Tua pietas plane nobis auxilio fuit,
Quando huc advenisti hodie in ipso tempore:
Namque hodie earum mutarentur nomina,
Facerentque indignum genere quaestum corpore.

991. *huius* monosyllabum. Vid. Aul. 244. — *illaec*, non *illae*, ut vulgo vett. edd.; MSS. *illa et*, quod eodem redit. Vid. Most 1080. *Illaec* pro *Illae*, sicut *Haec*, *Istaec*, pro *Hae*, *Istae*. Vid. Epid. 207.

992. Cf. infra 1133.

993. Vulgo difficiliore numero: *Cum huc advenisti* etc. Vid. ad M[illegible]. 879.

PVER

Han done, silli hanon benes iilli, in mus tine.

GIDDENEME

Me ipsi et? enes tedum; et alam naces timim.

AGORASTOCLES

Quid illi locuti sunt inter se? dic mihi.

MILPHIO

Matrem hic salutat suam hanc, haec autem hunc filium.

HANNO

Tace atque parce muliebri supellectili.

MILPHIO

Quae ea est supellex?

HANNO

Clarus clamor sine modo.
Tu abduci hos intro et una nutricem simul
Iube ad ted hanc abire.

AGORASTOCLES

Fac, quod imperat.

PVER

Laetatus est dominus meus, quod deus benigne reddidit has filias, non morti tradidit.

GIDDENEME

Quis me beatior? Dolor silebit! in aeternum gaudebimus beatissimi! 997

998. Tò *Quid i* literam elidit, sicut *Quis* 1004. Vid. supra ad 933.

999. Falso istorum dicta interpretatur Milphio. Sed recte Bellermannus scripti laudati ad 800 part. 2, pag. 12: « Die ganze punische Sprachkenntniss des Milphio in beiden Scenen beschränkt sich auf die drei Worte *Avo*, *Rufen* und *Lachanam*, d. i. Bon jour, Médecins, aux Diables, also einen Gruss, einen Fluch, und den Ausdruck *Medicus*, ein Wort, das mit der Kunst (sowohl der gründlichen, als marktschreierischen) am meisten zu andern Nationen überging. »

1002—1005. Haec vulgo sic leguntur et personis dividuntur: *Tu abduc*

GIDDENEME

Sed quis illas tibi monstrabit?

AGORASTOCLES

Ego doctissume.

GIDDENEME

Abeo igitur.

AGORASTOCLES

Facias modo, quam memores, mavelim.

MILPHIO

Opino hercle hodie, quod ego dixi per iocum,
Id eventurum esse et severum et serium: ut
Haec inveniantur hodie esse huius filiae.

AGORASTOCLES

Pol istuc quidem iam certum est. Tu istos, Milphio,
Abduce intro; hasce nos hic praestolabimur.
Patruo advenienti coena curetur volo.

hos intro et una nutricem simul Iube abire hanc ad te. AG. *fac quod imperat.* (Frustra versus sarciendi causa legunt *Iubeto.* Verba trausponenda.) MIL. *Sed quis illas tibi monstrabit?* AG. *Ego doctissime.* MIL. *Abeo igitur* etc. Sed rectissime Acidalius Divv. in Plaut. pagg. 395 sqq. «Ad quem, *inquit*, illa Poenus *Tu abduc hos?* Vt apparet, ad Agorastoclem. At quam convenienter eum iubeat ipsum servos suos ad se deducere! Ad servum Milphionem, ut scribi volunt. Ineptissime; quod ex huius oratione subiecta patet, quae non est huius. – «Nam servi scilicet huius erat, puellas hospiti demonstrare.» — Imo id nutricis. Atque illa ista loquitur omnia, quae Milphioni hic adscripta. Qui porro Milphio si hic iam abit, ut loquentem eum fecerunt, *Abeo igitur*: quid infra adhuc restitat, — et denique iubetur abire (1009 sq.) cum peregrinis servis?» Quibus inductis rationibus, hos versus ita emendat et ordinat, ut in hac editione factum vides, additque haec; «Hanno abduci servos suos vult, et una nutricem abire in Agorastoclis aedes. Hoc ille assentit, et ad Giddenemen Facito, inquit, ut velle istum vides. Quae paullum tricata, mox eo tamen abit.»

1004. *quis*) Vid. supra ad 998. Nisi legendum sit *qui*. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

1006—1010. Haec vulgo ad finem scenae reiecta leguntur propterea, credo, quod abire visum Milphionem versu 1005 non prius ista *Opino hercle* et quae sequuntur eius dicta pronuntiare posse arbitrarentur, quam aliquot versibus interiectis nescio qua de causa denuo in scenam rediisset.

MILPHIO

Lachanam vos, quos ego iam detrudam ad molas,
Inde porro ad puteum atque ad robustum codicem!
Ego faxo hospitium hoc leniter laudabitis.

AGORASTOCLES

Audin' tu, patrue? Dico, ne dictum neges:
Tuam mihi maiorem filiam despondeas.

HANNO

Pactam rem habeto.

AGORASTOCLES

Spondesne igitur?

HANNO

Spondeo.

AGORASTOCLES

Mi patrue, salve: nam nunc es plane meus:
Nunc demum ego cum illa fabulabor libere:
Nunc, patrue, si vis tuas videre filias,
Me sequere.

HANNO

Iamdudum equidem cupio et te sequor.

MILPHIO

Ad daemones — 1012

Verum ibi non abire servum, sed nutricem in praecedente Acidalii annotatione demonstratum est. Retrahenda igitur ista fugitiva, non versus quoque 1011–1014 ad extremam scenam releganda, quod placet Acidalio: nam postquam rogatu Poeni ad se abire Giddenemen iussit Agorastocles 1004, et ista cum ipso et Milphione pauca interfati sunt, consequens est, pro urbanitate adolescentis, ut et alterum illud, quod rogavit Hanno, de servis suis abducendis, facere properet, neque inepte adstare sinat homines alienos, dum praestolatur reditum Adelphasii et Anterastylidis, neque illa locutum it cum patre, quae huius interest scire, istorum nihil interest. Metri autem gratia versu 1006 rescripsimus *Opino* (nam vulgatae *Opinor*), de qua forma vid. Cas. 424. — 1008. *Haec.* Vid. supra ad 991.

1013. *Inde* e literam abiicere videtur. Vid. ad Asin. 770.

1014. Vulgo inconcinne, *leviter.* Sequor edd., in his Mediolanensem. anno 1500 editam. Vid. supra ad 508.

1021. *Me sequere*) Ad aedes leno-

AGORASTOCLES

Quid, si eamus illis obviam?

HANNO

At, ne inter vias
Praeterbitamus, metuo. Magne Iupiter,
Restitue certas mi ex incertis nunc opes!

AGORASTOCLES

Ego quidem Amores mecum confido fore.
Sed eccas video ipsas.

HANNO

Haecine sunt meae filiae?
Quantae e quantillis iam sunt factae!

AGORASTOCLES

Scin', quid est
Tricarum? Sunt columnae: sustolli solent.

nias, ad quas se recepturae erant Hannonis filiae. Ibi primum eas exspectare vult Agorastocles; mox, ut impatientes sunt, qui amant, obviam eis ire cum Poeno.

1022. *inter vias*) Similiter, monente Acidalio Divv. in Pl. 397, Terentius Eun. IV, 2, 1 sqq. *Dum rus eo, coepi egomet mecum inter vias — — — Aliam rem ex alia cogitare* etc. Ad quem locum nescio quis ineptus (cave enim Donatum istum credas): «Figurate et nove *Inter vias.*» Itidem Hic ipse Aul. 331: *Deinde egomet mecum cogitare inter vias Occepi* etc. et Cist. 229: *Inter novam rem verbum usurpabo vetus*; et Truc. 475: *Inter tot dies quidem hercle iam aliquid actum oportuit;* Titinnius autem Fullon. *quae inter decem Annos nequisti unam togam detexere:* Tibullus: *Atque haec seu nostras inter sunt cognita terras;* et Lucanus, ut volunt, Panegyr. ad Pisonem: *Mira subest gravitas inter fora.* Quibus ab Acidalio laudatis adde, quae similia suggerit Pareus in lexico Plaut. h. v. unde intelligas, minime novum esse, *Inter* pro *In* usurpari a scriptoribus.

1023. *Praeterbitamus*) Cf. Epid. 423 et Capt. 611.

1025. Inepte atque ἀμέτρως libri: *Ego quidem meos amores mecum confido fore.* Versum expedit Bentleius ad Terent. Heaut. 20, τό *quidem* excludendo; sententiam non expedit: nam quid, quaeso, attinet, tanto hiatu spem significare rei, de qua, patre volente, filia non nolente, certus esse poterat adolescens? Et impudentis est, coram patre, tanquam lenone, dicere de copia puellae sibi facienda. Imo, ut Hanno Iovis, ita Agorastocles Amorum sibi precatur auxilium, quomodo alter ille quidquid sit in coelo deorum immortalium, secum militare ait. Legendum igitur: *Ego quidem Amores mecum confido fore.*

1027 sq. Volgo: — — *est? Grae-*

ADELPHASIVM. ANTERASTYLIS. AGORASTOCLES. HANNO.

ADELPHASIVM

Fuvit hodie operae pretium eius, qui amabilitati animum adiiceret, t. t. V, 4.
Oculis epulas dare, delubrum qui hodie ornatum invisere venit.
Deamavi ecastor illi ego lepidissuma munera meretricum,
Digna dea Venere venustissuma, neque contemsi eius opus hodie:

cae sunt hae columnae? sustolli solent; quasi scilicet graecas tantum columnas sustollere soliti fuissent, id quod in colnmnas omnes cadit. Missis virorum doctorum de hoc loco coniecturis, quarum nulla est probabilis, age veterum codicum excutiamus lectiones. Vetos igitur codex Camerar. *Thraece sūt coelū ne sustollis oleni;* Decurt. *Threoe sunt celumne sustollis oleni;* MSS. Scaligeri in Coniectaneis, nbi haec expendit: *Trecaa sunt celonnae* etc.; edd. primae: *throeae sunt caelum ne sustoli solent.* Sequiorum librorum nugas referre piget, quorum tamen nullus istud *Graecae* habet, sed excogitavit id Turnebus Adverss. X, 24; neque mirum, in tanta eruditorum trepidatione lectionem, quae certe sensum habere videretur, exceptam esse tanquam margaritam. Nos secundum MSS., inprimis Scaligeri, qui praeferebat *Threcae sunt*, reposuimus *Tricarum sunt*, τὸ *-rum* in *Tricarum* a sequente *sunt* interceptum rati, quum constet *r* et *s* literas tam similes saepe esse in manu scriptis, nt aegre dignosci possint; qua de re dictum ad Men. 590. Nam qood *Trecae* codex, non *Treca*, vide, sis, quae monemus Merc. 113. Quum igitur, conspectis filiabus suis, mirabundus exclamasset Hanno *Quantae e quantillis iam sunt factae!* Agorastocles per iocum, tanquam illo rem mirante ut novam et difficilem intellectu: *Scin' quid est*, inquit, *tricarum?* (h. e. Scin' quid hoc sit negotii intricati? vin' aenigma tibi solvam? *Columnae sunt, quae sustolli solent.* Filios antem columnas domunm dici, nemo nescit; quorum loco filiae erant Hannoni, quia mascula prole caruit. Cf. Erasmi Adagg. I, 3, 42.

1029. Inconcinne libri, *fuit. — qui.* Vid. supra 927.

1030. Vulgo: *— ornatum eo visere venit.* Scriptum more aevi medii *ornatum ivisere* (h. e. invisere) *v.* sic degenerasse puto.

1032. Itidem ἀμέτρως libri: *Digna diva venustissima Venere: neque contempsi eius opus hodie.*

Tanta ibi copia venustatum aderat, in suo quaeque loco sita munde.
Arabus murrhinusque omne odor conplebat. Haud sordere visust
Festus dies, Venus, nec tuom fanum: tantus clientarum ibi erat numerus,
Quae Calydoniam venerant Venerem.

ANTERASTYLIS

Certo enim, quod quidem ad nos duas attinuit, praepotentes pulcrae pacisque fuimus, soror, potentes,
Neque ab iuventa ibi inridiclo habitae; quod pol ceteris omnibus factum est.

1033. Tò *venustatum* elisa *e* litera pronuntiandum, ut metrum constet. Vid. Amph. prol. 74.

1034. Vulgo: *Arabus murrhinusque omnis odor complebat.* Quid? *omnis odor?* quis sic locutus? «*Omnis*, inquit Groterus, est *omneis.*» Sed etiam homines qui completos odore dicat, risum debeat. Ne addam, *omnis* pro *omnes* acceptum legem versus migrare. Reponendum *omne* pro *omnia*, quod edidit Camerarius. Sic passim *Omne.*

1036 sqq. *Certo — factum est.* Vulgo haec eidem personae continuant, quae superiora *Fuvit — Venerem* recitavit, Acidalium Divv. in Plaut. pag. 397 audientes, qui sororem iuniorem in bis agnoscere sibi videbatur, ut quae semper introducatur altera procacior. Sed in istis *Fuvit — Venerem* nihil procacitatis, sed laudium Veneris et meretricum aliarum plena omnia, neque ipsarum sororum, quae simul in templo adfuerant, vel verbo facta mentio, quae sunt animi pii ac modesti, qualem novimus Adelphasii. Longe alius sunt indolis, quae sequuntur *Certo — factum est*, itaque recte tribuuntur Anterastylidi. Inconcinne autem legitur *Quae ad Cal. venerant Venerem. Venerant*: venerantur, ut Hic et alibi. — *Calydoniam* τὸ i elidit: vid. ad 1033. Quod *attinuit* in duos versus divisi, vid. supra ad Amph. scen. *Di fidem* 35. Nimis manifesta in his forma trochaïcorum tetram. acat. Nisi ita dividenda sint: *Quae Calydoniam Venerem venerant.* (t. d. clausula — Notabis παρονομασίαν, quae minus bona, si *venerant* pro plusquamperfecto habeas.) AN. *Certo enim quod quidem ad nos duas attinuit, praepotentes, pulcrae, Pacisque fuimus, soror, potentes*, etc. (t. d. clausula.)

1038. Vulgo laeso numero trochaïco: *Neque ab iuventute ibi inridiculo habitae; quod pol, soror, ceteris omnibus factum est.* Sed sic reponi poterat, quum praesertim versu 1039 MSS. praeferant *uti tette soror, uti tute sor.*, quod primitus fuisse vide-

ADELPHASIVM

Malim istuc aliis ita videatur, quam ut tu te, soror, conlaudes.

ANTERASTYLIS

Spero equidem.

ADELPHASIVM

Et pol ego, quom, ingeniis quibus sumus atque aliae, cognosco.
Eo sumus gnatae genere, ut esse deceat nos a culpa castas.

HANNO

Qui genus colis alisque hominum, per quem vivimus vitalem aevom,
Quem penes spes vitae, da sospitem hunc diem, quaeso, rebus agundis
Meis! Quibus annos multos carui, quasque e patria perdidi parvas,
Redde his libertatem: invictae praemium ut esse sciam pietati.

AGORASTOCLES

Omnia faciet Iupiter faxo; nam mi obnoxius et me metuit.

tur *ut tu tete soror*: siquidem forma *uti* pro *ut* rarior est iu libris: *Neque ab iuventa ibi inridiculo habitae*; (as. ex 2 iamb. h.) *Quod pol, soror, ceteris omnibus factum est.* (τὸ *soror* pro monosyllabo: vid. ad 1033.) AD. *Malim istuc aliis ita videatur, Quamde ut tu tete, soror, conlaudes.* Sane sic optime fluunt versus, neque quidquam mutandum est praeter unam vocem *iuventute*, quae ipsa quoque feratur, si quis eam pro τρισυλλάβῳ habeat, qua de re vid. Amph. prol. 74. De *Quamde* pro *Quam* a nobis reposito vid. ibid. 69.

1042. Vulgo numeris durissimis, vel potius nullis: HA. *Iuppiter, qui genus colis alisque hominum, per quem vivimus vitalem aevum.* Nomen *Iuppiter* vel ex interpretamento vel ex versu 1046 videtur arcessitum.

1043. Simili vitio exhibetur: *Quem penes spes vitae sunt hominum omnium, da diem hunc sospitem, quaeso, Rebus meis agundis* etc.

1044. *Perdidi* pronuntiandum δισυλλάβως. Vid. ad 1033.

1046. Eodem modo nomen *Iupiter* efferendum est. Inconcinne autem legitur; *nam mihi est obnoxius e. m. m.*

HANNO

Tace, quaeso.

AGORASTOCLES

Ne lacruma, patrue. t. d.

ANTERASTYLIS

Vt volupe est homini, mea soror, si, quod agit, cluet victoria, i. t.
Sicut hodie nos inter alias praestitimus pulcritudine.

ADELPHASIVM

Stulta, soror, es mage, quam volo.

ANTERASTYLIS

Aiin' vero?

ADELPHASIVM

Pulcran', obsecro,
Videre, si tibi illi non os oblitum est fuligine?

AGORASTOCLES

O patrue, patrue!

HANNO

Quid est, mei fratris gnate? quid vis? expedi.

AGORASTOCLES

At enim volo hoc agas.

HANNO

At enim ago istuc.

AGORASTOCLES

Patrue mi patruissume!

HANNO

Quid est?

AGORASTOCLES

Est lepida et lauta! ut sapit!

1049 sq. Vulgo perversis numeris: AD. *Stulta, soror, es magis, quam volo. an vero pulchra videre, obsecro, Si tibi illi non os oblitum est fuligine?* Formula *Ain' vero?* quam apte hic usurpetur, vid. Mil. 841.

1052. Vulgo aut ineptis aut nullis numeris; AG. *O patrue, o patrue mi patruissume!* HA. *Quid est, fratris mei gnate? mi gnate, quid vis? expedi.* Verba *mi patruissime* ex sequentibus petita sunt, ista vero *mi gnate* orta ex praecedentibus *mei gnate*, quae quidem non habentur in editionibus aliquod principibus, velut Mediol. anni 1500.

HANNO

Ingenium habet patris, quod sapit.

AGORASTOCLES

Quae res? Iam diu edepol tuam sapientiam haec quidem abusa est; i. t. c.
Nunc hinc sapit, quidquid sapit; hinc sentit, e meo amore.

ADELPHASIVM

Non eo sumus prognatae genere, tametsi sumus servae, soror, t. t. c.
Vt deceat nos facere quidquam, quod homo quisquam inrideat.
Multa mulierum sunt vitia; sed hoc e multis maxumum est,
Quom sibi nimis placent nimisque operantur, ut placeant viris.

ANTERASTYLIS

Nimiae voluptati est, quod in extis nostris portentum est, soror,
Quod haruspex de ambabus dixit . . . .

AGORASTOCLES

Velim de me aliquid dixerit!

ANTERASTYLIS

Nos fore domino invito nostro diebus paucis liberas.
Id ego, nisi quid dî aut parentes faxint, qui sperem, haud scio.

1055. *Quae res*) Vid. ad Asin. 458. Vulgo autem: — *edepol sapientiam tuam abusa est haec quidem*; sed MSS., *e. s. t. haec qui quem abusa est*, qui exitus est iambici tetram. catal., quales poni solent, ubi ab eiusmodi versibus acat. ad aliud metri genus transitur.

1056. Vulgo: *Nunc hinc sapit, hinc sentit: quicquid sapit, amore meo sapit.* Libri veterrimi, tam scripti quam impressi, τὸ *sapit* a fine versus non agnoscunt, legiturque ibi *meo amore.* Vid. an rem tetigerim.

1060. *operantur*) Vulgo, *operam dant*; sed libri vett. τὸ *dant* non habent. *Operam* igitur illud est *operant-*, cuius verbi extremae duae literae *-ur*, per compendium scribi solitae, forte perierunt.

1061. Quomodo τὸ *voluptati* pronuntiandum sit, ut versus stet recto talo, vid. Amph. prol. 74.

1064. Inepte codd., *quid sperem*,

AGORASTOCLES

Mea fiducia hercle haruspex, patrue, his promisit, scio,
Libertatem: quia me amare hanc scit.

ADELPHASIVM

Soror, sequere hac.

ANTERASTYLIS

Sequor.

HANNO

Priusquam abitis, vos volo ambas. Nisi piget, consistite.

ADELPHASIVM

Quis revocat?

AGORASTOCLES

Qui bene volt vobis facere.

ADELPHASIVM

Facere occasio est.
Sed quis homo est?

AGORASTOCLES

Amicus vobis.

ADELPHASIVM

Qui quidem non inimicus est.

AGORASTOCLES

Bonus est hic homo, mea voluptas.

ADELPHASIVM

Pol istunc malim, quam malum.

AGORASTOCLES

Si quidem amicitia est habenda, cum hoc habenda est.

ADELPHASIVM

Haud precor.

h. e. cur sperem. Seosil Gulielmius Quaestt. in Poen. cap. 3.

1070. *Pol* vocalem elidit. Vid. ad 1061.

1071. *Haud precor*) Nimis inurbana haec Adelphasii responsio, quum praesertim in caeteris suis h. l. dictis secundas agat Agorastocli et patrem alliciat. Legendum procul dubio: *At precor* (eius amicitiam). *At*, *ac*, *aut* et similia inter se permotari monuimus Cas. 38, et de *h* perperam addi solito, ad Asin. 24. Notus autem usus *At* particulae in responsionibus,

AGORASTOCLES

Multa volt bona vobis facere.

ADELPHASIVM

Bonus bonis benefeceris.

HANNO

Gaudio ero vobis . . . .

ADELPHASIVM

At edepol nos voluptati tibi.

HANNO

Libertatique.

ADELPHASIVM

Isto pretio tuas nos facile feceris.

AGORASTOCLES

Patrue mi, ita me dî amabunt, ut ego, si sim Iupiter,
Iam hercle illanc uxorem ducam et Iunonem extrudam foras!
Vt pudice verba fecit, cogitate et commode!
Vt modeste orationem praebuit! Certo haec mea est!

HANNO

Sed ut astu sum adgressus ad eas!

AGORASTOCLES

Lepide hercle atque commode.

HANNO

Pergo etiam tentare?

AGORASTOCLES

In pauca confer: sitiunt, qui sedent.

HANNO

Quid? istuc, quod faciundum est, cur non agimus? In ius vos voco. i. t.

AGORASTOCLES

Nunc tene!

1075. *mî*) Vid. Amph. 149.

1081. Male edd.: *Quid istic, quod* etc. Formula *Quid istic?* quo pertineat, dictum ad Merc. 992.

1082. Vulgo pravis numeris et glossemate inducto: AG. *Nunc tene, patrue.* HA. *tu, frugi si bonae es.* AG. *vin' ego apprehendam?* HA. *tene.*

HANNO

Tu, frugi si bonae es!

AGORASTOCLES

Vin' hanc ego adprendam?

HANNO

Tene!

ADELPHASIVM

An patruos est, Agorastocles, tuos hic?

AGORASTOCLES

Iam faxo scibis. i. t. c.
Nunc pol ego te ulciscar probe: nam faxo mea eris sponsa.

HANNO

Ite in ius! ne moramini!

ANTERASTYLIS

Antestare me atque duce.

AGORASTOCLES

Ego te antestabor; postea hanc amabo atque amplexabo.
Sed illuc, quod volui . . . .

ADELPHASIVM

Dice.

AGORASTOCLES

Imo hercle dixi, quod volebam.

HANNO

Moramini. In ius vos voco, nisi honestiust prehendi.

ADELPHASIVM

Quid in ius vocas nos? quid tibi debemus?

AGORASTOCLES

Dicet illi.

1087. Vulgo inconcinne: *Sed illud quidem volui dicere, imo dixi hercle quod volebam*, cuius orationis nec caput nec pes apparet. V. C. *Sed illud quid volui dece imo* etc. Secundum haec locum emendavi. Dicturus Agorastocles, se uxorem iam ducturum Adelphasium, interpellatur a puella impatiente et gaudio elata. Iamque ipse meminit, se id ante dixisse versu 1084.

1089. *Dicet illi*) H. e. illic, in iure; quod superbi est et sic rem explicare dedignantis. Ita MSS.; et similiter

ADELPHASIVM

Etiam me meae latrant canes?

AGORASTOCLES

At tu hercle adludiato;
Dato mihi pro offa savium, prod osse linguam obicito:
Ita hanc tibi faciam canem oleo tranquilliorem.

HANNO

Ite, si itis.

ADELPHASIVM

Quid nos fecimus tibi?

HANNO

Fures estis ambae. as. ex t. d. et i. d. c.

ADELPHASIVM

Nos tibi?

HANNO

Vos, inquam.

AGORASTOCLES

Atque ego scio.

ADELPHASIVM

Quid id est furti?

AGORASTOCLES

Hunc rogato.

HANNO

Quia annos multos filias meas celavistis clam me, i. t. c.
Atque quidem ingenuas liberas summoque genere gnatas.

edd. primae: *dice illi.* Male vulgatae: *dice tu illi*; cui responso Agorastoclis non convenit, quod subiicitur ab Adelphasio; *Etiam me meae latrant canes?* h. e., interprete Tauhmanno: Etiamne ii, qui pro me facere debent, mihi adversantur? De forma *Illi* vid. Amph. 596.

1091. *prod*) Libri inconcinne *pro*. Vid. Amph. prol. 149.

1092. *canĕm*) Vid. Amph. 1. — — *oleo tranquilliorem.* Vid. Erasmi Adagg. I, 7, 35.

1093. *Ite, si itis*) Simile est saepe recurrens illud *Age, si quid agis*, de quo monui Mil. 215.

1096. Vulgo, *Atque equidem.* Hoc eiusdem notae est atque *Et equidem*, quod alibi legitur. Vid. Men. 451.

ADELPHASIVM

Nunquam mecastor reperies tu istuc probrum penes nos.

AGORASTOCLES

Da pignus, ni nunc peieres, in savium, uter utri det.

ADELPHASIVM

Nil tecum ago: abscede, obsecro *te*.

AGORASTOCLES

Atque hercle mecum agendum est:
Nam hic patruos meus est: pro hoc mihi patronus sim necesse est,
Et praedicabo, quomodo vos furta facitis multa,
Quoque modo huiusce filias apud vos habetis servas,
Quas vos ex patria liberas subreptas esse scitis.

ADELPHASIVM

Vbi sunt eae aut quas, obsecro?

AGORASTOCLES

Satis sunt maceratae.

HANNO

Quin eloquar.

AGORASTOCLES

Age: censeo hercle, patrue.

ADELPHASIVM

Misera timeo,
Quid hoc sit negotî, mea soror; ita stupida sine animo adsto.

1098. *peieres*) Libri corrupto, *periures*. Vid. ad Asin. 416.

1099. Vulgo hiante versu: — *obsecro*. AG. *atque* etc.

1101. Inepte edd.: *Et* (h. e. Hannoni) *praedicabo* etc. Non Hannoni scilicet praedicaturum se fingit furta sororum Agorastocles, sed iudici. Recte igitur Decurt., *Et praed.* Vid. ad Cas. 499. — *facitis*. Inconcinne legitur, *faciatis*. Vid. Amph. 851.

1102. *habetis*) Ita V. C., sicut *facitis* reponendum vidimus versu praecedente. Tò *apud*, *u* literam elidit. Vid. ad 1061.

1104. Edd. metro perdito: *Vbi sunt eae? aut quae sunt obsecro?* Sequor MSS.

1105. Vulgo hiante versu: HA. *Quin eloquar*. AG. *censeo hercle, patrue*. AD. *misera timeo, quid Hoc sit* etc. Tò *Age* interceptum a nota personae Agorastoclis.

1106. *Quid* vocalem elidit. Cf. 1102.

HANNO

Advortite animum, mulieres. Primum, si id fieri posset,
Ne indigna indignis dî darent, id ego evenire vellem:
Nunc quod boni mihi dî danunt vobis vostraeque matri,
Eo dîs est aequom gratias nos agere sempiternas,
Quom nostram pietatem adprobant decorantque dî inmortales.
Vos meae estis ambae filiae, et hic est cognatus voster,
Huiusce fratris filius, Agorastocles.

ADELPHASIVM

Amabo,
Num hic falso oblectat gaudio nos?

AGORASTOCLES

At me ita dî servent,
Vt hic pater est voster! Date manus.

ADELPHASIVM

Salve, insperate nobis
Pater! te conplecti sine!

ANTERASTYLIS

Cupite atque exspectate
Pater, salve! Ambae filiae sumus: amplectamur ambae.

AGORASTOCLES

Quis me amplectetur postea?

HANNO

Nunc ego sum fortunatus!

1107. Soloece libri, *possit.*

1109. *danunt*) Sic V. C., teste etiam Scioppio Suspp. Lectt. pag. 72, et Decurtatus *danint*, quod eodem recidit. Edd. metro nullo, *dant*, quae est interpretatio formae rarioris.

1112 sq. *ĕt. filiŭs*) Vid. supra ad 1092.

1114. *itā*) Vid. Amph. 475.

1115. *Vt hic pater | est vo | ster* etc. Duriores hi numeri, ut fere malim: *Vt hic | patĕr | est! Date |* etc. in quibus similis fortasse iocus latet, atque ille est Epid. 572. Cf. Amph. prol. 38.

1116. Vulgo: *Pater, te conplecti nos sine.* HA. *cupitae atque expectatae.* AN. *Pater salve* etc. Tò *nos* metro adversatur. Praeterea edd. vett. *cupite a. expectate.* Non *uni filiae*, sed *ambabus* simul respondet Hanno demum 1118 sq.

Multorum annorum miserias nunc hac voluptate sedo!

ADELPHASIVM

Vix hoc videmur credere.

HANNO

Mage qui credatis, dicam: 1120
Nam nutrix primum vostra me cognovit.

ADELPHASIVM

Vbi ea, amabo, est?

HANNO

Apud hunc est.

AGORASTOCLES

Quaeso, qui lubet tam diu tenere collum,
Priusquam te mihi desponderit?

ADELPHASIVM

Mitto.

AGORASTOCLES

Sperata, salve . . . .

ADELPHASIVM

Omitte salutem.

AGORASTOCLES

Et tu altera.

ANTERASTYLIS

Nolo istuc: enicas me!

HANNO

Condamus alter alterum ergo in nervom brachialem!
Quibus nunc in terra melius est? 1126

AGORASTOCLES

Eveniunt digna dignis.

1120. Male libri, *videamur*. Edd. vett. in his Mediol. et Iunt., quas saepe laudo, recte, *videmur*.

1123. Libri depravato versu, *Omitto*. Nec tribrachum nec pedes τετρασήμου; hoc metri genus habere solet in caesura, sed aut iambum purum aut pyrrhichium. Vid. ad Amph. 889, Asin. 416.

1124. *Omitte salutem*) Dum dicit *Sperata, salve*, puellam amplectitur Agorastocles, nolente illa, more virginum, sicut similiter statim altera, *Nolo istuc* (h. e. te me amplecti, dum

Tandem huic cupitum contigit! O Apella, o Zeuxis pictor,
Cur numerod estis mortui? hinc exemplum ut pingeretis!
Nam alios pictores nil moror huiusmodi tractare exempla.

HANNO

Dì deaeque omnes, vobis habeo merito magnas gratias, t. t. c.
Quom hac laetitia tanta et tantis me adfecistis gaudiis,
Vt meae gnatae ad me redirent in potestatem meam!

ADELPHASIVM

Mi pater, tua pietas plane nobis auxilio fuit.

AGORASTOCLES

Patrue, facito in memoriam habeas, tuam maiorem filiam
Mihi te despondisse . . . .

HANNO

Memini.

AGORASTOCLES

Et dotis quid promiseris.

salutas); ubi vulgo libri inconcinne: *Nolo ego istuc: enicas me.*

1127. *huic*) Id est *mihi* Vid. Capt. 84. — *O Apella.* Interiectio coalescit cum vocali sequente. Vid. Ba. 716.

1128. Vulgo inconcinne, *numero.* Vid. supra ad 1091.

1134. *in memoriam habeas*) Vidd. similia Amph. 545, Cas. 368.

ANTHEMONIDES. ADELPHASIVM. ANTERASTYLIS. HANNO. AGORASTOCLES.

ANTHEMONIDES

Si ego minam non ultus fuero probe, quam lenoni dedi, t. t. c. V, 5.
Tum profecto me sibi habento scurrae ludificatui!
Is etiam me ad prandium ad se abduxit ignavissumus,
Ipse abiit foras, me reliquit pro atriensi in aedibus.
Vbi nec leno neque illae redeunt, nec, quod edim, quidquam datur:
Pro minore parte prandi pignus cepi, abii foras.
Sic dedero! aere militari tetigero lenunculum!
Nactus est hominem, mina quem argenti circumduceret!
Sed mea amica nunc mihi irato obviam veniat velim.

1141. *Pro minore parte*) H. e pro nulla, quomodo *minus* pro *non* dicitur.

1142. *Sic dedero*) Ita MSS. Camerariani. Vid. ad Men. 506. Aera lupinis commutavere, quum pro hac bona lectione malam manu scripti Gruteriani *Si dedero* in ordinem recepere, quae ne sensum quidem habet, quum minam iam dederit, non daturus sit, Lyco Anthemonides. — *aere militari tetigero lenunculum*. Hoc est pignus abstulero neque unquam homini reddidero. Nam milites raptores, Epid. 8 sqq. *Corpulentior videre atque habitior*. THESPRIO (*calo*). *Huic* (*furtificae laevae*) *gratia*. EPID. *Quam quidem te iamdiu deperdidisse oportuit*. TH. *Minus iam sum furtificus, quam antehac*. EPID. *Quid ita? Rapio propalam*. Homero, vel quisquis ille est, Iliad. ult. vers. 262 audiunt, *Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες*. Ammianus lib. XXIII, cap. 15: « *Aviditas rapiendi* insidiatrix saepe Romani militis fuit.» Gregoras Hist. Rom. l. 9, pag. 291: « Nemo erat, cui non admirationi esset Venetorum et disciplina militaris, et cum aequitate magnificentia. *Nemo enim omnium illorum quicquam cuiquam rapuit*, sed pecunia data emit; idque, quum tanta et promiscua turba cum eis esset.» Quae loca suggessit Tob. Magirus Polymnemonis pag. 1536. Aberrant igitur, qui pugnos vel gladium intelligunt; sed aes militare per iocum Noster dixit rem nihili, quia nihil eis argento opus, qui omnia palam rapiunt. Ad quam faciem nostrates dicunt: *Er gab ihm einen Priestergroschen*. Dedit ei nummum sacerdotalem, ubi quis pro officiis praestitis aut nihil aut meras gratias reddidit.

Iam pol ego illam pugnis totam faciam uti sit merulea!
Ita replebod atritatis, atrior multo ut siet
Quamde Aegyptii, aut qui cortinam ludis per circum ferunt!

ADELPHASIVM

Tene, sis, me arte, mea voluptas: male ego metuo miliüos:
Mala illaec bestia est: ne forte me auferat, pullum tuom.

ANTERASTYLIS

Vt nequeo te satis conplecti, mi pater!

ANTHEMONIDES

Ego me moror.
Propemodum istoc obsonare prandium potero mihi.
Sed quid hoc est? quid hoc? quid hoc est? quid ego video? quomodo?
Quid hoc est conduplicationis? quae haec est congeminatio?
Quis hic homo est cum tunicis longis, quasi puer cauponius?
Satin' ego oculis cerno? estne illic mea amica Anterastylis?
Et ea certo est. Iampridem ego me sensi nihili pendier.
Non pudet puellam amplexari alliolum in media via?

1145. *merulea*) Ita MSS. et edd. primae, h. e. tota nigra seu livida verberibus, ut *avis merula*. Huic lectioni cur Brixianae, Iuntinae atque Aldinae *morula*, h. e. *Maurula* seu *Maura*, anteposuerint, non intelligo.

1146. Vulgo *replebo*, impingente versu. Vid. supra 1091.

1147. Itidem inconcinne libri: *Quam Aegyptii* etc. Vid. ad Amph. prol. 69, et de elidendo i priore in *Aegyptii*, ibid. 74.

1148. *arte*) Sic MSS. et edd. principes. Vulgo, *arcte*.

1151. *istoc*) Codd. ἀμέτρως, *hoc*. Pareus pro arbitrio, *Hoc nunc obson.*

1157. *alliolum*) H. e. qui olet allium, derivato adiectivo *Olus* ab *Olo* (h. e. Oleo), sicut *Probus* a *Probo*, cuius similia sunt *Convenus*, *Carnivorus*, *Multiloquus*, *Multisonus*, *Multivagus*, *Omnivolus*. Sic infra 1169 sq. de eodem: — *plenior Alli ulpicique quam Romani remiges?* Most. 37 sq.: TRA. *At te Iupiter Dique omnes perdant*, *ita oboliuisti allium* etc. « In MSS., *inquit Taubmannus*, ambigue scriptum, *ut possit esse haliolum.* » Sane sic exaratum puto pro *alliolum*, scribendi modo vitioso, de

Iam hercle ego illunc excruciandum totum carnufici dabo!
Sane genus hoc muliebrosum est tunicis demissitiis.
Sed adire certum est hanc ad amatricem Africam. i. s.
Heus tu, tibi dico, mulier, ecquid te pudet?
Quid tibi negotî autem est cum istacce? dic mihi.

HANNO

Adulescens, salve.

ANTHEMONIDES

Nolo: nihil ad te attinet.
Quid hanc tibi digito tactio est?

HANNO

Quia mihi lubet.

ANTHEMONIDES

Lubet?

HANNO

Ita dico.

ANTHEMONIDES

Ligula, i in malam crucem!
Tune hic amator audes esse, hallex viri,
Aut contrectare, quom mares homines amant,
Deglupta maena, sarapis, semicinctium,
Mastruga, halagoras, hama, tum autem plenior
Allî ulpicique quam Romani remiges?

quo monui Asin. 24. Et inde ortum vulgatarum istud *baliolum*, quod quid sibi velit nescio, neque invenio, qui probabiliter explicarit. Respuit autem ipse versus.

1162. Minus concinne legitur, *cum istac.*

1164. *Quia mihi lubet*) Cf. Curc. 621.

1165. i *in*) Vid. Ba. 716.

1166. *hallex*) Ita Pygmaeam virginem dicit Iuvenalis sat. VI, 504. Non placent, qui reponunt *allex viri*, h. e. impudicus, qui virum sibi quaerat.

1168. Vulgo depravate: *Deglupta maena, Sarrapis sementium.* Serapidi hic nihil debetur; et *sarapis* (ut h. l. vett. edd.) tunica Persica est Hesychio. Dein eaedem edd. *senicinctium*, unde recte Meursius, quo loco Exercitationum critt. hunc explanat, *semicinctium*, h. e. interprete Isidoro, zona minus lata, ut peregrinantium esse solent.

1169. Vulgo: *Mastruga*, ἅλς ἀγορᾶς

AGORASTOCLES

Num tibi, adulescens, malae aut dentes pruriunt,
Qui huic es molestus, an malam rem quaeritas?

ANTHEMONIDES

Cur ne adhibuisti, dum istaec loquere, tympanum?
Nam te cinaedum esse arbitror mage, quam virum.

AGORASTOCLES

Scin', quam cinaedus sum? Ite istinc, servi, foras!
Ecferte fustis!

ANTHEMONIDES

Heus tu, si quid per iocum
Dixi, nolito in serium convortere.

ANTERASTYLIS

Quid tibi lubido est, obsecro Anthemonides,
Loqui inclementer nostro cognato et patri?
Nam hic noster pater est, hic nos cognovit modo
Et hunc sui fratris filium.

ANTHEMONIDES

Ita me Iupiter
Bene amet, bene factum! gaudeo et volupe est mihi,
Si quid lenonid obtigit magni mali,
Quomque e virtute vobis fortuna obtigit!

ANTERASTYLIS

Credibile ecastor dicit: crede huic, mi pater.

ἅμα, *tum autem plenior* etc. MSS. *Manstructa halagora samatum* (vel *hålagoras amatum*) *autem* (vel *ante*) *pl.* Recte repositum *Mastruga*, et recte explicatum. Sed *halagoras* mutandum non erat, id quod et alii videntur intellexisse; quae vox sonat ἁλὶ ἀγορασθέντα, h. e. sale emtum, mancipium nihili: nam ἁλώνητοι vulgo vocati servi μηδενὸς ἄξιοι, ut ait Pollux voce Ἁλώνητοι Cf. Cas. 422. Quo modo dicuntur *Anaxagoras*, *Athenagoras*, *Pythagoras*, *Mandragoras*. Hannam appellari Poenum arbitror cum aliis ob staturae parvitatem, sicut *hallecem*.

1173. Libri interpretationibus inconcinnis: *Cur non adhibuisti, dum istaec loquereris, tympanum? Ne* pro *Non* passim Hic et prisci. Quod rescripsi *loquere*, vid. ad Ampli. 503, ubi itidem turbatum.

1183. Vulgo: *Siquidem quid lenoni obtigit m. m.* Sed MSS. *Siquidem len. o. m. m.*; edd. vett.: *Si*

HANNO

Credo.

AGORASTOCLES

Et ego credo. Sed eccum lenonem Lycum,
Bonum virum, eccum, video; se recipit domum.

HANNO

Quis hic est?

AGORASTOCLES

Vtrumvis est, et leno et Lycus.
In servitute hic filias habuit tuas,
Et mi auri hic fur est.

HANNO

Bellum hominem, quem noveris!

AGORASTOCLES

Rapiamus in ius.

HANNO

Minume.

AGORASTOCLES

Quapropter?

HANNO

Quia
Injuriarum multam indici satius est.

quid lenoni o. m. m. Iunt. Ald. *Si quid lenoni huic o. m. m.*; quo nihil opus: vid. ad Amph. prol. 149.

1190. *Bellum hominem quem noveris*) Vid. de hac formula Men. 533.

1192. *indici*) Ita secundum alios reponendum vidi, quum MSS. et edd. primae habeant *induci*, quod frostra toetur Scioppius Suspp. Lectt. pag. 74. Vulgo, *dici*

LYCVS. AGORASTOCLES. HANNO. ANTHEMONIDES.

LYCVS

Decipitur nemo mea quidem sententia, i. s. V, 6.
Qui suis amicis narrat recte res suas:
Nam omnibus amicis meis idem unum convenit,
Vt me suspendam, ne addicar Agorastocli.

AGORASTOCLES

Leno, eamus in ius.

LYCVS

Obsecro te, Agorastocles,
Suspendere ut me liceat.

HANNO

In ius te voco.

LYCVS

Quid tibi mecum autem?

HANNO

Quia *enim* hasce aio liberas
Ingenuasque esse filias ambas meas.
Eae sunt subreptae cum nutrice parvulae.

LYCVS

Iampridem equidem istuc scivi, et miratus fui,
Venire neminem, istas qui adsereret manu.
Meae quidem profecto non sunt.

ANTHEMONIDES

Leno, in ius eas.

1199. Interpretatione ἀμέτρῳ libri: *Suspendere ut me liceat.* HAN. *Leno in ius te voco.*

1200. Item incoucinne legitur: — *autem?* HAN. *quia hasce lib.* Vide ad Militem, vers. 1126.

1201. Vulgo: *Quae sunt surreptae* etc. Sed. MSS. *et* (vel *te*) *sunt s.* etc. h. e. procul dubio, ee (pro *eae*) *sunt s.* etc.

LYCVS

De prandio tu dicis: debetur, dabo.

AGORASTOCLES

Duplum pro furto mihi opus est.

LYCVS

Sume hinc quidem.

HANNO

Et mihi suppliciis multis.

LYCVS

Sume hinc quidlubet.

ANTHEMONIDES

Et mihi quidem mua argenti.

LYCVS

Sume hinc quidlubet.
Collo rem solvam iam omnibus, quasi baiolus.

AGORASTOCLES

Numquid recusas contra me?

LYCVS

Advorsum quidem.

AGORASTOCLES

Ite igitur intro, mulieres. Sed, patrue mi,
Tuam, ut dixisti, mihi desponde filiam.

HANNO

Haud aliter ausim.

ANTHEMONIDES

Bene vale.

AGORASTOCLES

Et tu bene vale.

ANTHEMONIDES

Leno, arrhabonem hoc pro mina mecum fero.

1208. Minus concinne libri, *mua*.

1210. Ridicule non contra, sed adversum Agorastoclem se recusare dicit leno, tanquam non idem sit utrumque.

LYCVS

Perii hercle!

AGORASTOCLES

Imo haud multo post, quom in ius veneris.

LYCVS

Quin egomet tibi me addico: quid praetore opust?
Verum obsecro te, ut liceat simplum solvere,
Trecentos Philippos. Credo, conradi potest.
Cras auctionem faciam.

AGORASTOCLES

Tantisper quidem
Vt sis apud me lignea in custodia.

LYCVS

Fiat.

AGORASTOCLES

Sequere intro, patrue mi, ut festum hunc diem
Habeamus hilare, huius malo et nostro bono.
Multum valete. Multa verba fecimus;
Malum postremo hoc omne ad lenonem redit.
Nunc, quod postremum est condimentum fabulae,
Si placuit, plausum postulat comoedia.

1222. *hilare*) Vulgo, *hilarem*; quomodo etiam Terentii Ad. II, 4 versu ultimo legitur: *Quando hoc bene successit, hilarem hunc sumamus diem.* Ad quem locum Bentleius recte *Hilare* correxisse monet Palmerium: uam Charisium pag. 180 Putsch. ita scribere: « *Hilariter* ab eo, quod est *Hilaris; Hilare* autem ab *Hilarus.* Acron in Terentii Adelphos, ubi Terentius *Hilare hunc sumamus*, inquit, *diem.* Sed et Afranius in Sororibus: *Nunc te obsequentem atque hilaram, ut dixi, praebeas.*» Deinde Plautum in eadem phrasi adverbium usurpare Epid. I, 2, 54: *Eamus intro ad te, ut hunc hodie diem luculente habeamus* etc.

1226. Quae post hunc versum tanquam Poenuli habentur, ea et olim in scriptis Pall. Vatican. Sambuci denique comparebant, et leguntur in editionibus veteribus, minime quidem indigna prisco aevo, ut suspiceris ex vetere aliquo, ipsius fortasse Comici, ἀπογράφῳ haec remansisse, quae vel pro iis, quae nunc leguntur inde a versu 1178, substituta voluerit poëta, quod magis credo, vel quorum loco post ab se reprobatorum illa suffecerit. Inconcinna autem vulgo iacent, quum satis recte descripta ea praebeant vett. edd., quae pro iambicis senariis perperam omnia habet Lipsius Antiqq. Lectt. V, 19.

Sequentia addunt vett. edd.

AGORASTOCLES. LYCVS. HANNO. ADELPHASIVM. ANTERASTYLIS. ANTHEMONIDES.

AGORASTOCLES

Quam rem agitas, miles? qui lubet patruo meo i. s.
Loqui inclementer? Ne mirere, mulieres
Quod eum sequuntur: modo cognovit filias
Suas esse hasce ambas.

LYCVS

Hem, quod verbum auris meas
Tetigit? Nunc perii! Vnde haece perierunt domo?

AGORASTOCLES

Carthaginienses sunt.

LYCVS

At ego sum perditus!
Illud ego metui semper, ne cognosceret
Eas aliquis; quod nunc factum est. Vae misero mihi!
Periere, opinor, duodeviginti minae,
Qui hasce emeram.

AGORASTOCLES

Et tute ipse periisti, Lyce.
(Carthaginienses sunt.

LYCVS

At ego sum perditus.)

V. 1. *agitas*) Libri, *agit is*, ut non semel mixtae *a* et *i* literae in codd. — *qui*. Ita MSS. et vett. edd. Male vulgo, *quoi*.

5. Perperam distinguitur: — *perierunt*? Ag. *domo Carthaginienses sunt*. Similiter Capt. 459, et Virgilius Aen. VIII, 114: *Qui genus? unde domo?* Vid. Vechneri Hellenolex. edit. Heusinger. pag. 150.

10. Inconcinne libri: *qui hasce emi*. Ag. *Et tu ipse per., Lyce*. Vid. ad Amph. prol. 81, Ba. 684 sq.

11. Haec frustra repetita ex superioribus.

HANNO

Quis hic est? utrum is est novelle novellicus?

AGORASTOCLES

In servitute hic filias habuit tuas,
Et mi auri fur est.

HANNO

Bellum hominem, quem noveris!

AGORASTOCLES

Leno, rapacem te esse semper credidi;
Verum et furacem *norunt*, qui norunt magis.

LYCVS

Accedam. Per ego te tua genua obsecro,
Et hunc, cognatum quem tuum esse intelligo,
Quando boni estis, ut bonos facere addecet,
Facitote et vostro subveniatis supplici.
Iamridem equidem istas esse scivi liberas,
Et expectabam, si quis adsereret manu
Eas: nam meae prorsus non sunt. Tum autem aurum tuum
Reddam, quod apud me est, et iusiurandum dabo,
Me malitiose nil fecisse, Agorastocles.

AGORASTOCLES

Quod mihi par facere est, commode egomet consulam.
Omitte genua.

LYCVS

Mitto, si ita sententia est.

AGORASTOCLES

Hens tu, leno.

12. Quid haec sibi velint, non intelligo.

13. Inconcinne et inepte legitur: *I. s. hic qui f. h. duas.*

14. Cf. 1190.

16. Prius *norunt* et sententiae et meiri causa addendum vidi: nam vulgo desideratur.

20. Inconcinne codd. *Facite.*

26. Vulgo: *Q. m. p. facere, tamen egom. cons.* Sed MSS.: *Q. m. p. f. sit quom egomet cons.*; vett. edd. *Q. m. p. f. sit ide* (vel *inde*) *tamen e. c.*

LYCVS

Quid lenonem vis inter negotium? t. t. c.

AGORASTOCLES

Vt nunc argentum mihi reddas, priusquam in nervom abducere.

LYCVS

Dî meliora faxint!

AGORASTOCLES

Sic est: video, coenabis foris.
Aurum, argentum, collum, leno, tria tu nunc debes simul.

HANNO

Quid med hac re facere deceat, egomet mecum cogito.
Si volo hunc ulcisci, lites sequar in alieno oppido.
Quantum audivi, ingenium et mores eius quo pacto sient . . . .

ADELPHASIVM

Mi pater, ne quid tibi cum istoc re sit, maxume obsecro.

ANTERASTYLIS

Ausculta sorori. Abi, disiunge inimicitias cum improbo.

HANNO

Hoc age, sis, leno. Quamquam ego te meruisse, ut pereas, scio,
Non experiar tecum.

AGORASTOCLES

Neque *ego*, si aurum mihi reddes meum,

28. *inter negotium*) Vid. supra ad 1022.

29. Inepte atque inconcinne libri: *Vtinam mihi argentum reddas, priusquam hinc in nervom abd.*

31. Vulgo depravate: *A. a. c. lenostris te nunc d. s.* MSS. Camerarr. *lenos tris pe nunc* etc.; Vaticani: *leno tris res te* etc. Legendum: — *leno, tria tu nunc d. s.* Illud *s* in *lenos* fuisse videtur comma, quod vocatur, longiusque est in veteribus exemplaribus et isti literae non dissimile. Sic Truc. 895: ST. *Quid ista debet tibi?* STRA. *Tria.* ST. *Quaenam?* STRA. *Vnguenta, noctem, savium.*

34. Additurus hoc vel quiddam simile: *male mecum agetur*, interpellatur a filia, lites metuente.

38. Tò *ego* versui necessarium. —

Leno, quando, ex nervo emissus, — compingare in carcerem.

LYCVS

Iam autem, uti soles? — Ego, Poene, me tibi purgatum volo.
Si quid dixi iratus advorsum animi tui sententiam,
Id ut ignoscas, quaeso; et quom istas invenisti filias,
Ita me dî ament, mihi voluptast.

HANNO

Ignosco et credo tibi.

ANTHEMONIDES

Leno, tu aut amicam reddas facito aut auri mihi minam.

LYCVS

Vin' tibicinam meam habere?

ANTHEMONIDES

Nil moror tibicinam:
Nescias, utrae ei maiores, buccaene an mammae sient.

LYCVS

Dabo quod placeat.

ANTHEMONIDES

Cura*to*.

LYCVS

Aurum cras ad te referam tuum.

AGORASTOCLES

Facito in memoria habeas. Miles, sequere me.

ANTHEMONIDES

Ego vero sequor.

meum. Vulgo omnino male, *mecum*. Sequor edd. principes.

40. *soles*) Sic eaedem, recte: nam vulgo, *solet*. Cf. Aul. 773, Ba. 168 etc.

44. Vulgo recepto interpretamento: Mi. *Leno, t. a. a. mihi des facito, aut auri reddas mihi minam*, *Reddere* pro eo quod est *Dare*, h. e. compositum pro simplici, passim Hic et alii. Cf. Rud. 1275, 1317, Stich. 169, Trin. 112.

47. Absurde codd.: *Aurum cras sat referam tuum.*

AGORASTOCLES

Quid ais, patrue? quando hinc ire cogitas Carthaginem? Nam tecum una me ire certum est.

HANNO

Vbi primum potero, illico.

AGORASTOCLES

Dum auctionem facio, hic opus est aliquot ut maneas dies.

HANNO

Faciam ita, ut vis.

AGORASTOCLES

Age, sis, eamus; nos curemus. Plaudite.

50. Tò *me* vulgo abest non sine detrimento versus.

51. *aliquod*) Ita edd. vett.; MSS. *aliquod*. Vulgo, *aliquos*.

INDEX SPECIALIS

VOLVMINIS TERTII

MENDA

quae in tertii huius voluminis textu irrepserunt.

Pag. 94, vs. 764, dele, sis, τὸ *sui.*
» 229, vs. 603, *illum*, lege *illud.*
» 300, vs. 52, *hero*, lege *ero.*

EXPLICIT TOMVS TERTIVS.